

سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ ﴿٣﴾ ÂL-İ İMRAN SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Sûre-i Âl-i İmran'a geldik. "Âl"- "ehil" ikisi bir mânâdır. Âl-i beyt, ehl-i beyt. Lisân-ı Arap'ta "ha" hemzeye münkalib olur. Ehl-i beyt, âl-i beyt. Âl-i İmran, ehl-i İmran bir mânâdır. İmranlar iki tanedir. Her ikisi de zamanın en sâlih insanlarıdır. O zamanlara nazaran, kendi bulundukları zamanlara nazaran en sâlih, dindar insanlardır. Biri Mûsâ ile Hârûn'un babası, biri de Meryem'in babası. Her iki İmran'ın arasında da 1800 sene zaman var. Demişler ki; "Acaba tefsirinin sebebi hangi İmran'dır?" Hangisi olursa olsun, sûre-i celile her ikisinden de bahsediyor. Her ikisinden bahsedildikten sonra Âl-i İmran sûresi olur. İki de çok iyi insanlar, ikisi de zamanının en dindar adamları. Hele Mûsâ'nın babası. Biraz bahsi gelecek, inşâllâh söyleriz.

Bu sûre-i celile 200 âyet, 3480 kelime, 14540 harften ibarettir. Bunun sebab-i nüzulü; Hıristiyanlar, İsâ Aleyhisselam hakkında fazla dedikodular etrafa girdikleri için, sûre nâzil oldu.

الم-1

Bu, Müteşâbihat-ı Kur'aniyyedendir. Selef-i Sâlih'in demişler ki;

“Şifredir, muhib ile mahbubun arasında.” Meselâ hükümet bir şifre ittihaz ediyor. Şifre yâni kelimedede her harfe, bir hesap numarası veriyor. Sonra faraza bir memlekete, Konya’ya. Konya valisine bir mektup yazacak. İstiyor ki posta memurları, telgraf memurları bunu anlamasın. Onu ne yapıyor? Kelimeyi yazmıyor, rakamları yazıyor. O rakamlar, o valiye gittiği zaman. Şifre miftâhı validedir. Vali alıyor, anlıyor mânâsını. Fakat ne posta memuru bilir, ne de telgraf memuru bilir, bu usûldür. Bu da Müteşâbihat-ı Kur’aniyyedir, muhib ile mahbubun arasında, Âllâh ile Rasûlûllah’ın arasında. Onların muradı üzerine nâzil olmuştur. Murad-ı İlâhî; bunları, onlar bilsinler diye, zâhir olmamış kelimelerle, bu kelimelerle beyan buyurmuştur. Onun için biz buraya kendi fikrimizi karıştırmayacağız demişler. **“Âllâhû â’lemû bi muradihi bi zâlike”** Âllâh, muradı na âlimdir. Bu kelimeye, biz kendi kendimize bir mânâ yanımızdan vermiyoruz. Elimizde olan bu tefsir, Celâleyn tefsiri de aynı şekil üzerine geçiyor. **“Âllâhû â’lemû bi muradihi bi zâlike”** ve doğrusu da budur.

Fakat sonra gelen tabiinler, biraz mânâlar geçmiş. Meselâ **“elif-lâm-mim”**; ‘elif’ Âllâh, ‘lâm’ lâtif, ‘mim’ Muhammed. **“Âllâhû lâtifûn bi habibihi”** böyle bazı şeyler yapmışlar. Lâkin ne kadar yapsalar, en doğrusu selefın verdiği mânâdır.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ 2

اللَّهُ Mabudum bilhak, yalnız Âllâh’tır. İbâdete müstehak Âllâh’tan başka kimse değildir. Âllâh’tır ibâdete müstehak. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ O’ndan başka bir mabud yok, maksud yok, mevcud yok. İlkinde mabud yok. Devam ederse, Cenâb-ı Hak fazla yükseltiyor kulunu, maksud yok geliyor. Ondan sonra mevcud yok. Kemâle yetişirse Âllâh’tan başka bir mevcudu görmez. Orta derecede ise

maksud ancak Âllâh der, diyor. Bizim gibi avâm da Âllâh'tan başka bir mabud yok. Böyle gider. Mânâ bu, üç mânâdır bu. Evet, mabud O'dur, maksud O'dur, mevcut O'dur.

“الْحَيُّ الْقَيُّومُ” **“Hay”** dâimi olan hayat. Hayat, bizde de hayat denilebilir. Fakat gölgesidir hayatın. Bir zaman vardı ki yoktuk, bir zaman gelecektir ki yokuz. İki yokun arasında bir varlık görünüyor. Fakat hakiki bir varlık olsaydı dâimi olurdu. Mademki evveli yok, sonu yok. Hakiki bir varlık değildir, bir hayat değildir. Zâhiri bir gölge gibi bir şeydir. Ancak hayat-ı dâimi fenâlık sevkât etmemiştir, nihâyetinde de bir nihâyet olmayacak. Ezeli ve ebedi olan hayat, Âllâh'a mahsustur.

“elkayyûmû” Kayyum'dur Âllâh. Câminin kayyumu derler, çocukların kayyumu derler. Yâni umur-u idâresini eline almış da takt veriyor. Bütün kâinatı yoktan var etmeye, var ettikten sonra idâre etmeye, zaman geldi mi ifnâ etmeye, hikmetine göre tasarruf etmeye kayyûm da Cenâb-ı Hak'tır.

Müfessirin-i İzâm'ın bazıları demişler ki; İsm-i Âzam ki duâ onunla müstecab olur, **“hayyûl kayyum”** kelimesidir. Hadise istinad ediyor. Rasûl-û Ekrem buyuruyor ki; “Üç sûrede, İsm-i Âzam mevcûttur.” Üç sûre hangileridir? Biri sûre-i Bakara'dır ki Âyete'l Kürsi'de geçiyor. Biri Âl-i İmran'dır ki burada geçiyor. Biri sûre-i Tâhâ'dadır. Her üç sûrede de **“hayyûl kayyum”** kelimesi geçiyor. Demek ki budur.

Hâlik-i Kâinat; “arasınlar, dâima talep peşinde bulunsunlar” diye. Yoksa Rasûl-û Ekrem, “İsm-i Âzam budur” diyebilirdi pekâla. Nasıl ki Cumâ'da, icâbet saati gizlenmiştir. Sonra burada da aynen İsm-i Azam'ı, İsm-i İlâhiyye'nin içinde bunu da gizlemiş ki herkes dâimi peşinde, talebinde bulunsun.

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ 3-

عَلَيْكَ Hitaptır, Rasûl-û Ekrem'e. Ey Habibim Muhammed Sal-lâllâhû Aleyhivessellem, (Kitap, elif-lâmsız olursa her bir kitaba kitap denilir. Fakat elif-lâmla oldu mu murad, Kur'an olur. الْكِتَابُ Kur'an'dır. Fakat yalnız kitap denilirse başka kitaba da itilaf edilebilir.)

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابُ Kur'an-ı Azimüşşân'ı sana inzal etmiş, göndermiş. بِالْحَقِّ Hak ile sıdk ile hüccet-i katia ile göndermiş sana. Kur'an-ı Azimüşşân'ın delâleti, beyanı, hücceti, hakk-û hakikati zâhirdir. Zaten Kur'an'ın fasahat-û belagatı kâfidir. Zamanında bütün Araplar var kuvvetiyle çalıştılar, Kur'an-ı Azimüşşân'ın bir satırını kadar da bir şey getiremediler. Yâni Arabistan'da bir âdet vardı. Mekke'de, Sûk-u Ukaz denilen panayırda senede bir defâ bütün Arapların şairleri, bütün Arapların âlimleri toplanırlardı. Herkes ne kaside, ne fâsih-i belîğ bir şey söylemişse getirirlerdi. Orada bir heyet teşekkül ederdi, tatbik ederlerdi. Eğer fazla bir fasahat-û belagatı görmüşlerse medâr-ı iftihar olurdu söyleyene ve bunu Kâbe'nin bir tarafına da asarlardı. Muallakat, muallakat-û sevâ. Yedi tane muallaka vardı, böyle Kâbe'nin duvarına asılmış. Bunlar intihab edilmişler, meclisten çıkmış diyor. Birinci muallakat, İmr'ül Kays'ın idi. Kur'an-ı Azimüşşân geldiği zaman, nâzil olduğu zaman kendisi gitmiş, almış yırtmış atmış. Demiş; "Senin bir kıymetin kalmadı."

Çünkü tahkik ederlerdi. Malum yâ o zaman lisânlar genişledikçe daha ziyâde parçalanıyor ve belagatini kaybediyor. Dar olduğu sıra-

larda halis kalıyor, başka kelimeler karışmıyor. O zamanlar daha fasih idi Arap lisânı. Fakat çok defâ tetkik ettiler. Kur'an-ı Azimüşşân'a benzeyecek olan bir kelimeyi, bir satırı söyleyemediler.

Efendim kelime kelime Arapça'dır, Arapların kullanmış olduğu kelimelerdir, başka bir şey değildir. Fakat o kelimeler yan yana geldiği zaman, başka mânâlar ifâde ediyor, inciler gibi. İnciler, parça parça incidir. Fakat dizildiği zaman başka bir ziynet kesbediyor, derecesine göre. Kur'an-ı Azimüşşân'ında böyle kelimeleri yan yana geldi mi, yetmiş mânaya kadar mânalar zuhur ediyor. Ki hiçbir sûretle Kur'an'a benzeyecek bir satır yazamadılar. Delili içindedir zaten.

مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ Sana nâzil olan bu kitap, önünde olan Ahkâm-ı İlâhiye, Tevrat-û İncil'i, Zebur'u, sûhufları tasdik ediyor. Sana gönderdik Kur'an-ı Azimüşşân'ı ve bu Kur'an-ı Azimüşşân, öndeki olan Kelâm-ı İlâhiye'yi ki yüz sûhuftur, İncil-û Zebur, Tevrat'tır. Bunları tasdik ediyor Kur'an. Çünkü içinde almıştır. وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ İncil-û Tevrat'ı da hidâyet için gönderilmiş.

Şimdi efendim dinlerde, dine ait olan kısım yâni imânın erkânı. İmânın erkânında hiçbir tehalüf yok. Tevrat'ta ne ise İncil'de budur. İncil'de ne ise Zebur'da budur. Sûhuflar da budur. Kur'an-ı Azimüşşân'da da budur. İhtilâf bazı furuattadır. Furuatta olan ihtilâf olur. Asıl olan, Âllâh-û Teâlâ'nın azametini dâir olan her kitap; bir kıyâmet var, herkes amelinin cezasını görür, Âllâh'tır hal-keden, Hâlik-i Kâinat'tır semâvat-ı yerleri halkeden. Böyle Âllâh-û Teâlâ'nın Zât-ı Âkdes-ı İlâhiye'ye yâni imânın erkânında kitaplar-da hiç bir tehalüf yoktur. Bu Kur'an-ı Azimüşşân da asıl zaten O'nu talim etmektir. Ve diğer kitapları içine almıştır. Mûsaddikidir, onları tasdik edicidir.

مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ
عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

هُدًى Kur'an'dan evvel İncil-û Tevrat'ı da göndermiş, مِنْ قَبْلُ insanlara hidâyet, hidâyete sevk etmek. Güneş olmadığı zaman, yıldızlarla insan yola çıkabilir. Kur'an-ı Azim olmadığı zaman hidâyete vesile olanlardı, olabilirlerdi onlar. وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ Furkan'ı, fark edici olan kitapları gönderdi Âllâh! Kimsenin bir hücceti kalmaz Âllâh'a karşı. Cenâb-ı Hak zaten kitap göndermeyince kimseye azap vermez. Kitap gönderdikten sonra azaba müstahak olur. Kitap göndermezse, kişi kıyâmette de der; "Ya Rabbi, sen bir kitap gönderseydin, bir peygamber gönderseydin, bize ahkâmını bildirseydin. Biz de imân edecektik. Göndermedin, biz de imân etmedik" Hüccet kalır kulun elinde. Kulun elinde bu hüccet kalmasın diye Âllâh-û Teâlâ, peygamber göndermeyince kimseye azap vermeyecektir.

Onun için Rasûl-û Ekrem'e kadar, her memlekete mevzii olarak peygamber göndermiştir. 124.000 peygamberi göndermesinin hikmeti budur. Çünkü o zaman da vesait tamam değildir. Dünyanın her tarafında ayrı ayrı peygamber geliyordu. Geliyordu ama şekil böyle değil. Meselâ Hindistan'a gelmiş bir peygamber, Amerika'ya nasıl talim eder. Efendim, Amerika 400 sene evvel keşfedilmiştir. 400 sene evvel olsun yine bir mahlûk, bir insanlar var mıydı? Evet, vardı. İnsanlar mademki vardı. O insanların içinde Âllâh'a yakın kim ise o, onların peygamberiydi. Bu, vaziyet bu. Dünyanın her tarafında peygamber, bu şekilde gelmiştir.

Çünkü Rasûl-û Ekrem'den sonra dünya tekemmül eder. Âllâh'ın

ilminde var idi. Her taraf, dünya bir şehir haline gelir. Rasûl-û Ekrem'in sözleri her tarafa yetiştir. Onun için Rasûl-û Ekrem'den sonra başka bir peygamberin gönderilmesine lüzum görülmedi. Ve başka bir kitabın da gönderilmesine lüzum görülmedi. Çünkü öyle bir zaman ki aynı kitap, dünyanın her bir tarafına tebliğ edilebilir. Zaten Peygamberan-i İzam'ı göndermekteki Murad-ı İlâhî; tebligattır, zorlan imânâ getirmek değil ki. Eğer Âllâh isteseydi zorla, kâfiri halketmezdi zaten. Fakat tebligat yaptırıyor. Tebligat da oluyor. Bugün Kur'an-ı Azimüşşân faraza radyoyla okunuyor sabah vakti. Nerede okunursa okunsun. İster Moskova'da okunsun. Kur'an okunuyor ya, tebligat oluyor. Tebligat olduktan sonra imân eden eder, etmeyen zaten kendisine kalır.

Böyle tebligat olduktan sonra, **إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ** Âllâh-û Teâlâ'nın ayât-û beyyinatını inkâr edenler tebligattan sonra, **لَهُمْ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ** azab-ı şedite giriftar olacaklar onlar. **اللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ** Âllâh CelleCelâlûhû, Aziz'dir, Galib'tir. Galibin galibidir, mağlup olmayan bir Galib'tir. Aziz'in mânâsı bu, mağlup olmayan bir galip. **ذُو انتِقَامٍ** "İntikam sahibidir, Müntâkim'dir. Esmâ-i İlâhiye'den birisi de Müntâkim'dir. İntikamını yapar. Çünkü peygamber gönderiyor, kitap gönderiyor, tebligat yapıyor. E, kul başını kaldırıyor da kabûl etmiyor. Yapmadıktan sonra elbette **ذُو انتِقَامٍ** ikamını alır ondan.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ 5-

Her şeyin Hâlik'i Âllâh olduğuna göre, Hâlik olduktan sonra elbette bilir. Nasıl olur da halkeder bilmez? "keyfe lâ yâ'lem hevâ-ke men halak" Seni halkeden, seni nasıl bilmez? Hâlik-i Kâinat,

her şeyi halkeden O'dur. Her şeyin de ahvâline muttalidir. إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ Yerde, gökte bütün mah-lûkatı halkeden O'dur. Halkettikten sonra da hiçbir ahvâlde onun üzerinde gizli kalan değildir. Her şeyi bilir, Semi-û Basir'dir.

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ-6

هُوَ الَّذِي Âl-lâh'ın azamet-i kudretini beyan ediyor. Öyle bir Âl-lâh'tır ki! يُصَوِّرُكُمْ Sizi tasvir ediyor, sûretinizi halkediyor. İnsanların sûretini hatta hayvanların sûretini فِي الْأَرْحَامِ anaların rahminde. Anaların rahminde, o dar olan yerlerde, o su üzerinde bir beşerin şeklini halkediyor. Sonra insan yapıyor, hayvanatta da böyle. Nasıl olur da su üzerine sûret yapsın? Ancak O yapar, كَيْفَ يَشَاءُ nasıl isterse. İsterse erkek yapar, isterse dişi yapar, isterse zayıf yapar, isterse kuvvetli yapar. Hepsi O'nun elindedir. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ Bunu tasavvur ettikten sonra anlaşılır ki O'ndan başka bir Hâlik-i Mabud yok. Aziz-û Hakîm, O'dur. Galiptir hükmüne, her şeyi yeri yerinde halketmiştir.

7- هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ Böyle insanları Rahm-i Maber'de halkeder gibi, yine O Âl-lâh'tır ki! أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ Ey Habibim, bu Kur'an-ı Azimüşşân'ı sana göndermiş, 23 senede. مِنْهُ آيَاتٌ O âyetlerin bir kısmı ayât-ı muhkemât. Muhkem âyet-

ler; neski kâbil olmayan, esaslı olan âyettir, ahkâma dâir. Meselâ zekât ver, nâmaz kıl, oruç tut. Bunlar muhkem âyetlerdir, neski kabil değildir. Nesk olmaz ve esasını teşkil eder İslâmiyet'in. Bir kısmını böyle halketmiş. هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ Bunlar, ana mutemet olan, kitapta mutemet olan kısımlardır. Bu kat'idir, zaruridir, nesk olmaz, bununla amel edilecek.

وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ Bir kısmı da Müteşâbihat-ı Kur'aniyyedir ki ancak Kendisi bilir, Habibi bilir. Hatta en yüksek âlimler de; "Evet, Âllâh'ın kelâmıdır, bilir, tasdik eder, o kadar."

Sonra bunun hikmeti çünkü bak, hidâyet de Cenâb-ı Hak'tandır, dalâlet de Cenâb-ı Hak'tandır. Hâdi-û Mudil Âllâh'tır, Rasûl-û Ekrem de böyle, Kur'an da böyle. Şimdi Müteşâbihat-ı Kur'aniyye eğer olmasaydı, hepsi muhkem olsaydı kimse aldanmazdı ki. Kur'an meydandadır zaten. Kelâmının meselâ **"ekimûssalâte"** onun başka bir mânâsı yok, başka bir şeyi yok. Fakat müteşâbihatta başka mânâ zuhur edebilir. Âllâh da murad olmayan bir mânâyı alır, dalâlete girer.

Bak efendim, lisânımızda da Türkçemizde işte buna "yüz" derler, değil mi ya. Yetmiş, seksen, doksan, yüz adet. Adete yüz derler. Bu hayvanı yüz diyor, derisini soy demektir. Demek ki yüz kelimesi birkaç mânâyı geliyor. Yerine göre mânâ veriyor. Fakat bir kelime, birkaç mânâyı alıyor. E, birkaç mânâyı geldikten sonra ancak o, makam ile karine ile falan ile anlaşılıyor. Müteşâbihat bunun gibidir. Fikri bozuk olan kimse zaten her dall-û mudil, her bozuk akide sahipleri, bozukluğu göstermek için, o bozukluğunu ya bir âyete ya bir hadise hamleder ki kıymet bulsun. Nasıl yapacak? Muhkemata veremez ki muhkemat bellidir. Müteaddit mânâ-

lara gelen kelimelerin birisini eline alır ki mânâ o değil. Efendim "bu, budur" diyor. Bu, budur diyor. O, onunla Cehennem'e kadar gider, kendisi de dalâlete girer, idlali de dallı de yol olur. Çünkü müteşâbihata kendi reyiyle mânâ vermek istiyor. Belki onun dalâlete girmesi için de bu da bir vesile olur. Her şeyi Âllâh yapıyor.

فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ Onlar ki kalplerinde meyl var bâtila. Haktan, bâtila meyl var. مَيْتَبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ Müteşâbihata tâbi olurlar. وَابْتِغَاءَ ابْتِغَاءِ الْفِتْنَةِ Fitneyi ikâ etmek için, (gaye o değil) وَابْتِغَاءَ kendi tevilini göstermek için. "Ben de Kur'an-ı bilirim." Hele şimdi rakamlar da koymuşlar filan, "yüz ellinci âyet efendim." O rakamlar zaten yoktu, sonradan ilâve etmişler. Gösterişlerdir, onların hepsi. "Efendim filanını âyet böyle diyor." Şimdi bâtil bir şeyi söyler. Mânâ o değildir, murad o değildir. Fakat kendini bilir göstermek için, bâtilını tercih etmek için o matlub olmayan mânâyı eline alır, halka karşı da söyler. Müteşâbihat olduğu için o mânâyı da gelir. Lâkin matlub olan mânâ bu değildir. Onunla hem halkı dalâlete götürür, hem kendisi de dâil olur.

وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ Kur'an öyle bir Kur'an-ı Azimüşşân'dır. O'nun tevilini ancak Âllâh-û Rasûlullah bilir. وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ İlimde rasih olan, ilimde kuvvetli malûmatları olan, hakiki âlim olanlar bile cesaret etmez Kur'an-ı Azimüşşân'a kendi reyiyle mânâ etsin. Onlar ne diyorlar? يَاقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا "Yâ Rabbi! Biz imân ettik, müteşâbihatına da muhkemâtına da hepsi Âllâh'ın kelâmıdır, imân ettik. Mânâsı da Âllâh'ın muradı üzerinedir" ki sağlam da budur.

Arz edebildim mi? Bak şimdi mânâ müteaddit olabilir. Kul,

kendi batılını göstermek için birisine bağlamış olur ve hakikaten de o değildir. Mânâ da o değildir, matlub olan mânâ o değildir. Fakat eğer bunu yapmazsa onun bâtilı kıymet bulmaz. وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ Bunu anlayanlar ancak akli yerinde, ulû'l elbab, aklı-selim sahibi olanlar bilir bunu. Yine bunlar diyorlar, وَالرَّاسِخُونَ ilimde rasih olanlar diyorlar;

رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ 8-

بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا “Ya Rabbi! Kalbimize meyl verme. رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا Bizi hidâyete getirdikten sonra kalbimize, dalâlete karşı meyl verme ya Rabbi. وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً Rahmetinizi ihsân et bize, ya Rabbi. إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ Vehhâb sensin. İstemeden veren sensin.”

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ 9-

“Ya Rabbi, insanları toplayacaksın bir günde ki şüphemiz yok. Emrin vardır. Bir günde toplayacaksın, herkes kendi amelinin hesabını görecek. إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ Âllâh’ın emrinde, miadında hulf yok.”

Mevzû birbirine bağlıdır ama değişiyor.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا 10- وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا Kur’an-ı Azimüşşân’a imân etmeyen. Âllâh’a, Rasûllulah’a, Kur’an’a imân etmeyen. Zaten imânın erkânı altıdır fakat üçe avdet eder. Âllâh’a, Kur’an’a, peygambere. kıyâmet

günü, melekler, kaza ve kadere iman içinde geçiyor zaten. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا Onlar ki Âllâh'a, Rasûllullah'a ve Kur'an'a imân etmiyorlar küfrediyorlar. لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا Onların dünyadaki mal-ı servetleri, evlatları igna etmez ahiretdeki Azab-ı İlâhi'den. Dünyada ne kadar zengin olursa olsun, ne kadar yüksek mensallere yetişirse yetişsin, o dünyadaki mal-ı servet, onu Azab-ı İlâhi'den halas etmez. وَأُولَٰئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ Onlar cehennemmin وَقُودُ vegudu. (vegud; tutuşturucusu.) Evvel çam ağacı alırdık da sobalara da 'tutuşturucu' derlerdi. Kur'an-ı Azimüşşân buyuruyor ki; "Cehennemdeki ateş de taşlardır ve taş yürekli insanlardır" diyor. "vegudû hannasi vel hicara" vegud; tutuşturucusu. Demek ki işâret ediyor Cenâb-ı Hak, zaman gelecek ki taşlar, odun olacak. Şimdi oldu. Sonra taş yürekli insanlar ki kalbi kasavet tutmuş. Âllâh-û Rasûlûllah'a karşı hiç meyli yok, o da taş yüreklidir. O da aynı zamanda tutuşturucusu olacak. "vegudû hannasi vel hicara" âyet-i kerimesinde geçiyor. وَأُولَٰئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ Bunlar cehennemmin tutuşturucusu olur.

كَذَّابٍ إِلَّا فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ۚ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝۱۱

Beyan buyuruyor ki senin ümmetinden de emsâlleri gibi bunlar zuhur edecek, فِرْعَوْنَ كَذَّابٍ إِلَّا Fir'avnın kavmi gibi. Nasıl ki Fir'avnın kavmi imân etmediler de cehenneme, ateşe vegud oldular. Senin ümmetinden de olacaklar. وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ Onlardan evvel de Âd-û Semûd kavmi. كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا Âyât-ı beyyinatı tekzip ettiler, imân etmediler. فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ Âllâh CelleCelâlûhû, onları günahla-

rı, inkârları dolayısıyla azaplandırdı. **وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ** Âllâh Celle-Celâlûhû'nun azab-ı şedittir. Bu mevzû bitti, ayrı ayrı mevzûlardır efendim.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْتٌ غَلَبُوتٌ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ -12

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا Hâlik-i Kâinat emrediyor, Habibine. Tebşir et. Bedir Vak'asına işârettir, bir miktarını beyan ediyor. Efendim, Bedri namında bir adam vardı. Onun bir arsası vardı, bugün de mevcûttur. Yolda oradan gidiyor, eskiden imkân olmuyordu oraya ziyâret etmeye. 14 tane Âshab-ı Kiram, orada şehit olmuştur. Şimdi oradan, Mekke'den Medine'ye gidenler orayı ziyâret edebilirler ve çıkabilirler, o kadar muntazam değildir ama bellidir, ziyâret ederler. Eskiden bu müsâde olmuyordu çünkü yol oradan geçmiyordu.

Burada bir su vardı, bir de düzlük etrafında da hep kumluk. Bunlar Mekke'den bin kişi müsellâh; atlı, silâhları mevcût her tarafı yerinde. Ashab-ı Kiram'da iki at vardı, yedi tane zırh vardı, silâhları da o kadardı, az yani. Geç geldikleri için düzlüğü tutmuşlar müşrikler, suyu da tutmuşlar. Etrafındaki kumluk kalmış, sıcak zamanında kumlukta su da yok. Rasûl-û Ekrem, Âshab-ı Kiram ile böyle geldikten sonra, Âllâh isterse Habibine ihsan ediyor (hepsi Cenâb-ı Hak'kın elinde, halkeden O'dur.) Bir yağmur zuhur etti, fazla bir yağmur. Serinledi her taraf. Âshab-ı Kiram, yukarıdan yağmurdan suyu da aldılar. Suyu da ihtiyaç kalmadı, serinlik de oldu. Ondan sonra muharebeye başlandılar. Muharebe neticesinde 14 kişi şehid oldu Âshab-ı Kiram'dan. Fakat 70 kişi onların büyükleri, Ebu Cehil felan da dâhil olmak üzere telef oldu. 70 kişi de onların büyüklerinden esir edildi, götürdüler Medine'ye. Öbürleri

de kaçtılar, gittiler. E bak, kisvete bak, silâha bak. Demek ki kuvvet-û kudreti veren Âllâh'tır. Cenâb-ı Hak emrediyor; Bakınız da kâfidir bu, Cenâb-ı Hak'kın verdiği kudrete göre. Sahra onların, su onların, silâh onların, kuvvet onların hâlbûki muvaffak olamadılar. Beriki tarafta silâh az, su yok, yer yok, Cenâb-ı Hak yardım etti. Âyet bunu beyan ediyor.

Bunun hikmeti de ne idi? Hâlik-i Kâinat, Âshab-ı Kiram'ın gözünde, onların 1000 kişiydi az gösterdi. "Bunlar daha bizim iki mislimiz ancak var yâni biz 300 kişi, bunlar 600 kişi ancak olur. Üç yüzümüz, altı yüze herhalde mukabele edebilir." Az gösterdi ki Âshab-ı Kiram'ın maneviyatı kuvvetlensin. Ve onların gözünde de Âshab-ı Kiram'ı çok gösterdi. "İki mislimiz var dediler. 1000 kişi değil de 2000'dir onlar." قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا Ey habibim, imân etmeyen müşriklere söyle. سَتُغْلَبُونَ وَتُخْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ Size galebe edilecektir. Ve cehennemde haşrolunacak, gideceksiniz. وَبِئْسَ الْمِهَادُ Nihâyetiniz cehennemdir. Ne fenâ bir yer. İşte mukaddime bu, delil de bu.

13- قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِّثْلَهُمْ رَأَىٰ الْعَيْنُ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَن يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

فِي فِئَتَيْنِ Size kâfi bir âyet var, bir delil var. قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ İki fırka arasında التَقَتَا. Mukabele oldular karşı karşıya Bedir'de. فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ Birisi Âllâh için harp ederdi ki Âshab-ı Kiram idi. وَأُخْرَىٰ Öbür kısım كَافِرَةٌ kâfir idiler ki müşriklerdi. يَرَوْنَهُمْ "مِثْلَهُمْ رَأَىٰ الْعَيْنُ" Kâfirler, Âshab-ı Kiram'ı görürlerdi, مِثْلَهُمْ iki mislini. İki bin görürdü. (Zamire iki mânâ veriyorlar.)

Bak, يَرَوْنَهُمْ biri Âshab-ı Kiram görürdü onları, iki misli. "Nihâyet iki mislimizdir. Biz 300 kişi, onlar 600 kişi. Bizim her zaman birimiz, ikisine muadildir." Onlar da iki mislini görürlerdi. "Biz 1000 kişi, onlar 2000 kişidir." Ne güzel tabi ya! وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ يَشَاءُ! Âllâh'ın elindedir her şey, يُؤَيِّدُ teyid ediyor, kuvvetlendiriyor بِنَصَرِهِ yardımıyla. Kime isterse yardım eder. إِنَّ فِي ذَلِكَ Bundadır, Bedir Vak'asında, iki fırkanın böyle karşı karşıya gelip de birinin böyle mükemmel silâhları, birinin de böyle noksan olduğu halde galebe çalması. لَعِبْرَةٌ لِّأُولَى الْأَبْصَارِ Basireti yerinde, akli yerinde olanlara kâfi bir delildir bu. Bu mevzû bitti efendim.

رُزِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ 14-
مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاِبِ

رُزِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ Tezyin edilmiş, asıl tezyin eden Âl-lâh'tır. Fakat mecâzen şeytana ilkâ edilir. Şeytan tezyin etse de Âllâh'ın emriyle yapıyor yine. Zinetlenmiştir insanlar için حُبُّ müşteheyat; nefsin arzu ettiği şeyler, insanın gözünde güzelleşmiş, güzel görünüyor. مِنَ النِّسَاءِ Hanımlardan, وَالْبَنِينَ evlatlardan, erkek evlatlardan, الْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ kanatir, kantar; (altın, gümüş). Altın, gümüş diyor ki; "Kanatirdir bu kantara. Bin okka bu kantar" diyor altın, gümüş. الْمُسَوَّمَةِ Talimli olan atlar, وَالْأَنْعَامِ en'am; deve, inek, koyun gibi, ziraat gibi. Yâni ey insanlar! Şeytan tezyin ediyor gözünüzde. Kiminin gözünde mal-ı serveti güzelleştiriyor, kiminin gözünde altın-

ları güzelleştiriyor, kiminin gözünde atları güzelleştiriyor, kiminin gözünde hanımları güzelleştiriyor. Şeytanın muradı, bu vesileyle sizi dalâlete sevk etmek. Tezyin ediyor, bir maksad ile. Buna aldanmayın.

ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا Bu tezyin edilen şeyler, dünyanın metâî-
dır. Dünyanın metâîdir, sizi aldatmak için tezyin edilmiştir. Dün-
yanın metâîdir, hayatınızla beraber kalır, hayatınızdan sonra onlar
da gider. Halbûki dünyadaki hayatınızla bâki beraber olan miktarı
talep etmektense, dâimi şeyi talep etseniz daha doğru değil mi?
اللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبِـئَاتِ Âllâh'ın nezdinde hüsn-i meâb var, hüsn-i
ahiret var, hakiki ahiret var. Hakiki gitmek, iyi bir hale gitmek
var. Şeytan tezyin etmiş dünyanın malını, servetini, hanımları-
nı, hayvanlarını ve onunla sizi aldatıyor. Halbûki bu muvakkat bir
zamandır sizin için. E, imtihan böyle olur zaten. Olmasa öyleyse
imtihanı nasıl yapsın? Bir adamın elini bağla da imtihan yap! Elini
bağla imtihan et, olur mu o? Değil. Onun elini açacaksın ki imti-
han olsun. Şeytana da bir kuvvet verecek ki imtihan etsin.

Zaten şeytan demiş O'na. Demiş; "Ya Rabbi, mademki hasmı-
ma bu kadar şey verdin, bana da fırsat ver." Verdim işte; "kadınlar
sana, alın." Ondan sonra; "kâfi değildir." "Mal-ı serveti verdim,"
diyor. Ondan sonra; "kâfi değildir." "Oyuncakları verdim" diyor.
Bunların hepsini şeytana veriyor ki çalışsın o da, fendinde çalışsın
imtihana girsin.

قُلْ أُوتِيتُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ
بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

قُلْ Ey Habibim ümmetine söyle. Bunlar tezyin olunmuştur gözünüzde fakat Âllâh'ın nezdinde ahiret var. **أَوْتَيْتُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ** Size söyleyeyim mi bunlardan daha hayırlısını? Dünyanın mal-ı servetinden daha hayırlı olan şeyleri size haber vereyim mi? **لِلَّذِينَ** **جَنَّاتٌ تَجْرِي** Nezd-i İlâhi de ittika sahibi olanlara var. **اَتَّقُوا عِنْدَ رَبِّهِمْ** Cennetler var, öyle cennetler ki altından nehirler zuhur eder. Hem de **خَالِدِينَ فِيهَا** ebedi olarak.

Efendim, "cennet" buyuruyor da. Çünkü her şey yerden hâsıl oluyor, onun için cennet buyrulmuş. Sonra cennet kelimesi; mestur, nimetlerle mestur demektir. Nehirler altında cereyan ediyor. Mümkündür ki bizim bildiğimiz bu şekilde kasırlar var, kasırların içinde nehirler cereyan ediyor. Ve mümkündür ki Müffessirin-i İzam derler ki; "Cennetin nehirleri, cennet halkının emrindedir. İsteddiği yerde izhar eder, gezdirir." O nehirlerin de biri süttür, biri baldır, biri hamle Mûsâffadır, biri de sudur. Böyle akıntı olarak gidiyor. Böyle tevil etmişler.

Sonra bu nimetlerle beraber, **وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ** tâhir olan hanımlar (hayz-ı nifastan ve fenâlıktan.) **وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ** Hepsinin fevkinde de Âllâh'ın rızası var orada. **وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ** Âllâh CelleCelâlûhû, kulunun ahvâlini görür. Yaptığına göre mükâfat-û ihsân eder.

Bilmem şey edildi mi? Tekrar edeyim mi? Bak şimdi şeytan tezyin etmiş gözümüzde mal-ı serveti. Mal-ı servet; altın olur, hanım olur, para olur, at olur, bilmem ne olur. Âllâh emrediyor; "Bu nihâyet dünyaya mahsustur. Nihâyet hayatınızdan sonra bunların hepsi sizden ayrılıyor. Âllâh'ın nezdinde ondan daha güzel size şeyler var. Cennetler var ki nimetlerle doludur. Bu cennetin içinde

huriler var, ondan ziyâde Rıza-i İlâhi var. Rıza-i İlâhi de her şeyin fevkindedir.”

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا أَمْنَا فَأَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ 16-

“**vâllahû basirun bil ibâd**” diyor ya. Âllâh, kulun halini biliyor. Hangi kul? (sıfattır.) O kullar ki, bakıyor ki Cenâb-ı Hak’ka rica ediyor, iltica ediyor. Duâ-i Kur’aniyyedir. Kur’an-ı Azimüşşân’da Cenâb-ı Hak bize tâlim veriyor. Böyle duâları yapınız. Efendim herkes bir duâyı uydurabilir. Âllâh’tan bir şey taleptir. Bir şey denilmez ki buna. Kul, Hâlik’inden bir şey ister. Fakat Kur’an’da geçen âyetleri, duâ edip de onu isterse daha şâyân-ı kabûl olur. İşte bak bu âyet öyle. Sanki Cenâb-ı Hak bize diyor ki; “Ey kulum, bu yolda benden talep ediniz.”

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا Ey bizim Rabbimiz, bizi yoktan var eden, yetiştiren Âllâh! إِنَّنَا أَمْنَا Biz senin azamet-i kudretine imân ettik. وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ Hatalarımızı affet ya Rabbi. Bizi cehennem azabından muhâfaza et.

17- الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُتَغَفِّرِينَ بِالْأَسْحَارِ

الصَّابِرِينَ Sâbir olanlar. Sabır, üç nev’idir. Biri tâatin meşâkkatine sabretmek. Biri musibetlere tâhammül etmek. Biri de nefsin arzularına (nefis kuvvetli olur da her şeyi ister nefis) karşısına gider, sabretmek. Her üçü de muraddır. Kur’an-ı Azimüşşân’da sabır kelimesi birçok yerlerde geçiyor. Fakat tafsil buyrulmamıştır. Tafsil etmedikten sonra üçü de muraddır.

Sâbir olan kullar. وَالصَّادِقِينَ Kalbi, kalben imân etmiş olan-

lar, *وَالْقَانِتِينَ* mû'ti olanlar, *وَالْمُنْفِقِينَ* Âllâh için malını infâk edenler, *وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ* sabahlarda nâmazdan evvel nâmazdan sonra istiğfâr edenler. (Ne verilmişse ekseriyâ sabah zamanlarda verilmiştir. Hâlik-i Kâinat'ın, in'am-ı ihsânı sabahlarda zuhur ediyor, ekseriyâ böyledir. Her zaman verebilir ya bir mâni yok. Fakat ekser zuhur eden şafaklarda, şafaktan evvel, sonradır.) İşte o zamanlarda da istiğfâr ediyor.

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

شَهِدَ اللَّهُ Âllâh şehadet eder. Âllâh'ın şehadeti ne olur? Yâni bildirir bize. *أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ* Âllâh şehadet eder, bildirir ki O'ndan başka bir mabud yok. Yâni Halik-i Kâinat, kendi kendine diyor ki; "Ben'den başka bir mabud yok, ey kulum!" *وَالْمَلَائِكَةُ* Melekler de şâhadet ederler, ikrar ederler ki; "Âllâh'tan başka bir mabud yok." *وَأُولُوا الْعِلْمِ* İlim sahibi olan enbiya-û ve evliya-û Mü'minin. Onlar da şâhadet ederler ki; "Âllâh'tan başka bir mabud yok." *قَائِمًا بِالْقِسْطِ* Kıst ile adâlet ile kâimdir Âllâh. *لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ* O'ndan başka mabud yok, *الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ* Aziz-û Hakîm, O'dur.

Efendim tefsir diyor ki; "Bu âyeti okuyan adam, eğer onun akibinde dese ki **"ve ene eşhedü bimâ şehidellahû bihi"** Âllâh şâhadet ediyor ya! Ben de Âllâh'ın şâhadet ettiği gibi, şâhadet ediyorum. **"veyec alû hazihîş şâhadete vediaten inde Rabbi li yevmil hisâb"** Ben bu şâhadetimi, Rabbime tevdi ediyorum kıyâmet için. Kıyâmet de Cenâb-ı Hak bunu, "Bir kulumun vediası vardır çıkarınız" diyor, meydana çıkarılıyor.

Yazıyor musun? Peki bak şimdi, bu âyet okunduğu zaman

dese; **“ve ene eşhedü bimâ şehidellâhü bihi ve esevde vâllâhe, livâllâhe hazihîş şâhadete vediten inde Rabbi”** bunu söylerse kıyâmette Cenâb-ı Hak, “Kulumun vediası, emaneti var Ben’de, çıkarınız diyor” meleklerle. Meydana çıkar. Bu kadar.

19- **إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ**

İn dînin en-dallâh il-İslâm İn dînin en-dallâh il-İslâm Hakiki din, İslâmiyet’ten başka bir şey değil. Efendim hristiyan dini, bilmem ne dini. Bunların hepsi mecâz olabilir. Din, doğru İslâmiyet’tir, başka bir şey değil. Efendim onlar iddialarına göre, onlar öyle diyorlar. Meselâ hristiyan diyor; “Benim dinim haktır başka değil.” Yahudi diyor; “Benim dinim haktır.” Sebeb-i nüzul zaten odur. Âlâh emrediyor; “Ne senin dinin var, ne onun dini var, din İslam’dır.”

Ehl-i kitap; yahudi ve hristiyanlar, ihtilâf etmediler **إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ** ancak onlara peygamber geldikten sonra ihtilâfa başladılar aralarında. O da **بَغْيًا بَيْنَهُمْ** “haseden beynehûm” hased itibariyle. Yoksa hristiyanlarda yoktu eskiden bu hâl. **وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ** Her kim ki Ayât-ü İlâhiye’yi inkâr ederse, Âlâh’ın hesabı seridir. Hesabı seri olduğu için azabı da seridir.

20- **فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ**

فَإِنْ حَاجُّوكَ Ey Habibim Ekmelerrasûl. Eğer din hakkında, âyet hakkında sana husumet gösterirlerse, sana karşı gelip de hüccet beyan ederlerse **فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ** onlara söyle; "Ben yüzümü, Âllâh'a çevirdim. **وَمَنْ اتَّبَعَنِ** Bana tâbi olanların da yüzü Âllâh'tadır. Ben ve bana tâbi olanlar, yüzümüzü Âllâh'a çevirdik." **وَقُلْ لِلَّذِينَ** **ءَأَسْلَمْتُمْ** Yahudi, hıristiyan ve müşriklere de; "Siz de Müslüman oldunuz mu, olmadınız mı?" **فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدْ** **وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ** Eğer imân ettilerse hidâyete geldiler. **أَهْتَدَوْا** Eğer isyân edip de arkayı çevirirlerse sen mesûl değilsin. Sen tebligatını yaptın. Âllâh, onlara ceza verecek. **وَاللَّهُ بِالصَّيْرِ بِالْعِبَادِ** Âllâh CelleCelâlûhû, Basir'dir, hâlinizi görür. Yâni eğer onlar yüzünü çevirirlerse müteessir olma, onların küfürde kalmasına. Senin vazifen tebligattır, tebligatını yaptın.

21- **إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ** **يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ**

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ Onlar ki Âllâh-û Teâlâ'nın kitabını inkâr ederler ki yahudilerdir burada. **وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ** Peygamber-i İzâm'ı haksız olarak katlettiler. Rivâyete nazaran yahudiler, 70 tane peygamber şehit etmişler. **وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ** Ve katlederler de o kimseleri ki adaleti emrederler ki ulemâdır. **بِالْقِسْطِ** Adaletle emrederler. Biri peygamberleri, biri de adaletle emredenleri ki ulemâlardır. Bunları katledenler de yahudilerdir. **فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ** Azab-ı elimle onları tebşir ediniz. Onlar ki peygamberleri ve ulemâları şehit etmişler, azab-ı elimle tebşir et, ey Habibim.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

Onlardır ki dünyadaki amelleri mahvolur. Dünyada hayır şeklinde her ne yaparlarsa hiçbir kıymeti olmaz. Kiyâmette de onlara hiçbir yardımcı olmaz.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ

Mevzû değişiyor. Burada efendim, yahudilerden birisi zinâ yapmıştı. Rasûl-û Ekrem'e geldi, dedi; "Bize Tevrat ile muamele yap." Tevrat'ta da aynı Kur'an'da olduğu gibi recm var, zina için. Emretti; "Tevrat'ı bilenlerden birisi gelsin, Tevrat'ı okuyalım da hükmedelim."

Abdullah bin Es-Suriyâ namında onların âlimlerinden birisi, Tevrat'ı getirmiş oraya okuyacak. Okumaya başladığı zaman parmağını, recm kelimesinin üzerine koyuyor da geçiyor. Abdullah bin Es-Selam hazır idi. Efendim dedi; "Hilekârlık yaptı, âyeti geçirdi, yalan söyler." Baktılar ki parmağını koymuş recm kelimesinin üzerine. Onun için Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem emretti, yine recm ettiler kadını şeriatleriyle. Çünkü aynı Tevrat'ta da bu var.

Buyuruyor ki; أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ Görüyor-sun onlara ki bir nasip vermişiz kitaptan. Tevrat'ı biraz okuyor, Abdullah bin Suriyâ gibi. كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ Kitâbullah'a davet edildi ki hüküm versin. ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ Arkayı çeviriyor-

lar, وَهُمْ مُعْرِضُونَ i'raz ediyorlar, parmağını koyuyor ki o hüküm görünmesin. Bunların da aslı nedir, yahudilerin o zamanda da? Diyorlardı; "Efendim bizim cedlerimiz, peygamberlere yetişiyor. Biz nihâyet kırk gün azap göreceğiz. Buzağıya ibâdet ettiğimiz gün kadar."

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي 24-
دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Sebebi bu, diyorlardı; "Bize ateş, azap mâ'dud olan günler kadar olur, kırk gün. Kırk gün ibâdet etmişler." وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ Onların yaptığı bu iftiralar, onları dinlerinde mağrur etmiştir.

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ 25-
وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

إِذَا فَكَيْفَ Nasıl olur halleri onların, bu iftiralarla beraber? جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ O gün ki biz toplarız onları, bir gün için ki kıyâmet günüdür. وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ لَا رَيْبَ فِيهِ Şek-û şüphe yok o günde! وَهُمْ لَا Her nefis sahibi, kesbettiğine göre ceza görür. يُظْلَمُونَ Zulüm yok orada. Hiç kimseye amelinden fazla ceza verilmez. Ve hiç kimsenin de hayrından noksan olmaz. Bu mevzû bitti.

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ 26-
تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem emretti, gayptan haber vererek; "İleri de Rum ile Fars memleketi benim ümmetimin eline düşer." Bunu işitenlerden olan hıristiyanlar, alay etmeye başladılar. Âyet nâzil oldu. **قُلْ** Söyle ey Habibim. **اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ** Eğer beraber okunursa **اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ** ayrı okunursa "kul Âl-lâhümme mâlikel mülki." Ey mülkün sahibi olan Âllâh! **تُؤْتِي الْمُلْكَ** İsteddiğine mülkü verirsin, **وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ** istediğinden de mülkleri alırsın. **وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ** İsteddiğini dünyada aziz yaparsın, **وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ** istediğini zelil yaparsın. **بِيَدِكَ الْخَيْرُ** Bütün hayır senin elindedir, ya Rabbi. **إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** Her şeye kuvvet-û kudretin yeter, ya Rabbi.

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ -27
وَتُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ Girdirirsin, geceyi gündüze. Gündüzü ziye-deleştirirsin dört saat, dakika dakika. **وَتُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ** Bazen de gündüzü, geceye idhâl edersin. **وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ** Hayatlı olan şeyi, ölüden (insanları meniden, civcivleri yumurtadan) çıkarırsın. **وَتُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ** Meyyiti de hayyit'den (yumurtayı tavuktan meselâ meniye insandan çıkarırsın.) **وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ** İsteddiğine hesapsız ihsân edersin, hâlim budur ya Rabbi! Bu mevzû bitiyor.

28- لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقْيَةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ
نَفْسَهُ وَاللَّهُ الْمَصِيرُ

Şimdi burada tehdit var. Bir Müslüman, zarûret olmadan bir gayr-i müslim, müşrikle fazla bir ahbap olmamalıdır. Alış-verişini yapsın, işini görsün fakat kalbi muhabbet câiz değildir. Bir Müslüman'ın kalben bir yahudiye, bir hıristiyana muhabbet bağlaması, dinimizde câiz değildir. Âllâh bunu men ediyor. Ama işini görecektir, işini görür. İnsan ihtiyacı için helâya bile gider. Helâ temiz bir yer değildir fakat ihtiyacını yapıyor. İşini görmek için dükkânına gider, alış-veriş yapar. Sabahlar hayr olsun, akşamlar hayr olsun, der. Fakat kalbi muhabbet yok. Âyetin hülasası bu geliyor.

Buyuruyor ki; لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ Mü'minler itti haz etmesinler, مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ Mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost. وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ Bunu yapan adam, فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ, Âllâh'ın nezdinde hiçbir kıymete sahip değildir. Âllâh'ın düşmanını seven, tabi nasıl Âllâh'ı sever? إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقْيَةً Meğer mesele kendini muhafaza etmek için, bir tehlike varsa siyasi bir şekilde o vakit izhâr eder, yine kalben muhabbet yok. وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ Âllâh sizi men ediyor, korkutuyor bu hâlden. Azab-ı elim var bunda, hiç mecburiyet olmadan bir kâfire muhabbet bağlamakta. وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ Nihâyet herkesin rucûu, Cenâb-ı Hak'kadır. Bir insan mecburiyet olmadan bir kâfire, bir münafiğa kalben muhabbet bağlarsa elbette cezasını görecektir.

قُلْ إِنْ تُخْشَوْنَ مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ 29-

Ey Habibim, ümmetine bildir. Eğer kalbinizdeki hâli gizli yaparsanız أَوْ يُبْدُوهُ yahut izhâr yaparsanız. Her iki takdirde de Âllâh, Alimû's Sırrî vel Hafıyyât'tır. Onu bi-

lir, gizliyi de bilir aşikârı da bilir. **يَعْلَمُ مَا فِي** Âllâh bilir. **وَاللَّهُ** Semâvât-ı ard'da her şeyi bilen Âllâh, **وَاللَّهُ** her şeye Kadir'dir. Her şeyi bilir. İradesi yoktur ki bir Müslüman, kalben bir kâfire, bir münafığa muhabbet bağlasın. Evet, işini görünceye kadar yapar fakat muhabbet icâp etmez ki. Alışverişi yapmak, muhabbeti icâp etmez.

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ 30-
تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَؤُفٌ
بِالْعِبَادِ

مَا Hatırla o günü ki bulur her bir nefis sahibi, **يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ** dünyada hayırdan yaptığı her şeyi karşısında görür. Öyle bir güne gideceğiz ki yaptığımız amel, hayr-u şer hepsi karşımızda. Defter-i amâl çıkar, yaptığımız hayratı, defterimizi bize gösterirler. Hayr-u şer, hepsi hazır karşımızda. **وَمَا عَمِلَتْ مِنْ** Yaptığı fenâlık da karşısında. **تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا** İster; "Keşke bu fenâlıkların arasında uzun bir mesafe olsaydı gör-meseydim." **وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ** Âllâh sizi tahzir ediyor. Fenâlıklardan vazgeçiniz, fenâ kimselerle ahbap olmayınız yâni kâfirlerle ahbap olmayınız. **وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ** Âllâh CelleCelâlûhû'nun, kullarına mü-balağa ile merhameti var. Merhametinden dolayı söylüyor.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ 31-
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, ümmetine söyle; **إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ** Eğer siz Âllâh'ı seviyorsanız.

فَاتَّبِعُونِي Bana tâbi olunuz, dinime tâbi olunuz. يُحِبُّكُمْ اللَّهُ O zaman, Âllâh da sizi sever. وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ Sizin hatalarınızı da affeder. Âllâh, Ğafûrur Rahîm'dir. Mübalağa ile mağfiret sahibidir, rahmet sahibidir. Fakat Cenâb-ı Hak kimi sever? Rasûl-û Ekrem'in yolunda bulunanı seviyor. Rasûl-û Ekrem'e itâat, Âllâh'a itâattır. Âllâh'a itâat, Rasûl-û Ekrem'e itâattır. İkilik yok, birliktir. Hem O'na, hem ona demek değildir. Rasûl-û Ekrem'in bize tebliğ ettiği, Âllâh'ın emridir. Başka bir şey değil ki iki olsun.

32- قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ Söyle; “Ey insanlar, Âllâh'a itâat ediniz, Rasûlûllah'a itâat ediniz.” Âllâh'a itâat, Rasûlûllah'a itâat. İki şey değildir, birdir. Çünkü Rasûlûllah, Âllâh'ın emrini bize tebliğ ediyor. فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ Eğer isyân ettilerse, iraz ettilerse, doğruca küfre gidiyor. Âllâh CelleCelâlûhû, kâfirleri sevmez.

33- إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

Bu ayet-i celileye gelmiştik. Âyetin sebab-i nüzulü bu idi ki yahudiler diyorlardı; “Bizim de nesebimiz nihâyet peygamberlere dayanıyor. Bizim kıymetimiz budur.” Eh! Nesebiniz dayanıyor ama siz küfürdesiniz. Küfürde olduktan sonra bir kıymetiniz kalmaz ki. Değil mi ya! Asıl sebab-i nüzulü âyet budur. Sonra mahlûkat, Cenâb-ı Hak'kıdır. İstedliğini yüksek yapar, istediğini daha âli yapar, istediğini orta yapar. Kimse mâni olamaz, O'na.

إِنَّ اللَّهَ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, اصْطَفَىٰ ihtiyâr etti, yük-

seltti, büyüttü. Evvelâ ^{أَدَمَ} Âdem Aleyhisselam'a nübüvvet verdi, risâlet verdi ki sûhuf verdi, ondan sonra halife yaptı. "in câalûn fil ardı halifeten" Âhkâm-ı İlâhiye'ye ki melekler arzu ettiler de buna nâil olamadılar. İşte beşerden, insanlardan en büyük rütbeyi verdi. Ondan sonra 960 sene de ömür verdi ve onun hayatında da evlatlarının hepsi Mü'mindi.

Sonra ^{وَنُوحًا} ikinci derece Nûh Aleyhisselam. Nûh Aleyhisselam, onun neslindendir. Nûh'un ismi Abdulğaffar'dır, Nûh değildir. Nûh lakaptır, fazla ah-û figan, nevhâ ettiği için. Dâima ağlar, Âllâh'a karşı! Bu azametle beraber, bu nübüvvetle beraber, Azamet-i İlâhiye'yi düşünerek ağlardı, nevhâ ederdi. Onun için nevhâ; Nûh. Nevhâdan geliyor. Nûh lakaplarını buyurdular ve o lakaptan hoşlandığı için, Cenâb-ı Hak da Kur'an-ı Azimüşşân'da o lakapla beyan buyurmuştur. Yoksa ismi Abdulğaffar'dır. Bu da 950 sene yaşamış. İkinci Ebü'l Beşer'dir, mahlûkatın ikinci babası odur ve babasının sûhuflarıyla amel ederdi. 950 sene de yaşamıştır. Peygamberlik vardır hatta Ülü'l Âzim'dir. Ülü'l Âzim'dir, Nûh Aleyhisselam.

Şimdi peygamberler efendim; kelâm, âyet geldi mi peygamber olur, tebliğ memur olmadan evvel. Ne zaman ki tebliğ memur oldu, o vakit Rasûl olur. Ne zaman ki muhaliflere karşı muharebeye memur oldu, o vakit Ülü'l Âzim olur. Bak, Muhammed Mustafa Sallâllâhû Aleyhivessellem, Gar-a Hirâ'dayken; **"İkra bismi Rabbike"** sûre-i celilesi nâzil olunca peygamber oldu. Peygamber oldu daha Rasûl değildi. Tebligat yoktu, tebligata emir olunmadı. Üç sene sonra **"yâ eyyûhel mûzzemmilû yâ eyyûhel mûddessiru"** âyeti nâzil oldu, tebligat yap diye. Tebligattan sonra Rasûl oldu. Rasûl oldu ama Ülü'l Âzim değildi. Çünkü gelen âyetler o

zamanlarda **"vemâlerresûl ilel belağ"** tebligatını yap, başka değil. Ne zaman ki Medine-i Tahire'de, ikinci senesinde harbe memur oldu, imân etmeyenlere karşı. Ulü'l Âzim oldu. Böyle bunlar Ulü'l Âzim'dir. Âdem Aleyhisselam'ı Ulü'l Âzim'den saymıyorlar. Çünkü sûre-i Tâhâ'da **"velen necid lehû azmû"** vardır.

وَالْإِبْرَاهِيمَ İbrahim Aleyhisselam'ın âl'i, ehli, kendisi. İbrahim Aleyhisselam'ı peygamber yaptı, rasûl yaptı, halil yaptı, dost yaptı. Ondan sonra da sevdiği peygamberi ki Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'i, onun evladından yaptı, İsmail'in. Diğer Ben-i İsrail peygamberlerini de ikinci oğlu İshak'tan yaptı. Öbürünü istedi Âllâh, mahlûkatından istediğini böyle intihab-ı ihtiyâr ediyor. Mülk O'nundur, ne isterse onu yapar. Kimsenin itiraz edecek hali yok. "Niye Âdem böyle oldu? Niye İbrahim böyle oldu? Niye bu filan olmadı?" Mülk onundur, ne isterse onu yapar.

وَالْإِمْرَانَ İmranlar iki tanedir. Biri Mûsâ ile Hârûn'un babası. Biri de Meryem'in babasıdır. Aralarında 1800 sene vardır. İkisi de İmran'dır. İkisi de zamanın en sâlih insanları idiler. Burada murad, Meryem'in babasıdır. Âl-i İmran; İmran'ın âl'i, ehli yâni Meryem'den bahsedecektir. Bunları, zamanının halkının ahzeli yaptı. Yâni Âl-i İmran'ı bütün âleme, bütün dünyaya ahzel yapmadı, zamanının. Onlar gitti de onların zamanına tesadûf edenlerin ahzelleri oldular.

34- ذُرِّيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ذُرِّيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ Onlar bir zürriyettir. Bazıları bazılarından doğmuştur, birbirlerinin evlatlarıdır. وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, söylediğiniz sözü işitiyor. Eğer Âllâh'ın rızasına göre söylerseniz sevâba nâil olursunuz. Âllâh'ın rızası olmayan, muha-

lif şeyi söylerseniz elbette cezaya sebep olursunuz. عَلِيمٌ Âlimdir, kalbinize geleni bilir.

Mevzû bitiyor. Ayrı ayrı cümlelerdir.

35- إِذْ قَالَتْ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا
فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

İZ QALAT AMRATU EIMRANIN RABBI INNI NADARTU LAKA MA FI BATNI MUHARRARA Ey Habibim Ekmelerrasul Sallallahu Aleyhivessellem, ummetine beyan et bu hali ki kissadan hisse alsınlar. Yani İmran'ın kızının ve İmran'ın ahvalinin kisasını söyle, oradan hisse alsınlar. O zamanlar ki İZ QALAT AMRATU EIMRANIN İmran'ın hanımı söyledi; رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي "Ya Rabbi, nezrettim karnım-daki evladı."

Şimdi bunun başı böyleydi. Kakus namında yine Ben-i İsrail ulemâlarından birisi vardı. İki tane kızı vardı. Biri Hanna, biri Eşâa. Hanna, İmran'ın hanımıydı. Eşâa, Zekeriyâ Aleyhisselam'ın hanımıydı. Hanna, Meryem'in anası oldu. Zekeriyâ Aleyhisselam da Yahya Aleyhisselam'ın babası oldu. Yani Yahya ile İsâ Aleyhisselam teyze oğulları idi. Anaları kardeşirler. Değil mi efendim? Şimdi Kakus'un iki kızı var; Hanna, Eşâa. Hanna, İmran'ındır. Eşâa, Zekeriyâ'nındır. Hanna'nın kızı Meryem'dir. Eşâa'nın da oğlu Yahya'dır. Teyze oğulları, evlatları oluyor.

Şimdi o zamanlarda en büyükler ve âbidlerden çokları arzu ederlerdi, Mescid'ül Haram'a hizmet etmeyi. Ne yaparlardı? Evlatları olduğu zaman nezrederlerdi, çokları böyle. Evlatlarım ölünceye kadar Beyt'ül Mukaddes'e hizmet edecek. Süpürecek, temiz yapacak, hizmet edecek, ölünceye kadar vazifesi bu. Birçokları böyle evlatlarını nezretmişlerdir.

اِمْرَأَتِ عِمْرَانَ İmran'ın hanımı olan Hanna. Onun da kalbine geliyordu "Keşke benim de bir evladım olsa da ben oraya nezredeyim." Çünkü görüyor başkalarını da arzu ediyor. Bir zaman sonra kendi vücudunda baktı ki bir hamilelik eserleri var, hoşuna gitti. Artık düşünmedi, erkek desin ya da kız desin. رَبِّ Ya Rabbi dedi; اِنِّی نَذَرْتُ لَكَ مَا فِی بَطْنِی "Karnımdaki mevcudu ve evladı nezrettim." Demedi erkek olsun. Halbûki erkek olsun demesi daha doğru idi. Efendisi hatta bunun üzerine levmetti. Bir kız orada hakkıyla hizmet edemiyor. Erkek olursa hakkıyla o hizmet eder. Sen nezrettiğin zaman diyecektin; "Ya Rabbi bir erkek evlad ihsân et, oraya nezredeyim" diyecektin. Böyle levmetti. Fakat dememiştir. Demediği için Âllâh, duâsını öyle olduğu gibi kabûl etti. İmran bundan haberdar olduğu zaman levmetti hanımına. Dedi; "Sen niçin bunu söylemedin?" Sonra İmran vefât ediyor daha doğurmadan. İmran'dan sonra doğum oluyor, Meryem doğuyor. اِنِّی مُحَرَّرًا نَذَرْتُ لَكَ مَا فِی بَطْنِی Nezrettim sana karnımdaki evladı, muharrer olarak; bütün dünyanın işinden halas olup orada hizmet etmesi için nezrettim. Şimdi böyle yaptı ama. فَتَقَبَّلَ مِنِّیَّ "Ya Rabbi benden kabûl et. اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ Ya Rabbi, Sen duâyı işitiyorsun, maksad-u niyetleri de bilirsin. Benim niyetim, Sen'in rızandır." bunu yaptı.

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ اِنِّی وَضَعْتُهَا اُنْثٰی وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ ۖ وَلَیْسَ الذَّكَرُ كَالْاُنْثٰی ۚ وَاِنِّی سَمَّیْتُهَا مَرْیَمَ ۚ وَاِنِّی اُعِیْذُهَا بِكَ وَذَرِیَّتَهَا مِنَ الشَّیْطَانِ الرَّجِیْمِ

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا Ne zamanki zaman geldi, vaz-ı hamletti. Baktı ki

kız doğurdu, Meryem'i doğurdu. Müteessir oldu kendi hâlinden ki hizmet edemeyecek, erkek gibi değildir. **قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ** Bu teessüründen geliyor. Ya Rabbi dedi; "Ben vaz-ı hamlettim ama kız oldu. Erkek olsaydı daha memnun olurduk." Teessürünü beyan ediyor, yoksa Cenâb-ı Hak biliyor zaten. Âllâh bilir ki kız doğurdu. Tekrar Cenâb-ı Hak'ka karşı, "Ya Rabbi, ben kız doğurdum" demeye bir mânâ çıkmaz. Ancak teessürünü anlatmak içindir. **قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ** Ya Rabbi, kız olarak doğurdum. **وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ** Âllâh, âlimdir onun vazlettiğine. Değil ki Cenâb-ı Hak'ka bildiriyor, belki teessürünü bildiriyor. **وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ** Elbette hizmette erkekler, hanımlar gibi değildir. Erkek her işi görür, her işe mütehammil olur, hayzları yoktur, vakt-i malûmları yoktur. Hanımlar da bu mümkün değil.

وَأَنبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا Ben ismini de Meryem koydum. Meryem'in mânâsı; hademedir, Âllâh'a hizmetçi, Kudüs'e hizmetçi hademedir diyor. **وَأَنبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا** "Ya Rabbi, Seninle muhafaza ediyorum. Senin lütfunla muhafaza ediyorum, onu da zürriyetini de **وَدُرِّيَّتَهَا** şeytandan." Böyle duâ etti, bu duâsını da kabûl etti Âllâh.

37- فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكَ هَٰذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Âllâh kabûl etti, Meryem'in anası Hanna'nın duâsını yani Meryem'i kabûl etti. Erkek yerine kabûl etti. Bazı tefsir öyle diyor. **بِقَبُولٍ حَسَنٍ** Hasen bir kabûl ile yâni erkek evlad maka-

mına kabûl etti. وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا Nebat-ı hasen ile inbât etti. Yâni ahlâk-ı hasene ile mütehâllik yaptı. İyi, en güzel ahlâklarla yaptı. Yahut İsâ Aleyhisselam'ı mahâll-i nebat yaptı. Bunu da söylüyorlar. وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا Şimdi burada o süttten kesildiği zaman diyorlar tefsirlerin bazıları, bazıları da değildir yıkatıldıktan sonra temiz kundaklanmış götürüldü Mescid-i Aksa'ya.

Orada 28 tane İmran'ın talebeleri vardı, oranın âlimleri, ilimle meşgul neticede. Onlara dedi; "Bu sizin hocanızın kızıdır. Menzuredir, nezrolunmuştur buraya hizmete. Ben, size tevcih ediyorum. Siz nasıl isterseniz öyle hizmet ediniz." Onlar da memnuniyetle kabûl etmeye başladılar. Her birisi diyor, "ben alayım." Zekeriyâ Aleyhisselam da içinde miydi? Onların içindeydi yâni o 28 ile birlikteydi Zekeriyâ da. Onlara dedi; "Ben sizden daha müstâhakım. Çünkü benim hanımım onun teyzesidir, bana veriniz." Dediler; "Bu, Cenâb-ı Hak'tan bize bir nimettir. Biz kendi arzumuzla nimetimizi vermeyiz, kur'a yapalım." O zaman ki âdetleri olan kur'a da (Ürdün nehri geçiyor, Ürdün nehrinin yanına giderlerdi. Ellerindeki kalem, hepsinin kalemleri var. Kalemleri atarlardı nehre. Kimin nehrin üzerinde kalemi durursa o kazanır, öbürleri kazanmıyorlar.) Yirmi sekiz kişi, Zekeriyâ ile birlikte yirmi dokuz oluyor. Yirmi dokuz kalemi attılar, yirmi sekizini su götürdü, Zekeriyâ'nın kaldı. Öyleyse kur'a da buna tesadüf etmiş. Zekeriyâ aldı yanına.

Aldıktan sonra getirdi Beyt'ül Mukaddes'e. Orada mihrabın yanında. (Mihrap; mahalli harp! Şeytan ile muharebe edeceği yer. O münasebetle mihraba, mihrap demişler. Yâni şeytan vesveseleri getirir. 'Eûzûbillahimineşşeytanirracim' demesi lâzım gelir.) Orada yer yaptı. Ğurfe, tefsir ğurfe diyor. (Ğurfe; odaya da derler de pencereye de derler, büyük bir pencere. Yâni bir adamın, bir

çocuğun içinde bulunacak bir yer yaptı.) Ve kendi bizzat hizmet ederdi. Sabah, akşam lâzım gelen yemeyi içmeyi götürür, oraya bırakırdı. Bırakmazdı kimse yetişmesin, Zekeriyâ Aleyhisselam. Fakat burada Âllâh Teâlâ'nın lütf-û keremiyle, Meryem çok tez büyüyordu. Meselâ bir haftada, bir ay kadar büyüyordu.

Son zamanlarda geçtiği zaman görüyordu ki kış zaman mevsiminde yaz yemişleri bulunuyor, yaz mevsiminde kış yemişleri bulunuyor. (O zaman şimdi İstanbul'da olduğu gibi vasıtalara yok ki bulunsun, burada bulunuyor. Fakat orada, o zaman olmazdı. Kış olmazsa kış yemişi olmaz.) Demiş ki; "Bunları nerede bulursun?" Demiş; "Her şey Cenâb-ı Hak'ın kuvvet-û kudreti dâhilindedir, Âllâh gönderiyor."

كَتَبَهَا رَبُّهَا بِقَبُولِ حَسَنِ Kabûl-û hasen ile kabûl etti. Yâni o arzu ediyordu erkek olsun. Erkek olmadı, erkek yerine kabûl etti Âllâh. O sevâbı defter-i âmâline yazdı. وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا Nebat-ı hasen ile ahlâk-ı hasene ile ahlâklandırdı Meryem'i.

(Belki görmüşsünüzdür, Halep'te mihrabın yanında, mihrabın sol tarafında Zekeriyâ Aleyhisselam'ın kabr-i saâdeti var. Oraya giden, orada ziyâret eder. Yâni öyle ayrı bir oda değildir. Yine bir kabrin şekli vardır. Eyüp Sultan'daki gibidir. Lâkin bir oda değildir. Her giden orada duruyor, Fatiha'sını okuyor, duâsını yapıyor. Mihrabın yanındadır, Zekeriyâ Aleyhisselam oradadır. Yahya Aleyhisselam Şam'da, Mescid-i Emevi Câmi'nin ortasındadır. Fakat Zekeriyâ mihrabın kenarındadır. Dururken solda geliyor.)

وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا Zekeriyâ tekeffül etti onun lâzım gelen işlerine. دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابِ Her ne zamanki Zekeriyâ, Meryem'in yanına geldiği zaman yemek içmeyi vermek için, mihraba girdiği vakit. وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا Onun yanında

bir kısmet bulurdu. Kısmet neydi? Kış zamanında yaz yemişini bulurdu. Yaz zamanında kış yemişini bulurdu. Zekeriyâ قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنْتِ لَكِ هَذَا Nerde? "min eyne" yâni. أَنْتِ لَكِ "Nerde sana gelir bu yemişler, hazır bu yemişler?" قَالَتْ O çocuk olduğu hâlde, Zekeriyâ Aleyhisselam'a cevâben dedi; هُوَ مِنْ عِنْدِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ "Âllâh'ın nezdinden gelir bu." Âllâh istediğine bi-ğayri hesap verir. Hesapla da verir, bi-ğayri hesapla da verir. Vâsi olarak verir. "Cenâb-ı Hak lütfediyor. Benim yanımda hazır olur bu yemişler."

38- هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا Şimdi Zekeriyâ Aleyhisselam, 120 yaşa varmıştı. Tabi peygamber idi, ilim vardı, servet de vardı fakat hiçbir vâris yoktu. Dâima kalbine geliyordu; "Ya Rabbi, bir evladım olsa da hiç olmazsa ilmime vâris olsun, benden sonra ilmimi halka tebliğ etsin." Arzusu vardı kalbinde fakat duâ etmiyordu. Etmediğinin sebebi de "Bunun diyor zamanı geçti yani Âdetullah değil" İnsanların arasında 120 yaşına girdikten sonra, hanımı da 88 yaşındaydı. Hem de hastalığı da vardı hanımının. "Ben şimdi artık bu hâlde nasıl duâ edeyim Cenâb-ı Hak'ka?" Eğer ki Âllâh için bir zorluk yoktur. Fakat âdetin hilafında bir şeyi talep etmeyeyim diye utanırdı. Ne zamanki Meryem'in yanında gördü, vakitsiz olan yazda kış yemişi, kışta yaz yemişi. Vakitsiz olarak bunların mevcût oluşu. Buna muktedir olan Âllâh! Vakitsiz olan bir evladı da her-

halde verir. Kolay kolay vakitsiz olan yemişler yemekler burada hazır oluyor. Ve şu halde buna muktedir olan Âllâh.

Bunu görünce diyor. هُنَالِكَ Bunu görünce (hûna; burada) دَعَا başladı duâ etmeye. "Ya Rabbi bana bir evlat ver, benim hayr'ül halefim olsun. İlmimi alsın da halka tebliğ etsin." هُنَالِكَ Orada Zekeriya Aleyhisselam duâyaya başladı. Duâ etti, رَبِّ رَبِّ Rabbinden istedi. Duâsı bu; قَالَ رَبِّ "Ey Rabbim, beni terbiye eden, yetiştiren Âllâh! إِيَّاهُ İhsân et bana, لَدُنْكَ nezdinden. Bir hakkı yok kimsenin sana, vermekte mecburiyetin yok. Kendi lütf-û kereminle ihsân et. ذُرِّيَّةً Bir evlat ver, طَيِّبَةً sâlih bir evlat ver ya Rabbi. Ki benim ilmime sahip olsun. إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ Ya Rabbi, sen duâları işitiyorsun, kabûl ediyorsun."

39- فَنَادَتْهُ الْمَلَكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى - مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

Bunu söylerken hatta nâmazda söylerken, فَتَنَادَتْهُ الْمَلَكَةُ te-bşirat geldi Melâike-i Kiram'dan. Zaten melekler tebşiratta, hele başta Cibril-i Emin vesiledir. Cibril-i Emin çağırırdı dedi, nida etti. وَهُوَ Zekeriya قَائِمٌ ayaktaydı, فِي الْمِحْرَابِ mihrapta nâmaz kılardı. Demek ki nâmazın içinde bu duâyı etti. Nâmazın içinde duâ câiz midir? Evet, câizdir hatta daha makbûldür. Hatta sec-cad-û ka'de daha makbûldür.

"Rabbiğfirli, Rabbiğfirli" mümkün olduğu kadar her yerde söylemeli. **"Veleddallin, Âllâhümmağfirli, amin"** Rasûl-û Ekrem böyle emrederdi. Secdeye gitti, **"Sübhane Rabbiyel ala, Âllâhümmağfirli."** Rukûda **"Sübhane Rabbiyel azim, Âllâhümmağfirli."** Tahiyatta duâ. Duâ farzdır, vaciptir demiyoruz. Fakat duânın ka-

bûl yeridir. Lâkin fazla olmasın, tahiyat miktarını geçmesin. Tahiyat da okuyacak, Rasûl-û Ekrem Salâllâhû Aleyhivessellem'in talimatı bu. Dört şeyden istiaze ediniz. **"Euzûbike"** şeytandan, Mesih-i deccalden, ölümden, ölüm ve hayat fenâlıklarından. **"Âl-lâhûmme min euzûbike ..."** neyse o. İkinci bir duâ da vardır. **"Ya Rabbini zalemtû nefsi zûlmen kesiran kebira ve lâ yağfiru-z zûnûbe illa ente"** Bu ikisi iyidir. Ve ölçü de budur, tahiyat miktarını geçmesin. Çünkü duâ fazla olursa hepsi tuzla olur. Tuz fazla oldu mu, yemeği bozar. Değil mi ya? Onun için nâmaz zaten salat duâdır. Duâ nâmazı bozmaz ki. Duâ, nâmaza ziynet verir.

Mevlâna'dan sormuşlar; "Efendim, bir adam nâmazda ağlarsa nasıl olur?" demiş; "Ağlamış bakın, ne görmüş ağlamış. Eğer dünyanın mal-ı serveti için ağlamışsa tabi bozar. Bu şey kıymetsizdir. Fakat kendi halini düşünmüş, kusurunu düşünmüş, Hâlık'ının azametini düşünmüş, bakmış, o nâmaza kemal verir."

Onun için buradan da anlaşılır ki Zekeriyâ Aleyhisselam, bu duâyı nâmazın içinde yapmış ki nâmazda cevâp alıyor. Melek geliyor, nâmazda tebligat yapıyor. **"vehûve kaimûn yûsalli filmihra-bi"** Mihrapta nâmaz kılardı, ayakta. Tebşirat bu, Cibril'in getirdiği; **أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى** "Âllâh seni tebşir ediyor, Yahya ile." Bak, isim de koydu. Yahya; hayat vericidir. Tefsirler diyorlar ki ya murad budur ki hayat hidâyettir, kalbe hidâyet vericidir. Birçok insanların hidâyeti onunla olur. Yahut da murad budur ki anasının hastalığı vardı ve bunun doğmasıyla hayat buldu. Bu da vardır. Halkın hayatına sebep oluyor, onu da demişler. Âllâh seni tebşir ediyor, Yahya ile. Yahya nasıl bir evlattır? **مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ** Mûsâddıktır, tasdik edicidir bir kelimeyle. Kelimeyle olan peygambere ki İsâ'dır. Zaten zamanları yakın. Teyzezade oğlu olmakla beraber, araları yakın. Yahya Aleyhisselam'ın anası diyor ki; "Ben, Meryem'e rastgeldi-

ğim zaman, bakıyordum benim karnımda bir hâl, bir toplanma hâsıl oluyor. Her halde senin karnında da hürmetli bir kimse var ki benim bu karnımdaki olan çocuk hürmet ediyor ona.” böyle Mevlâna naklediyor.

Âllâh CelleCelâlûhû irade ettiği zaman, “ol” dediği zaman, hemen olur. “Ol” demekle hemen olur, hiçbir müşkülât yok. Hâlik-i Kâinat “ol” dedi mi, yüz bin âlemi bir lahzada ihyâ edebilir. Yüz bin İsâ’yı, bir lahzada “ol” demekle izhar edebilir. **إِنَّ اللَّهَ** İşte Kelime-i İlâhi ile gelecek peygamberi tasdik ediyor. **وَسَيِّدًا** Seyyittir, muktedabihdir. **وَحَصُورًا** Memnûdur, şehavat-i nefsanıyyeden. Ne helâl ne haram, hiçbir hanım ile temas edecek değildir. **وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ** Nebidir, sâlihlerin evlatlarındandır.

Bu tebşirâtı aldı, Zekeriyâ Aleyhisselam. Tebşirâtı alınca heveslendi. Aman bir an evvel alâmetler olsun da ne vakit göreyim bunu. Onlar insanların fevkinde, insanlar gibi değil. Fakat böyle büyük bir tebşirâtı alınca zihne gelir; “Aman ne vakit olacak bu, bir an evvel olsun.”

Yahyâ’l Hasur. Tefsir öyle diyor efendim. Hasurdan mânâ; evlenmemiş. **“memnuan minân nisâ”** diyor.

قَالَ رَبِّ اَنْتَ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِي الْكِبَرُ وَاَمْرَاتِي عَاقِرٌ قَالَ -40
كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

“Ya Rabbi, ne vakit evlat olacak bana?” قَالَ رَبِّ اَنْتَ يَكُونُ لِي غُلَامٌ
Yâni Cenâb-ı Hak’kın emrettiğine istibad etmiyor. Peygamberdir, tabi aynı hikmet biliyor. Fakat zihni nereye geldi? “Acaba ben genç olacağım, hanımım da genç olacak, iki gençten mi zuhur edecek bu evlat yahut böyle ihtiyar olduğumuz halde mi Cenâb-ı Hak

verecek?" Bunu, tabi kesmedi de Âllâh'tan soruyor. **أَتَى يَكُونُ** Yâni "keyfe yekûnû li ğulamûn" **وَقَدْ بَلَغَنِى الْكِبَرُ** büyüklük, nihâyetsin, nihâyete yetişmiş. **وَأَمْرَاتَى عَاقِرٌ** Benim hanımım da yaşlı olmakla beraber bir de akirdir. Yâni rahminde bir burukluk hâsıl olmuş, bir hastalık hâsıl olmuş. Hem rahimden hastadır, hem yaşı geçmiştir, benim de yaşım geçmiştir. Acaba böyle ihtiyar olduğumuz halde mi olacak bu yahut da biz genç olacağız da mı olacak o? **قَالَ** Dedi; "Emir böyledir Emr-i İlâhi, ikinizden bu halde zuhur edecektir." **كَذَلِكَ اللَّهُ** Böyledir "kezâlike yef'alullahû" yâni "kezâlike halakâl-lâhû evlâde minkûm" bu halde, Âllâh sizde bu evladı halkedecek. **يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ** Âllâh, mülkünde istediğini tasarruf eder.

Bu cevâbı da aldıktan sonra şimdi "hangi gündür, ne vakit gelecek?"

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لى آيَةً قَالَ آيُتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا - 41
وَأَذْكُرَ رَبِّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لى آيَةً "Ya Rabbi, bir alâmet göster. Bir hevesleneyim de alâmeti gördükçe daha ziyâde her gün kalbime bir ferahlık gelsin. Ne vakit olacak bu evlat?" **قَالَ آيُتُكَ** Sana alâmet budur. **أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ** İnsanlarla konuşamayacaksın, **ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ** üç gün konuşamayacaksın. Yâni dilin tutulacağı değil. İnsanın dünyaya müteallik olan sözlerini konuşamayacaksın. Her ne konuşsan dilini çevirir Cenâb-ı Hak, Zikrullah'a girer. Öyle oluyor. Hatta Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in de dünyaya geldiği gece, Abdülmuttalip gitmiş görmeye. Görür görmez demişler, üç güne kadar konuşamazsın kimseyle. Gelmiş, gelenlere söyleye-

cek. Söylüyor ama bunu ifâde edemiyor. Zikre dili çevriliyor başka şekile, bu da hikmettir. Buna, "üç güne kadar insanların arasında cari olan kelimeleri konuşamazsın. Dil, Zikrullah ile meşgul olacak. ^{إِلَّا رَمْرًا} Meğer işâret de parmaklarla. ^{وَإِذْ كُنْزُ رَبِّكَ} Dâimi olarak Rabbini tezekkür et. ^{كَثِيرًا} Dâimi olarak. ^{وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ} Tesbihini yap, sabah akşam."

Niçin sabah akşam diyor? O zamanda nâmaz iki tane idi. Hatta Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in bidâyetinde de daha Kur'an-ı Azimüşşân nâzil olmadan iki vakit idi. Demek o zamandan, buraya kadar öyle sabah akşamdı nâmaz. Öğle, ikindi yoktu. ^{وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ} Yâni "salli bil-aşıyyi ve-l ibkâr" sabah, akşam nâmazına devam et. Zikrullah'a devam et. Bu mevzû bitti.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ 42-

Şimdi anadan bahsettik ki İmran'ın kızı idi. Şimdi de kızıdan bahseder ki Meryem'dir. ^{وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَا مَرْيَمُ} Ey Habibim, yine ümmetine kıssayı söyle, kıssadan hisse alsınlar. O zamanlar ki ^{قَالَتِ الْمَلَكَةُ} melâike-i kiram, Lisân-ı İlâhi ile söylediler Meryem'e. ^{إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ} Âllâh CelleCelâlûhû, seni zamanın hanımları içinden ihtiyâr etti, hepsinin fevkinde koydu. Dünyada da böyledir, ahirette de böyledir. Fakat zamanına göre.

Bak, hanımların tertibi budur. Hiçbir hanım Fatima'tüz Zehra'yı geçmez. Fatima'tüz Zehra Radiyallahû Anhâ'nın vücudunda Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in mademki zerresi

vardır, bütün hanımların fevkindedir. Ondan sonra anası geliyor Hatice-i Kübra. Ondan sonra Âişe geliyor. Âişe ilimde, malûmatta hepsinden fazladır. Müft'ül Ümme, atmış bin hadisi nakletmiş Âişe Radiyallahû Anhâ. İlimde fazladır fakat fazilette Fatıma'ya yetişemez. Çünkü vücud-û peygamberindendir. Ondan sonra Meryem gelir, Âsiye gelir, Havva gelir böyle sırayla gelirler. "Zihindi cinan Fatıma-ti vedâ bidu Âişine hekimû bekâ."

E, burada Meryem'i intihab etti diyor, zamanındaki hanımların üzerinde. وَطَهَّرَكَ Seni tathir etmiş hayz-ı nifastan ve insanların temâsından. وَاصْطَفَيْكَ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ Zamanının hanımlarının üzerinde seni intihab etmiş.

يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ 43-

يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ Ey Meryem "ûknûti" yâni "ati-i" Kunut; itâat demektir, duâdır. Âllâh-û Teâlâ'ya duâ et, ibâdet et. وَاسْجُدِي Secdeye git, rukûyu da rukûya gidenlerle beraber yap. Rukûya gidenlerle beraber yap yâni cemâatlere iştirak et demektir. Sonra secde ile rukûyu beyan ediyor. Çünkü nâmazın en kıymetli yeri secde ile rukûdur.

Bak şimdi, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem buyuyor ki; "Benim, Âllâh ile bir vaktim var ki o vakte ne bir peygamber, ne bir melek, ne bir rasûl oraya yanaşamaz." "Acaba demişler, o vakit hangi vakittir?" Düşünmüşler demişler ki; "O vakit, Rasûl-û Ekrem'in secdede olduğu zamandır." Buna delil de demişler; "**vescudi vektarif**" âyet-i kerimesi var ya "secdeye git, yakın olursun." Demek ki Rasûl-û Ekrem, secdede daha yakındır. Bir hadiste de diyor ki; "**ve kurrate ayni fis salah**" "Benim gözüm nâmazda karir'ül ayn olur." Şu halde Rasûl-û Ekrem Sallâl-

lâhû Aleyhivessellem'in, en ziyâde Hâlik'iyle olan hâli, nâmazda olan hâlidir. Mirac-ı Mü'min olduğu da bundandır. Mü'minler için de eğer Mü'min, Rasûl-û Ekrem'e kimse varamaz ya fakat derecesine göre bilerek az çok karınca kaderince bu âyetleri, Fatiha'yı tasavvur ederek okursa biraz gafletsiz, mümkünü kadar alışır o da Mirac-ı Mü'mindir. Mü'minin miracı da oradadır. Nasıl ki Rasûl-û Ekrem'in miracı var, Mü'minin miracı da budur. Başını secdeye koyuyor, vücudun en kıymetli parçasını, en zelil olan toprağın üzerine koyuyor. Sanki asi olan, mücrim olan bir adam birisinin ayağına yapışıyor da yalvarıyor gibi olur. Bu hale getirir. Sonra Âllâh-û Ekber. Hayvanı keserken ne derler? Âllâh-u Ekber! Yâni bu âlemden, öbür âleme gitti. Zaten namazı hakkıyla kılsa bu âlemden, öbür âleme gitmektir. Hatta evliyâullâhtan da olmuş ya, ashaptan da fazla olmuştur. Bazen muharebelerde fişeği, kurşunu çıkarmak icâp etmiş. Demişler ki; "Ben nâmaza durduğum zaman çıkarın." Nâmaza duruyor, onlar oradan çıkarmışlar. Çünkü o hissetmiyor bir kere. Nâmaz öyle olursa neler olur?

ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ اِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقَوْنَ -44
اَقْلَامَهُمْ اَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يَخْتَصِمُونَ

ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَاءِ الْغَيْبِ Hâlik-i Kâinat, Habibine beyan ediyor. Diyor ki bilsinler bu muhalifler, bunlar gaypdeki ahvâldir. ذٰلِكَ Bu hâl; Meryem'in bu hâli, söylemesi, İsâ'nın hâli, İmran'ın hâli. Bu eznâ-i kable tariftir, gaypden olan ahvâldir نُوحِيهِ اِلَيْكَ sana vah-yettik. وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ Sen orada değildin, bunlar bilsinler bu ahvâl ancak gaybden bilinir. Başka bir türlü değildir. Çünkü sen, Mekke'den dışarı çıkmadın. Tahsil etmedin, kimsenin yanında okumadın. Birdenbire bu evvel ve ahirin ilmini beyan etmek ancak

Cenâb-ı Hak'kın vermiş olduğu malûmattır. **إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ** Sen, onların yanında değildin. Onlar, Ürdün nehrine gittiler de kalemlerini attılar, kime isabet edecek menzure? **أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ** Kim Meryem'e tekeffül edecek? **وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ** Onlar, o mevzûdan bahsederken de hazır değildin, kimseden de okumadın. Desinler ki; "bu ancak gaybden olur." İmân etmeleri lâzım gelir eğer akılları başlarında ise. Bu mevzû bitti.

45- إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ Yine ey Habibim, ümmetine beyan et, kissadan hisse alsınlar. O zamanlar ki melekler dediler; **يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ** "Âllâh, seni tebşir ediyor bir kelimeyle." Bir peygamberi ki kelimeyle olur. Bir peygamberi ki babasız dünyaya gelir. Yalnız Kelime-i İlâhî'ye ile olur. Efendim babadan halkeden Âllâh, topraktan da halkeder, havadan da halkeder. **اسْمُهُ الْمَسِيحُ** İsmi, Mesih İsâ'dır. İsâ'nın mânâsı; beyaz, kırmızı karışık beyazdır zaten rengi öyleydi. Künyesi Mesih'tir. Çünkü meshetmiş dünyayı, seferleri çok yapmış yahut birçok hastalara eliyle temas etti mi iyi olmuştur. Lakaptır. Hidâyet için gelmiştir. **عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ** İsâ'bnû Meryem ismi, Mesih onun lakabı. **دُنْيَا وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ** Dünyada, ahirette. Dünyada nübüvvetle, ahirette şefâatle peygamberlikle mücehhez sahibidir, yüksek mertebe sahibidir Nezd-i İlâhî'de. **وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ** Âllâh'a en yakın peygamberlerdendir, Ülû'l Azim bir peygamberdir.

46- وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ

وَكَهْلًا وَكَيْلًا وَيَكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ Beşikteyken insanlara konuşuyor. İharettir yâni İhtiyar olduğu zaman da konuşuyor. İharettir yâni ömrü fazla olur. Gider, ref olur, ondan sonra gelir yine konuşur.

Semâvattan geldikten sonra son zamanda zaten kıyâmetin en büyük alâmetlerinden birisi odur. Mehdi zuhur ediyor. Yecüc ve Mecüc de zuhur eder. Küfür fazlalaşıyor. Mehdi baş edemiyor Yecüc-Mecüc'e, çok fazla oluyor. Deccal da zuhur ediyor. Ondan sonra İsâ geliyor. İsâ geldikten sonra Mehdi'ye tesadüf ediyor. Şam'da muayyen bir minare vardır, o minareden. İsâ'yı gördüğü zaman zaten erimeye başlıyor yâni Deccal'in telefı, İsâ Aleyhisselam'ın eliyle olur. Ondan sonra duâ ediyor, Yecüc Mecüc'dü hepsi telef olurlar. Ondan sonra Mehdi teklif ediyor, diyor ki; "Sen Ülü'l Azim peygambersin, imamete geç de ben, sana ihtiyâr edeyim." Yok demiş; "Benim peygamberliğim bakidir lâkin zaman benim değildir, Muhammed Mustafa Sallâllâhû Aleyhivessellem'in zamanıdır. Sen imam olursun." Mehdi'ye iktida eder. Rivâyete nazaran İsâ Aleyhisselam, yedi sene hayatta kalır ve evlenir bile. Ondan sonra Medine-i Tahire'ye gider. Bugün Medine-i Tahire'de, Ravza-i Tahire'de bir yer açıktır, kimseye kısmet olmadı. "İsâ Aleyhisselam içindir" diyorlar ve orada defnolunacak. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in ayağı önünde, Ebu Bekir Sıddık'ın var. Ebu Bekir Sıddık'ın dizi önünde Ömer'in var, Radiyallahû Anhûm. Orada da bir yer boştur, kimseye de kısmet olmadı bugüne kadar, ona kalmıştır.

47- قَالَتْ رَبِّ اَتْنِي يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكِ اَللّٰهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ اِذَا قَضٰى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

قَالَتْ رَبِّ اَتْنِي يَكُونُ لِي وَلَدٌ Yine Meryem de dedi; "Ya Rabbi! Na-

sıl olur, bana evlat? وَلَمْ يَمَسْسَنِي بَشَرٌ Benim hayatımda ne meşru ne gayr-ı meşru hiçbir beşerle temas ettiğim yok.” قَالَ كَذَلِكَ Böyledir, Emr-i İlâhi! اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ Âllâh istediğini, istediği şekilde halkeder. إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ Âllâh irade etti mi bir şeyi, “ol” dedi, ol dedikten sonra da فَيَكُونُ olur. Oraya da kalmaz.

48- وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ Isâ'ya talim eder kitabı. Kitabı yahut kitabeti yahut kitapları. وَالتَّوْرَةَ Hikmeti; ilm-i ameli. وَالتَّوْرَةَ Tevrat-û İncil'i.

49- وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَآءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْآكَمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأَتَّبِعُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَآءِيلَ Ben-i İsrail'e peygamber gönderir. Gönderdikten sonra Ben-i İsraililere diyecek ki; أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ “Ben size geldim ey Ben-i İsraililer. بِآيَةٍ Mucize ile geldim.” Peygamberan-i İzam geldiler ama kavl-i mücerred ile değil. “Ben peygamberim efendim” değil. Meselâ; “Ben peygamberim, işte bu da benim mucizem.” Ben geldim size diyor, قَدْ جِئْتُكُمْ mucize ile geldim. Sıdkıma delalet edecek mucize ile رَبِّكُمْ Rabbinizden. Biri bu. أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ Ben topraktan, bir toprak verin bana, topraktan bir kuş şeklini yapıyorum. Bugünkü şemparakeşen derler yâni yarasa kuşu. Biraz toprak eline almış-

tır, çevire çevire nihâyet bir kuş şeklini almış. (Bu kuşun hâli çok acayıptır. Bu kuşun dişleri var, memeleri var, hayıza düşer kadınlar gibi, kanatları yok fakat az çok uçuşması da var. Bir saat akşam zamanı zuhur ediyor, bir de sabah zuhur ediyor. Bu kadar başka bir şey değil, üst tarafı kördür. Bunun hâli bu.) İşte bu, mucizesidir İsâ'nın. Bunu gözünüzün önünde yapıyorum. فَأَنْفُخْ فِيهِ فَيَكُونُ. İzn-i İlâhi ile tayr olur, kuş olur. Bu benim de kuvvet-i kudretimde değil, Âllâh'ın ismiyle olur. وَأُبْرِئُ الْأَكْمَةَ Gözsüz olanlar, (kör başkadır bir de hiç gözü olmayan.) İsâ Aleyhisselam'a günde birkaç bin hasta gelir, imân ettikten sonra elini sürdüğü zaman sağlam olarak evine giderdi. Hele gözü olmayanlar, kör olanlar daha kolaydır. Gözü olmayan, bazı insanların göz yuvası bile yok. Öyle halkolduğu halde İsâ Aleyhisselam, onun gözünü iyi ederdi fakat evvela imân şarttı. İmân etmeyenler, giderlerdi yine aynı hastalığa giriftar olurlardı. Evvelâ imân ettirirdi sonra yaptırırdı. Ekmeh olan; gözsüz olanların gözlerini İzn-i İlâhi ile getiririm. وَالْأَبْرَصَ Ebras; baras hastalığı, beyazlanıyor, parçalanıyor vücut. وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ. Ölülerini diriltiyorum İzn-i İlâhi ile.

Ondan sonra وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ size haber vereceğim. Sizin yediğiniz ve evinizde olan kısmetiniz de ne var? Yediğiniz, ne yediniz, ne yiyeceksiniz, evinizde yiyeceğiniz ne var, onu size bildiriyorum. بُنْ لَكُمْ لَكُمْ أَنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ. Bunlar, size bir mucizelerdir eğer imânınız varsa bunları düşününüz, imânâ geliniz.

وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأَحْلَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ -50
عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْ مِنَ التَّوْرَةِ Bu mucizelerle beraber, önüm-
den gelen Tevrat'ı da tasdik ediyorum, Tevrat'ı tekzip etmiyorum.
Hak kitabıdır, Cenâb-ı Hak'kın. وَلَاحِلٌ لَّكُمْ بَعْضُ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ
Helâl yapıyorum, Tevrat'ta bazı haram olanları. Meselâ Cumartesi
günü çalışılmaması ve yahut bazı yağlar var, onları yemiyorlar. O
yağları da helâl ediyorum. وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ Rabbinizden böy-
le mucizelerle geldim. فَاتَّقُوا اللَّهَ Âllâh'tan korkunuz, وَأَطِيعُوا bana
itâat ediniz.

Böyle halkı davet etti imânâ, bu kahir mucizeleri gösterdi.
Fakat mucize fayda vermez eğer Âllâh kısmet etmemişse. Âllâh
kısmet etmemişse mucize imânâ tesir etmez. Her gün Ebu Cehil,
Rasûl-û Ekrem'i görüyordu. Fakat kısmet olmadığı için küfür üze-
rine gitti.

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ -51

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ Muhakkak sizi ve beni, yoktan var eden Âl-
lâh'tır. Benim Rabbiniz, sizin Rabbiniz Âllâh'tır. Başka bir mabud
yok, ibâdete müstahak başka kimse yok. فَاعْبُدُوهُ O'na ibâdet edi-
niz, ibâdeti O'na hasrediniz. هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ Doğru yol budur.
Doğru yol; Âllâh'a müteveccih olup ibâdeti Âllâh'a hasretmek,
her şeyi yapan Âllâh'tır, Âllâh'a teveccüh etmektir. Bunları söyledi
söyledi, baktı ki hiç tesir etmiyor. Bu kahir mucizeler bile bir tesir
etmedi, bu yahudilere.

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ
الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ -52

فَلَمَّا أَحَسَّ عَيْسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ Isâ Aleyhisselam, küfrü hissetti. Baktı ki küfür fazla, imânâ gelmiyorlar hatta Isâ Aleyhisselam'ı öldürmeye hazır oluyorlar. قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ Isâ Aleyhisselam dedi; "Âllâh'ın emrine gidiyorum ben. Kimdir Âllâh'ın emrine gitmekte bana yardımcı olan?"

قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ Havariler on iki kişi idi. Alâ rivâyetin (elbise yıkanırldı,) hizmet ederlerdi. Bütün kahir halktan on iki kişi imân etmiştir. Dediler; "نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ" Biz geliriz." Başları Şem'un namında birisi idi. (Havari; beyaz demektir. Âllâh, kalplerine bir beyazlık vermiştir diyor.) اٰمَنَّا بِاللّٰهِ Imânâ, hidâyete geldiler bunlar. وَاشْهَدْ بِاَنَّا مُسْلِمُونَ "Şehadet et ya Isâ! Biz imân ettik."

Hâlik-i Kâinat her şeye muktedir, zamanı geldi mi yapıyor. Isâ Aleyhisselam bir evde idi, hafif bir evde. Onlar etrafını tuttular, maksatları Isâ Aleyhisselam'ı şehit etmektir. Hâlik-i Kâinat'ın iradesi de Isâ'yı kaldırmaktır, şehit etmemek daha vakti vardır. Emretti Cibril-i Emin'e. "Isâ Aleyhisselam'ı, arkada evin yukarısından bir yer, oradan çıkarırsın. Isâ elbisesini filanını çıkardı, melek şekline girdi. Beşeriyet gibi yeme içmeye hevesi munkati oldu, beşerlerin meyanından çıktı, melekler meyanına girdi. Ve hakikaten de bugüne kadar da budur. Hayattadır, gelecek.

Sonra bunlar ne yaptılar? Taytanus namında birisine. Dediler; "Kimse yok, Isâ yalnızdır, git içeriye öldür gel." O adamı içeriye gönderdiler. İçeriye gittiği zaman bakıyor ki bir şey yok, arıyor arıyor bir şey yok. Kudret-i İlâhi'ye ile Isâ'nın şekli, onun vücudunun şeklinin üzerine basılmış oldu. Yâni Isâ Aleyhisselam'ın benzeyişi, yüzüne oldu. Çıktı dışarıya, bakar bakmaz, bu Isâ'dır deyip vurdular, öldürdüler. Ondan sonra toplandılar, dediler; "Bu Isâ ise

arkadaşımız nerede? Bu arkadaşımız ise İsâ nerede?” Şüpheye, ihtilâfa düştüler, birbirlerine girdiler. Bu şekilde Cenâb-ı Hak, İsâ’yı muhafaza etti. Onların arasında da bu ihtilâf hâsıl oldu.

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ 53-

Havariler dediler; “Ya Rabbi, imân ettik senin gönderdiğin İncil’e. وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ Senin Rasûlün olan İsâ’ya da imân ettik, tâbi olduk. فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ Beni şahitlerden, muvahhidlerden, vahdaniyyete şahitlerden yap, Ya Rabbi!”

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ 54-

Mekir yâni maksadına varmak için bir esası, hile gibi yapmak. Onlar bir mekir yaptılar ki İsâ Aleyhisselam’ı orada öldürsünler. Hâlik-i Kâinat da onların o mekrine göre, İsâ’nın şeklini onların arkadaşının üzerine koydu. İsâ Aleyhisselam’ı gönderdi lâyük olduğu yere. Âllâh’tır her şeyi yapan.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِي مَتَوَفَّيْكَ وَرَأْفِعْكَ إِلَىٰ وَمُطَهِّرْكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ 55-

O zaman yine İsâ Aleyhisselam’ın hikâyesini ümmetine söyle ki kıssadan hisse alsınlar. Dedi; “Ya İsâ، ابْنِي مَتَوَفَّيْكَ seni zaman geldiği vakit vefât ettiririm, ruhunu kabzedirim. وَمُطَهِّرْكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا Şimdi seni can evime, yukarıya ref ederim ve seni temizlerim. وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا Sana tâbi olanları, kâfir olanların fevkine yapacağım الْقِيَمَةِ kıyâmete kadar.”

Şimdi tefsirler bundan diyorlar ki; "Kıyâmete kadar yahudiler o kadar kuvvet bulamaz ki hristiyanların fevkine çıksın." Bak, burada Müslümanların bahsi yok. Fakat hristiyanlar ki "İsâ Aleyhis-selam'a mensubuz" diyorlar. Burada diyor ki Cenâb-ı Hak, onlara "sana tâbi olanları" velev ki lafz-i de olsa. "Onları, tâbi olmayan yahudi üzerine kıyâmete kadar galip yapacağım." ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ. Sizin ihtilâf ettiğiniz emirde ve dinde, ben aranızda hükmümü icra ederim. Vahdaniyete imân edenleri cennete, küfredenleri cehenneme sevk ederim.

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ 56

İmân etmeyenleri azab-ı şedit ile azaplandırırım, hem dünyada hem ahirette. Dünyada katil, sürgün, hüzn olur, ahirette de cehennem ile. وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ. Onları, Azab-ı İlâhî'den halas edecek hiçbir yardımcı olmaz.

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ 57

Ama imân eden ve imânını âmel-i sâliha ile tezyin edenler. فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ. Onların ecrini kâfi olarak ihsân ederim. Âllâh, zalimleri sevmez.

Efendim, duâ kitabı hakkında da bir şey söyleyelim de vakit

geliyor şimdi. Bu duâ, kimdir, nereden olmuş, nasıl olmuş bunu söyleyelim ki kıymeti bilinsin.

Ben beş sene evvel gördüm, ondan sonra vefât etmişti. Medine-i Tahire'de otuz beş sene kadar mücavir bulunan Şeyh Abdûlgafûr Efendi. Şeyh Abdûlgafûr Efendi, Abbasidir yâni (Abdullah Bin Abbas'ın evlatlarındandır, Rasûl-ü Ekrem'in amcasının oğlu.) Tarikatta yüksek bir malumat sahibi idi. Hem zâhiri ilimde, hem bâtını ilimde çok kemâle yetişmiş bir insan idi. Son zamanda Hindistan'da bazı vak'alar olduğu için artık memleketi terk etti, Medine-i Münevvere'de oturdu. Otuz beş sene oradaydı. Medine'de de hiçbir zaman böyle muattal değildi, dâima ibâdetle. Hatm-i Haceyi her zaman yapıyordu. Harem-i Şerif'ten de ikindiden sonra çıkar evinde, etbaları, tanıyanları gider ibâdetle ilimle meşgul olurdu. Benim gördüğüm zamanda Müslüm-ü Şerif'i dersi verirdi. Yine kendi ahbabları orada cem olurlardı. Bu efendinin malûmatı fazlaydı, ilmi de fazlaydı.

Malûm ya herkes bir duâ yapabilir. Hepimizde her lisânda bir duâ yapabiliriz, Âllâh'tan bir taleptir, başka bir şey değil. Âllâh Kerim'dir, herkesin duâsını da işitebilir. Lâkin bir duâ ki Kur'an'dan olur yahut Rasûlullah'tan olur, elbette şâyân-ı tercih odur. Öyle değil mi? Bizce de öyledir. Şimdi o zât, onu düşünmüş, düşündükten sonra baştanbaşa Kur'an-ı Azimüşşan'ın duâlarını almış. Ondan sonra da Hısn'ül Hasin namındaki hadis duâlarını almış. Hadis duâlarını da kendi kitabının başında diyor. Hısn'ül Hasin'den aldım, Muhammed İbn'ül Cezeriyyi Şafii.

Hısn; kale demektir. Hasin; metin demektir. Metin olan kal'a. Metin olan kal'ayı nereden almışlar? Sekizinci imam. (On iki imam var ya. Ki dünyada onların emsâlleri yok.) Sekizinci imam, İmam Ali Rıza'dır. İmam Ali Rıza diyor ki; "Ben, babam Mûsâ-i Kazım'dan

işittim.” Mûsâ-i Kazım, babası Cafer-i Sadık’tan işitti. Cafer-i Sadık, babası Muhammed Bakır’dan işitti. Muhammed Bakır, İmam Zeynel Abidin’den işitti. İmam Zeynel Abidin, İmam Hüseyin’den işitti. İmam Hüseyin, Ali İbni Ebu Talip Kerramâllâhû Vecceh’den işitti. Ali İbni Ebu Talip, Muhammed Mustafa Sallâllâhû Aleyhivessellem’den işitti. Muhammed Mustafa Sallâllâhû Aleyhivessellem, Cibril-i Emin’den işitti. Cibril-i Emin, Âllâh’tan getirdi. Budur, aynen böyle!

(La ilâhe illâllâhû hısnî, men dehale hısnî emine min azabî)

Bak, hadis-i kutsidir, müselsel geliyor burada. **“La ilâhe illâllâh”** benim kal’amdır diyor Âllâh! Kal’ama dâhil olan, azabımdan emin olur. Fakat kal’asına dâhil olmak için, emrine itâat etmek ister. Yalnız dil ile olmaz bu işler. Bu Hısn-i İlâhî’dir, Lâ ilâhe illâllâh! Kal’adır, Hısn-i Hasin.

Sonra Hülâgu zamanında, Hülâgu kuvvetli, zalim bir hükümdar. Geldi ki Bağdat’ın yarısını kılıçtan geçirdi. Niyeti Şam’ı, Suriye’yi, oraları temizlemektir. O zaman Şam halkı ki bu Cezeri’nin zamanıdır. Dediler; “Biz bu adama, adamla silâh ile mukabele edemeyeceğiz. Ancak Hısn-i İlâhiye girmek lâzım.” O zaman Muhammed İbn’ül Cezeriyyi Şâfii namında bir âlim vardı. Sağlam hadisleri topladılar. Hısn-ül Hasin namı altında ki Hısn-ı İlâhî’dir, bir kitap yazdılar. Bu kitaba sabah akşam devam ettiler. Hâlik-i Kâinat, bunun bereketiyle (Hülâgu; Bağdat’ı mahvetti, İran’ın yarısını mahvetti fakat Şam’a yüzünü çevirmedi. Âllâh’ın elindedir. Asıl Şam için gelmiş idi fakat Cenâb-ı Hak, kalbine bir hal verdi de Şam’a uğramadan gitti.) Demek ki **“Lâ ilâhe illâllâh”** Hısn’ül Hasin’dir.

Diyor ki Şeyh Abdûlgafûr Efendi; “Ben bu Hısn’ül Hasin’den aldım hadisleri ve bize bu kitabı lütfen hediye ettiği zaman, gel-

dim burada Hısn'ül Hasin ben de var. Zaten matbudur, Mısır'da tab edilmiş. Birçok yerlerde mevcûttur, kütüphanelerde de mevcût belki tefsirlerde de vardır. Aldım, hakikaten olduğu gibi hatta terkihini bile değiştirmemiş. Olduğu gibi o hadisleri oradan almış." Demek ki Kur'an-ı Azimüşşân'ın âyetlerini almış, bir de hadisleri almış. Hadislerin duâ kısmını almış, mevzûmuz duâdır.

Şimdi bir duâ, iki salâvatın arasına düşerse Makbul-û İlâhi olur. Çünkü salâvat öyle bir şeydir, Rasûl-û Ekrem içindir. Rasûl-û Ekrem'i sever Âllâh! Sevdığı için, O'na olan şeyi kabûl eder. Sevdığı için o duânın başını, sonunu kabûl eder. Onları kabûl ettikten sonra içindekini de kabûl eder. Kerim'dir çünkü evvelini, sonunu kabûl eder de ortasını atmaz ki. Onun için güzel bir salâvatı başında yazmıştır. Ondan sonra beş, on tane Kur'an duâlarını yazmış. Ondan sonra beş, on tane hadis duâsını yazmış. Ondan sonra yine bir salâvat-ı şerife. İşte günlük, haftalıktır. Cumâ'dan başlıyor, Perşembe'den bitiyor. Haftaya taksim etmiş, yedi günlüktür, her gün böyle devam etmek. Bunu kendi mensuplarına, muntasıhlarına yazmıştır, izin vermiştir, icâzet vermiştir.

Biz düşünüyorduk onu tab etmeyi, bu sene imkân hâsıl oldu. Harekelidir ve nihâyet nihâyet iki dakikada, üç dakikada okur insan, fazla değil. Harekeli felan. Buna devam edersek bizim için böyle toplu duâlardan, şuradan buradan, filan hocanın söylediği duâdan daha hayırlı olur. Çünkü Kur'an duâsıdır, çünkü hadis duâsıdır. İnşâllâh takdim ederiz. Yalnız bir şey var ki zaten yarısı Kur'an olduğu için, Kur'an'ı okuyamayan bunu okuyamaz. Ya onun yerine Türkçe başka bir şey vereceğiz yahut da çalışır da Kur'an'ı okur da o vakit istifâde eder. Yâni mahrum olmasın diye. Var bizim Türkçe ayrı bir şeyler, onu vereceğiz okusun.

Duâ'ül Hayrat da güzeldir fakat Duâ'ül Hayrat yarım saatten

aşağı okunmaz. Sonra Duâ'ül Hayrat'ın bir hızvı, Kur'an-ı Azimüşşan'ın bir cüz'i kadar büyüktür. Her insan vakit bulamaz buna lâkin her vakit insan iki dakikayı bulur. Zaten duâlar için ekseriyâ sabahlarda yâni sabahlarda, nâmazların akibinde. Ne verilmişse suri ve manevi, İhsânât-ı İlâhiyye'de ekser seher zamanlarında olmuştur. İnsan sabah nâmazından evvel, sonra âdet ederse bunları çok iyi olur.

Bak, herkesin Eskâr'ı olur, Evrad'ı olur. Zikir, Evrat. Zikir; halis Cenâb-ı Hak'kın ismi. **"La ilâhe illâllâh, Âllâh, Sübhanâllâh"** bunlar gibi. O da var içinde; yüz defâ **"Sübhanâllâhi velhamdûlillahi ve lâ ilâhe illâllâhû vâllâhû ekber ve la havle ve la kuvvete illa billahil aliyyil azim"**, yüz defâ **"Estağfirullah ellezi la ilâhe illahu el-hayyum kayyum ve etûbû ileyh"**, yüz defâ salavat-ı şerife. Bunlar Eskâr'dır, bunlar da Evrad'tır. Hem Eskâr, hem Evrad. Bunu eline alırsa sanat yaparsa hiçbir şeye daha ihtiyaç yok. Eğer elinden gelse haricen de her gün Kur'an-ı Azimüşşan'dan bir hızv okusa o da iyi olur. Lâkin bu çok iyi olur, bu sefer tabi yetişecek inşâllâh. Nasılsa yoluna girmiştir.

58- ذٰلِكَ نَتْلُوْهُ عَلَیْكَ مِنَ الْاٰیٰتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِیْمِ

Bundan evvelki âyetlerde Hâlik-i Kâinat, İsâ Aleyhisselam'ın ahvâlini Rasûl-û Ekrem'in lisânıyla bize bildirdi. Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak, **ذٰلِكَ** bu mezkûr İsâ'nın ahvâlini **نَتْلُوْهُ عَلَیْكَ** biz okuduk, sana bildirdik. **مِّنَ الْاٰیٰتِ** Senin hak peygamber olduğunun âyetlerindendir. Çünkü İsâ'nın ahvâli, İsâ'nın doğumu, İsâ'nın gelişini ancak Âllâh bilir. Mehribattandır, kimse bilmez, vahiyle anlaşılır. Demek ki Âllâh-û Teâla, sana vahyetti ki sen bunu bildirdin.

Aynı sana bir mucizedir. **وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ** Zikr-i Hâkim; hâkim olan, muhkem olan Zikrullah ki Kur'an'dır yahut Levhû'l Mahfuz'dur diyor. İsâ Aleyhisselam'ın ahvâlini böyle beyan etmek ancak vahiydendir ve Zikr-i Hakim'dendir. Sana beyan buyruldu ki inansınlar hak peygamber olduğuna. Bu mevzû burada bitiyor efendim.

59- **إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ**

Ondan sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'i zaten mütemadiyen üzerlerdi. Geldiler, dediler; "Sen, bizim peygamberimizin kadrini indiriyorsun." "Ben ne kadir indiriyorum?" Sen diyorsun ki "abiddir, biz abid tanımıyoruz. Âllâh'ın hamdi diyoruz. Ya, abd olursa babasız olur mu?" dediler. Âyetin sebep-i nüzulü budur. Düşünmüyorlar ki Âllâh muktedirdir. İsterse babasız, anasız halkeder Âdem gibi. İsterse anasız halkeder Havva gibi. İsterse babasız halkeder İsâ gibi. Cenâb-ı Hak'kın yed-i kudretindedir. Çünkü **"kûn feyekûn"** ile oluyor.

Öyleyse Cenâb-ı Hak emrediyor. Mademki onlar bilmiyorlar da daha garip bir misal. **إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ** Madem Âdem'e inanıyorlar, Âdem'in halkolduğuna ve topraktan halkolduğuna yani "kûn feyekûn" ile halkolduğuna, babasız olarak halkolduğuna. İsâ da onun gibidir. **إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ** İsâ Aleyhisselam'ın misalini garip görmesinler. Buna benzer, **عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ** Nezd-i İlâhi'de Âdem Aleyhisselam'ın misaline benzer. Bu "kûn feyekûn" ile olmuştur. **خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ** Evvelâ onun cismini, onun kalıbını topraktan halketti Âllâh. **ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ** Ondan sonra emretti,

“kûn beşeren” ol dedi, o da derhal oldu. Buna inandıktan sonra o öbürü, İsâ’dan daha ağırdır. Ne baba var, ne ana var.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ -60

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ Ey Habibim Muhammed Salâllâhû Aleyhivessellem, hakk-û hakikat Âllâh-û Teâlâ’nın sana bildirdiği gibidir. Onlara böyle bildir. فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ Şüphe edenlerden olmayın. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, hiçbir zaman şüphe edenlerden olmaz. Murad ümmettir. Yâni O’nun ümmeti de şüphe edenlerden olmasın. Bak meselâ kumandana emrediliyor, murad askerdir. Kumandana derler ki “Filan kaleyi tut, filan tepeyi tut.” Murad o şahıs değil, askerdir. Âllah da emrediyor; “Şüphe de bulunmayın.” Murad Rasûl-û Ekrem değildir, ümmetidir. Şüphe etmeyin, İsâ’nın misali “kûn fe yekûn” ile olmuştur. Âllâh irade ederse yüz bin tane İsâ’yı, bir lahzada halkeder.

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ -61

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, her kim ki İsâ hakkında seninle mücadeleyle gelip de söylerlerse, مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ Âllâh’tan sana bu malûmatı verdikten sonra. Bu sefer onlarla bu yolda mukabele et, mübâhele sûretiyle. Âyet-i Mübâhele derler buna. Âllâh’a tazarru, Âllâh’a havale edelim de haksız kimse derhal Cenâb-ı Hak, ona kahretsin! Mübâhele âyeti bu. نَدْعُ أَبْنَاءَنَا تَعَالَوْا Onlara söyle; “Geliniz

evlatlarımızı çağıralım وَأَبْنَاءَكُمْ siz de evlatlarınızı çağırınız. وَنِسَاءَكُمْ Ailelerimizi yanımıza alalım, siz de alınız. وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ Biz de gelelim, siz de geliniz. Sahraya gidelim, bizim de evlatlarımız ailelerimiz bizimle beraber olsun, sizin de sizinle beraber olsun.” Ondan sonra ثُمَّ نَبْتَهِلْ başlatalım, Âllâh’a tazarru etmeye; “Ya Rabbi, İsâ hakkında bu tekzipleri yapanlara lânet et, musibet başına getir” böyle bedduâ edelim, böyle söyler onlara. فَتَجْعَلْ Kâfirlerin üzerine Lânet-i İlâhiye’yi verelim, böyle onlara söyler.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, Emr-i İlâhi’yi onlara böyle tebliğ ettiği zaman, onların papazlar içinde bilenler vardı. “Biraz bize müsâade et” dediler. Müsâadededen sonra geldiler, dediler; “Biz vazgeçtik, biz kabûl edeceğiz senin sözleri, cizyeyi kabûl ederiz.” Çünkü gördüler ki Rasûl-û Ekrem çıktı, arkasında Hasan, Hüseyin, Ali, Fatıma-tüz Zehra. Bu yüzler, vелеvki papaz da olsa görüyor bu yüzü. Görünce dediler; “Vâllâhi bunlar duâ et-seler yerler gökler yerinden oynar” Dediler öyleyse biz mukabele etmeyeceğiz, razı oldular. Bu şekilde bu dava burada kapandı.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ 62

لَهُوَ الْقَصَصُ Muhakkak bu, İsâ Aleyhisselam’ın bu ahvâli, إِنَّ هَذَا الْحَقُّ hak olan kıssa budur. Onların uydurduğu yalanlar değil, hak budur. İsâ Aleyhisselam, Âllâh’ın abdi ve rasûludur, “kûn feyekûn” ile halkolunmuştur. Bugün hayattadır. Beşeri olan hislerin hepsi zail olmuş kendisinden, meleklerle bulunuyor, vakti geldi mi kıyâmete yakın gelecektir. Yedi sene kalacaktır. Ondan sonra da hatta

alâ rivâyetin evlenecektir de. Sonra vefât edip Medine-i Tahire'de defnolunacaktır, hak bu. Hak olan kıssa budur, onların dediği değildir.

وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ Âllâh'tan başka bir ilâh, bir mabud, bir maksud yok. Bizim yani **"Lâ mabûde illâllah"** Âllâh'tan başka ibâdet edecek bir mabud, Hâlık yok. Daha yukarı olanlar düşünüyorlar da dereceyi terfi etmişler, a'laya çıkmışlar; **"Lâ ilâhe illâllah"** Âllâh'tan başka bir maksud yok. Dünyayı, hepsini versen bir para etmez onlara. Daha yukarı olanlara dünyayı görmezler de **"La mevcude illâllâh"** da kalıyor. Elbette **"Lâ mevcûde illâllah"** ile **"Lâ mâbûde illâllah"**ın arasında fark var. Eğer ki aynı kelimedir fakat o kelimeyi söyleyenin derecesine göre biraz fark vardır, derecât ayırır. Efendim, ibâdet aynı ibâdettir, İslâmiyet aynı İslâmiyet'tir. Sevâp abidin, yapının vaziyetine göre oluyor. Meselâ biz dört rekât öğlenin nâmazını kılıyoruz. Ebu Bekir Sıddık Radiyallahû Anh, o beş rekât kılmamıştır, sekiz rekât kılmamıştır. O da bunu kılmıştır. Biz neyi kılmışsak, o da onu kılmıştır. Bize emir aynıdır. Ancak onun yaptığı, onun şahsının 'hakkal yakın' derecesine vardığından dolayı alıyor, o hissesini. Biz de Âllah bize ne ederse onu veriyoruz. Yâni aynı ibâdettir. Abidin, ibâdet edenin derecesine göre Âllah ihsân eder. İmân da böyledir. Bütün Müslümanların imânları biridir, **"âmentû billâhi ve melâiketihî vekûtûbihî verasûlih..."** yâni bu. Benim imânım budur da Ebu Bekir Sıddık, altıdan fazla yedi şeye mi imân mı etmiştir? Yok, aynıdır. Lâkin O'nun imânı hakk'âl yakîne varmıştır. Bizim imânımız daha ilmel yakîndedir. Eh! İşitiyoruz da kulağımıza gelmiş inanıyoruz. İnşâllâh kuvvetleniyor, kuvvetlenirse ayn'el yakîn olur, belki hakk'âl yakîne de varır. Âllah kerimdir, O'na hudut yok. İhsânât-û İlâhiye'nin bir hududu yoktur. Niçin bu kula bunu verdin, niçin buna vermedin? Hesap edecek

kimse yok ya. Onunla Âllâh'ın arasındadır. Onların bu derecâtı bulması imânın kuvvetindendir, çokluğundan değil. İbâdetin hakk'âl yakîn sûretinde ifâsındandır, çokluğundan değildir. Onlar da bizim kadar yapmışlar, bizim gibi yapmışlar. Fakat onun yaptığı ile bizim yaptığımızın keyfiyeti başkadır.

لَّهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ, Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, وَإِنَّ اللَّهَ künde Hakim O'dur. Aziz; mağlup olmayan galip demektir. Mülkünden galip, O'dur. الْحَكِيمُ Yeri yerine halkeden her şeyi, O'dur.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ-63

فَإِنْ تَوَلَّوْا Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem. Eğer senin bu telkinatını kabûl etmeyip de itiraz ederlerse üzülme. فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ. Âllâh CelleCelâlûhû, müfsitlerin halini bilir ve onlara lâzım gelen cezayı ihzar verir.

Efendim cezayı, "hani bekliyoruz da herkes bu kadar oluyor da bir şey yok!" Dar'ül Ceza, dünya değildir. Biz istiyoruz ki dünyada ceza gelsin. Hâlbuki Cenâb-ı Hak, Dar'ül Ceza'yı ahiret yapmıştır. Bak meselâ Mü'minlerin de imânına mukabil, ameline mukabil Âllâh-û Teâlâ'nın vereceği nimetler ebedidir. Ebedi olan nimetler, dünyanın fani olan kısmında yerleşmiyor. Onun için tehir ediyor ahirette neler verir, ne cennetler verir, ne huriler verir, değil mi hurileri seversin. Sonra ona mukabil de cehennem azabıyla küfürün mukabili, ebedi yanmaktır. Dünyada yerleşmiyor ki versin. Onun için de oraya bırakıyor. Yoksa Cenâb-ı Hak, bir anda bütün kâfirleri mahvedemez mi? Elbette edebilir. Lâkin ölmek ceza değildir, ölür kurtulur. Asıl, ebedi olarak cehenneme gitmektir ceza, o da ahirette olur. Ey Habibim, onların dinden i'razından müteessir olma. Âllâh maksudları bilir ve onların lâayık olduğu cezayı da verir.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا -64
 اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ
 تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivessellem, onlara tebligatı böyle yap. Ey ehl-i kitap yâni yahudi ve hristiyanlar. Geliniz كَلِمَةٍ إِلَى bir kelimeye, ittifak edelim bir kelimeye. سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ Bize ve size, aramızda müsavi. Yâni İslâmiyet'te fark yok. İslâmiyet'te fark, kim Âllâh'a yakın ise o yüksektir. Kimin oğlu olursa olsun. Kim Âllâh'tan uzak ise asi ise o aşağıdır, kimin oğlu olursa olsun. Yâni İslâmiyet'te yükseklik, Âllah'a yakın olmağıdır, Âllah'a ibâdetini yapmağıdır, imânının kuvvetiyedir. Filânın oğlu değildir. Kıyâmette insana kimin oğlusun demezler. Ne yaptın? diye sorarlar. Öyleyse bütün insanlar, Cenâb-ı Hak'kın nazarında Mahlûk-u İlâhi'dir.

Onun için buyuruyor ki söyle; "Geliniz bir kelime-i vahideye, aramızda fark yok. سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ Bizim ve sizin aramızda müsavi olan bir kelimeye imân edelim." O da nedir? أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ Âllâh'tan başka bir mabud itti haz etmeyelim. Ancak Âllâh'ı Mabudum bilhak bilelim. İşte biz buradayız, siz de buna geldiniz mi o vakit bir noktada ittifak etmiş oluruz. وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا. Âllâh-û Teâlâ'nın ibâdetine hiç kimseyi şerik etmeyelim. وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا. Bazılarımız, diğerlerini bir Hâlık derecesinde çıkarıp da yukarıya çıkarmayalım. İnsanların hepsi kuldur, hepsi beşerdir. Nihâyet muhakkak ömrünü geçirir gider. Nasıl olur da o derecelere çıksın? فَإِنْ تَوَلَّوْا Eğer bundan da iraz ederlerse artık de-

mek bu âyetler, muharebe zamanından evveldir. Rasûl-û Ekrem, Rasûl olmuş fakat Âlû-l Azim olmadan evvel gelmiş âyettir. فَقُولُوا اَشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ Siz şahit olunuz ki biz, Âllâh'ın emrine mûtiyiz, itirazımız yok, Âllah'ı bir biliriz ama siz ne yaparsanız yapınız. (Harbe emir yok.)

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ 65-
إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

لِمَ تُحَاجُّونَ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Ey ehl-i kitap; yahudiler, hristiyanlar. Bak, onlar ne dediler? "İbrahim Aleyhisselam bizden dediler." Hristiyanlar dedi; "İbrahim Aleyhisselam bizdendir." Yahudiler dediler; "bizdendir." Hâlbuki İbrahim Aleyhisselam'ın zamanından ne hristiyan vardı, ne yahudi vardı. Bu yalan nasıl oluyor? Niçin İbrahim Aleyhisselam'ın hakkında, kendi zannınıza göre muhasama yapıyorsunuz? وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ Düşünmüyor musunuz ki Tevrat-û İncil, İbrahim Aleyhisselam'dan sonra nâzil olmuştur. Hristiyanlık, yahudilik İbrahim Aleyhisselam'dan sonra olmuştur. Siz taakkul etmiyor musunuz bu butlânınızı? İbrahim ile Mûsâ Aleyhisselam'ın arasında binlerce sene var. İbrahim Aleyhisselam ile İsâ Aleyhisselamın arasında belki iki bin sene var. Nasıl olur da İbrahimi olur?

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ 66-
لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

حَاجَجْتُمْ هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ İşte siz böylesiniz, böyle ahmaksınız. Sizin kitabınızda Tevrat-û İncil'de gelen şeylere

hüccet yapıyorsunuz zannınıza göre. فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ. Hiçbir malûmatınız olmayan şeye de niye burnunuzu sokuyorsunuz da yapıyorsunuz? Haydi diyorsunuz; "Tevrat'ta bu var, İncil'de bu var." Tevrat vardır, İncil vardır diye bir şey istinat ediyorsunuz, gerçi batıldır yine ya! Fakat bir fayda ki Tevrat da İncil de yok ortada, neye karışıyorsunuz? وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ Âllâh CelleCelâlûhû, her şeyi bilen O'dur. Sizin de hiçbir şeye malûmatınız yoktur.

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ 67

Hakikat budur ki İbrahim Aleyhisselam ne yahudi idi, ne nasraniydi. Çünkü yahudi nasrani, İbrahim'den sonradır gelmişler. Ne de müşrik idi, Mekke müşrikleri gibi çünkü onlar da "bizdendir" diyorlardı. وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا. Amma hakka mâil idi. Âllâh CelleCelâlûhû, ona sûhuf göndermişti, Âllâh'a ibâdet ederdi, Hak'ka mâil idi. Ne yahudilik vardı, ne hıristiyanlık vardı. Müşriklerin iddiası gibi müşriklerden de değildir.

إِنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ 68

İn Muhakkak İbrahim'e yakın olanlar, evlatları; İsmail, İshak, Yakup ki bunlar İbrahim Aleyhisselam'ın evlatları idi. Onlardır, İbrahim Aleyhisse-

lam'ın ümmet-i tâbileri. Sonra وَهَذَا النَّبِيُّ bir de bu Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem ki Cenâb-ı Hak emrediyor "vettebi-û millete İbrahime" bu münasebetle. وَالَّذِينَ آمَنُوا. İmân edenler. وَاللَّهُ. Âllâh CelleCelâlûhû, Mü'minlerin yardımcısıdır, nasırıdır, hafızıdır. Ne hristiyan'dır İbrahim'e yakın, ne de yahudi.

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ 69-
وَمَا يَشْعُرُونَ

Yahudiler hristiyanlar, Âshab-ı Kiram'a bazı yalanlarla bazı hediyeler verirlerdi, gayeleri o yoldan çevirmek, âyet bunun hakkındadır. وَدَّتْ Severler أَهْلِ الْكِتَابِ ehl-i kitaptan bazıları, yahudilerdir ekser. لَوْ يُضِلُّوكُمْ Sizi yolunuzdan çevirmek için seviyorlar, size hediyeler verirler, teklifler yaparlar gizli. وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا. Bunlar kendi nefsini idlal ediyorlar, onun zararı kendilerine ait olur. وَمَا يَشْعُرُونَ. Hakikaten kalplerinin kasavetinden dolayı hiç farkında değiller. Müslümanları çevirmek peşinde uğraşıyorlar. O dalâlet onların üzerinedir. Hiç bir faydası yoktur.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ 70-

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ Ey ehl-i kitap! Âyâtullah'ı, Kur'an-ı Azimüşşân'ı biliyorsunuz ki Tevrat ve İncil'de Kur'an'ın bahsi vardı. Rasûl-û Ekrem'in sıfatları vardı. Öyleyse neye inkâr ediyorsunuz? وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ Hâlbûki siz Rasûl-û Ekrem'in niyetini, sıfatlarını, kitaplarınızda görüyorsunuz. Rasûl-û Ekrem'in sıfatlarını, Tevrat-û İncil'de görüyorsunuz, biliyorsunuz da haktır. Bunu bildiğiniz hâlde neden bu küfranda kalıyorsunuz?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ 71-

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ Ey ehl-i kitap neye hakkı bâtil ile kapatıyorsunuz, libaslandırıyorsunuz yâni hakkı gizletiyorsunuz bâtil ile? وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ Hakkı ketmeder, bâtili çıkarırlar, hâlleri bu. Efendim onların ekserisi yahudidir.

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا 72-
وَجَهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Bak şimdi, bu âyet-i kerimede onlar bir icadı daha çıkardılar. Dediler ki; (onların on iki tanesi idi, onların ahvâllerinden.) Biz gidelim de Müslümanlığa dâhil olalım. Tâbi olalım diyelim hatta Kâbe'ye karşı nâmaz kılalım öğleye kadar. Öğleden sonra gelelim de dönelim dinimize. Ve halka böyle işâa edelim. Diyelim ki; "Biz mahsus onların dinine girdik, kitabını tetkik ettik, son zaman peygamberi gelecek diye Tevrat'ta vardır. Tetkik ettik acaba bu mudur, değil midir? Anladık ki o değildir, yine bıraktık geldik dinimize." Geldikten sonra bizimle beraber birkaç insan da onlardan gelecekler diye ümit ettiler. Bak ümidine! İslâmiyet'e girecekler sonra yahudilere dönecekler yine. Ve diyecekler ki bizim maksadımız İslâmiyet'e girmekten onları tetkik etmektir. Ettik, o değildir, onun için döndük. Onun için döndük deyince birkaç tane zavallıyı da alacaklar.

Böyle deyince Cenâb-ı Hak, Habibine bildirdi. Rasûl-û Ekrem daha onlar başlamadan Âshab-ı Kirama "bunların niyeti budur" dedi. Onun için bunların bu hilesi kaldı yerinde, âyet bunun hakkındadır.

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ Bir taife ehl-i kitaptan, bunlar yahudidir. Dediler; اٰمِنُوْا بِالَّذِیْ اُنْزِلَ عَلَی الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا İmân ediniz, imânı izhar ediniz. Mü'minlere nâzil olan Kur'an'a imân ediniz, وَجْهٌ وَجْهٌ sabahleyin. Lâkin اٰكْفُرُوْا اٰخِرُهُ günün ahirinde de dönünüz yine dininize. لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ Belki o vesileyle sizinle beraber birkaç tane rucû ederler. Çünkü diyeceksiniz ki "Biz gittik, onların kitabını tetkik ettik. Bu değildir, onun için döndük. Öyleyse onlardan da birkaç tanesini aldatabilirsiniz" niyeti bu.

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبَعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ أَنْ يُؤْتَىٰ أَحَدٌ 73-
مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Sonra yine dediler ki: وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبَعَ دِينَكُمْ ("limen, lam" tekid içindir.) İmân etmeyiniz kalbi, imânınız diliniz üstünde olsun. Yâni gidiniz de onların kitabına imân ediniz de kalben imân etmeyiniz, "imân ettik deyiniz" bu kadar. Sizin dininize tâbi olana imân ediniz, dininize tâbi olmayana (murad Rasûl-û Ekrem'dir,) sakın O'na imân etmeyiniz. قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ Bu cümle mu'tarizâdır, (hidâyet Âllâh'ındır.) اَنْ يُؤْتَىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ "Size, hiçbir kimseye bir din gelmemiştir dininiz gibi" birbirlerine diyorlar. أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ "Rabbinizin yanında sizi mahcup etsinler." Bunların hepsi onların hilesiydi. Olduğu gibi her şeyi Cenâb-ı Hak, Habibine bildirdi. Onların bu hilesi kıymetsiz kaldı.

Bak, neyi söylediler? Siz öğleye kadar o kitaba imân ediniz, Kur'an'a. Öğleden sonra dönünüz, geliniz. Ve deyiniz ki; "Bizim maksadımız onların kitabını orada, yerinde tetkik etmek, (Gelen

peygamber ki bir peygamber gelecektir kitabımızda var.) O mudur, değil midir onu yapmak idi. Gittik, yaptık, o olmadığını anladık.” Fakat gidip de imân ettiğiniz zaman da imânınız kalbi olmasın. Dininize tâbi olmayana da tâbi olmayın ki Rasûl-û Ekrem’dir.

قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ Ey Habibim söyle, fazl-ı kerem Âllâh’ın eliyledir. Bak, Cenâb-ı Hak, elden münezzehtir beşer gibi bir eli ayağı olsun. Elden murad, Murad-ı İlâhi’yledir, Kudret-i İlâhiye’dir. Âllâh’ın lütf-ü keremi, fazlı hepsi Âllâh’ın eliyledir, ihsânıyladır. يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ İsteddiğine verir. Yâni mucizenin çokluğunun, ilmin çokluğunun imân için bir tesiri yoktur. Çok âlim olur fakat dalalet girer, ilmiyle dalalet girer. Çok âlimler var ki küfre gitmişler, dalalet girmişler, hesapsız var onlardan. Onun için Hidâyet-i İlâhi, hidâyet Cenâb-ı Hak’kindir, kalbe ihsân eder. Âlimdir, okumuştur, yükselmiştir, profesör olmuştur, kalb-i bir yere sapılıyor, nihâyet dalâlete giriyor en son zamanında.

“inneme’l amelû bi-l havatim” Asıl, hatime iledir. Bir adam hayatın da ne kadar büyük iyilikler yaparsa yapsın. Son zamanında eğer bozarsa imânı, itibar son zamanadır, küfür üzerine gider. Bidâyetinde çok fenalık da yapmış olursa, son zamanında eğer tevbe ve istiğfarla giderse yine iyilik üzerine gitmiş olur. Fazl-ı kerem, Cenâb-ı Hak’kın eliyledir. Diyor ki; “İsteddiğine ihsân eder Âllâh.” وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû’nun fazl-ı keremi fazladır. Bilir ehlini. Yapıyor.

74- يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ Rahmetini istediğine verir. Âllâh’ın ve-

kili yok, kefilî yok, mâni yok, mûini yok. Hâlik O'dur, istediğine istediğini verir. وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Fazl-ı azime sahiptir Âllâh.

Şimdi onların maddeten ahlâklarını beyan ediyor. Kur'an-ı Azimüşşan'ın ahvâline nazaran, hristiyanlarda emniyet daha fazladır. Yahudilerde hıyanet daha fazladır. Yahudi kısmında hıyanet daha fazladır. Hristiyanlarda nispeten, biz hepsi tamamdır demiyoruz da yahudiye nazaran daha emniyetlidir. Buyuruyor ki;

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُودِّعَ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ
تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُودِّعَ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا
لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Ehl-i kitabın bazıları var ki hristiyanlar meselâ. مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ Kintar; mal-ı kesir diyor. Kintar ile altını temin etsen tenezzül etmez, hıyanet etmez sonra parayı verir, يُودِّعَ إِلَيْكَ sana onu verir. Meselâ Abdullah bin Es-Selam, birisi kendisine birçok mal emanet bırakmıştı. Geldi imânını izhar etti, sahabi oldu, büyük bir insan oldu. Sahibi de memleketten yahut gurbetten geldiği zaman, derhal malını teslim etti. Böyleleri var. Ehl-i kitaptan bazıları var ki mal-ı kesiri de temin etsen. (Kintar, şimdi altın kintar ile nasıl? Mal-ı kesir diyor tefsir. Veriyorsan da te'diye eder, hıyanet etmez.

Bazıları da var onlardan مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ tek bir altını versen, لَا يُودِّعَ إِلَيْكَ sana vermez, vermez hıyanet eder. إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا Meğer dâimi üzerinde isteyeceksin, isteyeceksin, isteyeceksin, zorla koparırsın, öyle yahudi. Yahudiden zorlan koparırsın beriki de verir.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ Bu da nedir? Yahudi'nin bir akidesi var içinde gizli. Hele Müslümanlara karşı, Araplara karşı, Müslümanlar da dâhildir zaten ya. Yahudiler diyorlar ki; "Bizim dedelerimiz yukarıda enbiyalara yetişiyor. Âllâh da bu dünyayı enbiyalar için halketmiş. Binaenaleyh dünyanın yeryüzündeki malların hepsi enbiyanın olduğuna göre, biz de onların evlatlarıyız, mal bizimdir. Araplar zorla bizden almışlar. Öyleyse biz ne alırsak bizimdir." Onlara tabi olanlar da onun. Yâni onlar haram bilmezler bunu. Müslümanların malını aldı mı, haram bilmezler. Hıristiyan'da az çok, bu derece yoktur. Onlar, dünya malı hepsi bizimdir diyor. Bizden zorla almışlar, öyleyse biz alalım diyor. Düsturu budur bunların.

قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّمِّنْ سَبِيلٌ Bak, beyan ediyor; Ümmilere, Araplara, Müslümanlara yol yok, mal bizimdir. وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ Bu yolda Cenâb-ı Hak'ka birçok da iftiralar ederler tabi, bildikleri halde. Bilirler, bildikleri halde bu yalanları uydurur.

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ 76-

بَلَىٰ Cenâb-ı Hak emrediyor. (Evet, hatta bize azap da yoktur diyorlar. Bizim azabımız nihâyet kırk gündür. Dedelerimiz buzağıya ibâdet ettikleri gün miktar-i cezası kesilir.) İşte onu reddediyor Cenâb-ı Hak, buyuruyor ki; بَلَىٰ cezaları var, mal da onların değil. وَاتَّقَىٰ Her kim ki Âllâh'a karşı ahdini ifâ ederse, Âllâh'tan korkarsa o mûttâkidir. Âllâh, onu sever.

Bak efendim, şimdi bizim Âllâh'ımıza karşı zımnen bir muahe-

demiz var. Biz imân ettik, Âllâh birdir. Biz imân ettik ki insan ne amel yaparsa onunla mükâfat-û mücazat olur. İmânımız bu. Âllâh da bu imân sahibine ceza vermeyecek, af edecek, Vaad-i İlâhi var. Biz bunu yaparsak, Âllâh da bizi affeder. "ûfi biahdihi" Siz ey kulum, bana karşı yaptığınız ahdi ifâ ediniz, ben de size karşı olan ahdi ifâ edeyim. Kur'an-ı Azimüşşân'a göre imân etmişsiniz, imânınıza göre bana karşı yapınız lâzım gelen şeyi, ben de sizi affederim, azaplandırmam. **بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ** Âllâh'a karşı olan ahdini ifâ eden, **وَأَتَّقَىٰ** Âllâh'tan korkan, ittika eden. O mûttâkidir. Âllâh, onu affeder. **فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ** Âllâh mûttâkileri sever.

77- **إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ**

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ O kimseler ki Ahd-i İlâhi'yi satın alıyorlar. **وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا** Âllâh'a yaptığı ahdi, az bir parayla bedel ile veriyor. Az bedel, çok olursa versin mi? Yok! Dünyanın semeni zaten "inne mütehakkul müteaddünya kalil" dünyanın metainin hepsi kalildir. Dünyanın metaina karşı, Âllâh'a yaptığı ahdi verdi mi? İşte meta-ı kalil ile vermiş olur. **أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ** Âllâh'ın nezdinde, ona bir kıymet-û halak, itibar yok. **فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ** Âllâh CelleCelâluhû, iltifat ile onunla konuşmaz kıyâmette. **وَلَا يُزَكِّيهِمْ** Kıyâmette de iltifat ile yüzüne bakmaz. **تَكْدِيرُ** Takdir de etmez onu bu hatalardan yâni bununla gittikten sonra af etmez. **وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** Onlara azab-ı elim, mulim bir azap var.

78- **وَأَنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونُ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا**

هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Şimdi onların bazı hâllerini beyan ediyor. O öyle hain bir kavim ki aralarında Müslümanlar olmadığı zaman da birbirlerine yine hıyanet ederlerdi. **وَإِنَّ مِنْهُمْ** Onların bazıları Ka'b İbn-ül Eşref gibi, yahudilerin büyüklerinden idi. **لَفَرِيقًا** Ferik'ten murad odur. **يَلُونُ** Kitap ki o zaman Tevrat'tır. Tevrat'ı okurken dilini çevirirdi. Tevrat, malûm ya muciz değildi. Kur'an-ı Azimüşşân gibi muciz değildi ki ibaresi belli olsun. Beşerin konuştuğu kelâmlardan idi. Onun için biraz kelimeler karıştırırdı. Karıştırdığı zaman da dilini çevirirdi, dilini uydururdu. Dururlardı diyor tefsir, benzetirdi, işte bu Kitabullah'tır diyor. **لِتَحْسِبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ** Tevrat'tan sayınlar diye. **وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ** Hâlbûki Tevrat'tan değil. **وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ** Halka diyorlardı; "Bu, Âlâh'tan gelmiş, Tevrat'ın bir parçasıdır." **اللَّهُ** Halbûki Cenâb-ı Hak'tan gelmiş değil ve Tevrat parçası da değil, tahrif ederlerdi. **وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ** Cenâb-ı Hak'ka böyle yalanları, iftiraları yaparlardı yahudiler, **وَهُمْ يَعْلَمُونَ** bildiği halde. Yahudilerin çoğu biliyorlardı, okuyanları bilirlerdi. Bak, Tevrat'ı biliyordu. Bildiği halde, bildiği şekilde kelimeleri karıştırır ve halka okurken de Tevrat'ın şekli üzerine okurdu, halkı inandırır.

79- مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ
كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ
الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

yor da secde eder, sen müsâade et de biz de secde edelim.” Böyle dediler. Bunlara karşı âyet nâzil oldu. Âyette budur.

أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ, bir beşer için, مَا كَانَ Yoktur bir beşere ki bir peygamberdir. Âllâh, ona kitap versin, hüküm versin, nübüvvet versin, ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي, bana kul olsun da secde ediniz. Beşer için bu yok. “Ben beşerim, Âllâh’ın kuluyum.”

وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِينَ Ama size dediğimiz; “Rabbani olunuz.” Rabbe mensup, Âllâh’ın ibâdetiyle meşgul olunuz. (İmam-ı Rabbani, Rabbe mensup) yâni dâima vaktiniz Âllâh ile geçsin. Size bunu tavsiye ediyorum. بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ Okuduğunuz ve وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ halka okuttuğunuz kitap ile amel ediniz. “Rabbani olunuz” benim tavsiyem budur size.

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّنَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Hem de bir adama ki Âllâh, peygamber yaptı mı size emretmez; أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّنَ أَرْبَابًا “Melekleri Âllâh ittihaz ediniz, nebileri Âllâh ittihaz ediniz” diye.

أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّنَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivessellem son peygamberdir. Ve ondan sonra da peygamber gelmeyecektir. Herhangi peygam-

yine peygamberdir yine derece sahibidir. Fakat daha büyüğü geldiği zaman ona itâat mecburiyetinde olur. Çünkü onun kitabı, bütün kitaplara câmiadır. Onun nübüvveti, bütün nübüvveti içine almıştır. Nasıl altmış, yetmiş, seksen, doksan, yüz dedi mi, yüzün içine hepsi dâhildir. İşte İslâmiyet'te bütün dinler dâhildir. Kur'an'da bütün kitaplar dâhildir. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'in nübüvvetinde de bütün peygamberler dâhildir.

فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ -82

فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ Ey Habibim bundan i'raz edenler, bu malûmatı bildikten sonra misâkı bildikten sonra. Elbette فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ Hak'tan huruc etmiş olurlar.

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ -83

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ Allah'ın dininden başka bir din mi arayacaklar? Bunu istemeyen yani "dinimizde var" Hıristiyan diyor "benim dinim" var. Yahudi diyor "benim dinim" var. Allah'ın dininden başka bir din mi ararlar? Allah'ın dini, "İndâllâhi dini-I İslam" وَلَهُ أَسْلَمَ طَوْعًا Semavat-ı Ard'daki bütün mahlûkat وَكَرْهًا ister istemez, arzu eder etmez. Hepsi de Allah'a mu'tidir, Din-i İlâhiye'ye mu'tidir. وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ Allah'a rucû ederler.

قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ -84

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivessellem. Bak efendim ayetler,

harp ayetlerinden evveldir. Geçen de demiştik ya. Harp ayetleri geldikten sonra Âlü-l Azim olur. Evvela peygamber olur, Gar-ı Hira'da ayet nazil oldu, peygamber oldu. Üç sene sonra tebligata memur oldu, Rasûl oldu. On üç sene sonra da harbe memur oldu, Âlü-l Azim oldu. **قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا** Söyle onlara; "Allah'a iman ettik **وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ** İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakup'a. Esbad; Yakup'un evlatlarıdır. Bunlara iman ettik. 46:24 **وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ** İsa ve İsa'nın getirdiğine de iman ettik, Musa ve Musa'nın getirdiğine de iman ettik."

لَا تُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ Nübüvvette, tasdikte biz hiçbir peygamberi diğer bir peygamberden tefrik etmeyiz. Musa peygamberdir nebidir, İsa da peygamberdir nebidir. Dereceleri yüksek olur birbirinden. Fakat o peygamberdir, o peygamber değildir demiyoruz. **وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ** Biz iman ettik bunlara.

85- **وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ**

İslamiyet'ten başka bir din arayanları, **وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا** Allah kabul etmez onları. **فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ** Ahirette hüsranda olur.

Tamam edebilir miyiz? Az kaldı ama neyse ezan okundu. Bir iki ayet kaldı. Kalsın, hayırlısı olsun.

Hacı Bayram-ı Veli; "salikâni dergâhetra" Senin dergâhına salik olan kimseler. Dergâh; bildiğimiz dergâh. Salik; o yol. Senin

dergâhını yol tutan kimseye, "herdû âlem yek nefes" bu âlem, öbür âlem bir nefestir. Bir nefeste ahirete gider, o orda kalır. "valihani hazretez Rab, huri ez cennet melâl" Senin hazretine mütehayyil olan, halini görenler de melal getirirler cennet ile hurilerden. Ne cenneti ya Rab, ne huriyi ya Rab! Melal getiriyor cennet-i hurilerden. Senin dergâhına salık olanlara her iki âlem bir nefes kadardır. Sana müteveccih olanlar da ne huriyi arar, ne cenneti arar."

Şimdi efendim, ayetin sebab-i nüzulü. Yahudiler dediler ki; "Dinimiz İbrahimi'dir. Biz İbrahim'in dinindeyiz. Başımızda İbrahim var, dinimiz de doğrudur." Hristiyanlar da aynı iddia da bulundular. "Dinimiz İbrahimi'dir, bizim dinimiz haktır." Bak, bu haller tekerrür ediyor. Bugün de zamanımızda da mesela vahhabilerden sorsan "Ben Müslüman'ım" diyor. "İşte benim kitabım, dinim İslamiyet'tir." Acem'den sorsan yine öyle, Rafizi'den sorsan yine öyle. Herkes öyle iddia ediyor. İddialar ama doğru mu değil mi? O zamanda da böyle iddialar oldu. Ona cevaben ayet nazil oldu.

"efeğayra dinillâhe yebğune" Din-i İlâhi'nin gayrını mı talep ediyorlar, Allah'a isnad ediyorlar? Bak şimdi, Din-i İslam'ı tafsil edecek. Cenâb-ı Hak, emrediyor ki Habibine; "Dinini beyan et, onlara. Bunun haricinde olan dinler, Din-i İlâhi değildir." Haricindeki dini, Din-i İlâhi'ye diye mi kabul edecekler? Mesele bu vaziyette geliyor. Onlar uydurma yaptığı dini, İbrahime isnad ederler. "Benim dinim budur" diyor. Bugün de Vahhabi'ye desen, "Hak Müslüman'ım" der. Demiyoruz Müslüman değildir. Fakat batıl birçok şeyleri vardır. Rafiziye de desek öyle, Hariciye de desek öyle. Böyle geliyor. O zamanda da aynı şekilde. (Efendim, şiilik bir mezhep midir?) Efendim kendine şia diyor. Şia yani Ali Radıyâllâhû Anh'ın tarafı. Eğer Ali Radıyâllâhû Anh'a muhabbet ise hepimiz Rafizi'yiz,

Ali'nin Şia'sıyız. Fakat onu söyler, ondan sonra da Ashab-ı Kirama tecavüz söz eder, onun kabahati orada.

"lev kâne rıfben hubbu al-i Muhammeddin felyeşhede sekeranû enni Rafızı" İmam-ı Şafii diyor; "Eğer ehl-i beytin muhabbeti rıfbsız ise bütün kâinat şهادet etsin, ben Rafızı'yım." Ehl-i Beyt'e muhabbet, en büyük bir nimettir. Lakin ehl-i beytin muhabbetini eline alıp da Ashab-ı Kirama ta'n-û teşni etmek, odur kabahatleri. Biz, onu istemiyoruz. Başka kabahatleri de var ama bu küfre kadar gider.

Şimdi **"efeğayra dinillâhe yebğune"** Ayetin sebab-i nüzulü bu idi. Nazil oldu ayet. Din-i İlâhi'nin gayrına bir din mi ittihaz edecekler, talep ediyorlar? Din-i İlâhi'yi beyan edecek şimdi. **"ve-lehû"** Allah için **"esleme"** mu'tidir, mûnkattır **"men fissemâvâti"** semavattaki mahlûkat tamamıyla, **"velârd"** yerdeki mahlûkatın bir kısmı. **"tav'an"** Semavattaki tamamı ki meleklerdir. **"ve kerhen"** Yerdeki bir kısmı ki insanların bir kısmıdır. Semavat-ı Ard'daki mahlûkat ister istemez, hepsi Allah'ın emrine mu'tidir. Allah'ın emriyle hareket ediyor. **"ve ileyhi yûrciun"** Bunlar sonradan da Emr-i İlahiye rucû edecekler, haşirde cezasını görmek için. Şimdi emrediyor Rasûl-u Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e, Cenâb-ı Hak; "Dinini beyan et." Kısa olarak İslamiyet'i, böyle beyan ediyor. İşte Din-i İlâhi budur. Bunun harici olan din, din değildir. **"in-neddine indâllâhi'l İslâm"**.

"kul" Ey Habbibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, onlara söyle. Din, imân neden ibarettir? De ki; **"âmennâ billâhi"** ilk evvel Allah'a iman etmek. Allah birdir, diridir, bilir, görür, işitir, konuşur, her yerde hazırdır. Ne kimseden doğmuş, ne kimseyi doğurmuş, ezeli, ebedi bir Allah! Yani bütün kemal sıfatlarıyla mut-

tasıftır. Noksana delalet edecek hiçbir şeyi yok, Cenâb-ı Hak'ta. Böyle iman etmek, Müslüman'ın işi birinci budur.

“vemâ ûnzile aleynâ” Bize nâzil olan Kur'an-ı Azimüşşan'a iman etmek. Ki Kur'an 23 senede nazil olmuş, 23 senede nazil olmasının hikmeti, her nüzulünde Cibril-i Emin iltifat ile Selâm-ı İlâhi ile nâzil olurdu. Kalb-i Peygamberi Sallâllâhû Aleyhivessellem, daha ziyade seviniyordu. Ve bir de zaman-ı mekân itibariyle nazil olurdu, onun da mânaya yardımı olurdu. Zaten birden nâzil olmuş, Şaban'ın 15'inde. Ondan sonra Leylet'ül Kadir'de ve vak'alar zamanında nâzil olmuştu. Cibril-i Emin'de her sene Ramazan'da gelirdi. Rasûl-u Ekrem'le beraber ayetleri yerine koyarlardı. Son zamanda da iki defa gelmiş, bu şekilde. Bugün elimizde ne ise Levh'ül Mahfuz'da da aynı haldir. Biz buna da iman ettik. Kur'an-ı Azimüşşan'ın zaten delili içindedir. Yani bütün fusaha-i Arab, bülağalar toplandılar. Hiçbir suretle bir satır Kur'an'a benzeyecek bir şey söyleyemediler. O zaten kâfi bir delildir. Evvelden bahseder, sonuna kadar bahseder. Gaybten bahseder, eznâ-i kable tariften bahseder, hakk-u hakikata mukarrib. Birçok gayblerden de bahseder, hepsi zuhur etti.

“vemâ ûnzile alâ İbrahime” İbrahim aleyhisselam'a nâzil olan, **“ve İsmâile ve İshaka ve Yâ'kub ve lesbat”** Esbat; Yakup Aleyhisselam'ın evlatlarıdır. Bunlara ayrı ayrı kitap nazil olmamıştır. Fakat birisine nazil oldu mu, mesela İbrahim aleyhisselam'a suhuf nazil oldu. Ne zamanki İsmail'e de işaret edildi. “Sen bu suhufla amel et.” Aynı zamanda İsmail'in de kitabı olur. Aynıdır çünkü Allah emrediyor, “bununla amel et” demek ki o oldu.

“vemâ ûtiye Mûsâ” Musa'ya verilen Tevrat, buna da imanımız var. Biz bunların iptal olduğunu demiyoruz. Bakın nesh başkadır, iptal başkadır. Allah'ın kelamı batıl olmaz. Tahrif etmişler kendileri, on-

ların hatalarıdır. Kendi hatt-ı zatında batıl olmaz. Tevrat'ı da, suhufu da hepsi Kelam-ı İlâhî'dir. Rasûl-u Ekrem'e ait olan bazı yerleri, kendi kalemiyle tahrif etmişler. Zaten o zaman böyle matbaa yok, hifzedenerler de yok. Tevrat'ı kim hifzedecek, yalnız Üzeyir aleyhisselam hifzetmiştir. Yahudiler bazı tahrifatlar da yapmıştır. Fakat bunlar, eğer ki Kur'an-ı Azimüşşân geldikten sonra nesh olmuştur diyoruz, mensuttur. Mensuhun manası iptal değildir. İptal olunmamıştır. Allah'ın kelâmı batıl olmaz. Yalnız amel müddeti bitmiş.

Bak mesela geçen seneye ait olan, 74 senesine ait olan bir kanun, 75'te amel edilmiyor, infaz edilmiyor. Mesela hükümet 73 senesine mahsus bir kanunu çıkarmış. O seneye mahsus olduğundan, o kanunu 74-75'te infaz etmiyorlar. E, bunlar da Kur'an'dan evvel nazil olan ahkâmdır. Kur'an'dan evvel zamana ait olan ahkâmdır. Kur'an nazil olduktan sonra onun müddeti bitmiş olur. Hatta dünkü gazete, dün okunuyor, alınıyor da bir liraya, bir buçuk liraya. Bugün, dünkü gazete alınmıyor, okunmuyor. Yine gazetedir. Kanun yine kanundur. Kanun şeylerine yazılıyor, iptal değildir fakat onun müddeti bitmiştir.

"ve İsâ" İsa'ya nazil olan İncil. **"vennebiyyûne"** Diğer peygamberlerin de hepsi, **"min Rabbihim"** hiçbir peygamberi inkâr etmiyoruz. Peygamberan-i İzam'ın birbirine olan farkı var. **"tilke rusulu fatdalna bağdehûm ala bağd"** Bazıları bazılarından daha âlimdir, bazıları mütekellimdir Allah ile konuşuyor, bazılarının başka hassaları var. O öyle, bir nispette, bir seviyede değil. Fakat hepsi peygamberdir. Hiçbir peygamberlikte bir inkârımız yok. Hepsi de Allah'ın peygamberidir, rasûlüdür, kabul ediyoruz. Fakat hepsinin derecesi aynı derecede değildir. Derece başkadır. Onun için **"lâ nûferriku beyne ehadin minhûm"** tasdik ve tekzipte yani birini bırakıp da hristiyanlar gibi, birini bırakıp da tekzip etmek,

öbürüsini tasdik etmek, bizde o yok. **"ve nehnû lehû mûslimûne"** Biz halisiz Allah için. **"muhlisûnel fil ibadeti"** İbadetimiz ancak Allah'adır. **"ve men yebteğî ğayral İslâmi dinen"** İslamiyet'ten başka, bir adam bir din talep ederse, din olmaz. **"felen yûkbele minhû vehûve fil âhıratı minel hasirine"** Müslüman'ım efendim, hocayım dese, ne derse desin hiçbir kıymeti yok. Bak, burada ne oldu? İmanın erkânı zaten altıdır yine. Fakat Kur'an buyurdu ya, Kur'an'da hepsi de mevcuttur öbürler. Burada ne idi; Peygamber, Allah, Kur'an; üç. Öbürler; kıyamet de, melekler de, haşir de Kur'an'da mevcuttur. Yine tamamdır.

(114 din geldiğinin aslı var mıdır efendim?) Dinden maksat o yol, takip etmişler. Birbirine tevafuk eden de var, etmeyen de var, içtihat da var. Artık onlardan bize kadar aks eden, Kur'an geldikten sonra bunu aradığımız bile yoktur.)

86- كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Âllâh, bunları hidâyete getirmiyor. Cenâb-ı Hak emrediyor; **"كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا"** "Nasıl hidâyete getirir bir kavmi, Cenâb-ı Hak!" **كَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ** İmân ettikten sonra küfre girmişler. Bunların küfürleri hele yahudilerin. Yahudiler imân etmiş Mûsâ'ya. İsâ geldi mi, onu inkâr ettiler. Rasûl-û Ekrem geldi mi, ikinci defâ yine inkâr ettiler. **وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ** Müşahede ettiler ki; "Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, haktır." Kitaplarında gördüler, Tevrat'ta gördüler. **وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ** Beyyine; hüccet-i kat'î. Bunların hepsi de gelmiş, hâlûbûki inkâr ediyorlar. İnkâr ettikten sonra **وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ** Âllâh, bu kavim-û zalimi hidâyete ihsân etmez.

87- **أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ**

Onların cezası; **لَانَتِیْ اِلٰہِیَہ** **اَنَّ عَلَیْہِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ** bunlarındır. (Çünkü ebedi küfür üzerine geçiyorlar.)

وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

88- **خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ**

خَالِدِينَ فِيهَا Ebedi olarak küfürde kalacaklar. Cezaları bu.

لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ Ne azapları hafif olur. Yâni bir adam zahmetli bir işe girdi mi, birkaç ay, birkaç sene, nihâyet alışıyor. Cehennem azabı böyle değildir, alışmaz. "kullemâ nadcet cüludûhûm beddelnahûm cüluden ğayra vel yezikûl azabe" Vücut çürümeye başladı mı, Cenâb-ı Hak yine üzerine bir deri veriyor ki azap alsın. Hafif olmaz, imhal da edilmez.

89- **إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ**

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ Meğer halis bir tevbe etseler. O vakit tevbeyi hafazanâllâh kabûl eder. **وَأَصْلَحُوا** Fakat tevbe de yalnız lisân ile değil, tevbeden sonra da âmalını ıslah eder ve tevbe üzerine durur. **إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ** Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile mağfiret edicidir ve merhamet edicidir.

Efendim, bu iki âyette küfrü üçe taksim ediyor Cenâb-ı Hak. Âyetin sebep-i nüzulü; evvelâ bunlar ısrar ettiler. Hars namında bir zat vardı. Kardeşi Süveyl Mü'min idi, Medine-i Tahire'deydi. Hars, imân etmemişti, Mekke'ye gitmişti küfürlerin içinde. Âyet nâzil oldu. "lâ yuhaffêû anhûmel azabû velahûm yûnzarun illel-

lezîne amenû.” Kardeşine bir mektup gönderdi. Süveyl diyor ki; “Rasûl-û Ekrem’e âyet nâzil oldu. Âllâh-û Teâlâ, tevbeyi kabûl ediyor. Eğer bir adam tevbe eder de tevbesinin üzerinde durursa tevbeyi kabûl eder” diye kardeşine mektup yazıyor. “İyi bir fırsattır, gel de bu fırsattan istifâde et.” E, Âllâh da kalbine düşürmüş onun. Doğru Medine-i Tahire’ye gelecek, mektup yazıyor evvelâ Hars. Rasûl-û Ekrem’e haber gönderiyor. “Benim kalbimde niyetim var gelmeye, imân etmeye. Acaba Cenâb-ı Hak, beni affeder mi? Sen, beni affeder misin?” Rasûl-û Ekrem de tekrar bu âyeti kendisine gönderiyor. **إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ** Onu alıyor doğru geliyor, tevbe ediyor, imânını izhar ediyor.

Arada bazıları vardı mütereddit. “İmân edelim mi, etmeyelim mi? Bekleyelim belki mağlup olur da biz küfrümüzde kalalım.” Bir kısmı da hiç imân etmediler. Oldu üç. Hiç imân etmeyen zaten kâfirdir. Mütereddit olan zaten onun da imânı yok, bu iki. Ve bir de tevbe edenin de imânı var. O da halas olur. Üçe taksim ediyor bu şekilde.

90- إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ ثُمَّ اِزْدَادُوا كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ

إِنَّ الَّذِينَ Bak, onlar ki imândan sonra kâfir olmuşlar. Yahudiler hakkındadır. **كَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ** Mûsâ’ya imân ettikten sonra, İsâ’ya imân etmediler. **ثُمَّ اِزْدَادُوا كُفْرًا** Ondan sonra küfrünü kat kat katlaştırdılar, Rasûl-û Ekrem’e de imân etmediler. **لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ** Onların tevbesi tabi şâyân-ı kabûl görülmez. **وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ** Yâni gargaraya kadar yâni imkân vermiyor Cenâb-ı Hak.

“nahsiyi â’malû şumiyyi cuhud, rahi tevbe berdili şân beste-

bur” Mevlâna bu ayetin izahında diyor ki. Bak meselâ tevbe etmek. Çok insanlar var ki fenâ bir yolda olduğunu tasavvur ediyor, aklına veriyor, anlıyor. Ve şiarına geliyor ki “Ben bu yoldan çevireyim yüzümü” diyor. Lâkin bir imkân bulamıyor. Nasıl oluyor? Eli bağlı değildir. Cenâb-ı Hak, öyle bir işler başına mûsâllat ediyor ki vakit bulamıyor, imkân bulamıyor, düşündüğü zaman kalbine başka düşünceler geliyor. “Yaptığı fenâlıklar, o yolu kapatıyor” diyor. Yaptığı fenâlıklar tevbe yolunu kapatıyor. “nahsihi ef’âlû şumiyyi cuhud” O fiillerin fenâlığı ve inkârının fenâlığı. “rahi tevbe berdili şân bestebur” Meselâ görüyoruz ki zamanımızda da vardır. 60-70 yaşına girmiş, vaktiyle Müslüman imiş. Ondan sonra irtidada başlamış, mürted olduğu hallere girmiş. Ağırttıktan sonra da hatırına geliyor. “Ben niçin bunu yaptım? Ben çevireyim” diyor. Fakat bir türlü çeviremiyor. Niçin çeviremiyor? Vakisinde bir şey yok. Düşünüyor lâkin bir mânâyı izhar edemiyor. Çünkü onun o hareketlerini, Cenâb-ı Hak sebep ediyor gelmemeye. Zahiri bir şey yok fakat manevi bir hareket var ki bağlıyor. “rahi tevbe berdili şân bestebur” Tevbe yolunu kapatıyor Âllâh. Yâni tevbe dediğim zaman kolay değildir. Âmeli bozuk olan, niyeti bozuk olan tevbe edemiyor. Eğer ki dudakları arasından geliyor fakat kolay değil kalbe gelmiyor. **وَإِلَيْكَ هُمُ الصَّالُونَ** İşte dalâlete girmiş olanlardır.

91- **إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَى بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ**

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ Zaten kâfir, küfür üzerine ölenler ise **مِنْ أَحَدِهِمْ مِلءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا** şâyân-ı kabûl görülmez. **وَلَوْ افْتَدَى بِهِ** eğer ki sadaka versin, yerin dolusu altını olsa verse **هَبْطًا** hacca gitsin. Yine Âllâh CelleCelâlûhû,

ondan kabûl etmez. **أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ** Âzab-ı elime giriftar olur, hiçbir yardımcısı olmaz.

Âllâh'ı aldatmak yok! İnsan kardeşini, arkadaşını aldatabilir. Fakat hiçbir zaman Cenâb-ı Hak'kı aldatamaz. Meselâ gençliğinde Müslümanmış ki çocukluğunda Müslümanmış. Büyümüş de her ne sebeple olursa olsun fikrini değiştirmiş, şeklini değiştirmiş, irtidad etmiş daha doğrusu. Biz şahıstan bahsetmiyoruz, irtidad etmiş. Bir zaman beri tarafta kalmış. Bu adam "dâima bir koyunun iki sürü arasında olduğu hale benziyor" mürtedin. Düşünüyor eski hali Müslüman, orta hali küfür. "Ben ne yapayım" düşünüyor. Lâkin bir türlü tevbe edip de o yola gelemes. Kapatmıştır, Cenâb-ı Hak. Fakat Âllâh Erham'ür Rahim'indir. Yalvara yalvara, gözyaşını döke döke eğer doğru olursa, belki de olur. Lâkin Mevlâna'nın bu ifâdesi; "Fenâ ahlâk, tevbe yolunu kapatıyor."

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak; "Ne vakit ki sevdiğini verdin Âllâh yolunda, o vakit sevdiğin yere girersin." Âllâh yolunda ne verirsene. (Bak, kıymetini Âllâh'ın nezdinde bulmak icâp ederse, Âllâh'ın senin nezdinde kıymeti ne ise o olur.) Birisi cebini arıyormuş da en ufak parayı bulsun. Sormuşlar; "Bu ne arıyor?" "Kıymetini arıyor, Cenâb-ı Hak'kın nezdinde." Çünkü onu arıyor da verecek. Sevdiğini verdin mi Âllâh yolunda, sevdiğin yere gideceksin. Âyetin tafsilatını söyleyeceğiz ama böyle de tafsil etmişler.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ Hayra, sevâba, Cennete, ebedi Rıza-i İlâhiye'ye nâil olmazsın **حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ** sevdiğini vermeyince, en sevdiğini vermeyince. Cenâb-ı Hak'kın hiç kimseye ihtiyacı yoktur.

Fakat ancak bu bir zekâtıdır, sadakadır, filandır, hepsi bir imtihandır. Acaba Âllâh'ı mı sever, malı mı sever? İmtihandır. Acaba iyisini mi sever, Âllâh'ı mı sever. Şimdi en büyük, en sevdiğini Âllâh yolunda verirse, Âllâh da onun en sevdiğini verir. Âyet-i kerime nâzil olduğu zaman, bak meselâ Âshab-ı Kiram'ın bazıları harekete geldiler.

Biri Zübeyr Bin Avvam Radıyâllâhû Anh ki Âshab-ı Kiram'ın zenginlerinden idi. Güzel bir atı vardı zaten ata da binerdi, şeci bir insandı. Atı getirdi, dedi; "Ya Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivessellem, benim malımdan en ziyâde sevdiğim bu attır. Âllâh'ın rızası için veriyorum, kime istersen ver." O da almış, demiş; "Vâllâhi bu Abdullah'a lâyıktır, kendi oğlu Abdullah'a vermiştir."

Ondan sonra Talha fakat Talha Aşere-i Mübeşşere'den olan Talha değil, O Kureysi'dir, Mekkelidir. Bu Ebu Talha'dır, Ensar-ı Kiram'dandır. Bu geldi. (Hicaz'a gidenlerin belki şimdi görünmüyor, eskiden de binde biri bunu bilmez, bir şey var orada. Gider tabi kalabalıktır, girer gider, gelir. Şimdi efendim, Bab'ül Mescid'den çıkınca bir cadde böyle sağa gidiyor böyle düz, bir de tam düz gider. Tam düz giden caddeden biraz gidince, şimdi mahalle içinde kaldı tabi değiştirdi işi. Mahallede iki binadan sonra Buhara tekkesi var. Buhara emiri vaktiyle orada bir tekke yapmışlar fakat büyük bir tekke. Belki İstanbul'da Fatih'in civarındaki medreseler gibi, iki kat, ortası açık, belki yüz tane odadan fazla, vaktiyle talebe okurdu. Suudiler okumayı kaldırdığı için, onlar da ayrı kendine göre yaptılar. Ondan sonra hacılar ve fukaralar, falanlar oturuyorlar. Bugün de o tekke mevcûttur. Şimdi Buhara tekkesinin karşısında, o zamanlarda oralar da bahçe idi, hurma bahçesi. Mamur değildi yâni böyle şimdiki gibi. Ve içinde bir su var. Biri Berha diğeri Beyraha derler. Bu su, kuyudur ama tatlı su. Adam da zengin olduğu için bahçeye güzel bakmış. Hasılatlı bir bahçe, su da vardır ora-

da.) Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem çok zamanlarda, orada giderdi o sudan içerdi çünkü tonunda, iyi, içerdi otururdu, istirahat ederdi. Bu Ebu Talha da geldi huzuruna dedi. "Efendim, benim mal-û servetimden en ziyâde kıymetli olan (biri Berha'dır) bu bahçe. Ben, onu Âllâh için veriyorum. Nereye verirsen ver." Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem de onun fukara akrabaları vardır, hepsini topladı, mecmûune bıraktı yâni veraset değil. Hepsı bundan istifâde etsinler diye onlara bıraktı.

Bu kalıyordu ta elliye kadar. Muntazam bir kuyu değildi, böyle çıkıktı. Fakat bilenler giderlerdi orada biraz içerlerdi. Hatta onun ufak duvarlarını da o vakit yıkmamışlardı tamam. Etrafında binalar başlamıştı, benim ellide gördüğüm zaman. Fakat o çeşme yeri vardı. Hatta orada bir câmi de varmış, Ebu Talha Câmisi. Onu kaldırmıştır, vahhabiler. Su vardı 50'de, 52'de de su vardı. Fakat bu 3-4 sene evvel gittik. Su bütün bütün kesilmiş. Orada kâğıt mağıt atarlar, bütün bütün munkatı olmuştu. (Diğeri Beyraha'dır, yeri mevcûttur. Hatta Beyraha, hemen caddenin kenarındadır.) İşte o da onu verdi.

Sonra Abdullah Bin Ömer, develerle şeker alırdı. Fukaralara dağıtırdı. Dediler kendisine; "Efendim sen para versen fukaraya daha nafidir şekerden." Demiş ama Âllâh diyor ki لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ "Ben şekeri severim, ben sevdiğimden veririm."

Meselâ Sitt-i Zübeyde (Hârûn Reşit'in hanımı) o zamanki parayla 30.000 altın ile bir Kur'an-ı Azimüşşân yazdırmış, çok güzel bir şeydir. Getirmişler kendisine vermişler. Sâlihattan bir hanım ki bugün de tâ Arafat'a kadar onun suyu içilir. Şimdi açmış böyle, bu âyet gelmiş. لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ Demiş; "Kâfi-

dir, ben zaten bundan fazla bir şey sevmiyorum. Onun için halkın okuyacağı bir yere koyunuz da herkes okusun istifâde etsin.” İnsan, Âllâh’a kendi istediğini verirse Âllâh’tan da istediğini alır.

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ Ama siz ne verirsiniz, istediğinizden de aşağı da olsa, az çok. فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ Âllâh âlimdir, noksan olmaz. Yâni istediğini vermedin de aşağısını verdin yine sevâbına nâil olursun. Fakat derecatı vardır. Her neyi verisen, Âllâh âlimdir. Mükâfatını ihsân eder, noksan gitmez. Bu mevzû burada biter.

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلالًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ 93-
مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Şimdi efendim dediler ki yahudiler, Rasûl-û Ekrem Sallâ-lâhû Aleyhivessellem hakkında dediler. “Diyorsun ki ben, İbrahim Aleyhisselam’a tâbiyim.” Çünkü Âllâh emrediyor, فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ İbrahim Aleyhisselam’a tâbiyyeti, Rasûl-û Ekrem hepsinin fevkindedir, İbrahim’in de fevkindedir. Tabiiyyeti sühulet itibariyle biraz ahkâm itibariyle birbirine benziyor. Yoksa tâbidir de maksat; İbrahim, Rasûl-û Ekrem’den yüksek değildir. Rasûl-û Ekrem’in fevkinde hiçbir insan halkolmamıştır.

Demişler ki; “Bu diyor ki ben, İbrahim Aleyhisselam’ın mezhebindenim ama İbrahim Aleyhisselam, devenin etini yemiyordu ve devenin sütünü de yemiyordu. Hâlbûki devenin etini de yiyor, sütünü de yiyor, bu nasıl olur?” böyle itiraz ettiler, âyetin sebebi nüzulü bu.

Hâlbûki İbrahim Aleyhisselam’a haram olmamıştır bu. Onların itikatına göre, İbrahim Aleyhisselam’a haram idi bu. Haram

değildi. İbrahim Aleyhisselam'ı bir hastalık tuttu, hastalığın neticesinde iki rivâyet var. Biri diyorlar ki o zamanki doktor demiş ki; "Devenin etiyle sütünü yeme. O da vazgeçmiş" bu bir. Bazıları da demişler ki; "Kendi nezretmiş. Demiştir ki benim en ziyâde sevdiğim devenin sütüyle etidir. Eğer Âllâh bana şifâ verirse, ben nefsim riyazet olarak bunları yemem ve yememiştir." Yâni İbrahim Aleyhisselam yemiyordu fakat Âllâh, haram etmiş değildi. Âllâh helâl etmiş, kendisi nefesine haram etmişti. Onlar bunu bilmeyerek, ta'n ederek, "Mademki Âllâh haram etmiş, niye yiyor?" diyor. İşte budur, âyetin sebep-i nüzulü bu.

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ İs-rail, Yakup Aleyhisselam'ın lakabıdır, Abdullah mânâsınadır asıl. Her tâam, Ben-i İsrail'e helâldir ancak İsrail'in nefesine haram ettiği التَّوْرَةِ daha Tevrat nâzil olmadan. Tevrat nâzil olmuş da haram olmuş demek değildir. Zaten Tevrat, sonradan nâzil olmuştur. قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا Ey Habibim, bunlar inanmazlar ona. Onlara söyle; "Getirin bakın, Tevrat'ta deve etinin haram olduğuna dâir var mıdır bir hitap?" إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer siz davanızda doğru iseniz. Getiriniz, Tevrat'ta deve etinin haram olduğuna bir şey var mıdır? Bu iftiradır, Âllâh'a yapıyorlar.

فَمَنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ 94-

Her kim ki Âllâh'a iftira ederse, Âllâh haram etmediği halde "Âllâh haram etmiş" dese, مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ böyle Kitabullah'ta beyan ettikten sonra. فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ El-bette onlar zalimlerdendir. Nefsine zulmetmiştir, kâfirdir hatta.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ 95-

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ Ey Habibim, onlara cevap bu; Âllâh CelleCelâlûhû sadıktır emrinde, fiilinde. فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا Siz İbrahim Aleyhisselam'ın milletine tâbi olunuz, haniftir, mâildir Hak'ka.

Efendim, İbrahim Aleyhisselam'a Hanifi'dir demek. Hatta İmam-ı Âzam'a Hanifi'dir, Hanifi namında bir kızı varmış, bunların aslı esâsı yok. İmam-ı Azam, Hanefi'dir, haniftir yâni hakka mâildir. İbrahim Aleyhisselam da bak, حَنِيفًا haniftir yâni hakka mâildir. Bütün dinden hakka mâildir.

مُشْرِكِينَ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ Müşriklerden değil, yahudilerden değil, hristiyanlardan değil. Doğrudan doğruya muvahhiddir, hakka mâildir.

İmam-ı Âzam çok büyük bir insan. Fakat hanefi, hanif yâni hakka mâildir. Dini Hak'ka mâildir. Dedesi de Nuşirevan'a yetişiyor, İran hükümdarlarına yetişiyor, o cihette. Zaten onun takvâsı da kitapları da meydandadır. Rasûl-û Ekrem'in, gıyaben onun hakkında hadisleri vardır. Onların hakkında.

96- إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

Bu sefer yahudiler dediler; "Efendim, bizim kiblemiz sizin kiblemenizden evveldir. Biz, sizden evveliz. Binâenâleyh sizin, bize tâbi olmanız lâzımdır." Yahudi durmaz ki! Hâlik-i Kâinat, onları tekzip ediyor. Hâlbûki kiblesi öyle değildir.

Bak şimdi. Melâike-i Kiram, Beyt'ül Mamur'da ibâdetle meşgul yukarıda. Zaten ibâdetle meşgul oldukları için, istediler bir yerin etrafında bulunsun. Beyt'ül Mamur denilen bir mevki, bugünkü Kâbe'nin tam hizasında bir yerde tavaf ederlerdi. Onlar orada tavaf ederlerken, yerdeki melekler de heveslendiler. Biz de bu hi-

zada bir yer yapalım da tavaf edelim. İlk evvel Kâbe'nin binasını melekler yapmışlar. Beyt'ül Mamur'un hizasında yapmışlar. Sonra var ora zamanla harap olmuş, Âdem Aleyhisselam tevceetmiş, ondan sonra böyle tevcid ede ede gelmiştir. Âdem Aleyhisselam bunu yaptıktan kırk sene sonra Kudüs'te Beyt'ül Mukaddes yapılmıştır. Binâenâleyh bizim Kâbemiz, Kudüs'ten evveldir. Onların dediği yalandır.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ Bekke, Mekke. Bir lügatdır. 'mim'- 'be' okunuyor. Her ikisi bir mânâdır. Mekke, Bekke. Mekke yâni tek cevapla. "Cevapları, zalimlerin boynunu eğiyor. Boynunu eğiyor da giriyor, tazarru ediyor, yalvarıyor. Yahut da kahr-u gazap geliyor onlara" diyor. Böyle diyor. Mekke de onla aynı mânâdır, mânâ değişmez. Şimdi Ümmü'l Kur'a, Ümmü'l Bilâd, Bekke, Mekke. Dört isim var Kâbe-i Muazama'anın, Kur'an-ı Azimüşşan'da. Burada "Bekke" diyor. İbâdet için yerde ilk evvel yapılan bina, Mekke'de olan binadır. مُبَارَكًا Bereketlidir, berakât sahibidir, birçok bereketler var orada. Günahlar affedilir, seyyiatlardan vazgeçer Âllâh. İçine giren emin olur. وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ Hidâyete sebep olur âlemler için. Oraya gidene tecavüz edilmez. Hatta katil bile oraya gitse orada öldürülmez. Muhafaza ederler, çıktığı zaman cezayı verirler. Fakat belki bu vahhabiler, şimdi biraz ileri giderler. (Efendim zaten küfrüne girmiyoruz biz onların. Müslümandırlar ama bazı saptığı yerler vardır. Belki Cenâb-ı Hak, affeder. Âllâh'a mümkündür, tam ölüm zamanında da hidâyete erdirir. Fakat tutukları yol, iyi değildir. Âllâh, kerimdir her şeyi yapar fakat yol değildir.)

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ 97-

حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ
الْعَالَمِينَ

Orada beyyin âyetler var, zâhir olan âyetler var. Zahir olan âyetlerin bazılarını saymışlardır. Meselâ **مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ** Makam-ı İbrahim, İbrahim Aleyhisselam'ın ikame ettiği yer. (Bak, hatalarının birisi bu) Ne idi? Kâbe kapısının karşısında, bizim gördüğümüz zaman dört köşeli ufak bir odaydı. Orada binayı tamir ederken, yaparken şimdiki zamanımızda kazma, kürek, levazımat neyse orada bulundururdu. Kendisi de başında bulunurdu. Dâimi orada bulunduğu için, Makam-ı İbrahim demişler. Ve bu kapalı idi. Ta, bu hale kadar yâni dört, beş, altı seneye kadar kapalıydı. Şimdi onu oradan kaldırdılar da. Ta! Nihâyete kaldırmışlar. Bir defâ o içindeki çizme şeklinde, onda da şüphemiz var ya. Haydi, neyse onu kabûl etsek bile o makam, o yerdir. O bina değil ki o taşlar değil. Bugün Kâbe'nin taşlarının hepsini buraya getirseler koysalar, Kâbe olmaz ki! Kâbe o buk'adır, Makam-ı İbrahim de o buk'adır.

Bak meselâ câmilere Tahiyat'ül Mescid var, Kâbe de Tahiyat'ül Mescid yok. Tavaf sünneti var. Tavaf sünneti diyor, "Makam-ı İbrahim'in arkasında sünnetlesin" ki orada yapılıyor. Demek ki orası o buk'adır, onun arkasında sünnettir. Bulunmazsa başka yerde kılar, o başka. Onu oradan kaldırıp da oraya, başka yere götürmeye kimsenin hakkı yoktur. Bunu hata etmişler. Bunlar hatalardır.

Hatta Hacer'ül Esved de kapalı olması, o da büyük bir hatadır. İçi de dışı da kapalı. Zavallı hacı dışarıda birbirinin üzerine

çıkıyor. Hâlbûki ne içerde, ne dışarda taş görünmüyor. Hüccetleri de budur; “Ziyâret ederlerse biter.” Biterse sen sorumlu değilsin. Âllâh’dır, Malik’ül Mülk.

وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا Oraya dâhil olan emin olur. Ya Azab-ı İlâhi’den emin olur, eğer halis tevbe ederse. Veyahut şer’an hemen ceza verilmez de çıktıktan sonra cezalandırılır. وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ Hic, Hac iki lügattır. Bu arada Hicc’ül Beyt-i vardır. Hac da vardır, hic de vardır. Hic kelimesi, bizim Kıraat-ı Âsım rivâyet-i hadise vardır, vakıadır. Hiçbir farkı yok, “kast” demektir. Hacıdır yâni kastetmiş Kâbe’yi ziyâret etmeye. “ve lillâhi hiccûl beyti alennâsi” yani. Âllâh-û Teâlâ için Beyt’ül Muazzam’ı ziyâret etmek, farz olmuştur insanlar üzerine. Bak mukaddemdir, muahhar. “ve lillâhi hiccûl beyti alennâsi” ibare böyle geliyor. مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا Hem herkese değil. Bir kimse ki gücü yeter yol itibariyle. Gücü yeter nedir? Demişler ki haccın vücubı için; Müslüman olmak, akıl sahibi olmak, baliğ olmak, hür olmak, istitâat-i bedeni olmak. Yâni mali ve bedeni bir mâni de olmazsa tamamdır.

Fakat bunlar olmadıktan sonra gitmek de ne bileyim âşıklar için derler, “Bağdat uzak değil.” Fakat birçok fenâlıklar da zuhur ediyor. Bak meselâ Mektubat’ta, İmam-ı Rabbani’nin bir mektubundan gördüm. İkinci hac, herkes istiyor gitsin. Arzu ediliyor tabi. Fakat “o haccın ikinci ziyâretinde (birincisinde değil ha! Birinci hac farzdır, rukündür, o kat’idir.) birçok nâmaz gidiyor. Bir tek nâmazın fevt olduğunu bilirse, o nâmazın fevtinden hâsıl olan günah, o ikinci Haccın sevâbı doldurmuyor” diyor. Bir de ne oluyor? Sonra bir yerde diyor ki yine Mektubat’ta; Mekke Emiri alışmıştır, hacılardan bazı tezkere bedeli para alıyor. Bu demeyin, “Ben gi-

deceğim ne olursa olsun vereceğim.” Çünkü zulüm böyle başlıyor. Az az çoğalıyor, o zulümdür alıyor. Herkes giderse böyle nafile, o zulmü ziyâdeleştirir. Zalime fazla para verilir. Tasavvur ediniz de ikinci Hac'ta zalime, zalimlere ne kadar para veriliyor? Yardım câiz midir, zalime? Efendim, İmam-ı Âzam'ın kırk kez Hac'ca gittiğini okuyoruz. Efendim, kırkta olur yüz kırkta olur. Onların tayy-i zamanı olur, tayy-i mekânı olur, onların hâli bize göre değildir.

وَمَنْ Her kim ki كَفَرَ inkâr ederse Cenâb-ı Hak'kı yahut haccı inkâr ederse. فَإِنَّ اللَّهَ عَنِّي عَنِ الْعَالَمِينَ Âllâh, Ganiyy'dir alemden.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ 98-

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Ey ehl-i kitap, لِمَ تَكْفُرُونَ niçin inkâr ediyorsunuz? بِآيَاتِ اللَّهِ Âllâh'ın âyetleri olan Kur'an-ı Azimüşşân, böyle okunuyor size. Tevrat'ınızda da mevcûttur ki bir kitap gelecek, son peygamber gelecek, bizi gördükten sonra bilerek niye inkâr ediyorsunuz? وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ Âllâh şahittir sizin yaptığınızdan, size bunun cezasını verecektir.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا 99-
وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ ۚ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, söyle bunlara; يَا أَهْلَ الْكِتَابِ De, ey ehl-i kitap لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ niçin halkı Âllâh'ın yolundan çeviriyorsunuz? Mümkün olduğu kadar Müslümanların aleyhinde, dinin aleyhinde, imânın aleyhinde şeyleri söyleyip halkın yüzünü çeviriyorsunuz küfre. مَنْ آمَنَ İmân edenleri niye çeviriyorsunuz? تَبْغُونَهَا عِوَجًا Onları arıyorsunuz eğri yollara. وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ Hâlbûki siz görüyorsunuz.

Onların ileri gelenleri bilirlerdi efendim. Bilmeyenler yok zaten içinde. Malum ya Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, kırk yaşına kadar onların içindeydi. Nübüvvet iddiasında bulunmuyordu zaten nübüvvet yoktu o vakit. Fakat O'nun hal-û harekâtını bilirlerdi. Hiçbir zaman bir yalan zuhur etmemişti, bir hıyanet zuhur etmemişti. Kimseden de okumamıştır, kimseden de malumat almamıştır. Birden bire bir feveran etti Âlum-u İlâhiye, evvel-û ahirini bilir, zâhir ve bâtını bilir. Bunu böyle bildikten sonra niye inkâr ediyorsunuz dediğiniz halde?

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ Allâh gafil değildir yaptığınızdan, elbette cezanızı göreceksiniz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا قَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ 100-
بَعْدَ إِيْمَانِكُمْ كَافِرِينَ

Bu âyet-i kerimenin sebep-i nüzulü efendim; Medine-i Tahire'de iki kabile vardı. Evs ve Hazrec ki bunların da aslı Yemen'den gelmedir. İki yahudi kabile de oralarda yerleşmiş ticaret için, Ben-i Kureyza, Ben-i Nadir. Bu iki kabile yahudi, mütemadiyen perde arkasında bu adamları birbirine tutuştururlar, yüz sene devam etmiş hatta bin sene devam etmiş harp. Buna bir söz söyler, buna bir şey söyler, birbirine tutuşturur harp ettirir. Yahudinin hali bu, yetiştirmesin kuvvetlendirmesin. Bugünkü yahudinin de hâli bu aynı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem teşrif ettikten sonra, O'nun bereketiyle her iki kabile imânını izhar etmiş ve birbirini sevmişler. Aradaki sevgiyle bu muharebe, bu adavet ortadan kalktı. Fakat yahudi düşünüyor nasıl yapsın?

Şas namında onların şairlerinden birisini buldular. Vaktiyle Evs'lilere karşı, Hazrec'lilerin fazla zulmettiğine dâir olan bir kaside

yazmış. Gelmiş onların yanına, başlamış o kasideleri söylemeye. Zaten de o kadar tahsilleri yok, Rasûl-û Ekrem de hâzır değil. "Böyle yaptılar, böyle yaptılar, böyle yaptılar ne duruyorsunuz" diye bunları heyecana getirmiş. Evs silâh demiş, başlamışlar silâh çıkarmaya. Silâhı da Medine'nin içinde değil dışarıya çıkarırlardı. O çıktıktan sonra beriki de çıktılar. İki birbiri karşı çıktılar harbe.

Cibril-i Emin, Rasûl-û Ekrem'e geldi haber verdi. Rasûl-û Ekrem, Âshab-ı Kiram'la içeriye girdi. Yahu dedi; "Ne yapıyorsunuz? Âllâh size imân verdi, Müslüman'sınız, ben aranızdayım, bu şeytanından telkinatıdır." Emretti, nihâyet kendilerinin de akılları başlarına geldi. "Yuh!" Ettiler de muhabbet etmeye başladılar. Cabir bin Abdullah diyor ki; "Hiç görmedim bir günün evveli bu kadar sıkıntılı, sonu da bu kadar rahat." Çünkü sonunda hiçbir adavet kalmadı. Sebeb-i nüzulü âyet bu idi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا فَرِيقًا
مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ
إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ Eğer siz, bir tarafa yardım ederseniz ki Şas'ın dediği taraf. İmândan sonra sizi küfre sevk ederler.

101- وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

Nasıl küfredeceksiniz siz, nasıl küfre meyledeceksiniz? Âllâh'ın âyetleri, Kur'an-ı Azimüşşân aranızda okunuyor, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem aranızdadır. Her kim ki (i'tisam; temessük demektir) temessük ederse, i'tisâm ederse Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a. Doğru yola gelmiş odur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ 102-

Rasûl-û Ekrem'in orada, meydan-ı muharebede aldığı âyeti onlara beyan ediyor. "Ey Müslümanlar! Âllâh'a imân ediniz, hakkıyla takvâ ediniz. Takvânız hak takvâsı, hakkıyla takvâ olsun." Hakkıyla takvâ nedir? Yâni itâat etsin, isyân etmesin. Şükretsın, küfran etmesin. Âllâh'ı zikretsın, unutmasın. Böyle olduğu zaman, Âshab-ı Kiram'ın bazıları Rasûl-û Ekrem'in huzuruna hatta ağlamaya geldiler. "Efendim bu elimizden gelmiyor ki! Bu beşeriyet icâbatı, biz nihâyet unutupyoruz bazı hallerimizi." O vakit nesk oldu bu âyet. Evvelâ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ** hakkı hakla takvâ ediniz. Hakkı takva ile takva; isyân etmeyiniz, unutmayınız. Sonra onların bu hâline göre, âyet merhameten nâzil oldu. "vettekûllâhe mestteta'tûm" diyor, "Gücünüz yettiği kadar." Âllâh, sizden gücünüz yettiği miktarı istiyor. Gücünüz yetmediği miktarı talep etmiyor.

Ölümünüz, İslâmiyet üzerinde olsun. Ölmeyiniz, Müslüman olarak ölünüz. (Elde midir? O, ölüm gelmeden evvel zaten belli değildir. Ölümden evvel bu mukaddimelere dâima devam edecek.) Meselâ kelime-i tayyibe "Lâ ilâhe illâllah" ile. Buna devam ede ede, mümkün mertebe, bak âyet beyan etti ya! İmkân dâhilinde yaparsa o zaman unutturmaz. Fakat eğer bütün bütün unutursa o zaman müşkül olur. Onun için imân üzerine gitmek. Efendim, imân üzerine gitmek zaten nihâyet odur. Eğer o devlet, birisinin eline düşerse fevkalâdeyi bulmuştur. Şâ-

hadetnameyi almıştır. Fakat onu elde etmek için evvelinde biraz hazırlık lâzım. Evvelinde hazırlık da nedir? Birisi sormuş Rasûl-û Ekrem'den. "Dili, Zikrullah'la ile rad'ın." Muayyen de olsa iyi fakat olmasa da olur. "Lâ ilâhe illâllah MuhammedûnRasûlûllah, Sübhanâllah, Velhamdûlillah" Bu kelimelerle olursa, herhangi birisi olursa yine halasa sebep olur. Fazla ara vermemek, fazla ara verirse şeytan içine giriyor.

Şeytan, röntgen şuası nasıl ki insan karşısına durduğu zaman içine giriyor da bozuk yerleri gösteriyor. Şeytan da bu şekilde insanın içine giriyor. Herkese giriyor yâni bu insanın vücudunu öyle halketmiş Cenâb-ı Hak. Vesvese budur, "**yûvesfisû fi sudûrinnasi**" vesvese yapıyor. Fakat çaresi nedir? Zikrullah'tır. Zikrullah oldu mu geri kalıyor. "**el-hannas**" hannas; geri kalmak, geri gelmektir. Ne zamanki Zikrullah oldu mu, oradan geri geliyor. Fakat Zikrullah olmayınca orada harekete geçiyor. Mümkün olduğu mertebe, bütün bütün onunla meşgul olmaya da imkân yoktur. Fakat biraz meşgul olursa tabiat olur. Tabiat olursa o vakit daha başka türlü olur.

103- **وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ**

وَاعْتَصِمُوا Tutunuz; temessük ediniz **بِحَبْلِ اللَّهِ** Âllâh'ın dini-ne. "Habl" buyurmuş, dine işâret. Teşbihtir. Kur'an-ı Azimüşşân, Cenâb-ı Hak'tan nâzil olmuştur. Nihâyet Cenâb-ı Hak'ka avdet edecektir. Nasıl ki bir kovayı aşağıya kuyuya durduktan sonra çı-

karırsın. Semâvattan gelmiş bize. Biz, ona temessük edersek bizi yukarıya çıkarır. Temessük etmezsek o gider, biz kalırız. İ'tisam ediniz yâni temessük ediniz Din-i İlâhî ile Kur'an ile جَمِيعًا hepiniz beraber, tefrika olmasın. وَلَا تَفَرَّقُوا İslâmiyet'ten sonra birbirinizin aleyhine, birbirinize tefrika yapmayınız. وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ. Âllâh-û Teâlâ'nın size yaptığı bu nimetleri hatırlayınız. Âllâh CelleCelâlûhû, nimeti yaptı ki sizi Müslüman halketti. Büyük nimeti yaptı ki Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem gibi bir büyük peygamberi peşeva yaptı. Büyük nimeti yaptı ki Kur'an-ı Azimüşşân gibi bir kitabı verdi. İşte bu kitap bugün elimizdedir. Peygamber de aynen aramızdadır. Öyleyse bu Kur'an'a, bu peygambere temessük ediniz, tefrika yapmayınız.

إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءَ قَالَفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ Eğer ki muhatap o zamanki insanlardır fakat kıyâmete kadar Kur'an-ı Azimüşşân, bütün Müslümanlara da hitap ediyor. Sebeb-i nüzul âyet başkadır fakat murad başkadır. Sebeb-i nüzulü âyet, o vakit o vak'adır. Fakat kıyâmete kadar Âllâh CelleCelâlûhû, bize diyor; "Ey Müslümanlar, Kur'an-ı Azimüşşân'a temessük ediniz, ayrılmayınız birbirinizden. فَاصْبِرْ عَلَى شَقَا حُفْرَةٍ وَكُنْتُمْ Sizler عَلَى شَقَا حُفْرَةٍ وَكُنْتُمْ Sizi, Âllâh halas etti. كَذَلِكَ. İşte öylece Âllâh, âyetlerini size beyan ediyor. يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ Tâ ki اَعْلَمُكُمْ تَهْتَدُونَ Bu Kur'an-ı Azimüşşân geldi hidâyet için, bu peygamber geldi bizim hidâyetimiz için. Her ikisi de bugün aramızda mevcûttur. Biz, onlara te-

messük edersek halas oluruz. Onların sözünden çıkarsak elbette helâk oluruz.

104- وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Bak, farz-ı kifâyedir hatta farz-ı ayn diyenler de var. Bir cemaatin içinde, bir şehrin içinde bir adam bulunsun da daima o cemaatin halkına vaaz-û nasihat etsin. Tabi bu gibi, İstanbul gibi şehirlerde birkaç tane vardır o başka. Fakat her memlekette bir âlimin bulunması farz-ı kifayedir. Eğer bulunmasa bütün memleket halkı günahkâr olur. Ayet de budur;

يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ Olsun sizlerden bir cemaat, اُمَّةٌ halkı davet eden. وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ Emr-i bil ma'rufu halka söylemek ve münkerden nehyetmek. Münkerden halkı vazgeçirmek, ma'rufu halka söylemek için cemaatlerin içinde bir âlimin bulunması. Yâni her memlekette bir âlimin bulunmasını emrediyor Allah. وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ İşte bunlar, halkı hayra davet eden müflihlerden olur.

Farz-ı kifâyedir her memlekette bir âlimin bulunması, birçok olursa daha güzeldir. Fakat hiç olmazsa bir âlim bulunmazsa, farz-ı kifâyeyi terk etmiş olurlar. Hepsi de günaha girerler. Bak, Emr-i İlâhi bu.

يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ Olsun sizlerden birisi, bir cemaat اُمَّةٌ halkı hayra, İslamiyet'e, iyiliğe davet etsin. وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

Ma'ruf ile Allah'ın emrini halka bildirsin. وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ Münkerden, Allah'ın nehyettiği şeylerden halkı nehyetsin. İki, üç şey var burada. Hayra davet etsin. Tefsirler diyor ki hayrdan murad; İslamiyyet'tir veyahut Umur-u Hayriye de olabilir. Zaten İslamiyet, baştanbaşa Umur-i Hayriye'den ibarettir.

Emr-i bil ma'ruf nedir? Cenâb-ı Hak'ın emrettiği şeylerdir. Hatta Mevlâna diyor ki; "nezdi muhakkikân ma'ruf hizmet-i Hakkas" Ma'ruf; Âllâh'ın hizmetidir. Münker; nefsin arzularıdır. O da öyle tefsir etmiş. Her tefsir, hepside toplanıyor bir yere geliyor ya. Neticesi emr-i bil ma'ruf; Âllâh'ın emrettiğini, dinin emrettiğini halka bildirmek. Dinin nehy ettiğini, halktan nehy etmektir. Bir adam, âlim olacak ki memlekette bunu yapsın. Böyle bir âlimin bulunmaması zamanında, o memleket farz-ı kifâyeyi terk etmiş olur ve hepsi de günaha girer.

Şimdi Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in vefâtı. "Vefât" pek hoşuma gitmiyor söylemesini ama **"inneke meyyitûn ve innehûm meyyitûn"** buyurmuştur. Çünkü Rasûl-û Ekrem hay'dır kabrinde fakat şehitler, falanlar gibi değil. Öyle bir hayat ile hay'dır ki ahvâlimize muttali. Hâlimizi bilir ve görür bir halde hayattadır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem bu hayatı değiştirdiği zaman, Âşhab-ı Kiram dediler; "Her ne olursa olsun, bir lokma ekmekle idâre ederiz. Biz, Medine-i Tahire'den dışarı çıkmayacağız." Mademki bu nimetleri burada bulduk. Rasûl-û Ekrem'in civarından ayrı bir yere gitmeyiz. Eh! Bir lokma ekmek nasılsa elimize yetişecek, içtihatları bu idi. Hepsi de müçtehittir. Âşhab-ı Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'in hepsi de müçtehittir. İmam-ı Ebu Yusuf, İmam-ı Ebu Muhammed müçtehit olur da Âşhab-ı Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem, niçin müçtehit

olmasın? Bu zaman, Ebu Bekir Sıddık Radiyallahû Anh'ın zaman-ı hilâfeti. Dâhildeki bazı ihtilâllerle meşgul oldular, harice yüz çevirecek hâl kalmadı. İki sene hilâfeti zamanının hepsinde, dâhildeki ıslahatla meşgul oldu Ebu Bekir Sıddık. Ömer Radiyallahû Anh'ın hilâfeti zamanında dâhil tamamıyla ıslah edilmişti. Yüzünü harice çevirdi. Harice çevirdiği zaman Cenâb-ı Hak'kın lütf-û keremiyle bu dinin teyidi, onun eliyle oldu. On sene zarfında Bilad-ı Berberiye'den yâni (Fas, Tunus, Cezayir, Mısır), Suriye, Arabistan, Irak, Kürdistan, bilmem bütün İran, hepsi Ömer Radiyallahû Anh'ın zamanında fethedilmiştir. Zaten de bu zaman, o zamanki vesâitle yürüseler bile ancak yürür, değil ki harp. Halk muharebe değil, onun Adalet-i Ömeriye'yi işittiği zaman. Ömer Radiyallahû Anh gelir de sem'an ve tâaten karşıarlardı.

Şimdi Âshab-ı Kiram'ın içtihadı; "Biz Mekke'yi, Medine'yi bırakmayız" dedikleri. Ömer Radiyallahû Anh ise bu âyete istinaden; "Fethettiğimiz memleketlerde bir âlimin bulunması lâzım gelir ki halkı hayra davet etsin, emr-i bil ma'ruf nehyi anil münker yapsın. Siz birden Medine'de toplanırsanız, kim bu işi yapar? Ben fethediyorum, fethettim, kim yapacak bunu?" Ömer'in içtihadı galebe etti onlara çünkü âyete müstenitdir. Onun için Ömer Radiyallahû Anh, bütün Âshab-ı Kiram'ı o zaman (zaten Medine-i Tahire'deki âshab, Ömer'in zamanında böyle) bu şekilde dağıldılar. O fethedilen memleketlerin hepsine bir, iki, üç, miktarına göre Âshab-ı Kiram'ı ikame etti, iskân etti, orada oturdular, evlendiler, mal sahibi oldular, halkı davet ettiler İslâmiyet'e. Emr-i bil ma'ruf, nehy-i anil münkeri yaptılar.

وَإُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ İşte bunlar; halkı hayra davet eden, emr-i bil ma'ruf yâni Emr-i İlâhiye'yi halka talim eden, nehy-i anil münkeri yapan kimseler müflihlerden olur, fâizlerden olur, azaptan

halas olup Âllâh'ın nezdinde derecât sahibi olurlar eğer halis yaparlarsa. İçinde riyâkârlık girerse hepsini bozar. Bu bitti. Mevzû mevzûdur. O mevzû bitti.

105- وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ
وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Sonra buyuruyor ki Cenâb-ı Hak; وَلَا Olmayınız تَكُونُوا ey Müslümanlar! Olmayınız كَالَّذِينَ o kimseler gibi ki تَفَرَّقُوا dinini tefrik etmişler, yahudi ve hristiyanlar gibi. Yahudi ile hristiyanlar dinlerinde birçok firkalara girdiler. Hatta bugün küçük firkalar başka, mühim firkaları vardır. Dinlerinde muhalif olmak üzere yahudilerden Ananiyye, Samiriyye, Muşikâniyye üç büyük fırka var. Dinde de birbirine muhalif. Hristiyanlar da Melkâniyye, Nasuriyye, Yakubiyye namında üç fırka var, yine birbirine muhalif, akideleri muhalif. Hatta Tevrat, dört tane Tevrat mevcûttur bugün de. Dördü de hak olmaz da! Biri doğruysa üçü yalandır, yalan var içinde. Hangisi doğrudur, yalanlar hangilerdir? Böyle tefrikaya düştüler.

Bu tefrika ne vakit oldu? Tabi peygamberler zamanında değildi. Mûsâ Aleyhisselam'ın zamanında bu tefrika yoktu. İsâ'da yoktu. İsâ'yla Mûsâ geldi, kitap geldi, beyyinat geldi. Onlar gittikten sonra yahudi ile hristiyanlar dinlerinde böyle yaptılar. Hâlik'imiz, bize emrediyor; "Siz onlar gibi olmayınız, dininizde ihtilâflara düşmeyiniz."

وَلَا تَكُونُوا Olmayınız, كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا dininde tefrikaya düşmüş olanlar, yahudi ve hristiyanlar gibi. وَاخْتَلَفُوا İhtilafa düşmüşler مِنْ onlara beyyinat, deliller zâhir olduğu halde, الْبَيِّنَاتُ peygamberler geldiği halde, kitap geldiği halde birbirine girdiler

de ihtilâf ettiler. Onlar gibi olmayınız. وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ Onlara azab-ı azim, büyük bir azap var.

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ -106
بَعْدَ إِيْمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

Emrediyor. "üskûr" mukadderdir, bu tefsire göre. Ey Habibim, kıssayı ümmetine bildir hisse alsınlar. يَوْمَ Önümüzde bir gün var. Önümüzde bir gün geliyor, bir gün var. تَبْيَضُّ وُجُوهٌ O günde bazı yüzler parlak olur, beyaz olur sûrur içinde. وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ Bir takım yüzler de olur ki siyahlanır, buruşur sıkıntı içinde. İnsanlar ikiye mûnkasım olur. Ya öyle olur, ya böyle olur. Tabi ya cehennemdir, ya cennettir. فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ Onlar ki yüzleri kararır siyahlanır, onları (ehl-i cehennemdir, imân etmeyenlerdir) cehenneme sevkederler ve sevkettikleri zaman da tevbih sûretiyle onlara derler. أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيْمَانِكُمْ Azap melekleri malum ya cehennemi meleklerle idâre eder. Cehennem, meleklerin vücuduna bir tesir etmez ki. Derler ki; أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيْمَانِكُمْ "İmânınızdan sonra siz küfre mi gittiniz? Peygamberler geldi, kitap geldi, imân ettiniz, imândan sonra küfre mi gittiniz? فَذُوقُوا الْعَذَابَ İşte, tadınız bu azabı بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ çünkü yaptığınız küfrün cezası, ebedi cehennemdir." Bu yüzü karalı olanlar için.

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ -107

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ Yüzleri parlak, beyaz olan kimseler de رَحْمَةِ اللَّهِ Rahmet-i İlâhiye'nin içinde, cennet mukaddimelerinde. هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ O rahmet de dâimidir, ebedi olarak. Bak,

cennet büyük bir nimet fakat cennette ebedi kalmak daha büyük bir nimettir.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ -108

تِلْكَ Bu sûrenin başından buraya kadar آيَاتُ اللَّهِ Âllâh-û Teâlâ'nın âyetleridir. تَتْلُوهَا Sana okuyoruz, sana bildiriyoruz, Cibril-i Emin vasıtasıyla. عَلَيْكَ Ey Habibim Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem, bunlar Âllâh'ın âyetleridir sana okuyoruz. بِالْحَقِّ Hak'kın beyanı için, hakk-û hakikat için sana bildiriyoruz. وَمَا اللَّهُ Âllâh CelleCelâlûhû, zulümden münezzehtir. Zulmü irade etmez لِلْعَالَمِينَ halka. Nasıl zulüm? Meselâ günah yapmadan azap vermek yahut günahları çoğaltmak, azsa çoğaltmak ve yahut hayırları azaltmak. E, bunlar zulümdür. Âllâh, bundan beridir. Herkes ne yapmışsa aynının cezasını çekecek, mükâfatını görecek.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَالْإِلَهِ اللَّهُ تَرْجِعُ الْأُمُورَ -109

وَلِلَّهِ Âllâh'a mahsustur. Lam-ı tahsis derler. وَلِلَّهِ Âllâh'a mahsustur. مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ Yerdeki mahlûkat, gökteki mahlûkat; (mülken, halken, abiden) yıldızlar, melekler, her ne varsa hepsi Âllâh'ın mahlûkudur, Âllâh'ın emrindedir. Âllâh'ın emriyle deveran ediyor. Bu yıldızların harekeleri var kendisine göre, ayın harekesi var, güneşin harekesi var. Gelip gidiyor her gün, her lahza. Yerini şaşırmadan gelip gidiyor. Mahlûkat böyle. İnsanlar nasıl doğuyor, ölüyor, geliyor, gidiyor. Denizdeki mahlûkatlar, yerdeki mahlûkatlar, hepsini yoktan halkeder, kısmetini verir. Mahlû-

kat vaktini geçirir, yine yok olur gider. وَاللّٰهُ يُرْجِعُ الْأُمُورَ. Bunların emri, hepsi Âllâh'a rucû eder. Âllâh'ın emrine rucû eder. Nihâyet isyân edenler, isyâna müstâhak olanlar ceza görür. Müstâhak olmayanlar da iltifat görür. Bu mevzû bitiyor.

110- كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

Bu âyet-i kerime büyük bir iltifattır, bu ümmete. Hâlik-i Kâinat emrediyor; كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ "Sizler ey ümmet, ey Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'e imân eden ümmet. Siz en hayırlı bir ümmetsiniz. أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ İnsanlara çıkmışsınız, en hayırlı bir ümmet." Bu "hayırlı" nerden çıkıyor? En hayırlı bir peygamber vasıtasıyla davet olunmuşsunuz. Hayırlı bir peygamberin ümmeti, diğer ümmetlerden de hayırlı olur, değil mi ya! "lem mâdââllâhû da inâli ta'atihi bi ekremür rızli künnâ ekremül ümemi" Madem Âllâh, bizi en büyük peygamberle davet etmiştir, bu ümmet de en büyük ümmettir, bir ciheti bu.

İkinci de bu ümmetin hâli. Zaten âyet müşâfahatan Âshab-ı Kiram'a karşı gelir evvela. Çünkü âyetin nüzulü zamanında kim varsa hepsi âshabtır. Rasûl-û Ekrem hayatta olduktan sonra, mevcût olan Mü'minlerin hepsi âshabtır. Âshabın tarifi nedir? Rasûl-û Ekrem'i görmüş, imân etmiş ve imân üzerine ölmüştür. Bu âshaptır. Tabiin kimdir? Âshabı görmüş, imân üzerine ölmüştür. Demek ki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in zamanında imân eden, âshaptır. Bu âyet de o zaman nâzil olmuş. Şu halde

o zamanki ümmet, müşâfihaten hitap evvelâ Âşhab-ı Kiram'adır. Fakat âşhabdan sonra bu yolda olanlardır. Çünkü beyan ediyor.

تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ Hayriyetin sebebi bu; ma'ruf ile Âllâh'ın emrettiğini halka emrediyorsunuz, Âllâh'ın nehyettiğini de halka bildiriyorsunuz, bu iki. تَوْمِنُونَ بِاللَّهِ Âllâh'a imân ediyorsunuz. Demek ki demin yukarıda da geçti ya! En ziyâde, en hayırlı olan ümmet bu. Emr-i bil ma'ruf, nehy-i anil münker, İmânım Billah, bu üçtür.

Hatta Ömer Radiyallahû Anh demiş ki birisine; "Eğer isterse-
niz ümmetin hayırlısı olmayı, ümmetin hayırlı olanların şartlarını yapınız." Şartı nedir? Emr-i bil ma'ruf nehyi anil münker ve imânım billah. Siz mademki emr-i bil ma'ruf yapıyorsunuz, nehy-i anil münkeri yapıyorsunuz, Âllâh'a da imânınız var. İşte bu iki şart ile bütün ümmetlerin hayırlısısınız. Mevzû mevzudur, âyetler birbirine tam tam bağlı değil eğer ki münasebetleri varsa da.

لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ Emrediyor Cenâb-ı Hak. Eğer ehl-i kitap imân etselerdi, Kur'an-ı Azimüşşân'a imân etselerdi. لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ Elbette onlara hayırlı idi, azab-ı ebediden halas olurlardı. Bundan daha hayırlı bir şey olmazdı onlara. Fakat etmediler, o hayra nâil olamadılar. Acaba hiç mi imân etmediler? İmân ettiler ama pek az. مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ Ehl-i Kitap'dan imân edenler var. Abdullah bin Es-Selam gibi. Abdullah bin Es-Selam, Esed ve Üsêyd, üç dört taneyi sayıyor. Bunlar ehl-i kitap olduğu halde imân etmişler lâkin أَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ekseri fâsıktırlar. Yâni yoldan çıkmışlar, imân etmemişlerdir. Eğer ehl-i kitap imân etselerdi, azab-ı ebediden halas olurlardı. Eğer ki İsâ'ya faraza imân etmiş Tevrat'a. Fakat Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem geldikten sonra, Kur'an-ı

Azimüşşan geldikten sonra mükelleftir, mecburdur Kur'an'a imân etmeye. İmân etse hayırlıdır hakkında. Etmedi mi elbette cezasını görecek. Hiç imân eden var mıdır? Azı imân etmiş, ekseri imân etmemiştir. مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ Abdullah bin Esselam ve arkadaşları gibi. وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ekserisi fasıktır.

Abdullah bin Esselam ve arkadaşları imânını izhar ettikten sonra, yahudilere tâbi ağır geldi. Çünkü Abdullah bin Esselam onların büyüklerinden idi, okuyordu Tevrat'ı onlara. Başladılar gizli gizli tehdirat yapmaya. Yahudi'nin hâli odur. Hem dayak atıyor, hem bağıyor. Hem şikâyet ediyor, hem de bağıyor, öteden beri hâli böyle bu memleketin, bu insanların. Tehdit ettiler, "Biz Abdullah bin Esselam'ı da arkadaşlarını da öldüreceğiz, döveceğiz, şöyle yapacağız, böyle yapacağız" diye tehdiratlarda bulundular. Öyle ki kulaklarına geldi. Onlar da Rasûl-û Ekrem'in huzuruna geldiler. "Yahudiler dâima bizim peşimizdedir, takip ederler" dediler. Onun üzerine sebep-i nüzulü âyet bu idi.

لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُؤْلُوكُمْ ۖ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ-111

Âyet bu; لَنْ يَضُرُّوكُمْ yahudiler bundan sonra bir zarar size iras edemezler. إِلَّا أَذًى Ancak zahmet verirler, üzüntü verirler dil ile. Dil ederler, gıybet ederler, dil ile pis pis sözler söylerler, bu şekilde size bir zahmet verebilirler. Yoksa el ile fiiliyat ile size hiçbir ziyâna muvaffak olamazlar. وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ Eğer size karşı muharebeye kalkarsa yahudi, dayanamaz الْأَدْبَارَ يُؤْلُوكُمْ kaçacak, arkayı çevirecek size. ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ Hiçbir yerde de yardım görmez nihâyet kendi zarar eder, bir türlü size karşı gelemes. Bu âyetten sonra artık

onlar serbest oldular. Hiçbir yerde yahudiden korkmadılar, yahudi de hiçbir şey yapamadı.

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةُ أَيَنْ مَا تُقَفُّوا إِلَّا بِحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ
النَّاسِ وَبَآؤُ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا
وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

ضُرِبَتْ Yâni "vudea." Vazlolanmuştur عَلَيْهِم yahudiler üzerine
الذَّلَّةُ zillet ve zillet-i meskenet, أَيَنْ مَا تُقَفُّوا nerede olursa olsun.

Şimdi efendim, bugünkü vaziyet belki zihninizi şaşırtıyor. Fakat tasavvur etseniz hakikati, pekâlâ anlaşılır bu. Zaten çok yaşlınız da vardır. Harb-i Umumi'nin, Cihan Harb'inin akibinde Almanlar mağlup olduktan sonra, Alman'a yapılan zulüm çoktur. Amerika'nın bir ordusu, Almanya'da bulunuyor. Ve Alman bunu idâre ediyor, mâişetini temin ediyor. Bugüne kadar da yirmi beş, otuz sene geçti. Büyük bir tazminat bağlamış Almanların üzerine, yahudiye vermeye. Her sene yahudiye, milyonlarca Alman parası veriliyor. Sonra Alman'ın fabrikalarının çalıştığının da bir miktarını alıyorlar. İşte bu çalışkan olan bir milleti ki hıristiyandır onlar gibi. Böyle ezildi ki tarif kabil değil ancak çalışkan olduğu için bir lokma ekmeği buldular. Yoksa onların gördüğü zulüm, bugün de devam ediyor. Bugün de Alman bir silâh yapamaz, bir makine, silâh makinesini yapamaz. Yahudi'ye vermek istemiyor fakat mecburi veriyor. Amerika ordusunu içinde besliyor, makineler gitmiş. Şimdi o sıralarda ki Alman aç kaldı. Aç kalmasaydı Alman'ın o kadar silâh altında askeri vardı. Avrupa'nın bir tarafından gelir, öbür tarafından giderdi. Lâkin yiyecek bir şey kalmadı, kalmadıktan sonra perişan oldular. İçinde Lehliler vardı, Macarlar vardı, Almanlar

vardı. Bunlar genç adamlar. Zaten dinden Avrupalılar, bu kadar bilmezler.

Bunları telkin ettiler, "Burada ne durursunuz? Gelin size istediğiniz kadar vereceğiz. Yahudiye, yahudi devletine tâbi olunuz, yahudi olunuz." Bunların birkaç binlerini aldılar, Kudüs'e götürdüler o tarafta. Yemek verdiler, para verdiler, maaş verdiler, üstüne de bir iki tane yahudi oradakileri koydular. Zaten yarım milyon bile değildi yahudi. Yahudi devleti oldu. Askeri de Almandır, Lehdir, Macardır. Mevcudu da Almandır, Lehdir, Macardır. İdâresi de Amerika'dır ve bugünkü Alman'ın tazminatıdır. Ve bugüne kadar da devam eden budur. Yâni zannetmeyelim yahudi hükümet olmuştur; kendi malıyla, silâhıyla, askeriyle harp ediyor. Bu değildir. Bu böyle fakat siyasi bir iştir, anlaması da zor olur. Meselâ Sina cephesine, Mısır galip olduğunu söylüyor. Arkasından birdenbire asker çıktı, ordu. Güya arkasına çıktı da! Hâlbûki ne malûm ki Amerika'nın askeri değildi. Ne bellidir? Damgası yok ki bu Rus'tur, Amerika'dır yahut şeydir. Böyle, bugün de orada hüküm süren belki yarım milyondan da aşağı bir yahudi ya var ya yok. O da ticaretle, şeyle meşguldür. Üst tarafı Lehlilerdir, Almanlardır, Macarlardır. Orada parayla toplanmışlardır ve tazminat alıyorlar Almandan, Amerika'dan da yardım görürler böyle geçinirler. Onun için böyle, hakikat budur.

ضَرَبْتُ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةَ أَيْنَ مَا تَقِفُوا Nerde olsalar Âllâh Celle-Celâlûhû, zillet onlara vermiştir. Zilletin birisi de budur ki; Yahudi ne kadar zengin olursa olsun, "ben zenginim" demez. Dâima fakir geçinir, dâima sıkıntı içindedir, dâima fazla kazanayım diyor. إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ Ancak yeryüzünde ya Âllâh'ın mah-lûkatı Müslümanların habliyle teminatı altında yaşarlar. Nitekim

senelerce, asırlarca Osmanlıların içinde yaşıyorlardı. Veyahut da insanların, bugün de Amerika'yla, İngiltere'nin şeyleri arasında yaşıyorlar. Bunlara bu. **وَبَاؤُ بِغَضَبِ مِّنَ اللَّهِ** Âllâh'ın gazabı ile rucû etmişler. Çünkü bir günde 70 peygamberi şehit ettiler, akşam da 400 tane abidi şehit etmişlerdir. **وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ** Meskeneti onlara zarbetmişiz, onların başına meskenet vermişiz. Sebebi bu; **ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ** Çünkü Âllâh-û Teâlâ'nın âyeti-ni inkâr ederlerdi. **وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ** Haksız olarak enbiyayı katleder, 70 enbiyayı katlettiler. **ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ** Bu isyânlarından dolayı, bu tecavüzünden dolayı Âllâh, bu milleti böyle zelil yapmıştır. Bugün çekerse Amerika elini oradan, yahudi namı altında orada bulunan Almanlar da çekelerse, yahudi kalacak bir avuç, yerinde kalacak bir hâli kalmaz. Bu mevzû bitiyor.

لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ 113-

Eğer ki hepsi de Cenâb-ı Hak'kın mahlûkudur. Fakat mahlûkun farkı var. Bir adamın, iki hizmetkârı var. Birisi mu'tidir, emrine itâat ediyor. Birisi de asidir, hiç yapmıyor. İki bir olur mu? İki evladı var. Birisi emrine itâat ediyor, birisi de isyân ediyor, ikisi bir olur mu? Emrediyor Cenâb-ı Hak. Diyor; **لَيْسُوا سَوَاءً** Müsavi değildir, **أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ** ehl-i kitaptan **مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ** bir cemâat ki ayakta duruyor, Ayât-ı İlâhiye'yi okuyor. Meselâ Kur'an'ı okuyor **آنَاءَ اللَّيْلِ** gece aralarında, Abdullah Bin Esselam gibi diyor. **وَهُمْ يَسْجُدُونَ** Secdeye gidiyorlar. Efendim, secde en büyük bir ibâdet olduğu için buyurmuştur. Geceleyin Kur'an'ı okumak da daha

ziyâde sevâplı olduğu için, ikisini beyan buyurmuştur. Bir insan geceleyin uyandı, Kur'an okudu, nâmazlarını kıldı. Elbette o ibâdet, herkes yatakta olduğu için, kimsenin haberi olmadığı için, onunla Âllâh'ın arasında olduğu için elbette kıymeti daha fazladır. Böyle bir kimseyle, bunu yapmayan asi olup da çarşı sokaklarda, meyhanelerde olan bir değildir. İsterse bir babanın evladı da olsa bir değildir.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ
وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ 114-

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ Âllâh'a imân ederler, kıyâmet gününe imân ederler. وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ Âllâh'ın emrettiğini halka bildirirler. Âllâh'ın nehy ettiğini de halka anlatırlar. وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ Umur-u Hayriye'de de sür'at ile giderler, mümkün olduğu kadar. وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ İşte bunlar, Âllâh'a yarar kullardır. Sâlih; yarar demektir. Bu iş, buna sâlihtir yarar. Filan adam sâlihtir, sülehadandır, salihindendir yâni yarar Cenâb-ı Hak'ka. Âllâh'a yarayan adam elbette böyle olur.

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ 115-

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ Hayırdan her ne yapılırsa bu güzeldir, â'lâdır. Fakat bundan aşağı da Umur-u Hayriye'den bir adam her ne yaparsa, Âllâh'ın nezdinde hiçbir şey zâyî olmaz. وَاللَّهُ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, âlimdir muttakilerin ahvâline. Onların yaptığı ibâdeti, miskal-i zerreyi zâyî etmez. فَلَنْ يُكْفَرُوهُ Mânâsı

yâni “ba’de mevtihi.” “beld yetecavüzüne anhû” yâni yaptığı amel inkâr edilmez, terazi-i amâle gider. **وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ**

116- إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا - وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Onlar ki Kur’an’a, Muhammed Sallâllâhû Aleyhi-vessellem’e imân etmemişler. **لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ** Onların malları, evlatları azaptan halas edemez, etmez. İğna etmez onların mal-ı evladi, **مِنَ اللَّهِ** Âllâh’ın azabından, **شَيْئًا** hiçbir şey.

İmân olmadıktan sonra günde birkaç milyon lirayı fukaraya verse hiçbir kıymeti yoktur. Esas imândır. Evlatları olur da muharebe ederler, ne yaparlarsa yapsınlar, esas imândır. İmân olmadıktan sonra bir faydası yoktur. **وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ** Onlar ehl-i cehennemdir ebedi olarak. İmân olmadıktan sonra hiçbir amelin faydası yok. Çünkü terazi-i amelde iyilik tarafı boş kalıyor, boş kaldıktan sonra kuvvet bulamaz ki! Sonra bazı hıristiyanların, imânı olmayanların yaptığı ameller var, güzel bir ameller de var. Hayratta bulunur, bir para veriyor, bilmem ne yapıyor. Onun misalini beyan ediyor Cenâb-ı Hak.

117- مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا Onların bu dünyada infak ettiği hayır şeklinde, imânı olmayıp da hayrat şeklinde dünyada infak ettiği mallar neye benzer? **كَمَثَلِ رِيحٍ** Bir rüzgâra benzer ki

رُيُوحٌ فِيهَا صِرٌّ içinde sıcak rüzgâr veya soğuk rüzgâr, sam rüzgârı olur da أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ bir kavmin tarlasına isabet etmiş, ekinini mahvetmiş. Onun içindir. Nasıl ki sam rüzgârı gelir de bir adamın tarlasının üzerine gider de o tarlayı birdenbire mahvediyor. Onların, küfürde olanların yaptığı amâl, sâlih şeklinde de olsa mademki imân yoktur, o rüzgâr gibi o amâller mahvolur gider, hiçbir faydası yok. وَمَا ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَاهْلِكْتُمْ İhlak ediyor rüzgâr, onun o amâlini. Bu, Cenâb-ı Hak tarafından zulm değil, onların yaptığı amelin cezasıdır. وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ Nefsine zulüm etmişler onlar. Âyet ayırıdır, burada mevzû bitiyor, başka mevzûya gidiyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا 118-
وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ
أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

Âshab-ı Kiram'ın bazılarının imân etmeyen akrabaları vardı. Onlara temas ederlerdi, görürlerdi. Meselâ iki kardeş, birisi imân etmemiş, biri imân etmiş. İmân eden adam, imân etmemişle görüşürdü. Böyle, bunun gibi. Âyet men ediyor. Dostluk yok, ihtiyacını yap fakat imân eden, imân etmeyenle beraber muhabbet bağlamaz velevki akraba olsa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlûllah'a, Kur'an'a imân edenler. لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً Dost, iç. ("bitane" iç demektir.) İç, dost ittihaz etmeyiniz, مِنْ دُونِكُمْ Müslümanlar'dan başka. Gayr-i Müslümanları iç, dost ittihaz etmeyiniz. Küfürden size hayır gelmez. İşinizi görünüz, ticaretinizi yapınız. Fakat muhabbet bağlamayınız, on-

lardan size hayır gelmez. لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا "la yeksûrune fil fesa-di." Habâla; fesat demektir. Fesattan noksan olmazlar onlar. Fırsat buldu mu, size fenâlık yaparlar. Gayr-i Müslim fırsat buldu mu, size muhakkak fenâlık yapacaklar. Öyleyse onları iç, bir dost-û muhabbet onlarla bağlamayın, yapmayın. (Yunanlılar gözümüzün önünde. E, tabi hepside. Ta! Neler var emsaller, efendim.) وَدُّوا Onlar severler, مَا عَنِتُّمْ size zahmetli olan şeyler. Size zahmetli şeylerin gelmesini istiyorlar. Sizi rahatta istemiyorlar, zahmetinizi arzu ediyorlar. قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ Konuşurken de dikkat ediniz, size olan buğzlarını ağızlarından bile kaçırıyorlar, konuşurken söylüyorlar. وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ Onların kalplerindeki buğz أَكْبَرُ daha büyüktür. Konuşurken ağzından kaçırıyor, size olan düşmanlığı. O ağzından olan azdır, kalbindeki buğz daha fazladır. قَدْ اِنْ اَنْتُمْ اَوْ لَا تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

119- هَا أَنْتُمْ أَوْ لَا تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

“ha” Tembihtir. Siz böylesiniz, اَوْ لَا onlara muhabbet bağlıyorsunuz. تُحِبُّونَهُمْ Onlara muhabbet gösteriyorsunuz. وَلَا Onlar sizi sevmezler. تَأْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ Bütün münzel

olan kitap, 104 kitaba siz imân ediyorsunuz. Hâlbûki onlar, sizin kitabınıza imân etmezler. **وَإِذَا لَقُّوكُمْ** Onlar size mülâki olduğu zaman, rastgeldiği zaman korkarak diyorlar; **قَالُوا أَمَّنَّا** "Biz de imân ettik, Kur'an'a imân ettik, Muhammed Sallâllâhû Aleyhives-sellem'e imân ettik" diyorlar. Lâkin yalan söylerler. **وَإِذَا خَلَوْا** Ne zamanki hâli oldular, yalnız kaldılar. **عَصُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ** "addu" Isırırlar yâni hasetten dolayı parmak isırırlar. **مِنَ الْغَيْظِ** Size karşı olan gayzdan, kinden, parmak ısırtacak bir haldedirler, (kinâyedir.) Kinleri çok, din düşmanıdır. Size dost olmaz, zâhiren bir dostluk gösterir, hakiki değildir.

Bak efendim, bunu gördün mü? Mürted bundan daha berbatır. Yâni imânlı, Müslüman olmuş da tekrar irtidad etmiş, bundan daha berbattır. Meselâ biraz bir imtiyazı var gâvurun yine Müslüman'a karşı. Fakat mürtedin hiçbir imtiyazı yok. Emr-i İlâhi; mürtedin katlidir, başka bir şey değildir irtidad.

قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ Onlara deyiniz; "Bu kininizle ölünüz siz maksudunuza nâil olamazsınız. Biz imânımıza devam edeceğiz." **إِنَّ اللَّهَ** Âllâh CelleCelâlûhû Âlim'dir, herkesin kalbinde ne varsa. Onların kalbinde size karşı kin-û adavet var. Onlara karşı hiçbir sûretle bir muhabbet bağlamayınız.

120- إِنْ تَمَسَسَكُمْ حَسَنَةٌ تَسُوهُمْ وَإِنْ تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصَبَّرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

إِنْ Eğer **تَمَسَسَكُمْ حَسَنَةٌ** size bir iyilik hâsıl olursa dünya umurunda; mal, servet, iyilik, sıhhat olursa **تَسُوهُمْ** onlar mahzun olurlar. Size bir iyilik oldu mu hoşlarına gitmiyor, mahzun olurlar. **وَإِنْ**

عُصِبْكُمْ سَيِّئَةً Eğer size bir fenâlık zuhur ederse, o vakit onların hoşuna gidiyor. يَفْرَحُوا بِهَا Onlar ferahlanırlar. وَإِنْ تَصْبِرُوا Eğer siz bunların bu hâline sabrederseniz, muhabbet etmeyip de bunu bilerek böyle sabrederseniz. وَتَتَّقُوا Âllâh'tan korkarak, onlara muhabbet bağlamazsanız. لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا Onların size karşı yaptığı keyd-û hile, size tesir etmez. إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ Âl-lâh CelleCelâlûhû, onların yaptığı amellerini bilir, ihata etmiş. Size ziyânı olmaz eğer siz gidip de onlara temelluk etmezseniz. Gidip de dinini ayakaltına alıp da onlara temelluk yaparsanız. Elbette onlar muvaffak olurlar, size her şeyi yaparlar. Bu mevzûlar bitti.

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ 121-

Biz şeye geldik efendim, Uhud vak'asını beyan edecek Cenâb-ı Hak. Hicretin ikinci senesinde izin verildi Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e, Bedir vak'ası hâsıl oldu. Bedir'de Müslümanlar muvaffak oldular, onlar mağlup oldular. Üçüncü senede, Bedir'in intikamını almak için büyük bir kuvvet elde ettiler. Yâni üç bin kişiyle iki yüzü atlı. Üç bin piyâde müsellağ doğrudan doğruya Medine-i Tahireye müteveccehen geldiler. Uhud dağının arkasına kadar geldiler. Hatta tepenin üstüne çıktılar.

Uhud, ehattandır; tek. Çünkü tek bir dağdır. Bağlı değildir öbür taraflarında. Etrafında, uzakta dağlar var. Var fakat bitişik değiller. Onun için Uhud demişler. Bu Uhud dağı, **"Uhud cebelûn yuhibbûna ve nûhibbuhû"** "Biz Uhud'u severiz, Uhud da bizi sever" diyor Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem. "Oraya gitti-

niz mi, oradan bir şey alınız velev bir diken de olsa ağzınıza alınız” diye hadis vardır.

Tabi, Hamza Radiyallahû Anh orada şehit olmuş. Sonra Uhud şühedasının derhal şehit olanlarını orada defnetmişler ve yaralı olarak Medine-i Tahire’ye gelenleri de yaradan sonra şehit olanları da Cennet’ül Bakiye defnetmişler. Yâni Uhud’un şühedalarından derhal şehit olanlar Uhud’dadır. Sonra, iki üç gün sonra, eve geldikten sonra şehit olanları, Cennet’ül Bakiye’dedir. Bu iki yerdedirler.

Şimdi Uhud da bir câmi vardı ufak. Bir köy gibiydi, birkaç tane de evler vardı, hacılar ziyâret ederlerdi, Müslümanlar ziyâret ederlerdi. Biz ilk evvel 50’de gördüğümüz böyleydi. Sonra vahhabiler onu bozdular, köyü de bozdular. Evvelâ câmiyi de bozdular bidâyetinde, kimse gitmesin diye. Sonra anladılar ki bu olmuyor. Hacılar oraya gider, fukaraya para verirler, mecbur oldular, yolu kendisi yaptılar. Yolu yaptılar, ondan sonra da sonra sonra nihâyet câmiyi de yaptılar. Şimdi yine birkaç ev de var, câmi de mevcûttur. Medine-i Tahire’nin fukaraları hepsi orada. Medine’nin içinde fukara bırakmamışlar, hepsi oraya gitmiştir, hepsi oradadır.

Mus’ab bin Umeyr var, bir de Hamza var, ikisi yanyanadır. Mus’ab, Kur’an-ı Azimüşşân’ı talim etmek için, daha Rasûl-û Ekrem gitmeden oraya gönderilmişti. O da şehit oldu. İkisinin kabirleri yanyanadır, biliyorsunuz dağın eteğindedir.

Bunlar intikam için gelmişlerdi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem’in, Muhacirin-i Ensar’dan 1000 kişi vardı tarafı. Fakat 300 tane münafıklardan Ubeyy bin Selûl’ün adamları idi. Zahirde imân etmişlerdi fakat hakikat de imânları yok. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem de kimsenin kusurunu yüzüne

vurmazdı, onlar da karışmışlardı. Haber aldı, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem. "Uhud dağını aldı düşman." Şimdi şehre gelip de ailelere karışmak münasip görülmüyordu, "onun için karşılayacağız" emretti. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, 1000 kişiyle karşılamaya gittiler. Onlar 3000 kişiydi. Bu taraf 1000 kişiydi ama 300'ü münafık idi. Zaten vaziyet böyle gidiyor, tevfik Cenâb-ı Hak'tandır.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, bir rüya görüyor o gece. Rüya böyle; evvelâ bir ineği görüyor orada. İnekten sonra kılıcını görüyor bir tarafında bir leke hâsıl olmuş. Dediler ki; "Sen nasıl tevil ettin?" Buyurdu; "Bir kal'a, bir zırh gördüm." demiş; "Zırh, Medine'dir, Medine'ye kimse yanaşamıyor." İnek, o da "emval-i ganaimdir, Âşhab-ı Kiram'ın eline düşecek." Kılıcımdaki hâl de "bir mağlubiyet olacak, benim akrabalarımından birisi şehit olacak, sevdiğim biri" böyle tevil etmiş.

Sonra oraya gittikten sonra, tabi orayı görenler bilirler. Daha Uhud dağına tam gitmeden evvel iki tane ufak tepeler var. İki tepe var, küçük. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, birkaç Sahabe-i Kiram'ı o tepeye, birkaçını da o tepeye koydu. Dedi onlara, tembihat verdi. "Biz galip olsak, olmasak (harbe başlayacağız ya) siz bu yeri değiştirmeyeceksiniz. Yerinizde sebat edin." Yerinde, biz galip de olsak yerini değiştirmeyin, mağlup da olsak yeri değiştirmeyin." Böyle tembihat verdi. Âyet zaten geliyor ya! Fakat ilkinde, Âşhab-ı Kiram harbe başladığı zaman, Cenâb-ı Hak yardım etti. Onlar tepeden inerken, Âllâh'ın tevfikâtı her şeyin fevkindedir. Kaçtılar, takip ettiler âşhap. Onların kaçmasını görünce o tepedeki adamlar, biraz zayıf adamlar "Onlar gittiler, herhalde emval-i ganaimi aldılar biz mahrum kalacağız. Biz de gidip yetişelim" tepeyi bıraktılar. Kabahat oradan oldu. Tepeyi bıraktılar,

gittiler arkadaşlarına yanaşmaya. Onlar da Uhud'un tepesinde, gördüler orası boş kaldı. Oraya hücum ettiler, arkayı aldılar. Arka alındıktan sonra mahsur kaldı asker.

Sonra aşağıya bakarken bir deve gibi görünüyor Uhud. Hatta şimdi biraz beyaz alçı ki basıyorlar görünsün. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, orada mahsur kalmıştır. Kireç gümüşlüğü diyorlar. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem oradaydı. Talha ile Ebu Bekir yanındaydı. Onlar, O'nu görünce arkasını aldılar, hücum ettiler. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, Talha ile Ebu Bekir'le beraber orada mahsur kaldılar. Onunla da iktifa etmediler de bağıldılar "Kutile Muhammed!" Sallâllâhû Aleyhivessellem. "Kutile Muhammedûn" dedikten sonra Âshab-ı Kiram olduğu yerde kendini kaybetti. Yâni aklını kaybedenler oldu.

Ali İbni Ebu Talip Kerremâllâhû Vechehû diyor ki; "Rasûl-û Ekrem şehit olduktan sonra, benim hayatım da ne fayda var?" Alıyor kılıcı Zülfikar'ı. Ali'nin zarbesi orada zuhur etti, gerir bir kuvvetle. (Tarihi bir vak'adır, adet fazla noksan olabilir.) 40-50 kişiyi kılıçla öldürür, o şeyi açar. Onu gördükten sonra açıyorlar, kaçıyorlar hepsi. Rasûl-û Ekrem'i görüyor. Çağırırlar, Rasûl-û Ekrem hayatadır. Bu defâ da Âshab-ı Kiram toplanırlar üzerine, toplandıktan sonra ikinci sefer galebe çalıyor.

Farisi tefsirde diyor ki; "Der Uhud, Cibril-i Gufte Âzzebân-i kirdikâr la fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ Zülfikâr." Uhud da Cibril-i Emin dedi Lisân-ı İlâhi'yle; "Ancak şeci Ali'dir, kılıç da Zülfikar'dır." Bak etrafı ihata etmiş vurduğu gibi. Geldi orduyu bozdu tek başına. "Ger nebudi zarbidesti hayderi güldülsüvar, der cihan Âllâh-û Ekber kesne güfti âşikâr" Eğer Haydar'ın zarbidesi olmasaydı, âşikâr kimse Âllâh demezdi. Bu tefsirde geçiyor ama hadis değildir. Vaziyet ve ondan sonra muvaffak oldular, yine muvaffak oldular. Tev-

fık, Âşhab-ı Kiram'ındı ama bu hâl zuhur etti. Şimdi hülasa söyledik, âyeti okuyacağız.

وَإِذْ غَدَوْتُ Ey Habibim, Uhud Vak'asını zikret ümmetine. İbret alsınlar, Âllâh-û Teâlâ'nın nimetini hatırlasınlar. "ğada" Sabahleyin demektir, "revah" akşam demektir. Sabahlandığın zaman مِنْ أَهْلِكَ ehlinde, "mim beyti ehlike" Âişe Radyâllahû Anhâ'nın odasından. Âişe'nin odasında idi. Ehil'den murad, Âişe Radyâllahû Anhâ'dır. Beytden murad, onun evinde. Rasûl-û Ekrem odasından çıktı, bu haberi aldı.

Çıktı, 1000 kişi tarafı var ya onları yerleştiriyor. ثُبَوِّ الْمُؤْمِنِينَ Müslümanları kıtal için yerleştiriyordu. Çıktı Rasûl-û Ekrem, Uhud'un eteğine geldi âşhabıyla beraber, yerleştiriyor. O tepelere adamlar koydu, oraya adamlar koydu, kendi ortaya gitti, böyle hazırlatıyor. وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû dediklerini işitiyor, kalbine geleni de biliyor. Şimdi burada ifâdeyi öyle yapalım. Bunlar tepeyi bırakıp gittikten sonra Âşhab-ı Kiram'ın bazıları. (Bu Âşhab-ı Kiram'a bir kusur yapamacağız, onların hepsi büyüktür. Zaten Âllâh af ettikten sonra, başka kimsenin bir diyeceği de yok.) Yanda birkaç kimseler vardı. Beş kısım yapıyordu Rasûl-û Ekrem harp için. Bir ön cephe yapıyordu, bir orta yapıyordu, bir arka yapıyordu, bir de cenahlar yapıyordu. Âdeti böyleydi harpte. Harpte iki cenah, bir orta, bir ön, birisi arka. Şimdi yandakiler, o Ubeyy bin Selûl, dedi; "Bunlar mademki mağlup oldular, ihata oldukları zaman. Biz artık evimize gidelim" Zaten münafıktı gitti. Onlar gittikten sonra Âşhab-ı Kiram'dan da bazıları, "Biz de evimize gidelim. Mademki onlar gittiler, mağlubiyet tahakkuk etti"

diye kalbine geldi. Lâkin Cenâb-ı Hak bunları seviyor, Âşhab-ı Muhammed'dir, akıbetinin iyiliğe gelmesini istiyor. Kalbine bu gelmiş olduğu halde, onu teyid ettiremedi, bıraktırdı gene. Yâni âyet budur.

122- اِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ اَنْ تَفْشَلَا وَاللّٰهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

اِذْ O zamanlar ki هَمَّتْ himmet ettiler. Hazır oldu kalplerine وَاللّٰهُ. طَائِفَتَانِ iki taife, iki yan اَنْ تَفْشَلَا harpten geri kalsınlar. وَاللّٰهُ. وَلِيُّهُمَا Âllâh, onların velisidir. Âllâh, Veliyy'ül Mü'minin. Onlar âshaptır, Âllâh velisidir. Muhafaza ediyor bu düşünceden. Kalbine geldi bir düşünce, bir hata. Âllâh, o hatadan muhafaza etti. وَعَلَى وَاللّٰهُ. فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ Mü'minler, Âllâh'a tevekkül etsinler. Âllâh, kalbe geleni de bilir, istediği kimsenin kalbinden o fenâlığı da çıkarır.

123- وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرِ وَاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرِ Âllâh CelleCelâlûhû, Bedir'de onlara yaptığı nimeti hatırlatıyor. Bak şimdi, Bedir'de daha 300 kişiydiniz. Onların daha silâhları çoktu, yerleri daha muntazamdı. Âllâh, size nusret veriyor. Burada nispeten 1000 kişiydiniz, 300'ü münafık çıksa bile 700 kişi çıkarsınız. Âllâh, Bedir'de de size nusret verdi. اَنْتُمْ اَذِلَّةٌ Siz daha az idiniz. فَاتَّقُوا اللّٰهَ Âllâh'tan korkunuz, sebat ediniz. لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ Ta ki Şükr-ü İlâhî'yi yerine getiresiniz. Şükür, nimeti ziyâdeleştirir. Sonra âyet nâzil oluyor, tatmin için, kalpleri tatmin için. Yoksa Cenâb-ı Hak için, bir "kûn feyekûn"den ibarettir, başka bir şey değil.

124- اِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ اَلَنْ يَكْفِيَكُمْ اَنْ يُمَدِّدَ كُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ اَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ

Buyuruyor ki اِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ Mü'minlere o vakit diyordu Rasûl-ü Ekrem, Lisân-ı İlâhi ile. اَلَنْ يَكْفِيَكُمْ اَنْ يُمَدِّدَ كُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ اَلْفٍ "Size kâfi değil midir? Âllâh, size üç bin melek göndersin de bu melekler size karışsın da harp etsin."

125- بَلَىٰ اِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمَدِّدُكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ اَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

بَلَىٰ Evet, اِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا, eğer sabretseniz yerinde dursanız. Âllâh'tan korkup da yerini terketmezseniz وَيَأْتُوكُم مِّنْ فَوْرِهِمْ ve düşman gelirse هٰذَا يُمَدِّدُكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ اَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ beş bin melek gelecek size.

Hâlbûki bir melek bile kâfidir fakat maksat, onların kalbini tatmindir. Çünkü gördüler ki münafıklar gitti, öbürler de gidiyor, bunların kalbinde de bir galgale hâsıl oldu. "Melekler gelecekler bize" ve hakikaten de melekler iştirak etmişlerdir. Lâkin meleklerin iştiraki teberrut içindir yoksa takviye için değildir. Takviye kâfidir. Görsünler, kalpleri mûtmmain olsun.

126- وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى Bu meleklerin gelmesi bir tebşirattır size. وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ Kalbiniz mutmain olur, بِهِ bu meleklerin gelmesi ile. وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ Nasır; yardım

Âllâh'tandır, başka bir şeyden değil. Melekleri gönderiyoruz, siz muvaffak oluyorsunuz. Bunların hikmeti;

لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ -127

kâfirlerden. Kâfirlerin bir kısmını helâk etsinler. Bazılarını zelil etsinler, esir etsinler. Hasır-u haib olarak gitsinler. Sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, zaten merhametin bahri idi. İstemiyordu fazla telefât çünkü bunların kavmi arkalarında, Müslümanlar dünyaya gelecek bunu bilirdi.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ -128

Ey Habibim, emir benimidir, halk benimdir. İstediğimi ben yapıyorum. Sen, benim emrimle memursun yâni duâ etme. Çünkü Rasûl-û Ekrem duâ edecek. "Âl-lâhümme edkavmi fe innehûm la yâğlemûn" diyecek. Onun için duâ yolunu kapatıyor Cenâb-ı Hak. Duâ etmesin ki helâk olsunlar. Emirde emir benimdir. Emir benimdir, senin yok yâni delil-i azam Rasûl-û Ekrem'dir. Eğer birisi dese; "Rasûl-û Ekrem'in elinde bir şey yok" küfre girer. Fakat halkta halketmek, icat etmek Âllâh'ındır, başka kimsenin değildir. Ya azablandırır çünkü onlar zalimdir. Ya onların bir tarafı kat eder, ya zelil eder, yahut da azablandırır. Âllâh'ın iradesi bunların hakkında budur. Bunu yaptı ve nitekim böyle de yaptı. Bir kısmı helâk oldu, bir kısmı esir oldu, bir kısmı da ebedi küfürde kalmak için halas oldu gitti.

129- وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

Semâvat-ı Ard'daki mahlûk, hepsi Âllâh'ındır, kimsenin değil. İsteddiği gibi tasarruf eder, tasarruf Cenâb-ı Hak'kindir. Kimsenin hakkı yoktur, kimsenin malında tasarruf etmeye. Öyleyse Âllâh'ın malında bizim tasarruf etmeye hakkımız hiç yok. يَغْفِرُ لِمَن يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ İsteddiğini affeder, istediğini mağfiret eder. وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile mağfiretlidir dostlarına. Rahimdir ehl-i tâate. Rahim'dir, birden bire azap ile giriftar etmez, belki tevbe etsin.

Mevzû değişiyor, efendim.

130- يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَاْكُلُوْا الرِّبَاۤ اَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ

Ey Mü'minler, ey Âllâh'a Kur'an'a imân edenler. Ribayı ez'af-ı müzâafa ile yemeyin.

Riba-i cahiliyet, bu idi. Biri para verirdi, vakti geldi vermediği zaman, geliyor parasını istiyordu. "Sen parayı ziyâdeleştirdi, ben vakti ziyâdeleştiriyorum." Bir ayı ziyâde ediyor, o meselâ on lira ziyâde ediyor. On lirayı ziyâde ediyor, o bir ay daha ziyâdeleştiriyor. Böyle bir cahiliyet zamanında ki riba, bu şekildeydi o zaman.

Bugün de meselâ bankaya gidiyor, faizi re'sil mala ilâve ediyor. İkisini birden re'sil mal yapıyor. Yine bu şekle girmiş olur, o vakit. Ticaret değildir zaten olsa bile kimsenin ticaret niyeti yok, ona fetva aramaya lüzum yok. Zaten hepsinin gözü Avrupa'da, Avru-

pa'nın gözü de faizde. Onun için o, Âllâh haram etmiştir, yerinde kalsın o. Fakat cahiliyet ribasının şekli bu şekildeydi, o şekil değildi öyle bizim yaptığımız gibi. **وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ** Âllâh'tan korkunuz, ribadan kendinizi muhafaza ediniz. Belki iflah olursunuz.

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ 131-

أُعِدَّتْ النَّارَ الَّتِي O ateşden ki **وَاتَّقُوا** Korkunuz, hazer ediniz. **لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ** kâfirler için ihzar edilmiş. Bir ateş, azap, cehennem kâfirler için ihzar edilmiş. Siz kendinizi hazer ediniz. O ateşe kendinizi atmayınız. Âllâh, cehennemi kâfirler için halketmiş. Müslümanlar, kâfirlerin yaptığı işi yapmasınlar ve oraya kendini attırmassınlar.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ 132-

لَعَلَّكُمْ Âllâh'a ve Rasûlüne itâat etsinler. **وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ** Rahmet-i İlâhiye'yi orada bulurlar. Rahmet-i İlâhiye, Âl-lâh-û Rasûlullah'ın itâatinde bulunur.

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ 133-

“kâ ennehû” Şeklini beyan ediyor. Nasıl buluruz? **وَسَارِعُوا** “badihu” yâni. Acele ediniz **إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ** Rabbinizin esbab-ı mağfireti. Âllâh CelleCelâlûhû, esbab-ı mağfireti bize beyan etmiştir. Ki imândır! Evvelâ başında imândır, amel-i sâlihadır. Bunlar esbab-ı mağfirettir. Esbab-ı mağfirete sür’atle yapışınız. **وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ** Bir cennete sür’at ediniz ki onun genişliği Semavat-i ard; 7 kat semavat, 7 kat yerler birleşirse ancak cennetin genişliğine. Hele uzunluğu daha fazla olur. **أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ** Muttaki-

lere hazır olmuştur. أُعِدَّتْ kelimesinden anlaşılır ki cennet bugün hazırdır.

134- الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ
عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

Muttaki kim? الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ O muttakiler ki; "serra-û derra"da. Serra; kolaylıkta, zenginlikte, sıhhatte. Derra; yoklukta, hastalıkta infak ederler. وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ Hiddetini yutarlar, وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ halkı da af ederler. Cennet onlaradır. وَاللَّهُ اللَّهُ Âllâh CelleCelâlûhû, iyilik yapanları sever. اللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ Muhsin kelimesi Arap lügatı üzerine; iyilik yapan demektir. Fıkıh'a göre; Âllâh'a ibâdeti görür gibi yapmak. İhsân, Âllâh'ı görür gibi yapmaktır.

Şimdi beyan ediyor diyor ki Cennet kimedir? Serra-û derrada infak eder, kazmini hiddetini yutan kimseler. Bunun birçok misalleri var.

Adamın birisi, aklına gelmiş. İmam-ı Hasan Radiyallahû Teâlâ Anh'ı imtihan edecek. Gitmiş karşısında kalmış, hürmetsizlik yapmış, birçok kelimeler söylemiş. Hiç cevap vermemiş. Sonra demiş kendisine; "Sen bir kelime söylesen bana, ben yüz kelime sana söylerim" demiş. Sonra İmam Hasan da demiş ki; "Sen yüz kelime söylesen, ben bir kelime sana söylemem." Bunu işitir işitmez hemen ayağına kapanır. Diyor ki; "El-hak! Rasûl-û Ekrem'in evladısın. Ben imtihan için geldim. Rasûl-û Ekrem'in ahlâkıdır bu." Bunun gibi birçok şeyler vardır.

Bir de İmam Hüseyin'e de vakıa olmuştur. Yeni bir elbise giymişti. Cariyesi var, gelmiş. O vakit leğen getirirlerdi, abdest ala-

cak. Abdesti alırken tam, elbisesi suyun içine girmiş. Müstamel olan su üstüne gelmiş. Cariye de ağlamış yaptığından. Yaptığından ağlamış, demiş ki; "Niye ağlıyorsun?" "Ben, size karşı hürmetsizlik yaptım." "Ben de seni Âllâh için affettim" demiş. Bunlar böyle.

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا 135-
لِدُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرَ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ
يَعْلَمُونَ

Onlara cennet yine ihzar edilmiştir. وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً O kimselere ki ne zamanki bir fahişe, (fahişe; lisân-ı şeriatte zinâya idbak ediliyor fakat lügatta bütün kabahatler fahiştir "Fahiş söyledin efendim, fahiş bir kıymet istedin, fahiş bir kelâm ettin") her kim ki bir kabahat yaptıysa bir insana karşı (hakkul ibad) أَوْ ظَلَمُوا yahut nefesine zulmetti Âllâh'a karşı. Âllâh'a veya halka karşı bir hak, bir fahişe yaptıysa, yaptıktan sonra da ذَكَرُوا اللَّهَ tezekkür etti Âllâh'ı. Cenâb-ı Hak'kın vaidlerini, Âllâh-û Teâlâ'nın azametini, Âllâh'ın azabını, cehennemini hatırladı nedamet etti. فَاسْتَغْفَرُوا لِدُنُوبِهِمْ Kabahatinin mağfireti için Âllâh'tan tevbe etti, mağfiret talep etti. Böyle bir kimseye de buyuruyor Cenâb-ı Hak; وَمَنْ يَغْفِرَ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ "Zaten Âllâh'tan başka kimdir ki günahları affeder? Elbette günahkârların merci-i meâli Âllâh'tır. Kusurunu bildikten sonra Âllâh'a rucû ederse, Âllâh mağfiret eder." Fakat وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا ısrar etmemek, tevbenin şartı da budur. Bugün tevbe eder, akşam yine onu kırar. Yine akşam yapar, sabah

kırar. Bu tevbe, tevbe olmuyor. Ne zaman tevbe eder ve tevbede devam ederse. **وَهُمْ يَعْلَمُونَ** Bildiği halde bilir ki masiyettir, bilerek tevbeye ısrar ettiği zaman, cennet onlara da hazırdır.

136- **أُولَئِكَ جَزَاءُ هُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنَعَمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ**

"أُولَئِكَ" Bu kısım tevbe edenlerin mükâfatı, Rab'lerinden mağfirettir. Mağfiret; setir demektir. Âllâh-û Teâlâ, onların hatalarını setrediyor kimseye bildirmiyor. Yalnız setirle de kalmıyor. Setir oldu, günahlar ortadan kalktı. **وَجَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ** Ondan sonra cennetler ki nimet yeridir, veriyor. O cennetler ki altında nehirler (kasırların, köşklerin altından nehirler) akar.

Müfessirin-i Azam bu âyetlerde bir, iki ayrı ayrı mânâlar veriyor. Kur'an-ı Azimüşşân'ın mânâları, denizin dalgaları gibidir. "le hâ meânin ke mevcil bahri fî mededin" Herkes kendi destisi kadar su alıyor. Her müfessir bildiği kadar mânâ vermiştir. Yetişir ki müfessirlere dayansın yâni ehil olup da mânâ vermiş olanlardan olsun. Ehli olmayıp da kendi reyile Kur'an'ı mânâ ederse (Rasûl-û Ekrem emrediyor;) "Cehennemde yerini görsün!" Bir adam, müfessirlerin reyine istinat etmeyerek, kendi bildiği gibi yâni bir kaç kelime biliyor yahut okumuş da Arapça'yı anlamış. Bununla Kur'an'a tefsir vereyim dese, "Cehennemde yerini görsün!" Çünkü Kur'an-ı Azimüşşân, Arabi kelimeleri bilmekle değildir. Eğer ki teker teker kelimeler Arapça'dır. Fakat o kelimeler yanyana geldi mi, dizildi mi inciler gibi yüzlerce, binlerce mânâlar çıkar. Onu ancak ehil bilir. Ehil de ilk evvel Sultan'ül Müfessirin Abdullah Bin Abbas'tır ki Rasûl Ekrem'in duâsını almış. Ondan sonra aledder-

acât Müfessirin-i Azam. Müfessirin-i Azam, onlar ki ehl-i sünnet yolundadır.

Her bâtil olan bir adam, her münafık olan bir adam bir işi icat ettiği zaman, bir âyeti beyan ediyor, bir hadisi beyan ediyor, “mânâsı budur” diyor. Hâlbûki mânâ o değildir. Bir kelimenin birkaç mânâsı olur, müteşbihattan olur. Matlub olmayan mânâyı alır, halkı idlal eder. **Öyleyse nasıl olur? Bugünkü zamanımızda Kur’an-ı Azimüşşân’ı tefsir edecek insanlar yoktur ancak evvelki tefsirleri halka bildirilebilirse ne büyük bir nimet. Eğer onu bir kenara koyup da “efendim ben de biliyorum Arapça, ben de bilirim” dese “Cehennemde yerini bulsun!” diye, Rasûl-û Ekrem’in hadisi var.**

Onun için bu âyetin meselâ **“tecridi min tehtihel enhâr”** Biri vardır ki; Cennetin enva-i nimetleri vardır. Bunu bizim aklımıza göre, Kur’an-ı Azimüşşân’da cenneti beyan ediyor yâni anlayacağımız gibi. Yoksa cennette öyle nimetler var ki ne bir göz görmüş, ne bir kulak işitiyor, ne de anlıyoruz. Fakat bize bildirmek için, nimet yeri olduğunu bildirmek için bizim anlayacağımız gibi, Cenâb-ı Hak cenneti beyan etmiştir. Bizim için, avâm için. Yoksa havas için, Cenâb-ı Hak’kın cennette ru’yetinin görülmesi, Cenâb-ı Hak’kın tecelliyâtının orada hazır olması ne yemeye benzer, ne içmeye benzer, ne bahçelere benzer, ne hurilere benzer. Lâkin bize bunu söylerlerse biz pek anlamıyoruz ki.

Meselâ “Muhammediye” sahibi, Gelibolu halkına diyor ki; “Avâm’ına nevâlin ver, Havas’ına cemâlin ver, Âhas’sına risâlin ver ki bunlardır sana müştâk.” Ya Rabbi! Avâm olanlara nevâlini ver; yemek ver, içmek ver, kuşların etlerini ver, huriler ver, böyle bol dur istediği kadar alsın. Havas’ına cemâlin ver, havas’ları da zaten Cemâl-i İlâhiye herkesin vaziyetine göre tecelli ediyor. Onlar, O’nu

gördükten sonra cenneti de unuttur, nimeti de unuttur. Bak, Yusuf Aleyhisselam bir insan idi. Onun yüzünü gören hanımlar şaşırdılar, elini kestiler, elinin acısını duymadılar. Niçin? O güzel cemâle akılları o kadar merbut oldu ki vücudundan haberi kalmadı. E, böyle olunca, ya Cenâb-ı Hak'kı görse ne olur? Âhasına risâlin ver ki bunlardır sana müştâk. Bu şekilde beyan buyulursa, Kur'an-ı Azimüşşân Sofrâ-i İlâhiye'dir, bütün mahlûkata gelmiştir. Bunu pek anlayamaz. Öyleyse bak, **"ve cennâtûn tecri min tehtihel enhâr"** Cennetler var ki cennetlerin içinde kasrlar var, kasırların içinden nehirler akıyor. O nehirler de ehl-i cennetin emriyle cereyân ediyor. Meselâ nereye isterse orada akıyor. Olur mu? Evet, şimdi meselâ gözler. Bizim gözlerimiz, emrimizle hareket ediyor. İstersek buraya bakarız, istersek oraya bakarız, istersek şuraya bakarız. Bu göz bizim emrimizde olduğu gibi, cennetin nehirleri de ehl-i cennetin emriyle cereyân ediyor. Mânânın biri bu.

Bazıları da demişler; o nehirlerin hepsi su değildir. İçinde dört tane nehirdir. Biri baldır (asel-i Mûsâffa), biri sudur, biri süttür, böyle gidiyor. Böyle de demişler. Hülâsa nimetlerin yeridir, her nimet orada mevcûttur. Fakat bunlar avâm içindir, havas bunlara zaten iltifat bile etmez.

خَالِدِينَ فِيهَا En büyük nimet de ebedidir. Ebediyyeti, cennet'e gitmek nimet fakat cennette ebedi kalmak, cennete girmekten daha büyük bir nimettir. Bak meselâ eğer bir adama deseler ki "Dünyada ne kadar taşlar var, o kadar cehennemde kalacaksın" deseler memnun olur ehl-i cehennem. Niçin? Bir gün gelir ki o taşlar biter. Fakat eğer ehl-i cennete deseler ki "Sen cennette kalacaksın ama ne kadar? Dünyada ne kadar taşlar varsa." Müteessir olur çünkü günün birinde biter onlar. Öyleyse ebedi olma-

sı, oraya gitmesinden daha büyük bir nimettir. **وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ** Âmil olan, dünyada Âllâh için ömrünü, vaktini sarfedenlere ne büyük bir nimettir.

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

Efendim mevzû zaten Uhud Vak'ası idi. Geçen dersimizde Uhud Vakasına başladık daha bakiyesi vardır. Belki hazır olmayanlar vardır da onun için ona tekrar başından başlayalım.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem Mekke-i Mükerre-me'de iken, Hâlik-i Kâinat harp ile emir vermedi. Hatta ne kadar Kureyşliler lâyık olmayan hareketlerde de bulundular. Buyurdular; **"leküm diniküm veliyedin", "vema alerrasûlu illel belağ"**; Rasûlun üzerine tebligat var derdi, o kadar. Eğer Âllâh emretseydi harbi. Bizzat Rasûl-û Ekrem tek başına harp eder ve muvaffak olurdu. Fakat harbe memur değildi. Harbe memur olmak için de Ulû'l Azim olmak. Bak söylemiştik, peygamber kimdir? Âyet kendisine nâzil olandır. Rasûl kimdir? Âyeti tebliğ etmeye memur olandır. Ulû'l Azim kimdir? Âyeti tebliğ ettikten sonra inanmayana harp ile mukabele edendir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, Gar-i Hira'dayken **"ikra bismi"** âyet-i şerifesi geldiği zaman peygamber oldu. Fakat rasûl değildi, tebliğe memur değildi, kimseye de tebligat yapmadı. Üç sene sonra Rasûl oldu, tebliğe başladı. **"ya eyyühel müzzemmilü, ya eyyühel müddessirü"** âyetleri geldi, tebligata başladı. O vakit tebligata başladı fakat harbe memur değildi, Ulû'l Azim değildi. Onun için **"mâ alerrasûlu illel belağ"** "Ben peygamberim, benim vazifem tebliğdir" diyordu. Ne zamanki Medine-i

Tahire'ye gitti. Bir sene sonra yâni hicretin ikinci senesinde harbe de memur oldu. O vakit, Ûlû'l Azim bir peygamber oldu. Şimdi Ûlû'l Azim olduktan sonra, ilk evvel Tevhid-i İlâhi için vak'a olan muharebe Bedir Vak'ası idi. Bundan evvel geçti, Bedir Vak'asını söyledik.

Bedir Vak'asında Âshab-ı Kiram'ın muvaffakiyeti fevkalâde oldu. Ki nihâyet 313 kişiydi Âshab-ı Kiram. Onlar 1000 kişiden fazla idi. Hepsi de müsellahtı, yeri de almışlardı düzlüğü. Lâkin tevfik Cenâb-ı Hak'tandır. Onlardan 70 tane Ebu Cehil ve emsalleri gibi telef oldular. 70 tanesi de esir oldular, üst tarafı da kaçtılar Mekke'ye gittiler. Bedir Vak'ası böyle nihâyetlendi. Fakat Mekke'ye gittikten sonra bunu hazmedemediler, intikam almak peşine düştüler. Mütemediyen çalıştılar, etraftan, kabailden insanlar topladılar. 3000 kişi, 200 yüzü müsellahtı ve çoğu da müsellahtı olmak üzere topladılar, geldiler Uhud Dağı'nın eteğine.

Uhud, ahaddendir, tek. Çünkü bir başka dağlarla birleşmiş değildir. Büyük bir dağdır Medine-i Tahire'de biliyorsunuz ama cenahında, felanında dağ olmadığı için Uhud demişler. Arkadan dağın tepesine çıktılar. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, tabi haber aldı. Zaten haber-i malûmatı, Cibril'i Emin her vakit veriyor. Şevval'in yedisi idi, Cumâ günü idi. Cumâ nâmazından sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem emretti, "Biz bunlara mukabeleye çıkacağız" dedi. Mukabeleye çıktılar. Onlar geldiler üç bin kişi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in de bin kişi vardır; âshab, vesaire. Fakat içinde üç yüz kişi münafık vardı.

Mekke'de münafıklar zuhur etmemiş, ya imân etmiş, ya öldürülmüş. Fakat yahudi Medine'de çok olduğu için, bu nifak-ı şikak yahudilerden çıkıyor. Yahudiler de Medine'deydiler ekseriyeti. Oradan başladılar nifaka. Huzur-u Saadete geliyor, Kelime-i Şe-

hadeti söylüyor, Müslüman'ım diyor, câmiye gelip nâmaz kılıyor fakat Müslüman değil. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, bu hileyi de bilir. Fakat âdetiydi, Âllâh-û Teâlâ'nın sıfatı ile muttasıf idi. Kimsenin kabahatini yüzüne vurmazdı. Ta, hatta emir geldi "Nâmaz kılma onların üzerine" sonra vazgeçti. Şimdi Abdullah bin Übeyy Es-Selül namında biri, münafıkların reisi. Üç yüz kişi ile beraber. Onlar da güya Müslüman olmuşlar. Katıldılar Rasûl-û Ekrem'in âshabının yanında. Yedi yüz âshab vardı, bu üç yüzü de idhal etsek bin kişi oluyor. Onlar üç bin kişi gelmişler, tepenin başında tepeyi almışlar.

Uhud'u görenler bilir, şimdi biraz vaziyet değişiktir ama eskiye yakındır. Uhud Dağı'nın eteğinde o vakit bir köy halindeydi. Şimdi de tamir ettiler köyleri yine kabahatini anladılar biraz. İki tane ufak tepe vardır, tepe yüksek değildir. Belki beş altı metre ya var ya yok yüksekliği. Orada Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, her iki tepeye bekçiler koydu birkaç kişi. Dedi ki; "Siz burarlarda muhafaza edin yerinizi, oturunuz. Biz galip de olsak yerinizi değiştirmeyiniz, mağlup da olsak yerinizi değiştirmeyiniz. Yeriniz bu!" Onları oraya ikame etti. Ondan sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, Âshab-ı Kiram ile beraber Uhud'un eteğinden yukarıya doğru çıkıyorlar. Onlar da yukarıdan aşağı doğru geliyorlar, harp başladı.

Harp başladığı zaman muvaffakiyet Âllâh'tandır. Eğer ki onlar silâhlıdır, yukarıdan geliyor fakat Âshab-ı Kiram'a dayanamadılar, kaçtılar. Ve çok ölü de verdiler, kaçtılar. Lâkin o sırada kaçarken, onları takip ederken, o tepeleri alan bekleyen kuvvet, (orada bir kuvvet koymuş ki muhafaza etsin.) Onlar biraz tamahkârlık yaptılar, belki de münafıklar da karıştı. Dediler ki; "Onlar gittiler şimdi, beriki de mağlup oldu. Emval-i ganaim hepsi onlara düşer,

biz mahrum kalacağız. Burada kalmamıza lüzum yok. Biz de gidelim arkadaşlarımıza iltihak edelim, emval-i ganaimden de istifâde edelim.” O tepeleri bıraktılar gittiler, âshab’a karışmaya başladılar.

Tepenin başında gördüler ki arka, o tepeler boş kaldı. Oradan hücum ettiler, o tepeleri onlar aldılar. Onlar o tepeleri aldıktan sonra Âshab-ı Kiram’ın arkasını aldılar, Âshab-ı Kiram ortada kaldı, mahsur haline geldi. Ondan sonra da birisi dedi; “Kutile Muhammedûn!” Sallâllâhû Aleyhivessellem. Büyük sesle, “Rasûl-û Ekrem şehit oldu” dedi, “öldüler.” Bu şehit oldu kelimesini işitince, Âshab-ı Kiram’ın adeta canına tesir etti, kendinden geçti. Kendinden geçtikten sonra, Ubeyy o münafık reisi, tamam fırsattır. Arkadaşlarını aldı, “artık benim burada kalmama lüzum yok” ayrıldılar. Oldu onlar 300 kişi ayrıldılar, Medine’ye avdet etmeye başladılar. Onunla da kalmadı, etrafındakileri de “Ne duruyorsunuz? Mademki peygamberiniz öldü, geliniz beraber gidelim” Onları da gevşetmeye başladı. Onların hâli de bu.

Şimdi Âshab-ı Kiram kendinden geçmiş. Rasûl-û Ekrem, (Uhud’un ortasında şöyle bir dere gibi ufak bir şey var. Hatta biraz beyaz bir kireç sürüyorlar ki belli olsun.) Rasûl-û Ekrem oradaydı, yanında Ebu Bekir Sıddık ile Talha vardı Radiyallahû Anhûm. İkisinden başka kalmadı çünkü öbürler hariçte kaldılar. Geldiler, orada ihata ettiler. Talha, o kadar fedakârlık yaptı ki her nerede bir silâh, bir taş gelseydi Rasûl-û Ekrem’e, vücudunu siper yapardı. Dokuz yerinden yaralandı, eli de kesildi. Talha’nın hali bu. Her ne zaman Uhud Vak’ası bahsedilirdi ya! Ebu Bekir Sıddık ağlamaya başladı, “Uhud’un bereketini, Talha götürdü” diyordu.

Bu halde iken Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, bir inhisâr altına alındı düşmanlar tarafından, Âshab-ı Kiram’ın kendinden geçtiği bir halde iken, Ali İbni Ebu Talip Keramâllahû Ve-

chehû dedi; "Benim hayatımda ne fayda var, Rasûl-û Ekrem gittikten sonra?" Aldı kendi eline Zülfikar'ı (Zülfikar; iki başlı) "lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ Zülfikar." Aldı, dedi; "Benim vücuduma, hayatıma artık lüzum yok." Hücum etti o çembere, çember altına almışlardı. Rivâyete nazaran, otuz kişiyi öldürmüş çemberi açmış. Çember açıldığı zaman görüyorlar ki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, hayatta Elhamdülillah! Çağırdılar, "Rasûl-û Ekrem hayattadır!" Âshab-ı Kiram toplandılar, birlikte yine başladılar muvaffak oldular. Münafıkların böyle bir hileleri de oldu. Onun için "lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ Zülfikar" Bunu böyle naklederler artık tefsirlerde görülüyor. "Der uhud, Cibril-i güftâ ezzâbani kirdikâr la fetâ illâ Ali, la seyfe illâ Zülfikar" Uhud'da, Cibril-i Emin söylemiş; "Ancak **fetâ**; kuvvetli, şeci Ali'dir." Zaten kendinden geçmişti, hücum etti bir çembere, otuz-kırk kişiyi de öldürdükten sonra öbürleri de kaçtı. Şimdi mevzû bu idi.

Muharebe bittikten sonra çünkü biraz nifak düşürmüştü Übeyy bin Es-Selül. Dediler ki; "Âllâh vaad etmişti, peygamberine yardım edecekti. Bize bir yardım olmadı, bak ne oldu halimiz?" Buna karşı âyet geliyor. **قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ** Sizden evvel geldi, gitti. Meved; sizden evvel âdetler oldu harplerde. Şimdi asıl itimat sonunadır. Âllâh, sonu size ihsân etti, galip oldunuz. Fakat harplerinden evvel de oluyor, bazen galip olur insan, bazı mağlup olur. Sizden evvel de birçok âdetler oluyor, bazen insan galip olur, bazen mağlup olur. **فَانْظُرُوا كَيْفَ فَسَّيَرُوا فِي الْأَرْضِ** Yeryüzünde seyrediniz mükezzib olan, kâzib olanların âkibeti nereye vardı? Âllâh'a doğru hareket eden, itâat eden dâima muvaffak olmuştur. Onların tekzibi, Rasûl-û Ekrem'in emrini bırakıp da yerlerini bırakması. Bunların cezasıdır, çekiyorlar.

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ -138

Bu Kur'an-ı Azimüşşân, بَيَانٌ لِلنَّاسِ bütün insanlara bir izah-û beyandır. Âllâh CelleCelâlûhû, onlara ortada bir muvaffakiyet gösterdi fakat itimat sonunadır. Sonunda yine mağlup oldu, perişan oldu, muvaffakiyet Müslümanlar'da durdu. Ya ortasında niçin böyle oldu? Onların yaptığı hatayı kendilerine göstermek için. وَهُدًى Bu Kur'an, dalâletten hidâyettir. وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ Mev'izâdır, nasihattir muttakilere. Kur'an-ı Azimüşşân, bütün insanlara mev'izâdır. Amma muttakiler istifâde ediyorlar. Öyleyse berikiler istifâde etmediği için, sanki onlara belki dalâlettir. Kur'an-ı Azimüşşân hem hâdidir, hem mudildir. İmân edeni hidâyete getirir, imân etmeyeni dalaletle götürür. Hatta peygamber de böyledir; hadidir mudildir. Hatta Âllâh CelleCelâlûhû da böyledir, imân eden hidâyete girer. Mev'izâdır muttakilere fakat muttaki olmayanlara da dalalettir.

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ -139

وَلَا تَحْزَنُوا Zayıf olmayın muharebelerde küffara karşı. وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ Mahzun olmayınız, onların ufak tefek galebelerinden. Âli sizsiniz, nihâyet uluvv derecesi sizedir. Onların katilleri, maktulleri cehennemdedir. Sizin maktullerinizi cennettedir, gazileriniz cennettedir. Harbin neticesi de siz âlisiniz, siz galebe edeceksiniz. Öyleyse neye hüznü ediyorsunuz? Bu âyetten sonra Âshab-ı Kiram, gittikleri hiçbir yerde mağlup olmamışlar. وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ Âli sizsiniz, her harpte bundan sonra âli sizsiniz. إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ Eğer

hakkiyla Âllâh'a itimat ederseniz. Sonra beyan ediyor Cenâb-ı Hak, onlara. Kalplerine bir merhamet.

140- **إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ**

إِنْ Ne üzülüyorsunuz? **إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ** Eğer size bir yara, bir üzüntü muharebede hâsıl olmuşsa **فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ** onlara da yaralar, ölümler olmuştur sizin gibi. Hele Bedir'de zaten çok fazla oldu. Bu vak'ada da sizde yaralı olursa onlardan da var, sizden ölenler varsa onlardan da var. **وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ** Âdetimiz budur, dünyada bu eyyamları, bu vakitleri müdavele ediyoruz insanlardan. Bazen lehinde olur, bazen aleyhinde olur. Bu aleyhinde olması muhabbetten dolayı değildir, onun bir hikmetine binâendir. Hikmette bu; **وَلِيَعْلَمَ** **اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا** Âllâh CelleCelâlûhû, ilm-i zuhur ile imân edenleri bilsin.

Âllâh'ın ilmi! Âllâh âlimdir her şeye, meydana gelmeden de bilirdi. Meselâ ben daha dünyaya gelmeden bin sene evvel, benim geleceğimi, bu hâlimi bilirdi. Fakat bu hâli bilmesiyle hükmetmez, Kur'an ile amel eder Âllâh. Bak efendim, bu Kur'an Azimüşşan, dünyada hakemdir insana gelmiş. Ama hakem yapanlar istifâde ederler, etmeyenler cezasını görürler o başka mesele. Aynı zamanda arsa-i hesapta da hakemdir. Kur'an hakemdir, Kur'an ne vakit ceza veriyor? Hüküm zuhur ettiği zaman. Hatta meselâ bir hâkim bilse ki bir adam hırsızdır, kendi ilmiyle ona ceza vermez. Ne vakit ki iki şahit zuhur ederse, o vakit ceza verir. Hâlik-i Kâi-

nat da Kur'an ile amel ediyor. Kur'an ile amel ettiği için lâzım ki o fenâların, fenâlığı zuhura meydana gelsin ki cezasını görsün. Âllâh yalnız bilgisi ile amel ederse, edebilir Cenâb-ı Hak, Hâlik'tir. Lâkin Kur'an'a teb'an, zuhuru lâzım gelir. Fiilin zuhurundan sonra ceza lâzım gelir. وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا İmân edenleri bilsin, ilm-i zuhur ile. وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ Sizlerden de bazıları şehit olsunlar da o nimetlere nâil olsunlar. وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ Âllâh, zalimleri kâfirleri sevmez. Yâni onların ortada buldukları bir muvaffakiyet, onları sevmekten değildir. Âllâh, kâfiri sevmiyor. Yalnız Âllâh bu nimeti, ona zâhiren bir şey verdi. Sizden bir miktar şüheda olsun, o dereceyi bulsun. İlm-i zuhur ile İlm-i İlâhi zuhur etsin ki ahirete vesile-i imtihan olsun, vesile olsun. Üçüncü de;

141- وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ

وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا Mahıs; nahıs mânâsınadır. İmân edenlerin, hakiki imân sahibi olduğu beyan olsun, وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ kâfirler de mahvolsun. Bak, ne kadar menfaatler vardır bunda. Kâfirlerin mahvına, Mü'minlerin imânlarının halis olmasına, sonra şühedanın bazılarının o dereceyi bulmasına, bir de imân sahiplerinin de imânının ilm-i zuhur ile meydana gelmesine sebeptir bu. Vaziyet orada bitiyor.

142- أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ

أَمْ حَسِبْتُمْ Öyle mi zannediyorsunuz? Yâni zannetmeyin böyle. Bu dünya mücadele dünyasıdır, imtihan dünyasıdır. Cenâb-ı Hak, kulunu dâima imtihan eder. Bazılarını zenginlikle imtihan eder, mal-û servet verir acaba Emr-i İlâhiye'yi yerine getirecek mi? Ba-

zılarını fakirlikle imtihan eder acaba sabr-u tâhammül edecek mi? Bazılarını hastalıkla imtihan eder acaba sabredecek mi? Bazılarını kuvvetle imtihan eder acaba zikreder mi? **أَمْ حَسِبْتُمْ** Zanneder misiniz, **أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ** hemen hemen böyle cennete gireceksiniz? **وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ** İlm-i zuhur ile Âllâh, sizden zuhur ettirmesin mi mücahit olanların ilmini? Cihad olmadan, **وَيَعْلَمِ** sabır olmadan, şedaide, tâate, ibâdete sabr-u tâhammül olmadan, hemen sellemehüsselam cennete girmeyi mi zanneder-siniz? Yok, öyle değildir. Cennete girmek için sabr-u tâhammül eder.

Sabır; tâatin meşakkatine sabır, sıkıntıya ve eleme sabır, nefsin istediği arzulara sabır. Bir de âlâm-û âdavata, muharebelere, üzüntülere, sabr-u tâhammül etmek lâzım gelir. Cihat etmek lâzım gelir. Nefis ile cihat etmek lâzım gerekir. Cihad-ı Ekber, nefis ile dir. Cihad-ı âsgar; eğer küfür Müslüman memleketini istila ederse bugünkü Arapların memleketini, yahudilerin istila ettiği gibi ki (Cihad-ı Ekber'dir orada, farz-ı ayn'dır bütün Müslümanlara) o vakit cihat da lâzım gelir. "Bu olmadan, o olmadan zanneder misiniz? Böyle rahat evinde kalk otur da gittiğin zaman, ölümünden sonra da hemen cennete git de otur" Böyle zannetmeyin diyor.

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ -143
تَنْظُرُونَ

(Yine o vak'a, Bedir Vak'asının nihayetidir.) Sizler ey bu sözleri söyleyen. Diyor ki; "Âllâh bize yardım edecekti." Sen hududu bırak, Rasûl-û Ekrem'in tâyin ettiği yeri bırak. Sonra git de zahmet

çekmeden cennete git. Biraz zahmet çek de sonra yine cennete git. **وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ** Siz, Bedir'den sonra **الْمَوْتَ** yâni bir muharebeyi temenni ederdiniz. Hatta diyorlardı "Keşke yine bir Bedir Vak'ası olsaydı, muharebeye girseydik ya. Biz hazır olurduk, onları temizlerdik." Böyle temenni ederdiniz, **مِنْ قَبْلِ** Uhud'dan evvel. Bedir'den sonra galip olduğunuz için temenni ederdiniz "yine bir muharebe olsaydı, biz ona iştirak edeydik." **أَنْ تَلْقَوْهُ** Daha Uhud'a mülaki olmadan. **فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ** İşte Uhud'ta gördünüz düşmanları, **وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ** baktığınız halde. Baktığınız halde düşman geldi niye durmadınız orada?

Şimdi orada dediler ki efendim; "Biz işittik ki Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem vefât etti, şehit oldu. Artık bizim halimiz kalmadı" onların iddiası bu. E, peki şehit olsa bile dininizi değiştirecek değilsiniz ki.

144- **وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ**

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem bir peygamberdir. Evet, peygamberlerin büyüğüdür, peygamberlerin peygamberidir. Fakat beşerdir, "inneke meyyitûn ve innehûm meyyitûn" behemehâl ölecektir. **وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ** Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem peygamberdir, beşerdir. **قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ** Ondan evvel de birçok peygamberler gelmişler, vefât etmişler, şehit olmuşlar, gitmişler. **أَفَإِنْ مَاتَ** Eğer Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem vefât ederse **أَوْ قُتِلَ** yahut şehit olursa faraza. **انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ** Topuklarınız üzerine (kinayedir, topuk

üzerine dönüyor ya insanlar) siz dönecek misiniz dininizden? Onlar özür beyan ettiler, dediler ki “Efendim, biz işittik ki sen öldün, şehit oldun.” “Ben ölsem, dinden dönecek misiniz?” أَقَائِن مَاتَ أَوْ قَلْبُنْهُ عَلَىٰ أَغْفَابِكُمْ Eğer öldürülse, şehit olursa yahut ölürse وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ topuk üzerine döner misiniz küfre? اللَّهُ شَيْئًا Her kim ki dönerse küfre! Âllâh’a hiçbir ziyân yok, ziyân kendisine aittir, küfre ebedi o girecek. وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, nimetine şükreden, sebat eden, İslam nimeti üzerine sebat edeni ceza-û mükafatlandırır.

Sonra harbe gitmek, ölmek demek değildir. Çok insan yüzlerce harbe girer hiçbir şey olmaz. İnsan evinde iken de ölür, nitekim her zamanda bu hazırdır. Elbâdl-üş Şedit Halid İbn’ül Velid, Humus’ta medfundur. Yüzlerce harbe iştirak etmiştir, doksan kere yarası olmuştur. Hiçbir şey olmadı, nihâyet eceli ile vefât etmiş Humus’ta. Zaten o da şehitliğe hasret ederdi. Bu kadar yaralar oldu, bu kadar harpler etti. Nihâyet eceli ile öldü, hiçbir şey olmadı. Humus’tadır, yol üzerinde, yol oradan gidilirse ziyâret edilir. Merhum Sultan Abdülhamit Han, şehrin kenarında güzel bir câmi yaptırmıştır, güzel bir medrese yaptırmıştır. Medrese de talebeler okuyor. Aynı Eyüp Sultan gibi bir türbe de yapmışlar câminin kenarında. Herkes gider nâamazını da kılar, duâsını yapar gelir. Yâni harbe gitmek demek, ölüm demek değildir.

145- وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّوَجَّلاً وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ

Âl- İLA İBÂDİNİ ALLAH, وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ Yok bir nefis için bir ölüm,

lâh'ın izniyle olur. Ölüm mukadderdir, muayyendir. İzn-i İlâhi ile, günü gelirse ölür. **كِتَابًا مُّؤَجَّلًا** Yazılmış, te'cil edilmiş, tayin edilmiş bir günü vardır ölümün. **وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا** Kim ki dünyanın faydalarını talep ederse, dünya için çalışırsa veriz dünyayı ona. Yahudiye ne kadar dünya vermiş. **وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ** Eğer bir adam ahiretin sevabını talep ederse; **نُؤْتِهِ مِنْهَا** dünyanın sevâbını veriz, mâni değildir ahireti de veriz. Ahireti talep eden, hem ahireti elde eder hem de dünyayı elde eder. Fakat dünyayı talep eden yalnız dünyayı elde eder. Eğer siz, ahireti talep edip gelseydiniz, yine emval-i ganimet size olurdu, yine dünyanız yerindeydi. **وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ** Biz Azimüşşân, şâkir olanların mükâfatını ihsân ederiz.

146- **وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ**

وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ Ne kadar çok peygamberler sizden evvel geldiler. **قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ** Onunla beraber mukatele, muharebe ettiler. "cem'u rabbiyyûne" Rabbaniler, (İmam-ı Rabbani) Rabbaniye; Rabbe mensup, Âllâh'ın halis adamlarıdır. Onlarla harp etmişler **وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ** Çok peygamberler, **قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ** onunla beraber mahiyetinde **رِبِّيُّونَ** Âllâh'a yakın olan insanlar, evliyaullah) **مَعَهُ** beraber harp etmişler, **كَثِيرٌ** çok. **لَٰكِنْ فَمَا وَهَنُوا** sizin gibi zayıf olmadılar. **لِمَا أَصَابَهُمْ** Onlara isabet ettiği yaradan, vesâireden. **فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا** Zayıf da olmadılar, **وَمَا اسْتَكَانُوا** meskenet de çekmediler. **وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ** Âllâh CelleCelâlûhû, sabr-u metanet sahibi olan Mü'minleri sever.

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا -147
وَكَيْتَ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

وَمَا كَانَ O peygamberlere tabi olan Evliyaullah, onlara belâ isabet ettiği zamanlarda da sözleri bu idi, قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا duâ ederlerdi; رَبَّنَا "Ey Rabbimiz! Bizi yetiştiren, çocukluktan hilkatten beri yetiştiren, رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا hatalarımızı affet ya Rabbi. وَإِسْرَافَنَا (İsraf; hadden tecavüz. Mal da israf diyoruz, hadden tecavüz demektir.) Hadden tecavüz ettiğimiz şeyleri, ya Rabbi affet. وَكَيْتَ أَقْدَامَنَا Kademlerimize, ayaklarımıza sebat ver. Ya sebat ver muharebede, ya sırat köprüsünde. وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ Kâfirlerin üzerine de bize nusret ver." Böyle duâ ederlerdi. Bu duânın akibinde Cenâb-ı Hak, onların duâsını kabûl eder.

فَاتِيهِمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ -148

فَاتِيهِمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا Âllâh CelleCelâlûhû, dünyada onların sevâbını verdi, yardım etti. Hem ganimet elde ettiler, hem muvaffak oldular. وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ Âhiretin sevâbını da en iyisi olan cenneti ihsân etti. وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, muhsin olanları sever. Muhsin lügat itibariyle iyilik yapanlardır. Asıl şariat itibariyle Âllâh'ı düşünerek, görür gibi ibâdet edenleri sever.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ -149
فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a imân edenler. (Medine'de nâzil olan âyetler "ya eyyühellezine emanû" ile nâ-

zil oluyor. Mekke’de nâzil olan âyetler “ya eyyûhannasû” ile başlanıyor.) **إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا** Kâfirlere, münafıklara itâat etmeyin, onların sözlerini dinlemeyin, onlara itimat etmeyin. Eğer siz, onlara itâat ederseniz. **يَرُدُّكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ** Sizi topuklarınız üzerine, yüzünüzü küfre çevirirler. Yenilik derler, şu derler, yeni kelimeler kullanırlar, nihâyet yüzünüzü Avrupa’ya çevirirler. **فَتَنَقَّلُوا خَاسِرِينَ** Hâsir olarak, hail olarak dünya ve ahiret elinden geçer. Eğer siz küfre itâat ederseniz, küfrün emrine itâat edersiniz, dünya ve ahiret elinizden gider.

بَلِ اللَّهِ مَوْلِيكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ -150

بَلِ اللَّهِ مَوْلِيكُمْ Mevlâ’nız, sahibiniz Âllâh’tır. Mevlâ; sahip mânâsınadır, efendi mânâsınadır. Sahibin-i Âllâh-û Veliyyûn Mü’minin, Mevlâ’nız Âllâh’tır. Âllâh’ın emrini dinleyiniz, kâfirlerin emrini değil.

(Münafık, kâfirden daha berbattır, **إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ** “**مِنَ النَّارِ**” Münafık, kâfirlerin altındaki derecededir cehennemde. Yâni kâfirlerin bir takım şeyleri vardır, münafığın üzerine. Hatta münafığın, mürtedin katli câizdir, vaciptir.)

Mevlânız, sahibiniz Âllâh’tır. **وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ** Nâsırların, itâat edilenlerin hayırlısı O’dur. O’na itâat ediniz.

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوِيَهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ -151

Şimdi efendim, böyle mağlup olarak kaçtılar. Gittikten sonra, dağın eteğinden ileri biraz gittiler. Hamrâ’ül Esed namında bir yer

vardır. Yâni Uhud Vak'ası tekemmül etti. Rasûl-û Ekrem'e dediler ki; "Aramızdaki muharebe işini gelecek seneye bırakıyoruz." Onlar da kabûl ettiler. Mağluben avdet ettiler, memleketine gidecekler. Gittikten sonra Hamra'ül Esedbir yerdir, Medine hududunu geçtikten sonra düzlük bir yer, orada toplandılar. Toplandılar baktılar ki 3000 kişiydiler, nihâyet 500'ü telef olmuşsa 2500'ü kalmış, büyük bir cemaat. Âshab ise 700 kişiydi, 100'ü şehit olsa yine 600 kişi. 600 kişiye karşı, 2500 kişi nasıl müsella kaçıyorlar? Pişman oldular; "Biz niçin bunu yaptık, neden oldu bu? Biz tekrar geleceğiz." Haber gönderdiler Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivessellem'e daha Medine'ye gitmeden. "Biz harbe geliyoruz." Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivessellem, "Gelsinler, biz hazırız!" dedi. Onlar, Âshab-ı Kiram'ın bu ciddiyetini görünce, Âllâh CelleCelâluhû kalplerine bir korku verdi. Bir daha Hamra'ül Esed'den, Uhud'a doğru gelemediler ve kaçtılar, gittiler. Âyet buna dâirdir, sebab-i nüzul âyet.

کَافِرِينَ فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا سَنُلْقِي Biz Azimüşşân ilkâ edeceğiz, kâfir olanların kalbine الرُّعْبَ korkuyu. Korkuyu ilkâ ederiz. Bak, 2500 kişiden fazla müsella. Âllâh-û Teâlâ, kalplerine bir korkuyu ilkâ etti. Bu da بِمَا أَشْرَكُوا "bisebebi mâ eşrakû" şirklerinden dolayı ceza. Âllâh'a şerik taktığı için, Âllâh-û Teâlâ bunları sevmiyor, kalplerine bir korku ihsân etti. وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ. Onların yeri cehennemdir. Ne fenâ bir yerdir cehennem onlara.

Şimdi bakiye yine tamam olmadı, Uhud Vak'asını tamam ediyor. Buyuruyor ki;

152- وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّنْ بَعْدَ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ

الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ Onlar aralarında diyorlardı; “Âllâh vaad etmişti bize yardım etmeye, ortada niye biz mağlup olduk?” وَلَقَدْ Âllâh, vaadini ifâ etti size karşı, sizi galip etti. Bi-dâyetinde galebe verdi. Ta! Uhud’un ortasına çıktınız. اِذْ تَحْسُرُونَهُمْ Ne zamanki gevşek oldunuz. Gevşek olduğu bu; Ubeyy üç yüz kişiy-le gitti, berikilere de tavsiye etti, onlar da gitmeye hazır oldular. O zaman وَتَنَارَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ münazaanız hâsıl oldu. Bazıları derlerdi; “Biz Rasûl-û Ekrem’i bırakıp gitmiyoruz.” Bazıları da diyordu; “Mademki kendisi vefât etti, bizim duracağımız nedir?” Böyle bir isyân hâsıl oldu orada. Âllâh, size gösterdi, مَا تُحِبُّونَ nusreti de gösterdi. Uhud’un yarısına kadar çıktınız, nusreti gösterdi size. İhtilâfa düştünüz aranızda, ihtilâfın cezası zaten budur. Bir memlekete ihtilâf düşerse zaten bozulur. Sizlerden bazıları var ki gayesi yalnız dünyadır. وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ Bazıları var ki irâdesi âhirettir. Böyledir, sizden dünyayı arzu eden var, sizden âhireti de arzu edenler var. İşte bu aradaki mağlubiyetiniz, sizi o kâfirlerden vazgeçirdi. لِيَبْتَلِيَكُمْ Size bir musibet ve imtihan olsun diye.

وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ Lâkin Âllâh, sizi affetmiştir bundan. Bak, Rasûl-û Ekrem de Sallâllâhû Aleyhivessellem hepsini af etti, yüzüne de vurmadı. Af etti, hiçbir şey de demedi. Âllâh sizi af etti. Nev’amı bir hıyanet sayılıyor fakat af etti. Af ettikten son-

ra bir şey kalmaz. **وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ**. Âllâh CelleCelâlûhû, fazl-û ihsân sahibidir Mü'minlere. Kaza yapıyor, beşer bir kusur yapıyor, tevbe ettikten sonra Âllâh da onu af eder.

Yine onların bir kusurunu, tamam olmadı da. Çünkü onların gayesi; "Efendim Âllâh, bize vaad etmişti Rasûl-û Ekrem'in lisâ-nıyla biz muvaffak olacaktık, niye mağlup olduk?" Yâni düşünmeden de bir de onu yapıyor.

153- **إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلُونَّ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فَيُأْخِرُكُمْ فَاتَّابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لِّكَيْلًا تَخْرُتُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ**

إِذْ تُصْعِدُونَ Siz yukarıya çıkıyordunuz, **وَلَا تَلُونَّ عَلَى أَحَدٍ** muharebede muvaffak oldunuz, gidiyordunuz. **وَالرَّسُولُ** Rasûl-û Ekrem geri kaldı. O arada bir dere gibi bir şey var, orada kaldı. **يَدْعُوكُمْ فَيُأْخِرُكُمْ** Rasûl-û Ekrem sizi çağırıyordu. Diyordu; "eyyâ ibadâllâh, ileyye ya ibadâllâh!" diyordu. Hâlbûki siz düşünmeden, Rasûl-û Ekrem'e cevap vermeden (bir de kusurunuz bu) gidiyordunuz bir menfâat peşinde. **فَاتَّابَكُمْ غَمًّا** Âllâh CelleCelâlûhû, size bir gam verdi, üzüntü verdi, mağlubiyet verdi. **بِغَمٍّ** Rasûl-û Ekrem'e verdiğiniz zulme sebep olduğunuz için. Rasûl-û Ekrem'e üzüntü verdiğiniz için, Âllâh size bu üzüntüyü verdi.

لِّكَيْلًا تَخْرُتُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ Âllâh, haberdardır yaptığınızdan. Herkes yaptığının mükâfatını, muamelesinin cezasını görecek.

154- **ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُم مِّن بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُّعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِّنكُمْ**

وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

O gamdan sonra, o mağlubiyetten sonra bir emniyeti verdi Cenâb-ı Hak. Serinliği verdi, yağmuru verdi. Bir uyku mukaddimesi. Uyku ile korku bir yerde cem olmaz, korku oldu mu uyku olmaz. Demek ki Cenâb-ı Hak, kalplerine bir rahat verdi de gözlerine bir uyku hâsıl oldu. **يَغْشَى طَائِفَةٌ** Bir taifeyi ihata etti, o rahat ve istirahat, kalbe istirahat. **بِرَّكُمْ** Bir taife de **أَنْفُسُهُمْ** nefisleri, onları mağlup etti. **وَطَائِفَةٌ** Cahilliyet zannı üzerine gayrı hak taleplerde bulundular. **يَظُنُّونَ بِاللّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ** Diyorlardı; "Bizim bu emirde bir şey var mıdır? Madem mağlup olduk." Yâni itiraz orada, şeytan oradan onları aldatıyor. **قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلّهِ** Bütün emir, Âllâh'ın elindedir. **يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ** Ey Habibim, onlar nefsinde birçok şeyleri gizliyorlar, sana izhar etmiyorlar. Sen, onlara böyle söyle; "Her şey Âllâh'ın emrindedir." "عَلَى شَيْءٍ مَا قُتِلْنَا هُنَا" "Eğer elimizde bir şey olsaydı, biz burada harbe gelmezdik ve mağlup olmazdık." İçinde diyorlar, aralarında.

Ey Habibim, onlara talimen söyle "eğer

siz evinizde, Medine’de olsaydınız لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ zâhir olurdu, Kaza-i İlâhi size, katil gelirdi. Medine’de evinizde de olsaydınız, bu ölüm gelirdi sizi, ölenleri öldürürdü. إِلَىٰ مَصَاجِعِهِمْ. Yatağına kadar gelir, öldürürdü.” ALLÂH مَا فِي صُدُورِكُمْ. Allâh CelleCelâlûhû, kalplerindeki şeyi de imtihan ederdi, meydana çıkarırdı. وَلِيَمِخَصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ. Onların kalpleri eğer temiz ise onu da tahir ederdi. وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ. Allâh, kalbe geleni bilir.

Efendim zihninde birçok dedikodular yapmışlar. Yaptıklarını Âl-lâh bilir, Habibine bildirir.

155- إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ, Onlar ki تَوَلَّوْا مِنْكُمْ sizden ayrıldılar, İN الَّذِينَ iki cemâatin birbirine mülâki olduğu zaman, Müslüman ile kâfirler birbirine mülâki olduğu zaman. Münafıkların başı İbni Übeyy ve bazı böyle kaçanları إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ şeytan kaydırdı.

“istezele” (“ze’yn” ileidir. Eğer ‘zal’ ile olsa zelil mânâsınadır. “Ze’yn” ile olursa kaymak mânâsınadır. Bak, şimdi Arapça’dan başka lisânla Arabi kelimeleri yazılmıyor. Niçin? Biz hepsine “ze” diye geçer gideriz. Hâlbuki “ze’yn” ile olursa ayak kaymaya derler. “Zal” ile olursa zelil olur. Filan adam zelil oldu. Zelil, zengine mukabil faraza. “zelle” ayağın kaymasına derler. Burada “ze’yn” ileidir; ayağı kaymış.)

Şeytan onları kaydırmıştır doğru yoldan. كَسَبُوا Kes-bettiğiniz bazı ahvâl üzerinde şeytan, onları yoldan çekmiş, çıkar-mış. وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ. Bununla beraber, bu kabahatlerle beraber

çünkü bunların hepsi zihinlerine gelendir. Zihinlerine geleni de dışarıya çıkarmamışlar. Çıkarmadığı için de Cenâb-ı Hak, af ediyor. Bak, kalbe geleni af ediyor. Eğer ki Habibine bildiriyor fakat cürm, tamam meydana gelmemiştir. Onun için af ediyor. وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ ۝ ١٥٦ ۝ ١٥٧ ۝ ١٥٨ ۝ ١٥٩ ۝ ١٦٠ ۝ ١٦١ ۝ ١٦٢ ۝ ١٦٣ ۝ ١٦٤ ۝ ١٦٥ ۝ ١٦٦ ۝ ١٦٧ ۝ ١٦٨ ۝ ١٦٩ ۝ ١٧٠ ۝ ١٧١ ۝ ١٧٢ ۝ ١٧٣ ۝ ١٧٤ ۝ ١٧٥ ۝ ١٧٦ ۝ ١٧٧ ۝ ١٧٨ ۝ ١٧٩ ۝ ١٨٠ ۝ ١٨١ ۝ ١٨٢ ۝ ١٨٣ ۝ ١٨٤ ۝ ١٨٥ ۝ ١٨٦ ۝ ١٨٧ ۝ ١٨٨ ۝ ١٨٩ ۝ ١٩٠ ۝ ١٩١ ۝ ١٩٢ ۝ ١٩٣ ۝ ١٩٤ ۝ ١٩٥ ۝ ١٩٦ ۝ ١٩٧ ۝ ١٩٨ ۝ ١٩٩ ۝ ٢٠٠ ۝ ٢٠١ ۝ ٢٠٢ ۝ ٢٠٣ ۝ ٢٠٤ ۝ ٢٠٥ ۝ ٢٠٦ ۝ ٢٠٧ ۝ ٢٠٨ ۝ ٢٠٩ ۝ ٢١٠ ۝ ٢١١ ۝ ٢١٢ ۝ ٢١٣ ۝ ٢١٤ ۝ ٢١٥ ۝ ٢١٦ ۝ ٢١٧ ۝ ٢١٨ ۝ ٢١٩ ۝ ٢٢٠ ۝ ٢٢١ ۝ ٢٢٢ ۝ ٢٢٣ ۝ ٢٢٤ ۝ ٢٢٥ ۝ ٢٢٦ ۝ ٢٢٧ ۝ ٢٢٨ ۝ ٢٢٩ ۝ ٢٣٠ ۝ ٢٣١ ۝ ٢٣٢ ۝ ٢٣٣ ۝ ٢٣٤ ۝ ٢٣٥ ۝ ٢٣٦ ۝ ٢٣٧ ۝ ٢٣٨ ۝ ٢٣٩ ۝ ٢٤٠ ۝ ٢٤١ ۝ ٢٤٢ ۝ ٢٤٣ ۝ ٢٤٤ ۝ ٢٤٥ ۝ ٢٤٦ ۝ ٢٤٧ ۝ ٢٤٨ ۝ ٢٤٩ ۝ ٢٥٠ ۝ ٢٥١ ۝ ٢٥٢ ۝ ٢٥٣ ۝ ٢٥٤ ۝ ٢٥٥ ۝ ٢٥٦ ۝ ٢٥٧ ۝ ٢٥٨ ۝ ٢٥٩ ۝ ٢٦٠ ۝ ٢٦١ ۝ ٢٦٢ ۝ ٢٦٣ ۝ ٢٦٤ ۝ ٢٦٥ ۝ ٢٦٦ ۝ ٢٦٧ ۝ ٢٦٨ ۝ ٢٦٩ ۝ ٢٧٠ ۝ ٢٧١ ۝ ٢٧٢ ۝ ٢٧٣ ۝ ٢٧٤ ۝ ٢٧٥ ۝ ٢٧٦ ۝ ٢٧٧ ۝ ٢٧٨ ۝ ٢٧٩ ۝ ٢٨٠ ۝ ٢٨١ ۝ ٢٨٢ ۝ ٢٨٣ ۝ ٢٨٤ ۝ ٢٨٥ ۝ ٢٨٦ ۝ ٢٨٧ ۝ ٢٨٨ ۝ ٢٨٩ ۝ ٢٩٠ ۝ ٢٩١ ۝ ٢٩٢ ۝ ٢٩٣ ۝ ٢٩٤ ۝ ٢٩٥ ۝ ٢٩٦ ۝ ٢٩٧ ۝ ٢٩٨ ۝ ٢٩٩ ۝ ٣٠٠ ۝ ٣٠١ ۝ ٣٠٢ ۝ ٣٠٣ ۝ ٣٠٤ ۝ ٣٠٥ ۝ ٣٠٦ ۝ ٣٠٧ ۝ ٣٠٨ ۝ ٣٠٩ ۝ ٣١٠ ۝ ٣١١ ۝ ٣١٢ ۝ ٣١٣ ۝ ٣١٤ ۝ ٣١٥ ۝ ٣١٦ ۝ ٣١٧ ۝ ٣١٨ ۝ ٣١٩ ۝ ٣٢٠ ۝ ٣٢١ ۝ ٣٢٢ ۝ ٣٢٣ ۝ ٣٢٤ ۝ ٣٢٥ ۝ ٣٢٦ ۝ ٣٢٧ ۝ ٣٢٨ ۝ ٣٢٩ ۝ ٣٣٠ ۝ ٣٣١ ۝ ٣٣٢ ۝ ٣٣٣ ۝ ٣٣٤ ۝ ٣٣٥ ۝ ٣٣٦ ۝ ٣٣٧ ۝ ٣٣٨ ۝ ٣٣٩ ۝ ٣٤٠ ۝ ٣٤١ ۝ ٣٤٢ ۝ ٣٤٣ ۝ ٣٤٤ ۝ ٣٤٥ ۝ ٣٤٦ ۝ ٣٤٧ ۝ ٣٤٨ ۝ ٣٤٩ ۝ ٣٥٠ ۝ ٣٥١ ۝ ٣٥٢ ۝ ٣٥٣ ۝ ٣٥٤ ۝ ٣٥٥ ۝ ٣٥٦ ۝ ٣٥٧ ۝ ٣٥٨ ۝ ٣٥٩ ۝ ٣٦٠ ۝ ٣٦١ ۝ ٣٦٢ ۝ ٣٦٣ ۝ ٣٦٤ ۝ ٣٦٥ ۝ ٣٦٦ ۝ ٣٦٧ ۝ ٣٦٨ ۝ ٣٦٩ ۝ ٣٧٠ ۝ ٣٧١ ۝ ٣٧٢ ۝ ٣٧٣ ۝ ٣٧٤ ۝ ٣٧٥ ۝ ٣٧٦ ۝ ٣٧٧ ۝ ٣٧٨ ۝ ٣٧٩ ۝ ٣٨٠ ۝ ٣٨١ ۝ ٣٨٢ ۝ ٣٨٣ ۝ ٣٨٤ ۝ ٣٨٥ ۝ ٣٨٦ ۝ ٣٨٧ ۝ ٣٨٨ ۝ ٣٨٩ ۝ ٣٩٠ ۝ ٣٩١ ۝ ٣٩٢ ۝ ٣٩٣ ۝ ٣٩٤ ۝ ٣٩٥ ۝ ٣٩٦ ۝ ٣٩٧ ۝ ٣٩٨ ۝ ٣٩٩ ۝ ٤٠٠ ۝ ٤٠١ ۝ ٤٠٢ ۝ ٤٠٣ ۝ ٤٠٤ ۝ ٤٠٥ ۝ ٤٠٦ ۝ ٤٠٧ ۝ ٤٠٨ ۝ ٤٠٩ ۝ ٤١٠ ۝ ٤١١ ۝ ٤١٢ ۝ ٤١٣ ۝ ٤١٤ ۝ ٤١٥ ۝ ٤١٦ ۝ ٤١٧ ۝ ٤١٨ ۝ ٤١٩ ۝ ٤٢٠ ۝ ٤٢١ ۝ ٤٢٢ ۝ ٤٢٣ ۝ ٤٢٤ ۝ ٤٢٥ ۝ ٤٢٦ ۝ ٤٢٧ ۝ ٤٢٨ ۝ ٤٢٩ ۝ ٤٣٠ ۝ ٤٣١ ۝ ٤٣٢ ۝ ٤٣٣ ۝ ٤٣٤ ۝ ٤٣٥ ۝ ٤٣٦ ۝ ٤٣٧ ۝ ٤٣٨ ۝ ٤٣٩ ۝ ٤٤٠ ۝ ٤٤١ ۝ ٤٤٢ ۝ ٤٤٣ ۝ ٤٤٤ ۝ ٤٤٥ ۝ ٤٤٦ ۝ ٤٤٧ ۝ ٤٤٨ ۝ ٤٤٩ ۝ ٤٥٠ ۝ ٤٥١ ۝ ٤٥٢ ۝ ٤٥٣ ۝ ٤٥٤ ۝ ٤٥٥ ۝ ٤٥٦ ۝ ٤٥٧ ۝ ٤٥٨ ۝ ٤٥٩ ۝ ٤٦٠ ۝ ٤٦١ ۝ ٤٦٢ ۝ ٤٦٣ ۝ ٤٦٤ ۝ ٤٦٥ ۝ ٤٦٦ ۝ ٤٦٧ ۝ ٤٦٨ ۝ ٤٦٩ ۝ ٤٧٠ ۝ ٤٧١ ۝ ٤٧٢ ۝ ٤٧٣ ۝ ٤٧٤ ۝ ٤٧٥ ۝ ٤٧٦ ۝ ٤٧٧ ۝ ٤٧٨ ۝ ٤٧٩ ۝ ٤٨٠ ۝ ٤٨١ ۝ ٤٨٢ ۝ ٤٨٣ ۝ ٤٨٤ ۝ ٤٨٥ ۝ ٤٨٦ ۝ ٤٨٧ ۝ ٤٨٨ ۝ ٤٨٩ ۝ ٤٩٠ ۝ ٤٩١ ۝ ٤٩٢ ۝ ٤٩٣ ۝ ٤٩٤ ۝ ٤٩٥ ۝ ٤٩٦ ۝ ٤٩٧ ۝ ٤٩٨ ۝ ٤٩٩ ۝ ٥٠٠ ۝ ٥٠١ ۝ ٥٠٢ ۝ ٥٠٣ ۝ ٥٠٤ ۝ ٥٠٥ ۝ ٥٠٦ ۝ ٥٠٧ ۝ ٥٠٨ ۝ ٥٠٩ ۝ ٥١٠ ۝ ٥١١ ۝ ٥١٢ ۝ ٥١٣ ۝ ٥١٤ ۝ ٥١٥ ۝ ٥١٦ ۝ ٥١٧ ۝ ٥١٨ ۝ ٥١٩ ۝ ٥٢٠ ۝ ٥٢١ ۝ ٥٢٢ ۝ ٥٢٣ ۝ ٥٢٤ ۝ ٥٢٥ ۝ ٥٢٦ ۝ ٥٢٧ ۝ ٥٢٨ ۝ ٥٢٩ ۝ ٥٣٠ ۝ ٥٣١ ۝ ٥٣٢ ۝ ٥٣٣ ۝ ٥٣٤ ۝ ٥٣٥ ۝ ٥٣٦ ۝ ٥٣٧ ۝ ٥٣٨ ۝ ٥٣٩ ۝ ٥٤٠ ۝ ٥٤١ ۝ ٥٤٢ ۝ ٥٤٣ ۝ ٥٤٤ ۝ ٥٤٥ ۝ ٥٤٦ ۝ ٥٤٧ ۝ ٥٤٨ ۝ ٥٤٩ ۝ ٥٥٠ ۝ ٥٥١ ۝ ٥٥٢ ۝ ٥٥٣ ۝ ٥٥٤ ۝ ٥٥٥ ۝ ٥٥٦ ۝ ٥٥٧ ۝ ٥٥٨ ۝ ٥٥٩ ۝ ٥٦٠ ۝ ٥٦١ ۝ ٥٦٢ ۝ ٥٦٣ ۝ ٥٦٤ ۝ ٥٦٥ ۝ ٥٦٦ ۝ ٥٦٧ ۝ ٥٦٨ ۝ ٥٦٩ ۝ ٥٧٠ ۝ ٥٧١ ۝ ٥٧٢ ۝ ٥٧٣ ۝ ٥٧٤ ۝ ٥٧٥ ۝ ٥٧٦ ۝ ٥٧٧ ۝ ٥٧٨ ۝ ٥٧٩ ۝ ٥٨٠ ۝ ٥٨١ ۝ ٥٨٢ ۝ ٥٨٣ ۝ ٥٨٤ ۝ ٥٨٥ ۝ ٥٨٦ ۝ ٥٨٧ ۝ ٥٨٨ ۝ ٥٨٩ ۝ ٥٩٠ ۝ ٥٩١ ۝ ٥٩٢ ۝ ٥٩٣ ۝ ٥٩٤ ۝ ٥٩٥ ۝ ٥٩٦ ۝ ٥٩٧ ۝ ٥٩٨ ۝ ٥٩٩ ۝ ٦٠٠ ۝ ٦٠١ ۝ ٦٠٢ ۝ ٦٠٣ ۝ ٦٠٤ ۝ ٦٠٥ ۝ ٦٠٦ ۝ ٦٠٧ ۝ ٦٠٨ ۝ ٦٠٩ ۝ ٦١٠ ۝ ٦١١ ۝ ٦١٢ ۝ ٦١٣ ۝ ٦١٤ ۝ ٦١٥ ۝ ٦١٦ ۝ ٦١٧ ۝ ٦١٨ ۝ ٦١٩ ۝ ٦٢٠ ۝ ٦٢١ ۝ ٦٢٢ ۝ ٦٢٣ ۝ ٦٢٤ ۝ ٦٢٥ ۝ ٦٢٦ ۝ ٦٢٧ ۝ ٦٢٨ ۝ ٦٢٩ ۝ ٦٣٠ ۝ ٦٣١ ۝ ٦٣٢ ۝ ٦٣٣ ۝ ٦٣٤ ۝ ٦٣٥ ۝ ٦٣٦ ۝ ٦٣٧ ۝ ٦٣٨ ۝ ٦٣٩ ۝ ٦٤٠ ۝ ٦٤١ ۝ ٦٤٢ ۝ ٦٤٣ ۝ ٦٤٤ ۝ ٦٤٥ ۝ ٦٤٦ ۝ ٦٤٧ ۝ ٦٤٨ ۝ ٦٤٩ ۝ ٦٥٠ ۝ ٦٥١ ۝ ٦٥٢ ۝ ٦٥٣ ۝ ٦٥٤ ۝ ٦٥٥ ۝ ٦٥٦ ۝ ٦٥٧ ۝ ٦٥٨ ۝ ٦٥٩ ۝ ٦٦٠ ۝ ٦٦١ ۝ ٦٦٢ ۝ ٦٦٣ ۝ ٦٦٤ ۝ ٦٦٥ ۝ ٦٦٦ ۝ ٦٦٧ ۝ ٦٦٨ ۝ ٦٦٩ ۝ ٦٧٠ ۝ ٦٧١ ۝ ٦٧٢ ۝ ٦٧٣ ۝ ٦٧٤ ۝ ٦٧٥ ۝ ٦٧٦ ۝ ٦٧٧ ۝ ٦٧٨ ۝ ٦٧٩ ۝ ٦٨٠ ۝ ٦٨١ ۝ ٦٨٢ ۝ ٦٨٣ ۝ ٦٨٤ ۝ ٦٨٥ ۝ ٦٨٦ ۝ ٦٨٧ ۝ ٦٨٨ ۝ ٦٨٩ ۝ ٦٩٠ ۝ ٦٩١ ۝ ٦٩٢ ۝ ٦٩٣ ۝ ٦٩٤ ۝ ٦٩٥ ۝ ٦٩٦ ۝ ٦٩٧ ۝ ٦٩٨ ۝ ٦٩٩ ۝ ٧٠٠ ۝ ٧٠١ ۝ ٧٠٢ ۝ ٧٠٣ ۝ ٧٠٤ ۝ ٧٠٥ ۝ ٧٠٦ ۝ ٧٠٧ ۝ ٧٠٨ ۝ ٧٠٩ ۝ ٧١٠ ۝ ٧١١ ۝ ٧١٢ ۝ ٧١٣ ۝ ٧١٤ ۝ ٧١٥ ۝ ٧١٦ ۝ ٧١٧ ۝ ٧١٨ ۝ ٧١٩ ۝ ٧٢٠ ۝ ٧٢١ ۝ ٧٢٢ ۝ ٧٢٣ ۝ ٧٢٤ ۝ ٧٢٥ ۝ ٧٢٦ ۝ ٧٢٧ ۝ ٧٢٨ ۝ ٧٢٩ ۝ ٧٣٠ ۝ ٧٣١ ۝ ٧٣٢ ۝ ٧٣٣ ۝ ٧٣٤ ۝ ٧٣٥ ۝ ٧٣٦ ۝ ٧٣٧ ۝ ٧٣٨ ۝ ٧٣٩ ۝ ٧٤٠ ۝ ٧٤١ ۝ ٧٤٢ ۝ ٧٤٣ ۝ ٧٤٤ ۝ ٧٤٥ ۝ ٧٤٦ ۝ ٧٤٧ ۝ ٧٤٨ ۝ ٧٤٩ ۝ ٧٥٠ ۝ ٧٥١ ۝ ٧٥٢ ۝ ٧٥٣ ۝ ٧٥٤ ۝ ٧٥٥ ۝ ٧٥٦ ۝ ٧٥٧ ۝ ٧٥٨ ۝ ٧٥٩ ۝ ٧٦٠ ۝ ٧٦١ ۝ ٧٦٢ ۝ ٧٦٣ ۝ ٧٦٤ ۝ ٧٦٥ ۝ ٧٦٦ ۝ ٧٦٧ ۝ ٧٦٨ ۝ ٧٦٩ ۝ ٧٧٠ ۝ ٧٧١ ۝ ٧٧٢ ۝ ٧٧٣ ۝ ٧٧٤ ۝ ٧٧٥ ۝ ٧٧٦ ۝ ٧٧٧ ۝ ٧٧٨ ۝ ٧٧٩ ۝ ٧٨٠ ۝ ٧٨١ ۝ ٧٨٢ ۝ ٧٨٣ ۝ ٧٨٤ ۝ ٧٨٥ ۝ ٧٨٦ ۝ ٧٨٧ ۝ ٧٨٨ ۝ ٧٨٩ ۝ ٧٩٠ ۝ ٧٩١ ۝ ٧٩٢ ۝ ٧٩٣ ۝ ٧٩٤ ۝ ٧٩٥ ۝ ٧٩٦ ۝ ٧٩٧ ۝ ٧٩٨ ۝ ٧٩٩ ۝ ٨٠٠ ۝ ٨٠١ ۝ ٨٠٢ ۝ ٨٠٣ ۝ ٨٠٤ ۝ ٨٠٥ ۝ ٨٠٦ ۝ ٨٠٧ ۝ ٨٠٨ ۝ ٨٠٩ ۝ ٨١٠ ۝ ٨١١ ۝ ٨١٢ ۝ ٨١٣ ۝ ٨١٤ ۝ ٨١٥ ۝ ٨١٦ ۝ ٨١٧ ۝ ٨١٨ ۝ ٨١٩ ۝ ٨٢٠ ۝ ٨٢١ ۝ ٨٢٢ ۝ ٨٢٣ ۝ ٨٢٤ ۝ ٨٢٥ ۝ ٨٢٦ ۝ ٨٢٧ ۝ ٨٢٨ ۝ ٨٢٩ ۝ ٨٣٠ ۝ ٨٣١ ۝ ٨٣٢ ۝ ٨٣٣ ۝ ٨٣٤ ۝ ٨٣٥ ۝ ٨٣٦ ۝ ٨٣٧ ۝ ٨٣٨ ۝ ٨٣٩ ۝ ٨٤٠ ۝ ٨٤١ ۝ ٨٤٢ ۝ ٨٤٣ ۝ ٨٤٤ ۝ ٨٤٥ ۝ ٨٤٦ ۝ ٨٤٧ ۝ ٨٤٨ ۝ ٨٤٩ ۝ ٨٥٠ ۝ ٨٥١ ۝ ٨٥٢ ۝ ٨٥٣ ۝ ٨٥٤ ۝ ٨٥٥ ۝ ٨٥٦ ۝ ٨٥٧ ۝ ٨٥٨ ۝ ٨٥٩ ۝ ٨٦٠ ۝ ٨٦١ ۝ ٨٦٢ ۝ ٨٦٣ ۝ ٨٦٤ ۝ ٨٦٥ ۝ ٨٦٦ ۝ ٨٦٧ ۝ ٨٦٨ ۝ ٨٦٩ ۝ ٨٧٠ ۝ ٨٧١ ۝ ٨٧٢ ۝ ٨٧٣ ۝ ٨٧٤ ۝ ٨٧٥ ۝ ٨٧٦ ۝ ٨٧٧ ۝ ٨٧٨ ۝ ٨٧٩ ۝ ٨٨٠ ۝ ٨٨١ ۝ ٨٨٢ ۝ ٨٨٣ ۝ ٨٨٤ ۝ ٨٨٥ ۝ ٨٨٦ ۝ ٨٨٧ ۝ ٨٨٨ ۝ ٨٨٩ ۝ ٨٩٠ ۝ ٨٩١ ۝ ٨٩٢ ۝ ٨٩٣ ۝ ٨٩٤ ۝ ٨٩٥ ۝ ٨٩٦ ۝ ٨٩٧ ۝ ٨٩٨ ۝ ٨٩٩ ۝ ٩٠٠ ۝ ٩٠١ ۝ ٩٠٢ ۝ ٩٠٣ ۝ ٩٠٤ ۝ ٩٠٥ ۝ ٩٠٦ ۝ ٩٠٧ ۝ ٩٠٨ ۝ ٩٠٩ ۝ ٩١٠ ۝ ٩١١ ۝ ٩١٢ ۝ ٩١٣ ۝ ٩١٤ ۝ ٩١٥ ۝ ٩١٦ ۝ ٩١٧ ۝ ٩١٨ ۝ ٩١٩ ۝ ٩٢٠ ۝ ٩٢١ ۝ ٩٢٢ ۝ ٩٢٣ ۝ ٩٢٤ ۝ ٩٢٥ ۝ ٩٢٦ ۝ ٩٢٧ ۝ ٩٢٨ ۝ ٩٢٩ ۝ ٩٣٠ ۝ ٩٣١ ۝ ٩٣٢ ۝ ٩٣٣ ۝ ٩٣٤ ۝ ٩٣٥ ۝ ٩٣٦ ۝ ٩٣٧ ۝ ٩٣٨ ۝ ٩٣٩ ۝ ٩٤٠ ۝ ٩٤١ ۝ ٩٤٢ ۝ ٩٤٣ ۝ ٩٤٤ ۝ ٩٤٥ ۝ ٩٤٦ ۝ ٩٤٧ ۝ ٩٤٨ ۝ ٩٤٩ ۝ ٩٥٠ ۝ ٩٥١ ۝ ٩٥٢ ۝ ٩٥٣ ۝ ٩٥٤ ۝ ٩٥٥ ۝ ٩٥٦ ۝ ٩٥٧ ۝ ٩٥٨ ۝ ٩٥٩ ۝ ٩٦٠ ۝ ٩٦١ ۝ ٩٦٢ ۝ ٩٦٣ ۝ ٩٦٤ ۝ ٩٦٥ ۝ ٩٦٦ ۝ ٩٦٧ ۝ ٩٦٨ ۝ ٩٦٩ ۝ ٩٧٠ ۝ ٩٧١ ۝ ٩٧٢ ۝ ٩٧٣ ۝ ٩٧٤ ۝ ٩٧٥ ۝ ٩٧٦ ۝ ٩٧٧ ۝ ٩٧٨ ۝ ٩٧٩ ۝ ٩٨٠ ۝ ٩٨١ ۝ ٩٨٢ ۝ ٩٨٣ ۝ ٩٨٤ ۝ ٩٨٥ ۝ ٩٨٦ ۝ ٩٨٧ ۝ ٩٨٨ ۝ ٩٨٩ ۝ ٩٩٠ ۝ ٩٩١ ۝ ٩٩٢ ۝ ٩٩٣ ۝ ٩٩٤ ۝ ٩٩٥ ۝ ٩٩٦ ۝ ٩٩٧ ۝ ٩٩٨ ۝ ٩٩٩ ۝ ١٠٠٠ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرًى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlûllah'a, Kur'an'a imân edenler. Kâfirler gibi olmayın, kâfirlerin ameli gibi amel etmeyin, kâfirlerin işleri gibi işlemeyin, kâfirlerin dinlerinde olan parça parça olması gibi olmayın. وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ Kâfirlerin hâli bu; kardeşlerine, din kardeşlerinize derlerdi إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ yahut bir gazaya çıktıkları zaman. Kâfirlerin âdeti bu idi. Seferden, gazadan geri bırakmak için; لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا "Eğer bizde olsalar, evinde olsaydı ölmezdi. Gazaya gitmeseydi ölmezdi." Bu kâfirlerin birbirlerine yahut Müslümanlara dediği sözlerdir. Siz, onlar gibi söylemeyiniz. Ecel, Cenâb-ı Hak'kın elindedir. Muayyendir, geldiği zaman kimse mâni olamaz.

لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ وَمَا قُتِلُوا ve öldürülmezdi.

حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ Âllâh CelleCelâlûhû, bunu kalplerine ilkâ ediyor şeytan vasıtasıyla ki hasret olsun kalplerinde. وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ İhyâ eden Âllâh'tır, imâte eden Âllâh'tır. Âllâh isterse bir adama evinde de hayat verir, isterse evinde de ölüm verir. Harpte de, yüz harbe iştirak eder, yine sağlam gelir.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû, yaptığınızdan Basir'dir; görür. Niçin kendine Basir demiş? Esmâ-i Hüsnâ'dandır. Yâni ben yaptığınızı görüyorum. Ne yaparsanız, ona göre mükâfat-û mücâzât olursunuz. İyilik yaparsanız mükâfat var, fenâlık yaparsanız ceza var.

وَلَيْنَ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ 157

وَلَيْنَ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ Faraza Âllâh yolunda mücadele, ci-hatta ölseniz أَوْ مُتُّمْ yahut ölürseniz. لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ Âllâh'ın mağfireti vardır günahlarınıza. Rahmet-i İlâhi'ye vardır. Rahmet-i İlâhi'ye خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ daha hayırlıdır, sizin mal-û serveti toplanmanızdan.

وَلَيْنَ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ 158

وَلَيْنَ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ Yine Âllâh yolunda ölseniz yahut öldürölseniz. لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ Âllâh'ın emrine haşrolursunuz, Huzur-u İlâhiye'ye gidirsiniz. Âllâh'ın emrine itâat etmiş olursunuz. Akıbetinize hayır elbette odur.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا 159

مِنْ حَوْلِكَ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا
عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

Hâlik-i Kâinat, Habibine emrediyor. Bak, bunların bu hâllerinin hepsi zuhur etti. Âllâh, af etti. Rasûl-û Ekrem'in kalplerinde de (hepsini bildiği halde) bunların hakkında hiçbir leke hâsıl olmadı.

“mâ” tekid içindir. Rahmet-i İlâhiye’den dolayı فِيمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ onlara yumuşak oldun, kalbin yumuşadı. Hiçbir kimseye karşı ne kin, ne buğz tutmadın. وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ Eğer senin ahlâkın şiddet-û hiddetli olsaydı, kalbin şiddetli olsaydı, etrafındakilerin hepsi dağılırlardı. Fakat senin bu rahmetini, bu merhametini görünce, düşman bile senin etrafına toplandı. وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ Onların kusurlarını af et. Âllâh’tan mağfireti de talep et. وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ Yine halkana al, onlarla müşavere et.

Müşavereden murad; Rasûl-û Ekrem’in emrettiği emirdir, kimse onun emrine muhalif bir şey demez. Fakat müşâvere meclisine almakla iltifattır, “sen de söyle.” Bu müşâvere de kat’i olan şeylere karşı değildir, Umur-u Diniye’ye karşı değildir. Meselâ “bu hurma ağacını koyalım mı, bu tarlayı ekelim mi” bu gibi şeylerde. Umur-u Diniye’de müşâvere yok.

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ Her neye azmettin ise Âllâh’a tevekkül et. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ Âllâh CelleCelâluhû, Âllâh’a tevekkül edenı sever. Âllâh’a vekil etmek, umurunu Âllâh’a bırakmak, Âllâh’a umurunu bırakanları, sever Âllâh!

160- إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

İn İnzur'kümü Allâh, size yardım etmek irade ederse, hiç kimse size galip olamaz. Eğer Âllâh, size yardım etmezse İnzur'kümü kim size yardım eder? Men' dâ'ı alâzı İnzur'kümü Allâh'tan başka kimdir, size yardım eder? Felî'to'k'el' mü'minun Allâh-û Teâlâ'ya, Mü'minler mademki imân etmişler. İmânın icâbatı olarak, Âllâh-û Teâlâ'ya tevekkül etsinler.

Efendim bu âyetin sebab-i nüzulü; şimdi münafıklar durmaz ya! Medine'de o yahudiler dolu. Aralarında, eğer ki "Âllâh bizi af etti fakat herhalde bizim bir hakkımız da yok. Emval-i ganaimi taksim ederken herhalde bizi mahrum edecek" dediler. Yahudiler ilka ettiler. "Size bir şey vermezler çünkü siz harb etmediniz. Bilakis harbin aleyhinde çalıştınız. Emval-i ganaimden size bir şey vermez, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem." Böyle dediler.

161- وَمَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغُلْ يَأْتِ بِمَا عَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تَوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Şimdi efendim sebab-i nüzulü âyet bu; "ğıl" kelimesi, "ğılû ğış" diyoruz. Ğış; aldatmak. Ğıl; gizlice bir şeyi almak yâni birisinin hakkına tecavüz etmek gibi. Uhud Vak'asında çünkü Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in tâyin etmiş olduğu bir yerde, bekçi olarak ikame ettirdiği iki ufak tepede, onlar yerini değiştirdiler Emr-i Peygamberi olmadan. Zaten de mağlubiyete sebep oldu o sırada. Ondan dolayı da münafıklar başladılar, aralarında

dediler ki; "Bu peygamberdir. Bir şey yapsa Cenâb-ı Hak, onu af eder. Mademki bu adamlar Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhives-sellem'in emrini ifâ etmemişler, bunları mahrum edecek emval-i ganimetten." Yâni hûlâsa bir nifak! Yahudilerin tesiridir, Müslümanların arasına. Bundan sonra mademki bunların bu hareketi olmuş. Hâlbûki Âllâh af etti, Rasûl-û Ekrem af etti. Affettikten sonra artık bir mesele yok. Olmuş fakat öyle değil de; "Mademki bunlar yapmışlar, Rasûl-û Ekrem onları mahrum edecek." Ğıl yâni onların hakkını vermeyecek dediler. Âyet nâzil oldu, âyetin bir sebebi budur ki bunlar yalan söylerler. Bir de Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, eğer ki Cenâb-ı Hak'kın en ziyâde sevdiği, Seyyid'ül Mürselin'dir. Fakat Emr-i İlâhiye'ye mutidir, itâat etmekle mükelleftir. Eğer faraza bir peygamber bile Emr-i İlâhiye'ye karşı gelirse ceza görür. Yâni İslâmiyet'te fark yok, onun için söylüyor. Sebeb-i nüzulü bu, kelimeler böyle.

وَمَا كَانَ ^{لِنَبِيِّ} Yoktur, "vemâ yenbağî" gerekmez, olmaz ^{لِنَبِيِّ} bir peygamber için, ^{أَنْ يَغْلُلَ} bir hakkı alsın, başkasının hakkını. Bir peygamber buna tenezzül etmez. Çünkü peygamber, Emr-i İlâhi'ye bağlıdır. Bir peygamber için başkasının hakkını vermemek yok. ^{وَمَنْ يَغْلُلْ} Her kim ki bunu yaparsa, başkasının hakkına tecavüz ederse velevki peygamber de olsa ^{يَأْتِ بِمَا عَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ} gelir kıyâmet gününde, (o Ğıl yapılan) yaptığı hata ile beraber gelir. Herkes kendi amâliyle beraber Huzur-u İlâhiye'ye gelir, defter-i amâller açılır. Eğer ki peygamber de olsa ki peygamberler yapmaz ya! Farazidir. Eğer faraza bir peygamber bile, Âllâh'ın emrine muhalefet ederse o cezasıyla beraber, günahıyla beraber huzura gelir. Ve ceza getiririr, götürür. Fark yok dinimizde.

Zira o vakit, Kureyşilerin zenginlerinden birisinin kızı bir hır-

sızlık yapmış. Rasûl-û Ekrem emretmiş. "Elini kesiniz," Ahkâm-ı İlâhiye'yi. Artık yalvarmaya başlamışlar orada, burada. Demiş; "vâllâhûl Azim. Eğer Fatıma binti Muhammed Radyallahû Anha bile bu işi yapsa yine elini keserim." Dinimiz de fark yok. Ki tabii! Fatıma Radyâllâhû Anha yapmaz da yâni misâldir.

وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ Kim böyle bir "ğıl" yapar, başkasının hakkına tecavüz ederse "ye'ti yevmel kıyâmeti" kıyâmet gününde gelir, يَأْتِ بِمَا غَلَّ yaptığı bir cürm ile beraber, Huzur-u İlâhiye'ye. Yalnız huzura gelmekle de kâfi gelmiyor, ondan sonra da. ثُمَّ Ondan sonra ثُمَّ yerine getirilir (tevfiye; yerine getirmek. Orucu tevfiye etti yâni yerine getirdi.) كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ her nefsin müstahak olduğu, kesbettiği amelin cezası veriliyor. Eğer hayır ise mükâfat ihsân ediliyor, şer ise ceza veriliyor. Ceza bu fakat Hâlik-i Kâinat isterse affeder. Buna müstâhak olur lâkin Âllâh isterse. Çünkü eğer imân yerindeyse, büyük günahları yapan adam da behe-mehâl cehenneme girecek diyemeceğiz. Meşîyyet-i İlâhiye'dedir. Adam bir tevbe eder. Tevbe, Âllâh kabûl eder biliyoruz. Cenâb-ı Hak'kın vaadi var. Fakat tevbe de etmedi, birçok günahlar da yapmış lâkin imânı var. E, bu adam her hal cehenneme gideceğini kimse diyemez ki. Meşîyyet-i İlâhiye'dedir. Müstâhaktır cehenneme! Diyeceği bu bak. "Cehenneme müstâhaktır" fakat istihkak-dan sonra sahib-ı hakiki ise sahiplidir.

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ Zulüm görülmez. Yâni günah yapmadığı halde ceza vermek ve yahut günahından kat kat fazla ceza yüklenmek yok. Niçin böyle? Peygamberan-ı İzam, Rıza-i İlâhi'nin peşindedirler. Rıza-ı İlâhi'yi kesbin peşinde olan kimsenin elbette hâli böyle olur.

162- أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

أَفَمَنِ Rıza-i İlâhiye'ye tâbi olan kimseler. Hemze-i istifhamdır. Yâni Âllâh-û Teâlâ'nın razı olduğu fiillerle meşgul olan bir adam ki meselâ Peygamberan-i İzam. كَمَنْ بَاءَ O kimse gibidir ki "bae-recaa" Saht-ı İlâhi ile masiyet ile rucû etmiş. Hepimiz Âllâh'a rucû ederiz. "inna lillahi ve inna ileyhi raciun" "bae"nın mânâsı "recaa." "ve ebu ilâ nefsi" yâni "ercû ilâ nefsi" seyyidûl istiğfar. Âllâh'a rucû edeceğiz, kıyâmette huzuruna gideceğiz hepimiz. Âllâh'a rucû ettiği zaman; Rıza-i İlâhi peşinde vaktini geçirmiş kimse ile masiyetle meşgul olan kimse bir olur mu? "efemenit tebea rıdvânellâhi" Âllâh'ın rızasına itâat eden كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ Âllâh'ın sahtına sebep olan, masiyet eden gibi midir? وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ Onların me'vası, yeri cehennemdir. وَبِئْسَ الْمَصِيرُ Ne fenâ bir mercidir cehennem. Yeri budur, hakkı budur. İmân ile giderse, isterse sahibi af eder.

163- هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ

Bu cennet-û cehennem de; cennetin de dereceleri var, cehennemin de derekeleri var. Cennete, Fazl-û İlâhi ile imândır sebep gitmeye. Fakat içindeki nimetler, insanın dünyada yapmış olduğu amâl-i sâliha ile mütenasiptir. Amâl-i sâlihâsı ne kadar çok ise daha yüksek cennetlere girebilir. Fakat giriş imân ile, Rıza-i İlâhiye ile.

Cehennem de böyle. Cehennem, küfre mukabildir. Sebebi küfürdür. Fakat cehenneme gittikten sonra onun da derekeleri var,

hepsi bir değıldir. Meselâ keferenin birisi iyilik yapar, yol yapar, şunu yapar bunu yapar. Birisi de kâfirdir, cehennem ehlidir. Birisi de imânı yok, kâfirdir fakat çok fenâlıkları da yapıyor. Eğer her iki keferenin de cezası mütenasip olursa Adalet-i İlâhiye'ye muvafık düşmüyor. Öyle ise ne oluyor? Ameline göre cehennem.

Cehennemin içinde türlü türlü azaplar var. Ameli çok pis olan cehenneme gidiyor küfre mukabil. Azap, ameline mütenasiptir. Cennete girmiş olan, imânına mukabil cennete gidiyor. Oradaki deracât, ameline mütekabildir.

Peygamberan-i İzam'ın hâli, Rıza-i İlâhi ile meşguldürler. Onlar, bize bir Lütf-û İlâhi'dir Cenâb-ı Hak, mahlûkata göndermiş. Onlar olmasa kim doğru yolu gösterirdi, Müslüman halka.

164- لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Âllâh CelleCelâlûhû, büyük bir minnet-û nimet ihsân etmiş Mü'minlere. إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا Onlardan peygamber gönderdi. مِّنْ أَنفُسِهِمْ Nefsinden yâni insan olarak. "min enfesehim" de var ayrı bir aşereden. "Enfesinden" yâni Rasûl-û Ekrem muraddır. Rasulû Ekrem'in Abâ-û Ecdadı, Âdem Aleyhisselam'a kadar bütün zamanlarının en iyileriydiler. "Enfes" ise bu mânâdır. "Enfüs" ise nefislerinden yâni "insan." Âllâh lütfetti peygamberi gönderdi, bizim cinsimizden gönderdi. Eğer cinsimizden insan olarak göndermeseydi, melek gönderseydi. Cins ayrı olduğu için biz, ondan malûmat iyi alamazdık. Nitekim cinsiyetin çok büyük tesiri var hatta şeytan bile.

Şeytan-ı cinni var, şeytan-ı insi var. Şeytan-ı cinni nihâyet bir hayâl atar gider, üzerine düşmüyor fazla. Fakat şeytan-ı insi üzerine düşer de ta! fenâliğa sevk edinceye kadar. Demek ki şeytan-ı insi, şeytan-ı cinniden daha müessirdir. Öyle ise Peygamberan-ı İzam da eğer meleklerden gelseydi. Biz, onlardan hemcinsimiz olmadığı için, tam alamazdık. Onun Lütf-û İlâhi ile beşer şeklinde geldi. Hatta eğer melek de gelseydi. **“ve lev cealnahü melekel le cealnahü racülev ve lelebesna aleyhim ma yelbisun”** Eğer melek de olsaydı yine Âllâh-û Teâlâ, onu insan şeklinde kıyafetinde göndercekti ki insanlar istinas etsin.

يَتْلُوا Okuyorlar o peygamberler, عَلَيْهِمْ Mü'minlere آيَاتِهِ Kur'an-ı Azimüşşân'ın âyetlerini okuyor. وَيُزَكِّيهِمْ Okuyor, hayatında Rasûl-û Ekrem okutturmuş. Ondandır da onun vekilleri, onun âlimleri, onun vâsitaları. Kıyâmete kadar her kim ki Kur'an'ı birisine okutturursa yine Rasûl-û Ekrem okutturmuştur. Çünkü o nerde buldu? Sırayla yukarı yukarı Rasûl-û Ekrem'de buldu. Bugün de bir adam halis olarak (çünkü ibâdetle halis olmak lâzım gelir, halis olmazsa hiçbir kıymeti yok) halis olarak gelirse yanına, iki çocuğa Kur'an-ı Azimüşşân'ı güzel ders verirse (eğer ki onun lisânından çıkar) yine Rasûl-û Ekrem'dir okutturur. Çünkü o Kur'an-ı, Rasûl-û Ekrem oraya vermiştir. Her peygamberin satha-i amalindeki amel, bütün ümmetin ameline müsavi defter geçiyor. Kıyâmete kadar böyle gidiyor.

آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ Onları tathir ediyor. “Sû”; fenâ akidelerden, fenâ ahlaktan, tathir ediyor cehaletten. وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ Kur'an (elif lamla olduğu için Kur'an'dır.) Kur'an'ı tâlim ediyor. Okuyor başka, bir de mânâyı talim eder başka. وَالْحِكْمَةَ Hikmeti; hikmet ki ilm-û

ameldir, helâl-û haramdır yahut Âhadis-i Nebeviyye'dir. Bunların hepsi de hikmetin içine dâhildir. Bunu da Rasûl-û Ekrem, bize tâlim ediyor.

وَإِنْ Muhaffeftir, müsahhardan yâni "veinnehûm. Onlardan evvel, Kur'an'dan peygamberden evvel كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ mübin olan, beyyin olan, zâhir olan bir dalalet içindeydi insanlar. İnsanlar, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in teşrifinden evvel Avrupası da Asyası da her tarafı da bir büyük dalalet içinde, vahşet içindeydi. Zaten bu büyük devletler yoktu. Olanlar da vahşet içindeydi, birbirinin kanını döken insanlardı.

165- أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Âyet-i Kerime'nin sebab-i nüzulü; Uhud Vak'asında fevkâlâde bir hâl zuhur etti. Evvelâ büyük bir galebe Âshab-ı Kiram tarafından zuhur etti. Ortasında bir mağlubiyet zuhur etti. Ondan sonra da yine bir galibiyet zuhur etti. Zaten itimat sonunadır, öyle gitti.

Şimdi, Uhud bittikten sonra aralarında diyorlardı. "Nasıl olur? Rasûl-û Ekrem aramızdadır. Aramızda olduğu halde, Müslümanlara yardımı vaad etmiş Âllâh! Nasıl olurdu, biz mağlup olurduk?" Asıl sebab-i nüzul-ü âyet bu.

أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا قُلْتُمْ (Hemze-i istiğfam, ekultûm'un üzerindedir.) Size musibet isabet etti Uhud'da. Uhud'da birçok Âshab-ı Kiram şehit oldu hatta yetmişten fazla şehit olduğunu diyorlar. Dördü muhacir, öbürlerin hepsi Ensar-ı Kiram'dan idi. Yâni yolunu bozan, fikrini bozanlar şehit oldular, yâni

hiç kalmamış gibi oldu. Size musibet isâbet ettiği zaman, niçin evvelki Bedir Vak'asını, bir sene evvel Âllâh-û Teâlâ'nın size verdiği o lütfu unutuyorsunuz? اَتَى هَذَا قُلُّ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ O'nun iki mislini, Bedir'de isâbet ettiniz onlardan. Bedir'de o kadar zayıf, 313 kişi olduğunuz halde, 70 tane onların en şecilerini telef ettiniz. 70 taneyi de esir ettiniz, öbürleri de kaçtı. Bu nimeti Cenâb-ı Hak, bir sene evvel size ihsân etti. E, bugün burada, bu mağlubiyeti gördünüz de neye o galibiyeti hatıra getirmiyor, unutuyorsunuz? Bu bir.

Bir de **"kul hüve min indî enfûsekûm"** burada zâhir olan mağlubiyete, nefsiniz sebep vermiş. Siz, merkezi terkettiniz. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in tâyin ettiği yeri bıraktınız, boş kaldı. Boş kalınca düşman geldi oraya oturdu, girdi içine oturdu. Demek ki sebebiyeti siz verdiniz. Öyle ise cezasını göreceksiniz.

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, her şeye; nusret-i yardıma da men'e de kadirdir. Siz, Rasûl-û Ekrem'e muhalefet yaptığınız için nusretini menetti, bir arada. Hem telef fazla şehit oldunuz, hem de mağlup oldunuz bir arada. Fakat bunun da bir hikmeti var.

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّقَى الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ -166

Size isâbet eden الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ iki cenah yâni Uhud vak'asında kâfirlerle mütelaki olduğunuz zaman o mağlubiyet, Âllâh'ın iradesiyle oldu. Size bir terbiye, bir de Âllâh'ın iradesiyle oldu hikmet var. Hikmeti bu; وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ halis olan Mü'minler ilm-i zuhur ile bilinsin. Efendim Âllâh, biliyor zaten. Bir şey yok fakat bilgi zuhura gelmeyince hükme medar olmu-

yor. Hâkim bilir de bu adam hırsızdır fakat hırsızlığı görmeyince hükmetmez, "bunu hapse götürün" demez. Âllâh biliyor, Âllâh'ın ilmindedir. Çünkü Kur'an ile amel ediyor Cenâb-ı Hak. Onun için ilmiyle değil, zuhur ettikten sonra mükâfat-û mücazat ihsân ediyor. وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ İlm-i zuhur ile Mü'minler zuhur etsin. Rasûl-û Ekrem'in sözünü, her şeyin üstüne kabûl edip de sath-ı harpte muharebe edenler meydana gelsin.

167- وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ
ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَبْعَنَا كُفُّهُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ
مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
يَكْتُمُونَ

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا Münafiklar da zuhur etsin, kaçınsınlar. Eğer bu vak'a olmasaydı, münafiklar zaten câmiye gelir, nâmaz kılar, İslâmiyet'ten haber verir, geçer gider, kim bilir onu? Kim bilir bu münafiklık? Mevlâna diyor ki; "Damar damardır, kıyâmete kadar devam edecektir." Zannetmeyiniz zaman gelecek de münafik olmayacak. Zaman-ı Saadette münafiklar vardı, sonra var, bugün de var, kıyâmete kadar olacaktır. Damar damardır, Hikmet-i İlâhiye'ye müstenittir.

Biz Elhamdülillah, Müslüman olduğumuz için istiyoruz ki her şey Müslüman olsun. Fakat bu, Hikmet-i İlâhiye'ye muhaliftir. Yalnız cenneti doldurmaz, cehennemi de dolduracak Cenâb-ı Hak. Âllâh Teâla'nın yalnız Rahm-û Kerem sıfatları afv-û mağfiret değil, kahr-u gazap sıfatları da var. Ona da muttasıf olmak lâzım gelir. Öyle ise bunların da bulunması lâzım gelir, ortada bulunması lâzım gelir bunların. Bu Uhud vak'asının bu şekilde zuhuru, mü-

nafilelerin zuhuruna sebep olmak içindir. Münafık belli olsun da cezaya istinat etsin.

وَقِيلَ لَهُمْ Vak'adan sonra münafıklar kaçtılar. Üç yüz kişi idi, Abdullah bin Übey arkadaşları ile beraber kaçtılar. Onların etrafındaki Âşab-ı Kiram dediler; تَعَالَوْا "Geliniz, kaçmayınız, قَاتِلُوا muharebe ediniz فِي سَبِيلِ اللَّهِ Âllâh yolunda. Siz de Müslüman seklindesiniz, geliniz kaçmayınız da imânınız varsa Âllâh yolunda muharebe ediniz. Eğer imânınız yok ise أَوْ ادْفَعُوا memleketi müdafâa ediniz, memleketiniz için. Bunlar girecekler Medine'ye, bahçelerinizi berbat ederler, size zulüm ederler. Eğer imânınız varsa İlay-ı Kelimetullah için muharebe ediniz. İmânınız yoksa memleketi müdafâa ediniz."

Bak efendim, bugün hatta Arabistan'dan bahsedelim. Bu kadar harp oluyor. Mütemudiyen memleketi müdafâa, memleketi müdafâa! Canım memleketi müdafâyı ikinci satıra bırak, evvel İlay-ı Kelimetullah'ı, İslâmiyet'i müdafâyı söyle. Onun arkasında memleket müdafâa olur zaten. Eğer oradaki insanların niyeti, halis İlâh-i Kelimetullah olur da muharebe ederse, arkasında memleket zaten çıkar. Fakat onu hiç ağzına alan yok. Memleketi müdafâa, memleketi müdafâ. Ben gittikten sonra memleketi ne yapacağım.

Bak münafıklara o zaman böyle demişler. "İmânınız varsa Âllâh için muharebe ediniz, imânınız yoksa memleketinizi müdafâa ediniz." Cevaben münafıklar dediler; قَالُوا لَوْ تَعْلَمُ قِتَالًا "Eğer bizim tam imânımız olsaydı, bu harpdır, muharebedir, Lillah içindir! لَا تَتَّبِعْنَاكُمْ Size tâbi olurduk" yâni meydana çıkardılar küfürlerini. Buyuruyor ki; هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ Münafıklar o gün küfre, لِلْإِيمَانِ imândan daha yakın idi, küfre yakın idi. Şimdi bu vak'a

zuhur etmeden evvel, bunlar Müslümanların arasında oldukları için (malûm ya münafığın hâli bu; bir koyunun iki sürü arasına düşmesi gibidir, ara sıra o sürüye bakar, ara sıra o sürüye bakar, müteredditdir içinde.) Şimdi bu vak'alardan evvel onlar, imânâ daha yakın görünürdü. Fakat bu vak'a zuhur ettikten sonra küfre daha yakın göründü. Ve oraya girdiler. هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ O gün onlar küfre karşı, اقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ imândan daha yakın idiler.

يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ Diyorlardı ağızlarıyla kalbinde olmayanı. Müslümanım diyordu fakat kalbinde bir şey yok. وَاللَّهُ Âllâh CelleCelâlûhû âlimdir, onların kalbinde gizlediğine. Kalbinde imân yok, küfür var, gizliyor. Âllâh CelleCelâlûhû, buna âlimdir. Âlimdir yâni onun cezasını verir.

168- الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Bunların yine bir hâli o sırada. "وَالَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا" "Ve-kaadû" ani'l cihadi yâni. Cihadı bıraktılar, gidecek girecekler Medine'ye. Oturdular, arkadaşlarına diyorlar ki Âshab-ı Kiram'a, o şehit olanlar hakkında. "لَوْ أَطَاعُونَا" "Eğer bunlar bize itâat etselerdi, bizle istişâre etselerdi, harbe girmezlerdi" ve öldürülmezlerdi" dediler. Yâni evinde oturan öldürülmez, ölmez demektir. Sebeb-i nüzul-ü âyet budur.

Âllâh CelleCelâlûhû, onları tekzip ediyor. Diyor ki; قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ Mademki evde oturmakla insan ölmez kalıyor. "Ölüm geliyor! Nefsinizden ölümü def ediniz." Âllâh CelleCelâlûhû,

bir tâun vermiş, bir hafta içinde bu münafıklardan 70 tanesi evlerinde ölmüştür. Âyetin sebab-i nüzulü budur.

Eğer dediğiniz doğru ise evde oturan ölmezse فَادْرُؤْ def ediniz. إِنَّ أَنْفُسَكُمْ الْمَوْتَ İşte ölüm geliyor, öldürüyor. Mevti, ölümü def ediniz. إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer doğru iseniz, evde olanlar ölmeyecek diyorsanız, ölümü kaldırınız, men ediniz kendinizden. Bu mevzû bitti.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ 169

Şimdi Hâlik-i Kâinat, orada mücahede, fillah olan farz yâni İlay-ı Kelimetullah olan, Âllâh'ın kelimesi olan "Lailâheillâllâh Muhammedun Rasûlûllah"ın ilâsı için hayatını veren insanları, Hâlik-i Kâinat methediyor. Ki burada öyle oldu bunlar. Diyor ki; وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ "Muhakkak! Zannetmeyiniz Allah yolunda şehit olanlar, أَمْوَاتًا ölmüşler diğer ölümler gibi. Âllâh yolunda vücudunu ikna eden kimseler, şehitlerin ölümü, diğer insanların ölümü gibi değildir." Eğer ki zâhiren ruh, vücuttan ayrılıyor. Fakat بَلْ أَحْيَاءُ onların ruhları (bütün ruhlar zaten ölmüyor efendim, ruh o alemden gelmiş, ebediyyet için halkolmuş, gariptir. Vücut ise topraktan halkolmuş, memleketindedir, yerlidir. Hikmet-i İlâhiye ile o garip olan ruhu, bu vücut içinde Cenâb-ı Hak bırakmış ki bir müddet-i muayyene. Hikmeti yerine gelsin.)

İşte herkesin bedeni öldükten sonra ruhu ölmez. Fakat kiminin ruhu muazzebdir, kiminin hiçbir şeyi yoktur. Zaten ruh, vücut ile beraber azap görüyor. Bu mesele çoklarının zihnini şaşırt-

tıyor. "Efendim öldükten sonra nasıl olur, ne azap görüyor? Kabri açıyoruz da bir takım kemikler var, nasıl oluyor?" Bunların hepsi hatadır. Bir defâ Kur'an-ı Azimüşşân'da, tefsirlerde, hadislerde; ruh ile vücut beraber azap görür, beraber nimetlenir. Bunu bizim görmememiz, buna delil olmaz. Bakınız ki faraza bir adamın dişi. Bakıyosun beyaz, parlak bir diş. Âllâh muktedir. O beyaz parlak dişin altında öyle bir acı veriyor ki dayanamıyor. Bizim gördüğümüz o vücut, o kemikler velev ki defnedilmese bile, Âllâh öyle bir acı verir ki bildiği kadar verir. Ruh da zaten beraber orada elemi çeker. Yâni kabrin azabı; ruh ile vücut beraberdir. Kabrin nime-ti; ruh ile vücut beraberdir. Çünkü dünyada ikisi beraber iştirak etmişler. Ne kazanmışsa kazanmışlar. İyilikse beraber, fenâlıkse beraber. Zaten ruh eğer muazzeb değilse, vefât ettiği zaman bağlı değildir. Bağlı olmadıktan sonra her yere gezebilir.

"Ya biz niçin kabirlere gidiyoruz da ziyâret ediyoruz?" Kabrin ziyâretini, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem birkaç hadislerle de beyan buyuruyor. Birçok menfâatleri vardır. Fakat mânâsı o değil ki o adamın ruhu başka yerde ziyâret edilmez. Biz şimdi burada da Halid Bin El-Zeyd Radiyallahû Anhû tasavvur etsek, hatamızı tasavvur etsek. Âllâh'a, vesile olarak şefâatini talep etsek. Burada oturduğumuz gibi, aynı kabrin başında da o olur. Lâkin bu ruh, o vücutla beraber uzun zaman beraber bulunmuşlar, müş-terek yaşamışlar. Bir alâkası fazladır kabirde. Ruhun, vücut ile beraber uzun zaman bulunmasından dolayı, vücut da kabirde bulunduğundan, ruh eğer ki serbesttir fakat alakası daha fazladır buradan. Onun alakası, oradan buradan daha fazladır. Fakat burada da istimdat edilir, orada da edilir. Onun için orada ziyâret ediliyor.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا
Âllâh yolunda, İlây-ı Kelimetullah yolunda hayatını verenleri ölü zannetmeyiniz, başka

ölüler gibi. **بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ** Rabbinin nezdinde hayat sahibidirler. **يُرْزَقُونَ** Rızıklanırlar cennetin nimetlerinden, manevi nimetlerinden. Artık onların bildiğimiz nimetler, cennetler, yemişler, hiçbir kıymeti yoktur ki Cenâb-ı Hak'ka böyle yaklaştıktan sonra.

Efendim, bu zaten öteden beri ziyâret-i kubur vardı. Şimdi vahhabiler bunu men ederler. Ona da pişman olmuşlar ama ne yapacağını bilmiyorlar. Belki de ıslah olurlar sonradan. Evvel hiç müsâade etmezlerdi. Şimdi yalnız hanımlara müsâade etmiyorlar, erkekler gidiyorlar. Belki temenni edelim de Âllâh ıslah etsin. Onlar da nihâyet meâlî Müslüman'dır. Biz bunları, ehl-i kıblenin hiçbirisini kâfir bilmiyoruz. Hatadır yâni gerçi Müslümanlardan ayrı bir şekilleri vardır bazı yerlerde fakat küfre kadar gideceğine kail değiliz. **Lailâhe illâllâh Muhammedûn Rasûlûllah** diyor, nâmaz kılıyor, oruç tutuyor, kible yapıyor. Bazı hataları vardır, o hatalar onunla Âllâh'ın arasında. Ümit ederiz Cenâb-ı Hak, onu af eder. Sonra birçok şeyleri de yavaş yavaş terkettikleri de vakiadır. (Şii-lerin mezhebine mi yakın?) Şii'nin de başka türlü. Şiinin de bütün Âşhab-ı Kiram'a olan tehacümünden, iftiralarından oluyor. Vardır, fırkalar olacak. Yetmiş iki fırka olacak buyuruyor Rasûl-û Ekrem Sallâllâllâhû Aleyhivessellem, ümmetten. İşte fırkalar bunlardır. Tam kâfir değiller bunlar. Hatta cehenneme giderler buyurmuş Rasûl-û Ekrem. Ebedi olan bir cehennem hulud değildir, cezayı çeker gider.

170- **فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَتَّبِعُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ**

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ Müferrahtırlar, ferahlanıyorlar Cenâb-ı Hak'kın verdiği nimetlerin fazlından. Sonra bunlar efen-

dim, sebab-i nüzul-u âyet bu bakın. Ricâ ettiler Cenâb-ı Hak'ka, dediler; "Yarabbi, bize bu lütf-û keremi yaptın, bizden sonra da bu yolda gelenlere, Âllâh için fedâ-i nefis edenlere nasıl anlatacağız? Onlar da bilsinler bu nimeti." Cenâb-ı Hak emretmiş, "Ben, onlara bildireceğim." Bildireceğim, bildiririm demiş ya! İşte bildiriyor Cenâb-ı Hak, bu âyetle. **وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ** Müsteğfirdirler, beşaret sahibidirler, müjdeyi alıyorlar. Onlara lâıyk olmayanlara da o nimeti Âllâh verir. Her kim ki halis olarak Keli-metullah'ın ilâsı için ruhunu feda ederse, onlara olduğu gibi ona da olur. Fakat halis, muhlis ise eğer. Öyleyse şehit, hakiki şehit kimdir? Bu yolda iknâ-i vücud edendir. Mademki muharib budur, şehit de budur. **أَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** Onlara bir havf yok, bir korku yok azaptan. Hüzün de yok.

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ -171

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ Müstebsîrdirler, beşaretlidirler, müjde almışlar Nimet-i İlâhiye'den, fazlından. **وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ** **الْمُؤْمِنِينَ** Âllâh CelleCelâlûhû, Mü'minin ecrini zerre kadar zâyî etmez. Kerim'dir, vermek istiyor, nasıl olur da zâyî etsin. Vaziyet değişiyor efendim, bu arada düştü.

Şimdi Uhud Vak'asının bakiyesindeyiz. Onlar mağlup oldular ve dediler ki; "Gelecek seneye bırakalım" dediler. Rasûl-û Ekrem'de kabûl etti. Kaçtılar, gittiler. Ne zamanki Hamra'ül Esed namında bir yer yâni Uhud'un arkasında bir yere gittiler, toplandılar. Baktılar ki zaten üç bin kişi idi. Onların beş yüzü telef olsa bile, iki bin beş yüz kişi mevcûtları var. Âshab-ı Kiram ise bin idi. Üç yüzü münafık çıktı, yedi yüz kaldı. Yetmiş tanede şehit olmuştur,

altı yüz kadar kişi kalmış. 600 kişiye karşı, 2500 kişi müsellaah nasıl kaçıyor? Pişman oldular yaptıklarından. Pişman oldular, geri geleceğiz dediler, haber verdiler. Daha Rasûl-û Ekrem, Medine-i Tahire'ye varmamıştı. Bunu işitir işitmez, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem diyor ki (yaralılar var içinde, adette az.) "Biz lillah için harp ediyoruz, işte ben gidiyorum, kim benim arkamdan gelirse gelsin. Yine mukabeleye gideceğim."

172- الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, Âllâh-û Teâlâ'nın emrinden başka bir şey tebliğ etmiyor ki ayrı olsun. Onlar ki Âllâh-û Rasûlullah'ın emrini yerine getirmişler, لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ birçok yaralar da isâbet ettiği halde. Bunu yapanlar onlardan, ecr-i azime nâil olurlar.

173- الَّذِينَ قَالُوا لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Şimdi mesele kaldı gelecek seneye, dördüncü senede Bedir'de. Bak, birinci sene de harp farz olmamıştı. İkinci de Bedir oldu. Üçüncü de Uhud oldu. Dördüncü de Bedir Sonra. Şimdi Bedir Sonra zamanı geldi. Zaten orada toplanırlardı, alışveriş de yaparlardı, malûm bir yerdeydi, panayırdı. Şimdi hazır oldu onlar. Fakat korku! Cenâb-ı Hak, onların kalbine de bir korku ilka etmiş, bir türlü cesaret de etmiyorlar, gidemiyorlar.

Şimdi Ebu Süfyan (ve Ebu Süfyan sonunda çok iyi olmuştur, hakkında bir şey söylemiyorum, o zamanki hâli.) Ebu Süfyan başında idi ve korkuyorlardı. Ne yapalım? Ebu Mesud namında birisi vardı, ticaretle meşguldü, bilirlerdi. Onu çağırıyor, diyor ki; "Mev'i-dimiz, Bedir Sonra, bu Bedir günüdür. Yakın olmuş Bedir, biz de hazırlık yapmışız Bedir'e gideceğiz. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem de oraya gelecek. Fakat bu sene kıtlık geçiyor, kuraklık geçiyor, ben pek de harbe gitmek niyetinde değilim. Fakat kendim gitmek istemiyorum çünkü bana ayıp olur. Sen Medine'ye git. Daha mübalağalı bizim mevcudiyetimizi bildir onlara. Onları harpten geri bırak. Onlar gelmesinler, ben de gitmem mesele hal olur. On tane deve de vereceğim sana hediye." Adam on devenin sözünü işitince, hemen Medine-i Tahire'ye gitti. Gidiyor, Rasûl-û Ekrem de Sallâllâhû Aleyhivessellem hazırlanıyor ve Bedir'e gidecekler. Diyor; "Efendim siz gideceksiniz ama ben Mekke'den geliyorum. O kadar insanlar toplanmış askerler her taraftan, aşağıdan yukarıdan. Mekke adeta dolmuş insanlardan, siz mağlup olacaksınız. Ben tavsiye ediyorum, gitmeyiniz!"

Bunu deyince; **فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** Bu, onları gevşetmek lâzım gelirken, imânın kuvvetiyle bilakis kuvvetlendirdi. **فَزَادَهُمْ إِيمَانًا** Dediler ve gittiler. Gittiklerini işitince, Mekke'den hiç birisi çıkıp da gelmedi. Onlar muvaffakiyetle işi ni gördüler, avdet ettiler. Bedir Sonra da böyle gitmiştir. İki âyet bunların hakkındadır. İşte bu sebab-i nüzulü âyettir.

الَّذِينَ Onlar ki **قَالَ لَهُمُ النَّاسُ** insanlar söyledi ki o Mesud namındaki adamdır. Dedi; **إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ** "Çok insanları toplamışlar sizin için, muharebe için, birçok insanlar toplanmış. **فَاخْشَوْهُمْ** Onlardan korkunuz, cemâatleri çoktur, silâhları çoktur."

Bunu söyleyince فَرَّادَهُمْ اِيْمَانًا bu söz, onların imânını ziyâdeleştirdi. İmânları zayıflamak lâzım gelirken, onların zannına göre. Daha kuvvetlendi çünkü Âllâh içindir bu iş, kuvvetlendi imân. وَقَالُوا De-diler; حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ "Âllâh bize kâfidir ve iyi bir vekildir."

İlk evvel İbrahim Aleyhisselam kullanmış, ondan sonra âyetle Rasûl-û Ekrem. Ve bizim içinde birçok sıkıntılarımız olduğu zaman, buna devam edersek çok faydasını görürüz. "Hasbûnâllâhü ve ni'mel vekîl, ni'mel Mevla ve ni'men nasır." İbrahim Aleyhisselam'ın kullandığı; Ne zamanki ateş yaktı Nemrut, hazır oldu, mancınık getirdiler, üstüne koydular, ateşe atarlar. Cibril-i Emin hazır oldu. Dedi; "eleke hacetûn" "Senin bir ihtiyacın var mıdır?" demiş; "emma ileyke fela" "Sana hiçbir ihtiyacım yok" demiş. Ateşe atıyorlar. demiş; "ilâ Rabbike ilmûhû vehali yekfini bi ensuali" "Benim Rab'bimin ilmi, benim hâlime muttalidir. O, kâfidir bana, sual olunmaz." Sonra buyuruyor, o zaman demiş ki; "hasbûnâllâhü ve ni'mel vekilû, hasbûnâllâhü ve ni'mel vekilû" Sonra tabi İbrahim Aleyhisselam'a telkinat, yine Cibril'dendir, Âllâh'tandır. Rasûl-û Ekrem'e de burada telkin edilmiş. Bize de Rasûl-û Ekrem ile burada murad; Ümmeti de sıkıntılar oldu mu hasbûnâllâhü ve ni'mel vekilû. "hasbûnâ" Bize kâfi, bize yeter. "Âllâhü" Âllâh (Âllâh bize yeter.) "ve ni'mel vekilû" O'na umurumuzu bırakalım, ne iyi bir vekildir.

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سَوْءٌ وَّاَتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ -174
وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيْمٍ

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ Rasûl-û Ekrem, Âshab-ı Kiram ile beraber Bedr'e

gittiler. Ondan sonra nimetlerle; beraberinde eşyaları da vardı tabi, sattılar, rahat ettiler, istirahat ettiler. Düşmanın hiçbirisi Bedr'in civarına bile gelemeydi. **اللَّهُ مِنَّا وَفَضَّلَ** Âllâh'ın lütf-û nime-ti ile münkalib oldular, Medine'ye geldiler. **لَمْ يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ** Hiçbir üzüntü bile onları mest etmedi yolda. **وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ** Âllâh'ın rızasına tâbi oldular. Rıza-i İlâhi nerde ise oraya tâbi olmak.

Efendim Rıza-i İlâhiye'ye tâbi olmak, insanı her zaman rahata yetiştirir. Fakat biz o işin erbabı olmadığımız için, zevkini almamışız. Biz zannederiz elimizden bir şey geliyor, bir şey yapacağız. Fikrimizi, zihnimizi hepsini onunla meşgul ediyoruz. Bu kâmil bir Müslümanın işi değildir. Mademki bu âlemi halkeden Âllâh'tır. Mademki beni yoktan var eden Âllâh'tır. Bugüne kadar yetiştiren Âllâh'tır. Umurunu bana bırakmadı Âllâh, kendi yaptı. Bundan sonra da yapacak yine O'dur. Öyleyse umurumuzu, "Haşâ! Cenâb-ı Hak, kâfi değildir de ben yapacağım, ben edeceğim." Bu büyük bir hatadır. Rıza-i İlâhi, Âllâh'ın rızasına bırakmaktır.

Ya Rabbi, "ilmûke bihali yekfiri ensuali" kâfidir. Ama beşeriyet itibariyle müteşebbis eder, itimat etmeyelim. Benim hatırıma bu geliyor lâkin Âllâh, hayırlısını verir. Âllâh-û âlem. **وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ** Rıza-i İlâhiye'ye tâbi oldular. Âllâh-û Rasûlullah'ın rızasına tâbi oldular. **وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ** Âllâh, azim bir fazilet sahibidir. İstedigine, istediğini verir.

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِن كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ

إِنَّمَا ذَلِكُمُ Bu telkinat, (Mesud'un yaptığı) adamla gönderdiği, bugünkü istilâhla propaganda الشَّيْطَانُ şeytanın telkinatıdır. يُخَوِّفُ

أُولِيَاءَهُ Dostlarıyla korkutuyor. Şeytanın evliyâları var, dostları var. Şeytan bir yerde aciz kaldı mı? O dostlardan istiane ediyor. Ekse-riyâ hanımlardan istiane ediyor, sonra arkadaşlarından da istiane ediyor. Musallat oluyor, yapamıyor. Yapamadı mı, o dostunu mu-
sallat ediyor. فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ ٱللَّهَ emrediyor; şeytandan ve şeytanın evliyâsından korkmayınız, Ben'den korkunuz. Çünkü sizi halkeden benim. إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ Eğer hakiki Mü'min iseniz, korku ancak benden olur.

Ondan sonra Rasûl-û Ekrem'e bir teselli. Bunların küfürde olan vaziyetlerinden dolayı. Eğer ki Server-i Âlem Sallâllâhû Aley-hivessellem zaten Bahr-ı Mâlûmat idi, Bahr-ı İlim idi, Bahr-ı Hilm idi. Lâkin Hâlik-i Kâinat, Habibini seviyor. Ara sıra iltifat ediyor ve teselliyât yapıyor. Diyor ki;

وَلَا يَحْزُنُكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَصُورُوا اللَّهَ شَيْئًا ۖ
يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ 176

الَّذِينَ يُسَارِعُونَ وَلَا يَحْزُنُكَ Ey Habibim! Seni mahzun etmesin, küfürde süratli hareket edenler. Süratle kâfir olur فِي الْكُفْرِ ve gelir diyor ki; "böyledir, şöyledir" der. Böyle bu, seni mahzun et-
mesinler. إِنَّهُمْ لَن يَصُورُوا اللَّهَ شَيْئًا Bütün dünya kâfir olursa Âllâh'a hiçbir ziyân yapamaz. Bütün dünya Fir'avn olsa, Âllâh'ın azamet-û kudretinde bir zerre noksan olamaz. Bütün dünya da Etkâ-i Üm-
met olan Ebu Bekir Sıddık Radiyallahû Anh da olsa, yine Âllâh'ın azamet-i kudretine bir şey ziyâde olmaz. Herkes ne yapmışsa kendine yapar. Onun yaptığı amelin sevâbı, cezası kendisine aittir.

Ey Habibim, halkın küfre karşı olan inhimakinden müteessir olma. Çünkü onlar Âllâh'a karşı bir şey yapamayacaklar.

يُرِيدُ اللَّهُ Ancak Hikmet-i İlâhiye var bu münâfıklara, kâfirlere, dünyada fazla bir yüz vermekte. Dünya da fazla yüz vermek, Hikmet-i İlâhiye'ye müstenittir. **أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِي الْآخِرَةِ** Âhirette onlara bir hisse olmasın. Ahirette, Rahmet-i İlâhiye'ye nâil olmasın. Cennet-û nimetlere nâil olmasın. Dünyada meydan veriyor, istediğini yap diyor. İstedliğini yapmak için de mal-û servet ister. Fakir bir Fir'avn'u kimse görmemiş. Zengin yapıyor, hükümdar yapıyor, elinde herşey yapıyor. Küfür yolunu gösteriyor ki Fir'avn ile Karun ile beraber olsun. Dünyada istediğini yapsın ki ahirette yansın. Buna istidraç derler, de'l tedrici (tedrici olarak aldanmak.)

Meselâ kasap bir koyun alıyor. Muntazaman ona ot veriyor, arpa veriyor, filan veriyor. Acaba koyunun gözüne mi âşıktır bu adam? Yok! Koyunu tavlatmak istiyor, etinden kazanacaktır. Hâlik-i Kâinat da bu münafıklara dünya veriyor, mal veriyor, servet veriyor, mansıp veriyor, tavlansın dünyada, tam tavlansın. Çünkü cehennem dolacak. Cehennemi doldurmak için veriyor. Ahirette hiçbir şey yok. **وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ** Azab-ı azim vardır onlara.

177- **إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ**

إِنَّ Muhakkak الَّذِينَ o kimseler ki الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ küfrü almışlar, imân mukabilinde. İmânı vermiş, küfrü almış. Yâni dünyanın mal-ı servetine dayanmış. Dünyanın şânına, hâline dayanmış. Yavaş yavaş oraya meyletmış, imânı bırakmış. **لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا** Hiçbir sûretle Âllâh-û Teâlâ'ya bir zararı yok onların. **وَلَهُمْ عَذَابٌ**

أَلَيْمٌ Azab-ı elim var onların! Fakat zavallılar aldanıyorlar. Efendim diyor; "Benim hâlimi görüyorsun, ben şark ve garbı geziyorum, tayyareyle geliyorum, şöyle yapıyorum, milyonlarım vardır." Zanneder, bu bir nimettir. Bilse ki bu sebep-i azabıdır, helâkidir. Elbette belki de yapmaz.

178- وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ تُمْلَى لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا تُمْلَى لَهُمْ لِيُزَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

وَلَا يَحْسَبَنَّ Muhakkak zannetmesinler الَّذِينَ كَفَرُوا imân etmeyenler, münafıklar, mürtedler zannetmesinler. إِنَّمَا تُمْلَى لَهُمْ Bizim onlara verdiğimiz mühlet. Dünyada onlara mühlet veriyoruz. Mal veriyoruz, servet veriyoruz, mansıp veriyoruz, bu mühlettir. Verdiğimiz bu mühleti zannetmeyiniz ki خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ onların nefesine bir hayırdır. Onların nefesine hayır değildir çünkü istidraçtır, onları yakmak içindir. إِنَّمَا تُمْلَى لَهُمْ لِيُزَادُوا إِثْمًا Biz onlara imla, imhal veriyoruz ki vesile olsun. Ellerinde vasıta olsun, hataları çoğalsın. Fakir yaparsak, elinden bir şey gelmezse bir hata yapamaz, fazla fahiş bir hata. Ancak fahiş bir hata yapmak için iş başına geçmek lâzım gelir, zengin olmak lâzım gelir. وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ Mühin bir azap var onlara.

Şimdi hikmetini beyan ediyor. Bak efendim, dünyada insanlar karışıktır. Müslüman'ı da mürtedi de münafığı da kâfiri de hepsi karışık dünyada, yeryüzünde. Sofra-i İlâhiye'ye serilmiş zaten "er-Rahman" kelimesinin mealidir. Yeryüzü bir Sofra-i İlâhiye'dir. Serilmiştir, dost-u düşman hepsi ondan yiyor. Fakat dostu, düşmandan tefrik etmek lâzım gelir Hikmet-i İlâhiye'de.

Bir gün Mûsâ Aleyhisselam demiş ki; (Vahy-i İlâhi) "Ya Rabbi yetiştiriyorsun, insanı dünyaya getiriyorsun, yetiştiriyorsun. On-
dan sonra öldürüyorsun, mahveder gidersin, bunun hikmeti ne-
dir?" Demiş "Ya Mûsâ! Biliyorum, senin maksadın malûmat al-
maktır. Eğer itiraz olsaydı, seni nübüvvet defterinden kaldırırdım.
Yalnız bir tarla vardır, bir buğday ek!" Mûsâ Aleyhisselam, Emr-i
İlâhi ile bir tarlaya biraz buğday ekiyor. Çalışıyor tabi. Ekiyor, o
buğday yetişiyor, yeşil oluyor, kaba oluyor, nihâyet yetişiyor. Ye-
tiştikten sonra hasat zamanı geliyor. Hasat zamanında onu biç-
iyor, harmânâ atıyor, hayvanların üzerinde nihâyet onu ayakaltın-
da eziyor. Diyor; "Ya Mûsâ, sen de tarlayı ektin, hizmet ettin, hâsıl
ettin, yetiştirdin. Şimdi buraya attın da ayakaltında eziyorsun, bu
niçin? Niye bunu yaptın?" Demiş ki; "Ya Rabbi! Biliyorsun ki bu-
nun içinde tane var, buğday tanesi. Bunun içinde de saman var.
Buğday, samanın içinde kalırsa zâyî olur. Saman, buğdayın için-
de kalırsa fayda vermez. Onun için bunu birbirinden tefrik etmek
lâzım gelir." "Sen bunu nereden aldın, bu malûmatı?" Demiş; "Ya
Rabbi, senden" diyor. "E, sen bunu bilirsin, ben de bunu bilirim.
Ben, mahlûkâtımı böyle tefrik edeceğim." İşte buyuruyor ki;

179- مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ
مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي
مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ
أَجْرٌ عَظِيمٌ

مَا كَانَ اللَّهُ Değil, Âllâh CelleCelâlûhû لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ Mü'minleri
bırakacak, مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ bugün içinde olduğunuz gibi. Bugün
karmakarışık, kâfir-u münafık hepsi karmakarışık, hiçbir şey bel-
li değil. Bu hâlde bırakmaz Âllâh. Âllâh, onları bir fark-u temyiz

edecek. **حَتَّى يَمِيزَ الْخَيْثَ مِنَ الطَّيِّبِ** Habis, münafık, Mü'minden ayrılsın. Pis, tayyipten ayrılıncaya kadar böyle musibetler icâp eder. Musibetler zamanında tasfiye gibi olur. Mü'min daha ziyâde Âllâh'a yakın oluyor. Münafık da Âllâh'tan uzaklaşıyor.

Aynı hastalık, aynı felaketi Mü'mine verdiği zaman, Mü'min dâima (Âllâh!) diye, Âllâh'a yalvarır. Daha derece kazanıyor, Âllâh'a yakın oluyor. Aynı hastalığı, aynı dereceyi bir münafığa verdiği zaman daha ziyâde küfre yakın oluyor. Efendim, "Bize ne verdi, niçin bize verdi, kimse yok mudur bana vermiş?" Bir küfre giriyor, daha ziyâde küfürde ileri gidiyor. Aynı ameldir ha! Aynı ameldir, yerine göre değişiyor. Mü'minde imânın kuvvetine sebep olur. Kâfirde, münafıkta küfrün kuvvetine sebep olur.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ Ya öyleyse Cenâb-ı Hak muktedir-dir, gaybı haber vereydi. Yok! Âllâh, gayba muttali etmez kimseyi. Çünkü imânûn bil-gayb lâzımdır. Eğer gayb olmazsa imân olmaz. **وَلَكِنَّ اللَّهَ يُجَيبُكَ مِنْ رُسُلِهِ** Ama Âllâh CelleCelâlûhû, Peygamberan-i İzam'ı intihab-ı ihtiyar ediyor. Bazı mehribatı peygamberlerine bildiriyor. Hele Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'e, vefâtına kadar bütün mehribatı bildirmişti. Fakat hepsini tebliğ etmeye memur etmemişti. İnsanlara lâzım olanları tebliğ et demiş, lâzım olmayanları tebliğe memur değildir. Yoksa Rasûl-û Ekrem, Kıyâmet Günü hangi gündür meselâ Leyle-i Kadir hangi gündür? Pekâlâ, bilir ve tebliğ edebilirdi. Lâkin tebliğe memur değil, tebliğe memur olan kısmı tebliğ etmiştir.

مَنْ يَشَاءُ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ Öyleyse ey insanlar, Âllâh'a can-ı dilden imân ediniz, yalnız dudaklar arasında değil. Aynınız ki Âllâh'tan başka bir Hâlık yok, Âllâh'tan başka bir Râzık yok, kuvvet sahibi

O'dur. **وَرُسُلِهِ** Onun peygamberlerine de imân ediniz, Peygamberan-ı İzam'ın hepsine de. Eğer ki onların aralarında, birbirinin fevkinde dereceleri var. Lâkin hepsi de nübüvvet sahibi ve rasûldürler. Hele, Kur'an'da meskun olan 28'i inkâr etmek zaten küfürdür. Diğerlerini, bilmiyoruz da inkâra da lüzum yok. **وَإِنْ تُوْمِنُوا وَتَتَّقُوا** Eğer siz hakikaten imân etseniz Âllâh-û Rasûlullah'a. **وَتَتَّقُوا** Nifaktan korksanız, adavetten korksanız, Âllâh'tan korksanız, **فَلَكُمْ أَجْرٌ** ecr-i azime sahip olursunuz. Mevzû değişiyor burada, şimdi zekât bahsine geliyor.

180- **وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَتَاهُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ**
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

وَلَا يَحْسَبَنَّ Zannetmesin, muhakkak **الَّذِينَ** o kimseler ki **يَبْخُلُونَ** buhl ediyor. Vermiyor, bahil yapıyor. **بِمَا أَتَاهُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ** Âllâh-û Teâlâ'nın vermiş olduğu, fazl-ı keremi ile verdiği malı buhl ediyor, zekâtını vermiyor. Efendim, malda mevcût olan hak, Cenâb-ı Hak'kın emri zekâttır. Eğer ki sadakalar da var, karz-ı hasen de var fakat onları rey'ine bırakmıştır. Fakat zekâtı rey'ine bırakmamıştır, zekât mecburidir.

Zekât malını kim verdi? Âllâh! Âllâh'ın malını, Âllâh'a buhl ediyor. Âllâh'ın malını, Âllâh'ın emrettiği yere buhl ediyor, vermiyor. **بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ** Zannetmesin ki kendine hayır yapıyor. Belki onlara şerdir o. Şerdir, şerre mealidir. **سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ** Bu verilmeyen zekât, Kıyâmet Günü'nde onların boynunda tok olur. (Hadiste varid olur bir yılan.) Azapların enva-i vardır. Ce-

hennemde bir yılanın (eğer tevbe etmeyip de Âllâh da affetmezse) bir yılanın boğazına sıkışır. Ve diyor ki; "Ben senin malınım, seni bu şekilde azaplandırırım." diyor. Cenâb-ı Hak'kın emriyle.

Mevlâna diyor; **"Gencira ezdil birunkun mâlira bihkenzi çeşm"** Ey muhatap, genc-ü hazineyi gözden düşür, itimat etme. Çünkü nihâyet nihâyet hazinen olsa, bu câmii dolu altının olsa, ya sen gidersin o kalır, ya o gider sen kalırsın. Bu, başka yok, ebedi değildir. **"Gencira ezdil birunkun malira bihkenzi çeşm"** Genci kalbinden çıkar, malı da gözünden çıkar. **"Malitû marestû dermanivû genced eşteha"** Senin malın yılan olur, gencinde (definen de) ejderha olur, diyor. **"Ey eyran ki be buhliki serabende kûni"** Ey buhlinden dolayı keseyi bağlıyorsun, çıkarmıyorsun. **"Hudra bevücudu malihur sende kuri"** Para, malın çoktur diye onunla güvenirsin de böyle azamet getirirsin kendine. **"inmali Hûda asti sarfikûm derrehiru"** Bu Âllâh'ın malıdır. Sana vekâleten sarf salâhiyetini vermiş, O'nun yolunda sarf et. **"imsâk-i memalidi yerike çendekûri"** Başkasının malını niye imsâk edersin. Senin değil, sen halketmedin. Tasarrufu senin elindedir, diyor. Mevlâna böyle izah ediyor.

وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Semavat-ı Ard'ın mirası, Âllâh'ındır. Bak şimdi, biz yok iken bu dünya yok iken, Âllâh vardı. Bu dünya var iken, Âllâh var. Bu dünya yok olur, yine Âllâh var. Kıyâmette, insanlar tamam bittikten sonra kıyâmet zamanında, hiç kimse kalmadığı vakit. "li menil mülköl yevme" Nerde o Fir'avnlr, Fir'avnlık peşinde olanlar, mal benimdir diyenler nerede? Hiç kimseden cevap yok! Sonra kendi emrediyor "Lillâhil Vâhidil Kakhâr" Vahid-i Kahhar olan, Âllâh'ındır! "velillâhi mirasûs semâvâti velerdı" Bu mülk, mal, semâvat yine Âllâh'a rucû eder.

Derler ki tefsirde bir rivâyettir ama nakledelim; "İnsan neredede halkolmuş, hangi topraktan halkolmuşsa orada defn olunur." Böyle bir rivâyet var. Yerlerde Âdem Aleyhisselam halkolduğu zaman toprakta. Toprak, yalvarmaya gelmiş. Demiş; "Ya Rabbi, benden aldığın insanlar fenâlık yapar. Sana isyân ederler, ben sebep oluyorum." Yok demiş, "Benim hilkatimdir, iradem ne ise o olur." "Benim vücudumdan noksan oluyor." Demiş; "Ben yine sana avdet ettiririm." Onun için insanlar vefât ettiği zaman da vücudu yine aynen oraya girer. Böyle diyenler var. Hatta insan doğduğu zaman, bunun göbeğine bir damla, bir mikrop kadar, o topraklardan, oraya konuluyor. İnsan büyük olduğu zaman biz meselâ, ne kadar orasını yıkasa, ne kadar temizlese bir hafta sonra yine orada bir siyahlık oluyor. Ne kadar hamama her gün gitse de yine orada bir şey var. Bu oradandır, diyorlar.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
Âllâh CelleCelâlûhû, yaptığınızdan haberdardır. Yâni herkesin yaptığı kesesinde kalmaz. İyilik yapana mükâfat ihsân eder, fenâlık yapana da ceza verir Âllâh.

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ 181-
مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

Şimdi efendim, bu âyet-i kerimenin sebep-i nüzülü. Âyet-i kerime var ya **"ve ehlulullâhe karzen hasene"** karz-ı hasen. Âllâh'a karz-ı hasen veriniz. Hasen'in mânâsı; hilesiz, yalansız, riyâsız veriniz. Karz-ı hasenin sevâbı o kadar çoktur hatta sadakadan bile fazladır. Sadakada bir minnet belki olabilir, alanda kendinde bir utanç olur. Fakat karz da öyle değildir. "Ben borç aldım, borcumu vereceğim." Lâkin zamanımızda bu ortadan kalkmış. Nedendir bu? Çünkü alan adam tekrar vermiyor, üzüntü oluyor. Onun için

vermeye vermeye, halk da vermiyor. Eğer halk, aldığı gibi derhal de mümkün olduğu zaman verirse veya özür beyan ederse, Müslümanların arasında yine bu âdet cari olur. Buyuruyor ki **“ve eh-lulullâhe karzen hasene”** Âllâh’a karz-ı hasen veriniz. Haşâ Âllâh! Karza muhtaç değil ki. Âllâh, bunu borç edip de kendine masraf edecek değil. Fukaraya verdiği para, verdiği karz, Âllâh’a verir gibidir. Âllâh mükâfatını verir, demektir. Âyet bu. Fakat bunu işiten münafıklar, mânâlar çıkardılar. “Demek ki Âllâh, fakirdir de borç istiyor” dediler. İşte böyle yaptıkları için âyet nâzil oldu.

قَوْلِ الَّذِينَ لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ o kim-selerin sözleri ki قَالُوا diyorlardı. إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ “Âllâh fakirdir, ikrazı it-tihaz etmek ister. Biz zenginiz. Âllâh, bize emrediyor ki borç ikraz ediniz” diyor. وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ Biz bunu işitiyoruz! İşitiyoruz yâni teh-dittir. İşitiyoruz, onun cezasını vereceğiz مَا قَالُوا Yazarız onların bu sözünü, defter-i amâlinde yazarız. Defter-i amalinde; geçen de söylemiştik, işte teypde. Teybe sözlerimiz geçiyor. İs-tediği zaman, onu çıkardığı zaman hepsi meydana gelir. Kiramen Katib’inin de yazdığı budur. Yazılıyor orada, içinde. Meydanda bir şey olmasa bile ne vakit meydana çıktı, o bulunuyor.

وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ Onların yalnız kabahati o değil, enbiyayı katlet-mek. 70 tane peygamberi şehit etmişler, bu pisler! وَنَقُولُ بِغَيْرِ حَقٍّ O vakitte diyeceğiz ki; “Siz, o peygamberleri şehit ettiniz. Böyle, Âllâh’a iftira ettiniz. Şimdi cehennemin azabı-nı tadınız.”

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ -182-

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ Bu azap, sizin elinizle yaptığınız (el bu-

yurmuş yâni kudret ile. Her şey el ile yapılıyor, onun için el buyurmuş.) Sizin vaktiyle yaptığınız fiilin cezasıdır. Peygamberi öldürdünüz, bugün de cehenneme gidiniz. **وَإِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ** Âllâh CelleCelâlûhû, zulümden münezzehtir.

183- **الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عٰهَدَ اِلَيْنَا اَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُوْلٍ حَتّٰى يَأْتِيَنَا بِقُرْبٰنٍ تَاْكُلُهٗ النَّارُ قُلْ قَدْ جَآءَكُمْ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِيْ بِالْبَيِّنٰتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ**

Efendim yukarıda yahudilerin yaptığı, Rasûl-û Ekrem'e karşı zahmetler zaten hadd-i hesaptan fazla. Hatta buyurmuş ki **"mâ üziye nebiyyün müslima üzitû."** Benim çektiğim zahmet kadar hiçbir peygamber çekmedi. Hepsi bu yahudilerin, münafıkların yüzündendir.

Evvelâ âyet nâzil oldu. "Âllâh'a borç verir gibi fukaraya verdiniz mi?" Bu borç, adeta Âllâh'a verir gibidir. Nasıl ki bir adam borcunu edâ eder. Âllâh-û Teâlâ da o borcun mükâfâtını edâ eder. "Sanki Âllâh'a veriyorsunuz" dedi. Bu tanzim, takvir, terkid içindir. Yoksa Cenâb-ı Hak'kın kimsenin ağır alacağına ihtiyacı yok. Dedi-ler öyleyse "Âllâh muhtaçtır, mademki borçtur." İşte bunlar.

Bir de **الَّذِينَ** onlar yine. Onlar diyor; **وَإِنَّ اللَّهَ عٰهَدَ اِلَيْنَا** Âllâh CelleCelâlûhû bize ahdetmiş, vaadetmiş Tevrat'ta. **اَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُوْلٍ** Biz hiçbir peygambere imân etmeyiz, **حَتّٰى يَأْتِيَنَا بِقُرْبٰنٍ تَاْكُلُهٗ النَّارُ** ta ki bir kurban. Kurban hayvandan da olur, başka şeylerden de olur. Âllâh'a tâkarrüb edilecek bir şey. Eski peygamberlerin zamanında olmuş. Yalnız İsâ Aleyhisselam'la Muhammed Mustafa

Sallâllâhû Aleyhivessellem'e bu yoktu, emredilmemişti. Bir şeyleri yaptığı zaman, kurban; ya hayvan ya bir şey koyuyorlardı bir yere. Eğer yukarıdan beyaz bir bulut şeklinde bir şey zuhur ederdi. Kaldırırsa onu, şâyân-ı kabûl görülmüş demektir. O âdet vardı. Fakat İsâ Aleyhisselam zamanında olmadığı gibi, Peygamberimiz'de de olmadı. Dediler ki; "Tevrat'ta vardır. Biz imân etmeyiz. Hatta bir peygambere bir kurban gelecek, yanımızda konulacak, ateş gelecek, onu alacak, ondan sonra imân edeceğiz." Böyle teklif ettiler.

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem. Bunların yalancı olduğunu ve bunu da görseler yine inanmayacağını, Âllâh beyan buyuyor. Diyor ki; فَدَجَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ قَبْلِى Benden evvel birçok Peygamberan-i İzâm geldiler size. Zekeriyâ ve Yahya, ez cümle. بِالْبَيِّنَاتِ Mucize ile geldiler. Peygamberan-i İzâm geldikleri zaman kavî-i mücerredle "Efendim, ben peygamberim" demiyor. "Ben peygamberim, benim de işte mucizem." Kimsenin yapamayacağı mucizeyi gösteriyor. Benden evvel birçok peygamberler geldiler. Mucizat ile beyyinat ile geldiler. Hem وَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا سِيزِينِ istediğinizle yâni kurbanı keser de ondan sonra bir ateş yahut yukardan bir bulut gelir de alır. Bunu da gösterdiler. (Zekeriyâ ile Yahya hakkındadır.) فَلَمَّا قَتَلْتُمُوهُمْ Mademki diyorsunuz; "Bizim niyetimiz budur, alâmet budur." Niçin o peygamberlere karşı mukâtele ettiniz de şehid ettiniz. إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer siz doğru iseniz, böyle bu teklifte doğru iseniz. Bir kurban bulursa, ateş gelir de o kurbanı alırsa imân edeceksiniz. Sizden evvelkiler, geldiler de ateşi de geldi, kurbanı da aldı. Niye imân etmediler de peygamberleri şehid ettiler? Demek ki yalan diyorlar.

Yalan olduktan sonra Habibine diyor, Cenâb-ı Hak teselli olarak; "Ey Habibim bunların inanmadığına, yalancılığına müteessir olma. Çünkü bunlardan evvelki ümmetler de yine evvelki peygamberlere karşı böyle yalan tekziplerde bulunmuşlardı.

184- فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ
وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

فَإِنْ كَذَّبُوكَ Ey Habibim! Eğer senin emrini tekzip eder, imân etmezlerse. فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ Senden evvelki peygamberleri de tekzip etmişler. Halbûki الْمُنِيرِ وَالزُّبُرِ وَالْبَيِّنَاتِ bey-yinat ile mucize ile sûhuf ile (zubur; sûhuftur) kitab ile. Münir olan kitap, nurlu olan kitap, vazih olan kitapla geldiler, tebligat yaptılar. İstedikleri de oldu, yine peygamberlere imân etmediler.

O mevzû bitiyor da şimdi ölümü. O da teselli içindir, ölümü beyan ediyor.

185- كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحِرَ
عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ قَارَتْ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ Nefis, menfuh yâni ruh. Malûm ya ruh ayrıdır, vücut ayrıdır. Ruh, Âlem-i Ervâh'tan gelmiştir. Vücut, topraktan halkolmuştur. Hikmet-i İlâhiye ile Âlem-i Ervâh'tan bu ruhu, Âllâh bu kafeste hapsetmiş, koymuş. İkisi müşterek ticarete gelmişler, dünyada çalışmaya. Fakat ruhun ölümü yok. Ruh sonradan halkolmuş, ebediyet için halkolmuş. Vücut öyle değildir. Vakti geldi mi ayrılıyor. İki arkadaş, ticaret için gelmişler, zaman geldi mi ayrılıyorlar. Ayrıldığı için, beraber bulunduğu zamanlarda

o kadar seneler ahabap beraber bulunmuşlar, birbirine yardım etmişler. Acıyor, acı görünüyor ruh için de ayrılmak.

Onun için **ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** her bir nefis, her bir ruh **كُلُّ نَفْسٍ** mevti tadacaktır. Tatmak; tatlı olmak demek değildir. "Ben bu şeyi tatdım da acı gördüm. Yâni zevk ne?" Her ruh, vücudun ayrılığının zahmetini görecektir. Vücut ayrıldığı zaman, ruh tabi elemini çekiyor. Çekiyor ama **وَإِنَّمَا تُوقَنُ** **أُجُورَكُمْ** ondan sonra da tevfiye ediliyor tamamiyle. Tamam veriliyor ecriniz, **يَوْمَ الْقِيَمَةِ** kıyâmet gününde. Ecir, hem vaaddir hem vaid. Bunlar dünyada iki arkadaş çalıştıkları zaman eğer hayrat ile amel etmiş, Âllâh'ı razı etmişlerse Cenâb-ı Hak'kı. Elbette onun mükâfatını görüyor. Eğer Gazab-ı İlâhi'nin celbettiği şeylerle meşgul olmuşsa, elbette cezayı görür Cenâb-ı Hak'tan. **وَإِنَّمَا تُوقَنُ** **أُجُورَكُمْ** Sizin ecriniz, amâlinizin cezası tevfiye edilir kıyâmet gününde. Hiçbir şey boş kalmaz, dünya abes değildir. Bir adam hayatında iyilikle, Cenâb-ı Hak'kın rızasını talep ile çalışır da sonra mükâfat görmesin. İmkân var mı? Adalet-i İlâhiye'ye tevafûk etmez. Bir adam da çok fenâlık yapar. Her fenâlığını yapıyor, zulüm yapıyor, şunu yapıyor, bunu yapıyor sonra ceza görmesin. O da olmaz. Öyleyse nihâyet ne kadardır? Ruh, bedenle beraber olduğu zaman yeryüzünde geziyor. Ayrıldıktan sonra başlıyor ceza zamanı.

فَمَنْ رُحِرَ عَنِ النَّارِ Her kim ki dünyada yaptığı amellerden dolayı, Âllâh'ın rızasını kazanmışsa **رُحِرَ عَنِ النَّارِ** cehennemden, azaptan uzaklaşmıştır. Çünkü Lailâhe illâllâh ehli sağlam olursa cehennemi görmez. Ameliyle cehennemden uzak olan, nasıl uzak olur? Âllâh'ın emrine itâat ediyor, emrettiğini yapıyor, nehyettiğın-

den vazgeçiyor. Âllâh-û Teâlâ da Kerim'dir, Rahim'dir, Adil'dir. Onu cehennem azabından uzaklaştırıyor. وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ Ondan sonra da cennete dâhil olursa, فَقَدْ قَارَىٰ işte necat bulmuş, maksadına varmıştır. Dünyada olan gelip gitmesinden, eğer bunu elde etmişse büyük bir maksada nâil olmuştur. Eğer bunu yapmamışsa dünyada hatalarla amel etmiş, cehenneme yakın olmuşsa tabi hüsrana girmiştir o.

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ Bu dünyanın hayatı, bu dünyanın taayyüşü, dünyada kalması, dünyanın mal-ı serveti, hepsi de gurur verici bir metâdır. Hakikatı olmayan, insanı mağrur eden bir şeydir. Dellal bir kürkü arkasına atmış. Meselâ beş bin lirayla çarşıda satmak ister. Onun değil ki fakat kürk boynundadır, "bakınız ne kürk giymişim" diye gösterir. Mal-ı servet Âllâh'ın, mülk Âllâh'ın, her şey Âllâh'ın. Onunla mağrur olup da Âllâh'a karşı gelirse, meta-ı gurur budur. Hakikatı bu.

Mevlâna diyor; "zindegani dünya insan halk hirafeli bedihe" Dünyanın bu hayatı, mal-ı serveti aldatıyor insanı. Eğer bu hakikatı şayet böyle tam bir tasavvur ederse, nefsinı uzaklaştırıp da "Ne oluyor? Ne olur, nereye varır? Yaptım, servet yaptım, apartman yaptım, bilmem ne yaptım, sonra neredir? Sonra nihâyet kabirdir, başka bir şey değildir." Eğer bunu düşünürse o dünyadaki hayat, bir gurur vermekten başka bir şey değil. Beraber kabre götüremez, cehennem azabını da def etmez. Öyleyse ne oluyor? Kalır evlatlarına, kumarda sarf olur gider.

İşâret ediyor Cenâb-ı Hak ki Müslümanlar'ı imtihan etmek lâzım gelir. Bu babda İmam-ı Şafii'nin iki üç beyti var. Diyor ki; **"inne lillâhi ibaden fadlina"** Âllâh-û Teâlâ'nın bir takım kulları

var. Zeki insanlar. **"tâlakut dünya vehafül fitena"** Zeki insandır. "Ben nereye varacağımı" düşünüyor. Zekâvetinde buluyor ki ömrün sonu nihâyet geliyor. Geldikten sonra ne mal fayda verir, ne evlat fayda verir. Öyleyse hayatında daha onlar elden gitmeden. Çünkü bunlar hepsi dünyanın metaidir, emanettir. Günü gelir ki sahibi gelir alır. Meselâ kira etmiş bir dükkânı oturulur, kontrat müddeti geldi mi mal sahibi gelir, çık diyecek. Mutlaka o, yakındır. Âllâh-û Teâlâ'nın zeki kulları, **"tâlakut dünya vehafül fitena"** dünyayı tatbik ettirmişler, dünyaya kalbini bağlamamışlar. Bunu söylemekten yâni ticaretini, alışverişini bırak da demek değildir. Her şeyini yapar fakat kalbi Âllâh'ta olur. Âllâh'ın emrini ifâ eder. Âllâh'ın emrini ifâ ettikten sonra, nerede olursa zarar yoktur. **"nâzâru fihâ felemmâ almiru"** Dikkat ediyorlar dünyanın ahvâline. Ne zamanki anladılar. **"enneha leyse lihayyin vatâna"** Bu dünya, hiçbir hayat sahibine vatan olmaz. Dünya, hayat sahibine vatan olmaz. Çünkü o hayat sahibi, hayatını teslim edecek dünya kalacaktır. Bunu böyle görmüşler, ne yapmışlar çare? **"câaluhâ lûtce-ten vettehazû sâlihâl âmâlû fiha sufûnâ"** Dünyayı bir girdap, bir su gibi ittihaz etmişler. Amal-i Sâliha'yı da gemi yapmışlar. Amal-i Sâliha'ya binmişler ve o suyun üzerinde yürüyüp gidiyorlar.

186- لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ Muhakkak siz imtihan olunacaksınız. Dar-ı İmtihândır. "evelâ yâravne ennehûm yûftenune fi külli amin mer-ratâne-û merrateyni" Görmüyor musunuz? Herkes tâhammül etse senede bir defâ, iki defâ, üç defâ, herkes hâlinde bir imtihan hâlini

görüyor Cenâb-ı Haktan. Âllâh-û Teâlâ, imtihan ediyor kulunu her tarafta. Ya zenginlikle ya fakirlikle ya hastalıkla ya iyilikle. Bu da **لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ** muhakkak imtihan olacaksınız siz, mal-ı servetinizden. Malınız noksan olur, gider elden meselâ. **وَأَنْفُسِكُمْ** Nefsi-nizden; hasta olur, ibâdet ile belâ ile cihad ile. **وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ** İşiteceksiniz ehl-i kitaptan; hıristiyandan, yahudiden **وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا** ve dinsiz olanlardan ki mürtedler. O zaman Mekke halkıydı müşrik. Mürted; dinsiz olan. Dinsiz olan ve dini bâtil olanlardan, Müslümanlar **أَدَّى كَثِيرًا** dâima zahmet çekecekler, işitecekler sözleri.

Fakat bunun çaresi sabr-u tâhammüldür. **وَإِنْ تَصْبِرُوا** Eğer siz bunlara sabretseniz. **وَتَتَّقُوا** Âllâh'ın emrine ittika edip de Emr-i İlâhi'yi kendinize hedef etseniz. **فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ** Halas olursunuz, emrin azimet budur. Emrin azm-i umuru, azamet olan umur, hayr-ül umur budur; sabr-u tâhammül. O mevzû bitiyor efendim, ayrı mevzûdur.

187- وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبُئِسَ مَا يَشْتَرُونَ

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivessellem. Ümmetine bildir, kıssadan hisse alsınlar. O zamanları ki Âllâh, ahzetti bir vaad Tevrat'ta, İncil'de hatta sûhuflarda. Hele Tevrat'ta bütün tafsilat var. Neydi onlardan aldığı misâk? **أَيُّبِيَّتُهُ** Kur'an-ı Azimüşşân'ı, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'in sıfatlarını, halka beyan etmeyi, Âllâh size vaad ettirmişti. Yâni Âllâh-û Teâlâ, Tevrat'ta bildirmişti. Böyle bir peygamber ge-

lecek, böyle bir kitap sahibi olacak. Hatta rengi budur, şekli budur, kıyafeti budur. Rasûl-û Ekrem'in ahvâl-u kıyafeti, Tevrat'ta mevcûttur. Bunu olduğu gibi halka tebliğ ediniz ve o geldikten sonra da onun dinidir, dedi. Âllâh bu vaadi aldı, almıştır. وَلَا تَكْفُرُوا Ketmetmeyiniz, saklamayınız onun evsafını, فَتَبَدُّوا böyle emretmişti Âllâh.

Bak efendim meselâ Tevrat'ta demiş ki; "Bir peygamber gelecek. Vücudu ortadır, ne şişmandır ne zayıftır, ne çok yüksektir ne çok kısıdır. Yüzü beyaz, gözü siyahtır, dişleri parlak ve ayırdır, dudakları ince, fasâhat-û belâgatû böyle. Rasûl-û Ekrem'i tasvir etmiş. Onlar onu tağyir etmişler zaten, buradan baştan. Geleceğini diyorlar, onlar da diyorlar bir peygamber gelecek. Fakat daha gelmedi. Öyle öyle kâfir oluyor. Ne oluyor? Gelecek, uzun boyludur, gözleri mavidir, bilmem böyle tağyir etmişler Rasûl-û Ekrem'in sıfatlarını. Ve diğer ahvâli de Tevrat'ta beyan edilen şeyleri, halktan sakladılar. Saklamanın sebebi de o zamanlarda da zaten bunları ehl-i ilim sayarlardı. Peygamber bizden olursa, biz de ashaptan birisi oluruz. Öyle olmazsa o vakit, bu imtiyaz elimizden çıkar ve bu servet elimizden gidiyor. Servetimiz elimizde koltuk yerinde olsun, din meselesi ne olursa olsun. Bu madde hep caridir. Belki zamanımızda da başka memleketlerde, bizde değil haşa, başka memlekette caridir. Ben koltuğumda oturayım ama din olmuş, olmamış, umurunda bile değil. Çoğu zaman onların dinine girer ki koltuğu muhafaza etsin. İşte yahudiliğin icabatıdır bu.

فَتَبَدُّوا وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ Âllâh-û Teâlâ'nın aldığı bu, bu vaadi aldı. Onlar da arkaya attılar (kinâyedir.) Yâni hiç ehemmiyet vermediler, hiç kimseye bildirmediler. وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا Tevrat'ın âyetlerine mukabil, semen-i kalil olan dünyanın mal-û servetini elde

etmek istediler. Dünyanın mal-û serveti çok da olsa yine semen-i kalildir. Yâni semen-i kalile mukabil verdiler, acaba semen-i ke-sire câiz midir? Yok. Dünya ne ise hepsi semen-i kalildir. قَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ Ne fenâ bir alışveriş yaptılar. Ne fenâ bir alışveriş ki ahireti mahvettiler dünya için.

188- لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا آتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا آتَوْا Zannetmeyiniz, muhakkak o kimseler ki ferahlanıyorlar bu yaptığından. Bu tahriften ki o zaman, yahudilerin hakkındadır sebab-i nüzulü âyet. Fakat sebab-i nüzulü âyet, âyet-i tahsis etmez. Kıyâmete kadar, âyet âyettir. Kim o savuletle gelirse, yine aynı tehdidin hitabındadır. Meselâ bizim zamanımızda birisi, "Kur'an-û Azimüşşân'ı bir tefsir yapayım efendim" diyor. Tefsir eder de tebdil ediyor ve o tebdilden dolayı seviniyor. O da dâhildir, aynı tehdittir. O, Tevrat'ı o vakit yapmış. Bu, daha ki büyük olan kitabı yapıyor. Öyleyse âyet eğer ki yahudiler hakkındadır, Tevrat'ı tahrif etmişler. Zamanımızda da Kur'an-ı Azimüşşân'a, aklına göre mânâ verenler de aynı tehlide dâhildir. Kur'an'a, aklımıza göre mi mânâ verilecek! لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ "minettâhrifi" yâni. Yaptığı tahriften ferahlanıyor. "Efendim bilmemiştir eskiden, bu kadar müfessirler ne bilirler onlar, ben bilirim." İşte bu, aynı yahudi yolu takibidir. وَيُحِبُّونَ Severler ki أَنْ يُحْمَدُوا sena etsinler, methetsinler. "Hoca efendi ne kadar zekidir, ne kadar o zamanki papaz (o zamanki o) ne kadar zekidir." بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا Yapmadığı şey, yapmadığı için, bunu halka beyan etmedi,

Tevrat'ı okutturmadı. Ve bununla istiyor halk sena etsin. "Bak, ben bu eski hâli yapmadım, yeni bir şey icat ettim" gibi. Bunlar zannetmesinler, yine tekiddir. **فَلَا تَحْسَبْنَهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ** Te-kiden geliyor âyet. Zannetmeyiniz, o azaptan emin olacaklardır. Âllâh-û Teâlâ'nın **وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** azab-ı elimine giriftar olacaktır.

Bak efendim, iyice tafsil edemedik. Hâlik-i Kâinat buyuruyor ki; "Tevrat'ta biz tavsiye ettik, dedik ki; Bir peygamber gelir, O'nun evsafını, O'nun kitabını halka beyan ediniz. Vaad aldık onlardan." Tevrat'ı okuyan, Tevrat'a imân edenlerden bu vaadi aldık. Fakat onlar çünkü para alıyorlardı, kavmin reisleriydiler. Reisleri para itibariyle, onun için istemediler bunu meydana çıkarsınlar. Çünkü o riyaset, o para elden gidecek. Ne yaptılar? Gizlediler. Rasûl-û Ekrem'in ahvâlini tahrif ettiler, Sallâllâhû Aleyhivessellem. Tevrat'ın ahvâlini de beyan etmediler. Sonra ferahlanıyorlar. "Efendim, biz ne iyi bir şey yaptık. Halas olduk, bize bir şey gelmedi." Tekrar ferahlanıyorlar da ki "yapmadık bunu, neyimiz var oldu?" Böyle onlara azab-û elim vardır.

Eğer ki âyetin sebep-i nüzulü bunlardır. Zamanımızda da aynen böyledir. Kur'an-û Azimüşşân'a hücum ediyor. Mânâ verelim, tefsir edelim, nihâyet bir kaç para alacak. Alacak ama bunun üzerinde, **"felâ tehsebennehûm bimefâzetin minel azabi"** aynı asi'yede etek atar. Eğer ki âyet, bu yahudi hakkındadır. Lâkin Kur'an-ı Azimüşşân'ı, sebep-i nüzul tahsis etmez. Kıyâmete kadar bu bakidir. Herhangi kıyâmete kadar, herhangi bir insan, kalksa da ben Kur'an'ı tercüme edeceğim, oturacağım. Akıyla yaparsa, aynı bu tehdidin altına girer.

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Semavat-û Ard'ın, yukarı ve aşağının yeri, tasarrufu Âllâh'a aittir. Mademki Âllâh'ın mülküdür, mülkünde Âllâh istediği gibi tasarruf ediyor, tasarruf Âllâh'a aittir. Onun için mu'ti olanları cennet-i nimet ile asi olanları azap ile giriftar eder.

190- إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

Bak efendim Azamet-i İlâhiye'ye; on sekiz bin âlem diyoruz fakat bu bir şöhrat bulmuş. Yoksa ne on sekiz bin, ne yüz on sekiz bin ancak Âllâh bilir ne kadar âlemler var. Havada âlemler var. Denizin dibinde ne âlemler var. Denizin dibinde ne kadar, ne gibi mahlûkat var. Her mahlûkat bir âlemdir. Şimdi ateşin içinde hayat sahibi olan âlemler var. Fakat biz gözümüzü açtığımız zaman yerle gökleri görüyoruz. Onun için Âllâh-û Teâlâ da azamet-i kudretini bize bildirmek için yerle göğü gösteriyor. Yoksa yerle gökten daha büyük, Azamet-i İlâhiye'ye delalet edecek maddeler var. Ama biz anlamıyoruz, görmüyoruz. Gördüğümüz neyse, bize onu gösteriyor.

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ Semavat-û ardın hilkatinde ve içindeki acabiyatta; o suların gelmesi, o dağların çıkması, semavatı, melekleri, yıldızları, bunları tasavvur etse, bunlar hepsi her zerre Cenâb-ı Hak'ın azamet-i kudretine delalet eder. Gece gündüzün ihtilâfı. Yazlarda gündüzleri uzanıyor uzanıyor, nihâyet 4 saat. Her gün 2-3 dakika farkederken, 4 saat fark eder. Gündüzler 16 saate çıkar, gece 8 saate kalır. Kışta yine aynı şekilde tebeddül ede ede nihâyet geceler 16 saate çıkar, gündüz

8 saate kalır. Dakika dakika, saniye saniye birbirine giriyor. Bu tasarruf nerden oluyor? Elbette bir Fail-i Hâkim var ki bunu yapıyor. Her gün kalkıyorsun, güneş başka yerde ay başka yerde çıkar. Her gün biraz ev fark eder, gece de böyle. Bunları tasavvur ettikten sonra **لَا يَأْتِ لِأُولَى الْأَنْبَابِ** akli başında olanlara, (Lub; akla derler. Elbab; akıl sahibi. Her şeyini lubü bilir, içine çeker, çekirdeğin içine. Ki insanın da içindeki lubbü, aklıdır.) ehl-i akıl için bu kâfidir, akli başında olan. (Eğer ki akıl kâfi değildir, kâfi olsaydı Peygamberan-i İzam gelmezdi.) Fakat akıl, inkâr etmez bunu. Akıla de ki; "Bu semavatı kim halketti? Elbette, Hâlik vardır. Bu yeri kim halketti? Elbette bir Hâlik vardır. Bu mahlûkatı kim, nasıl halketti? Elbette bir kudret sahibi vardır. Bu delalet ediyor ki Fail-i Hâkim her yerde. "fehi kûlli şey'in lehû âyetûn tedillû ala ennehû vahidûn" Her şeyde alâmet var ki Âllâh CelleCelâlûhû'nun kuvvet-û kudretine delalet ediyor.

Fakat bu tefekkürden sonra tezekkür lâzım. Tezekkür etmek, hatırlamak Âllâh-û Teâlâ'yı. Böyle bu son an'a, tefekkür ettikten sonra tezekkür kolay gelir. Zaten bir kalpte Zikrullah mevcût değilse, ölüdür o kalp. Zikrullah mevcût olduktan sonra hayat bulur. Hayat bulmak için de zikir için de "efendim hemen abdestli olayım, câmiye gideyim, kibleye karşı oturayım" diyelim güzel, onların hepsi güzeldir, fenâ değil. Fakat onu her saatte, her lahzada yapmak kimseye mümkün değildir. Murad-ı İlâhi, Hâlik'ini fazla zikretmektedir. Fazla zikretmek maksud olduktan sonra abdestsiz de olur, abdestli de olur, câmide de olur, yolda da olur hatta cenabet de olur hatta yatarken de olur. Bak, âyet ona delalet ediyor. Çünkü gaye çoğalmaktır, kalbe inmektir. Öyle bir hâle gelir ki eğer

bu adam devam ederse böyle, adeta vücuttan ayrılıyor, konuşurken kalbi Âllâh söyler. Böyleleri çok var.

191- الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

اَلَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ Bu mânâyâ delalet eder, âyet. O kimse ki Cenâb-ı Hak'kı tezekkür-u tefekkür eder, Âllâh'ın azametini hatırlar, ubudiyetini düşünür قِيَامًا ayakta. Ayağımızı atıyoruz, gidiyoruz. Ayakta kim bizi tutuyor? İki ayak bu kadar vücudu, yetmiş kilo vücudu nasıl hareket ettiriyor, götürüyor? وَقُعُودًا Oturarak, oturduğu halde yine Cenâb-ı Hak'kı tezekkür eder. وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ Ve yan üzerine. Bak insanlar ya ayaktadır, ya oturmuştur, ya uzanmıştır. Başka üç hâlden hâlli değildir. O kimseler ki her üç halde de dâima hatırlıyor Âllâh'ı. Hatır ediyor, tehabbür ediyor. Hele uyku zamanında Zikrullah ile yatağa girer de Zikrullah ile uykuya dalarsa, o uyku çok lezzetli olur. Devam ederse o şekilde de ayağa kalkar. Efendim hadistir; "İnsan ne hâl üzerinde olursa dünyada ne ile meşgul ise fazla, ölüm o hâl üzerine zuhur ediyor, ölüme öyle gidiyor. Ne hâl üzerinde ölürse, haşirde Huzur-u İlâhiye'ye o hâl ile gider." Bir insan faraza hayatında, yatağında, yatağına girerken böyle bu âyetleri okur da (âyeti bilmezse Âllâh bilir ya! Lâilâhe illallâh bilir ya! Zaten Lâilâhe illallâh Muhammedûn Rasûlulah esâstır.) Buna devam ede ede yattı mı, uykuda Lafz-ı İlâhi onun üzerinde olur, uykuda onun üzerinde oldu mu sabah da uyanık da Lafz-ı İlâhi onun üzerinde olur. Çünkü emretmiş Rasûl-û Ekrem

Sallâlahû Aleyhivessellem “ennevmû ehûl mevti” “Uyku, ölümün kardeşidir.” Böyle olduğu gibi, bir adam hayatında Zikrullah ile fazla meşgul olursa, sekeratta o hâl üzerine gider. Sekeratta o hâl üzerine gitti mi, haşire de o hâlle gider.

Bak şimdi, üç hâlden başka değil insanın hâli. Ya ayakta, ya oturmuştur, ya uzanmıştır. Her üç hâlini de beyan ediyor. E, bu üç hâllerde hep abdestli olacak değil ya, uzanmış da abdestli değil. Demek ki abdestsiz de okumak câizdir. Ya tezekkür ediyor Cenâb-ı Hak’kı ayakta, ubidiyetini düşünüyor. Otururken tezekkür ediyor ve yatarken tezekkür ediyor. Zikir yalnızca Lafza-i Celâle-i Âllâh değil, yalnız **Lâilâhe illâllâh** değil. Başta bunlar gelir. Fakat bir yerde; **Sübhanâllâh velhamdülillah velâ ilâhe illâllâh, Elhamdülillahi Rabbilalemin**, Kur’an-ı Azimüşşân baştanbaşa zikirdir, tezekkürdür. Tezekkürden murad; hatırlamak. Hâlik’ini tehabbür etmek, kalbine getirmek, bu her kelime ile olur. Ayakta iken, otururken, uzanırken Âllâh’ı tezekkür eder.

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Bu tezekkürün akibinde de Âllâh-û Teâlâ’nın azametini tefekkür ediyor. Bu semavat altında direk yok, kenarında yok, havada nasıl durmuş? İçindeki mahlûkatlar nasıl durmuş? Yerin halini düşünüyor, su üzerinde devam ediyor, nasıl oluyor? Tefekkür eder ve söyler de. رَّبِّا Ey benim Rabbim! مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا Sen bu mahlûkatı, bu yerle göğü batıl olarak halketmedin. Elbette bir maksat ile halkettin. Abes halketmedin. Azamet-û kudretini bildirmek için halkettin.

Hadis-i Şerif’te varid olmuş. Bir insan faraza uzanırken yatağında yahut pencerede Ay’ı gördü yahut yıldızı gördü, Sünnet-i Seniyye budur; “Eşhedü enneleke Rabbenâ” Senin bir Rabbin var.

Sonra bu âyeti okur. "Rabbenâ mâ halagte haze batıla" Yarabbi, bunu bâtlı halketmedin. Büyük bir sevâba girer. Yıldızı gördü mü, Ay'ı gördü mü "Rabbenâ mâ halagte hazâ batıla bel halektel yedüllâ ala azametike ve kudreti" Sen bunu abes halketmedin. Belki halkettin ki azamet-i kudretine delalet etsin. Âllâh, Hakîm'dir. Hakîm'in fiilinde abes yoktur. Bu kadar cürm-ü azimi, mahlûkatı, bu yerleri gökleri, abes halkederse hakîmliğe mütenafidir. Öyleyse biz Ay'ı gördüğümüz zaman, hele uzanırken yatağında Ay'ı gördü mü pencerede. "eşhedü enneleke Rabbe" "Şâhadet ederim ki seni yoktan var eden, bir Âllâh vardır." Başka kıymetin yok, yıldıza da öyle. Sonra "Rabbena mâ halagte batıla" Ya Rabbi bunu bâtlı halketmedin, abes halketmedin. **سُبْحَانَكَ** Münezzehsin ya Rabbi, abes halketmekte. Böyle bir kâinatı faydasız, biçimsiz halketmekten münezzehsin! **فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ** Ya Rabbi, cehennem azabından bizi muhafaza et. Bu bir.

Tefekkür ederken bunu söylerler. Bak şimdi **"ellezine yezkûrunellahe kıyamen veguuden vealâ cûnûbihim ve yetefekkûrune fi halkıssemâvâtı velerdı"** tefekkür eder ve böyle söyler **"Rabbena mâ halagte."**

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ -192

رَبَّنَا Ey Rabbim! Beni yoktan var eden, bu hâle getiren Âllâh. **إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلُ النَّارَ** Her kimi ki cehennem azabı ile giriftar edersen, **فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ** büyük bir "hızı," büyük bir rezil-i rüsvalık yaptın ehl-i cehennem içinde, onların içinde, insanların içinde. **وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ** Zalimlere bir yardımcı olmaz. Âllâh, bu zalimleri cehenneme

attığı zaman, hiç kimse bu zalimlere yardım etmez ki cehennemden kurtarsın. Hiç kimse zalimleri, azaptan halas edemez. İkinci Rabbenâ bu.

193- رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَأَمَّا رَبَّنَا
فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ

Yine Rabbena ile başlar, üç olur. Bunlar beş tanedir efendim, sırayla geliyor. En büyük duâlardır. رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا Ey Rab-bimiz, terbiye eden bizi. (Terbiye eden O. Yoktan var eder, ondan sonra yetiştirir, ondan sonra bu hale getirir.) إِنَّا Bizler سَمِعْنَا işittik مُنَادِيًا bir münadi, nidâ eder. Nida eden, başta Muhammed'dir Sallâllâhû Aleyhivessellem, ikincisi de Kur'an'dır. Kur'an-û Azimüşşân kıyâmete kadar bize nida ediyor, halas yolu budur. "Ey insanlar! Halas olanlar, bununla halas olmuşlar. Sizin de halasınız bu Kur'an'a imtisaldır" diyor, nida ediyor. Kıyâmete kadar da nida eder, Rasûl-û Ekrem'in de kıyâmete kadar nidası vardır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in nidası yine Kuran'dır, hadis sûretiyle zuhur etmiş. Zaten hadisler, Kur'an'ı izah ediyor, mânâ veriyor, başka bir şey değildir. إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا Biz münadiyi, nida eden; dellâl bizim lisânımızda. Dellâl bizi çağırdı, dellâldan işittik ki Muhammed'tir Sallâllâhû Aleyhivessellem, ondan sonra Kur'an-û Azimüşşân'dır. يُنَادِي لِلْإِيمَانِ Münâda, nida ediyor, çağırıyor imânâ bizi. "Ey insanlar! İmânâ geliniz." Böyle biz işittik, Kur'an-û Azimüşşân bizi imânâ davet etti, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem bizi imânâ davet etti. آمِنُوا بِرَبِّكُمْ İmânâ davet etti yâni Rabbine imân ediniz. فَأَمَّا Biz de durmadan Âllâh'a imân

ettik. رَبَّنَا فَاعْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا Ya Rabbi imân ettik, bizim hatalarımızı, kebâir günahlarımızı affet, setr et. وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا Seyyiâtımızı da kebâirden aşağıları da setr et, ya Rabbi. وَتَوَقَّنا مَعَ الْأَبْرَارِ Bizi ebrar ile büyükler ile sâlihler ile ruhumuzu kabzet.

Mevlâna Kaddesellahû Sırrahûlaziz, böyle teşbih ediyor; Zengin bir adam faraza memleketin sahibi. İstanbul gibi bir şehir değil de ufak bir şehir. Büyük bir ev yapmış, ziyâfet veriyor. Çok bir yemekler, her odada doldurulmuş. Ondan sonra bir adamı göndermiş çarşıya, çağırıyor, nida ediyor. Diyor ki; "Ey insanlar! Filan zengin adam, konağında her odada bütün nimetleri izhâr etmiştir, hazırdır sizi bekliyor. Kim gelirse oraya, o nimetlerden istifâde eder, nimetleri yer. Gelmeyen de mahrum olur." İmân edenler, inananlar derhal giderler. Hakikaten görürler ki sofrâ hazır, yemekler hazır. Yemeğini yiyor içiyor, gidiyor. İnanmayanlar, "ben inanmam, öyle bir şey olmaz diyen" adam da mahrum kalır. İşte Âllâh CelleCelâlûhû da cennetini nimetlerle doldurmuş. O nimetlerin fevkinde, kendi Celâl-û Cemâli'ni de izhâr etmiş. Bizi de münâdi vasıtasıyla davet ediyor. Eğer biz bu davete icâbet edersek, o nimetlerin üzerine gideriz de istifâdemiz tamamdır. Eğer icâbet etmezsek elbette O'nun emrine isyân ediyoruz. Başka çare yok, cezayı göreceğiz.

رَبَّنَا وَإِنَّا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

رَبَّنَا Ey Rabbimiz, ey bizi yetiştiren Âllâh! وَإِنَّا Bize ihsân et, ver. مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ Peygamberan-i İzam'ın lisânı üzerine, bize vaad ettiğin cennet-û nimetleri ihsân et. وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ.

Kıyâmette bizi dalâlette bırakma, ya Rabbi. إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ. Senin sözünde hilaf yok, miadında hilaf yok. Mademki miadında hilaf yok, Peygamberan-i İzam'ın lisânında da davet etmiş, niye duâ ediyor? Duâdan gaye; bizi onlardan yap ki inananlardan, ora-ya götürenlerden yap, demektir.

195- فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ
أُنْثَىٰ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ
الثَّوَابِ

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ Böyle bir kimsenin duâlarını, Âllâh kabûl ediyor. Şimdi Müfessirin-i İzam'dan, hele Sultan'ül Müfessirin Abdullah bin Abbas'tan evvel, Kur'an-ı Azimüşşân'ı kimse cesaret etmemiştir, mânâya gitmeye. O da Rasûl-û Ekrem'in duâsını aldıktan sonra cesarete başladı. Diyor ki; "Beş Rabbena'dan sonra فَاسْتَجَابَ kelimesi geliyor. Kabûl etti Âllâh, bu duâyı. Mânâ-i İş'ariyesi de budur; eğer bir adam Âllâh'a karşı, böyle tazarru-u niyaz ile bir, iki, üç hatta üçtür, beşe kadar çıkarırsa isticâbe olur. Duâsı kabûl olur, iş'ari mânâda."

أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ. Âllâh, bu duâda onların duâlarını kabûl eder. أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ Emrediyor; "Ben amâl-i âmil, âmil olan bir adamın işinin ecrini, zâyî etmem sizden. Sizin yapmış olduğunuz amelin ücretini zâyî etmem." مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ İster hanım olsun, ister erkek olsun. مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ buyurmuş. Dinimizde, umur-u diniyede

kadın ve erkek müsâvidir. Her ikisi de imânda müsâvidir, nâmaz-da müsâvidir, oruçta müsâvidir yâni imân etmekte. İmân etti mi onun her ikisinin de ameli zâyi olmaz. **بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ** Çünkü sizin, bazınız bazınızdandır. Birbirinizle münasebetiniz vardır.

Asıl sebep-i nüzulü âyet; Ümmü Seleme Radiyallahü Teâlâ Anhâ, Rasûl-û Ekrem'in yaşlı hanımı idi. Rasûl-û Ekrem'le beraber kaldıktan sonra artık Arş-ı İlâhiye kadar çıkar, bizim akidemiz budur hatta ashab da böyle. Bir gün dedi; "Ya efendim, bütün Kur'an-ı Azimüşşân'ın iltifatları, hep erkeklerden bahsediliyor, hiç hanımlardan bahs yoktur içinde." Sebeb-i nüzulü âyet. Âllâh-û Teâlâ, onların da kalbini tatbik etmek için, âyette **أُنْثَىٰ** yı da beraber zikretmiştir. Yoksa başka yerlerde ünsa yok. **مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ** **أُنْثَىٰ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ** Siz birbirinizden halkolmuşsunuz.

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا Sizlerden hicret edenler! Hicretin bir mânâsı; Mekke-i Mükerreme'den, Medine'ye gelmek Rasûl-û Ekrem'in hayatında. Zaten Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem hayattayken, Medine-i Tahire'deyken, Mekke'de Müslüman olması, arada kalması, İslâmiyet'inin noksanlığına delâlet eder, şâyân-ı kabûl değildir. Mecburdur, hicrete mecburiyeti var, hazır Medine. İkinci hicret; diyar-ı küfürde umur-u diniyesini ifâ edemiyor. O umuru ifâ etmek için bir Müslüman memleketini arıyor da gidiyor. O da muhacirdir. Üçüncü muhacir; amal-i kabihayı bırakır, amal-i haseneye başlar. Günahları küfrü bırakıyor, sevaba imânâ geliyor. Amal-i kabihayı bırakıyor, hicret ediyor amal-i haseneye. Âyet-i kerimede hepsinin yeri şamildir.

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا Onlar ki hicret etmişler, memleketini bırakmışlar

وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ yahut da ihtiyâran bırakmamışlar, zorlan çıkarılmıştır. وَأُودُّوا فِي سَبِيلِي Benim yolumda, Âllâh-û Teâlâ'nın yolunda yâni dinin yolunda, şeriatın yolunda eziyet çekmişler. Müslüman olduğu için dayak yemişler, Müslüman olduğu için yüz çevrilmişler. وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا Muhabere etmişler, küffara karşı mukatale, hem de şehit olanlar da var. Böylelerinin mükâfatı, (Âllâh emrediyor) Ben'im üzerimdedir. لَا كُفْرَنَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ Ben muhakkak onların seyyiâlarını, onların hatalarını, kusurlarını setrederim. Setretti mi kıyâmette de çıkarmaz. Onunla da kalmaz. وَلَا دُخْلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي وَلَا دُخْلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي Onları, cennetlere dâhil ederim. O cennetler ki altından nehirler akar. Bu da ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ cennete girmek amel ile değil, Âllâh'ın lütf-u keremi iledir. Cennetin nimetleri amel ile mütenasiptir. وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ Hüsn-ü sevâp; sevâbın en iyisi, Âllâh'ın nezdindedir ki bu insanlara verir. Bu bitti efendim.

لَا يَغُرَّتْكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ 196-

Âyetin sebab-i nüzulü; Bazı Âshab-ı Kiram, fakir yaşayanlar dediler, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e; "Zamanımızda işte kâfirler ticaret ediyorlar, zengin oluyorlar, geziyorlar, gidiyorlar, geliyorlar. Bizim vaziyetimiz müsait değildir bunu yapmaya." Böyle vak'a olmuştur. Buyurmuş onlara; "Sizin de yapacağınız var. Evinizde oturduğunuz zaman, Zikrullah ile meşgul olunuz." Müslümanların yaptığı, zengin Müslümanların yaptığı ibâdet, gene size yazılır. Burada dediler ki; "Ya ehl-i küfre bu kadar nimetler var, dünya nimetleri. Hâlbûki bizim bir şeyimiz yok" dediler. Böyle konuştukları için âyet nâzil olmuş. Buyurmuş ki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e, emrediyor Âllâh.

Ümmetine söyle, bunları mağrur etmesin bu mal-ı servet. Bu bir nimet değildir onlara veriyorum. Bu bir nikmettir, azabını çoğaltmaktır veriyorum. Şimdi çok insanlar fakir olursa, o kadar günahlara girmez ve hâlinde yaşar gider. Fakat zengin olduğu zaman enva-i rezaleti yapıyor. Demek ki o mal, onun için azaptır, veriyor. E, küfre de böyledir. Küfür eğer bu serveti görmese, bu dereceye varmıyor. Fakat gördüğü için küfrü ileri götürüyor. İstidraçtır, nimet değildir.

Buyuruyor ki لَا يَغُرَّنَّكَ mağrur etmesinler sizi yâni ümmeti. كَافِرُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ Kâfir olanların memleket memleket, şehir şehir gezmeleri, ticaretle meşgul olmaları, gezmeleri, sizi gurura sevketmesin. Onlar ticaret ediyor, geziyor da ben gitmiyorum.

197- مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

مَتَاعٌ قَلِيلٌ Bu ufak, az bir metadır. Onun hayatına bağlıdır. O gitti mi, hepsi elinden gider. Ahirette zaten yok. Fakat gittikten sonra ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ onların yeri cehennem ne fenâ bir şey.

Yâni mal-û servet eğer ki âyet onlara, o zamânâ ait nâzil olmuştur. Fakat dedim ya, sebep-i nüzulü âyet, âyeti tahsis etmez, kıyâmete kadar böyledir. Mal-û servet Âllâh'ındır. Eğer Âllâh'ın yolunda sarfederse nimet olur. Eğer onu, Âllâh'ın emri haricinde, hilafında sarfederse bilsin ki bu nimet değil, onun azabıdır. Nitekim mal-û servetin sahibi, hele zamanımızda da hiç nefes almıyor. Dünyada da azap fazlalaşıyor. Mal çoğaldıkça üzüntü çoğalır, mal çoğaldıkça üzüntü çoğalır. Düşünse bu mal, nimet değil ki az olduğu zaman daha rahat ediyor. Fazla olduğunda daha üzüntü

verir. Öyleyse bu nimet değil, bu nikmettir. Adam meselâ akşam evine geliyor. Bir lokma ekmek, peynir, zeytinle ailesiyle yiyor da nâmazını kılıyor. Rahat yatıyor sabaha kadar, sabah kalkıyor işine gidiyor, ne güzel bir şey. Fakat fazla zengin oldu mu, o tantanalı sofralar kuruluyor lâkin mide dolar zaten hastalıkta var içemez. Ondan sonra sabaha kadar da düşünüyor, "ben kimi aldatacağım, hangi ticareti yapacağım?" Bu nimet midir, nikmet midir?

198- لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ

Amma evvelen ki Âllâh'tan korkmuşlar. Takvâ-i Îlâhi, evvelâ en büyük takvâ; şirkten müttâki olmak. En büyük iyilik, nimet de; imânâ sahip olmak. Bu Takvâ-i Âmme'dir. Ondan sonra mümkün olduğu kadar Âllâh-û Teâlâ'nın emirlerini yapmak, nehyinden çekinmek, takvâ budur. لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ Onlara da cennetler halketti Âllâh. Nehirler altında, arkasında cari olur.

Cennet diyor çünkü nimetler hepsi oradadır. Bakın cennet; "cin-nun" yanyana geldi mi, Lisân-ı Arapta mestur demektir. Kalbe "cinan" derler çünkü dışarıda değil mesturdur. Cennete "cennet" derler çünkü nimetlerle mesturdur. Cinlere "cin" derler çünkü mesturdur, yüz görünmüyor. Cennete "cennet" dedikleri için mesturdur ve bütün nimetler de orada hâsıl oluyor. Buyuruyor ki onlara cennetler var. O cennetlerin gusunları altında nehirler akıyor, onun emrinde. خَالِدِينَ فِيهَا O cennetlerde ebedi kalacaklar. Ne ölüm var, ne hastalık var, ne de nihâyet var. Dünyanın nimetleri gibi değil, nihâyet olsun. Bu da نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ Âllâh-û Teâlâ'nın

tam nimeti değil, nuzüldür. Nuzül; bir misafir, bir eve gidiyor. Daha yemekler hazır olmadan, kahvâltıdır, lisânımızda kahvâltı diyoruz biz. Peynirle ekmek, bir nuzül çıkarırlar da "bunu ye de yemek hazır oluncaya kadar." Buna nuzül derler. Misafir gelmiş daha vakit değildir, yemekte hazır olmamıştır. Bir şey getirir de onu yiyor, sonradan sofraya kurulacak. Buna nuzül derler. Cennetin bu nimetleri, ehl-i cennet için bir nuzüldür. Cennetin en büyük nimeti; Âllâh-û Teâlâ'nın cemâlini görmek. Ondan sonra kalp öyle doluyor ki ayrılmıyor Cenâb-ı Hak'tan.

"Veliyyi Hüdâ hüdâne bahşet, velizi Hüdâ cüdâne bahşet" Âl-lâh'ın velisi, Âllâh olmaz. Fakat Âllâh'tan ayrılmıyor. Dünyada böyleyken, Evliyalullah, dâima kalbinde Âllâh var, ayrılmadıktan sonra. Cennette de onun mükâfatı; düşünüyor ne nimetler ne huriler gelir lakin Âllâh'ın, Cenâb-ı Hak'ın lütf-û ihsânı geldi mi hepsi geçiyor. İşte asıl nimet budur, beriki nimetler nüzuldur, kahvâltıdır. Âllâh-û Teâlâ'nın nezdindeki bu nimetler, elbette erbabına, erbaba, evliyâullah'a daha hayırlıdır.

199- وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بَيِّنَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Âyet âyettir yâni bitti bu yukarı ile alakası yok.

Efendim, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in hayatında, Habeşistan kralı, o zamanın kralı imân etmişti Rasûl-û Ekrem'e Sallâllâhû Aleyhivessellem'e. Hatta oraya hicret eden Âshab-ı Kiram'a çok da yardımı olmuş. İmân etmişti ve 32 tane

Habeşlilerden de imân etmişlerdi. Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhi-vessellem, bir gün Mescid-i Saadet'te iken Âshab-ı Kiram'a dedi. "Kalkın da nâmaz kılalım, arkadaşınız Habeşistan kralı, o zamanki Âshame idi ismi. Necaşi ölmüştür ama şimdiki değil, o zaman ki. Ölmüştür de nâmazını kılalım" dedi. Geldiler, Cennet'ül Bakiye'de bir yerde saf oldular, duâ ettiler, nâmaz kıldılar. Câizdir, gaibin nâmazı câizdir, dinimizde bunun üzerine.

Bunu gören yine yahudiler, münafıklar. "Bakınız hayatında görmüş değildir, o tarafı görmüş değildir, bu kadar uzak bir mesafede durmuş da duâ ediyor. Nasıl olur, bu kâfire duâ?" Böyle itiraz ettiler, âyet nâzil oldu. Sebeb-i nüzulü âyet, âyeti izâh ediyor. Kendi kendine bir adam, Kur'an-ı Kerim'e mânâ verirse "Cehennemde yerini görsün" diyor Rasûl-û Ekrem. Fakat böyle bir sebeb-i nüzulü âyet oldu mu, bunu söyledikten sonra artık odur.

Buyuruyor ki; **وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ** ehl-i kitaptan yâni o zaman Tevrat, İncil'e imân edenler. Var onlardan bir kısım, **لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ** Âllâh'a imân etmişler. Abdullah bin Es-Selam gibi, Abdullah bin Es-Selam'ın arkadaşları gibi, Necaşi ve ashapları gibi. Bunlar ehl-i kitaptır, imân etmişler. Hem evvelki kitaba imân etmişler, hem de Kur'an-û Azimüşşân'a imân ettiler. **وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ** İmân etmişler Âllâh'a ve size nâzil olan Kur'an-û Azimüşşân'a da imân etmişler. **وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ** etmişler. **خَاشِعِينَ لِلَّهِ** Âllâh'a karşı hûşû, mütevazidirler, ibâdetiyle meşgul olmuşlardır. **لَا يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا** Diğer hristiyanlar gibi, yahudiler gibi Âllâh-û Teâlâ'nın âyetlerini, semen-i kalil ile değiştirmemişler. **أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ** İşte bunların ecridir,

kemâldedir Nezd-i İlâhi'de. Necaşi eğer ki Rasûl-û Ekrem'i görmemiş yine ecri kemâldedir.

Yemen hükümdarı Tübbâ için de "Ümmetün Vahde" demiş. Bunlar evvel ki kitaba imân etmişler, Kur'an-û Azimüşşân'a ve Rasûl-û Ekrem'e de imân etmişler. Görmediği halde yine ecri vardır ama âshap derecesine çıkmıyor.

إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ Âllâh CelleCelâlûhû'nun hesabı seridir, kıyâmet gününde. Çünkü bir iş, Âllâh'ı diğer işten geri bırakmıyor. Bak efendim elektriğe, bu kadar meselâ 500 tane ampul var. Bunu birer birer yaksak bir saat gider. Fakat birden bire düğmeyi çektik mi hepsi birden yanıyor. Bir düğmenin yanması, diğerine mâni olmuyor. Resim, fotoğrafçı eskiden, bir adamın resmine bir saat isterdi. Çünkü gider evvelâ eli yapıyor, ayağı yapıyor, bilmem ne. Fakat şimdi fotoğraflar bir çıkar.

Âllâh-û Teâlâ'nın da kudreti kemâlde olduğundan dolayı, onun sonunda birisi birinin bir yerinde değildir. İsterse yüzbin dünyayı bir lahza da yapar. Çünkü birisi, diğerine mâni değildir. Hesab-ı haşirde olan insanların muhasebesi, bir lahzada oluyor. Nasıl oluyor? Çünkü birinin hesabı, diğerine mâni olmuyor, beraber ce-reyân ediyor, birden alıyor. Hesabın sürati, cezanın süratine müs-telzimdir. Bir an evvel cezasını görür herkes, mükâfatını da.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a imân edenler. اصْبِرُوا Sabrediniz tâate, musibetlere, nefsin arzu ettiği şeylerden men etmeye. Sabır, Kur'an-û Azimüşşân'ın birçok yerlerinde

geçiyor. Fakat tasfih etmiyor birisini. Üç mânâ vermişler. Tasnif edilmediği için, her üçü de muraddır.

Biri; sabrediniz tâat-û ibâdete. İbâdetin elbette bir zahmeti olur. Meselâ yaz mevsiminde tarlasında ekin biçiyor da oruç tutar. Hatta evde de yapıyor da oruç tutar, zahmetleri var. Amel meşakkâtsiz olursa sevâbı ne kadar? Ne kadar meşakkât fazlaysa sevâbı o nispette fazladır. Tâat-û ibâdetin meşakkâketine sabrediniz.

Sonra maasi; imkânı var, gençtir, mal var her şey var. Âllâh-û Teâlâ'dan korkuyor, isyâna sarfetmez, Beyoğlu'na tenezzül etmez.

Sonra üçüncüsü de; cihada sabreder, musibete sabreder. Emir mademki tahsis etmemiştir sabrı, hepsi de muraddır.

Ey Müslümanlar. Sabr-u tâhammül ediniz tâat-û ibâdetin meşakkâtine veya masiyetten çekilmesine ve bela-û musibete tâhammül ediniz.

وَصَابِرُوا Galip olunuz, mugalebe ediniz küffara karşı muhabere ettiği zaman, kaçmayınız. وَرَابِطُوا Murabata asıl (hudutlarda atlılar beslenilir de ordaki hududu muhafaza etmek için askerler bulunuyor.) Zaman-ı Saadet'te bu yok idi. Olmadığı için o matlub değildir. Eğer ki o mânâyâ murabata geliyor. Fakat Zaman-ı Saadette olmadığı için biz, onu oraya kadar götürmüyoruz. Murabata; hazır olmak. Bir nâmazı kıldıktan sonra ikinci nâmaza hazır olmak.

وَاتَّقُوا اللَّهَ Âllâh'tan korkunuz ey Mü'minler! İtâat ediniz, Âllâh'a. لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Siz salah bulursunuz. Felah, necat Âllâh'ın emrine itâat etmekledir. İnsanların hepsi Âdem-û Havva'dan halkolmuş. Nesep itibariyle bir farkı yok. Kim Âllâh'a yakın ise o yüksektir. Kim Âllâh'tan uzak ise o aşağıdır.